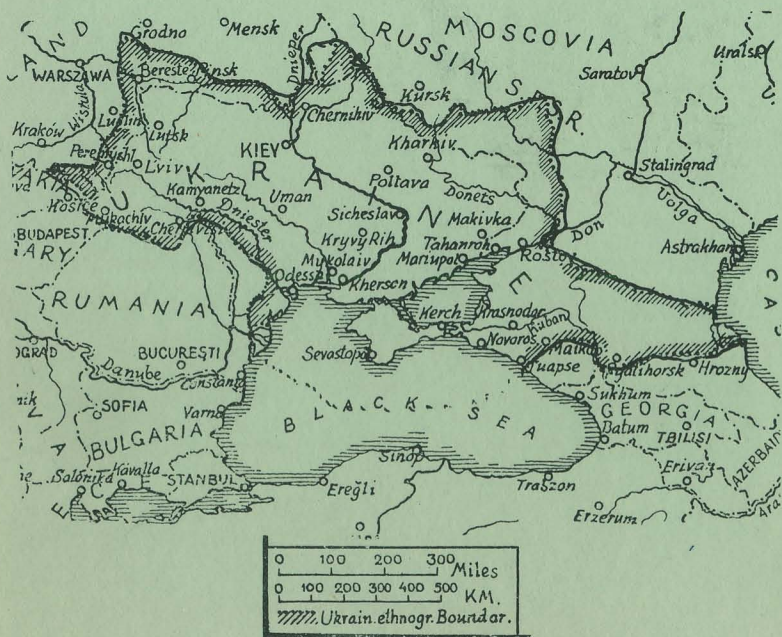

ЯРОСЛАВ ГРИНЕВИЧ

Доля України на митарствах

ЯРОСЛАВ ГРИНЕВИЧ

Доля України на митарствах

СТАТТІ Ї МАТЕРІЯЛИ

Та не однаково мені,
Як Україну злії люди
Присплять, лукаві, і в огні
Її, окраденую, збудять...
Ох, не однаково мені." (1847).

Тарас Шевченко

diasporiana.org.ua

НЮ ЙОРК

В-О
ШЛЯХ

1969

Передмова

У вступному слові до 5-го видання німецькомовного "Лексикону політики" Вальтер Таймер писав: " У цьому виданні ми намагалися схопити образ світу, яким він являється після велетенських перетворень в останніх роках. Твір дає...перегляд

політичних понять, проблем, рухів і гасел...В дальшому він вміщає політичні описи... партій, їхні спеціальні тенденції і проблеми. Нашим намаганням було не тільки уможливити газетному читачеві швидку орієнтацію у тих політичних поняттях, що з ними він зустрічається кожного дня, а й дати матеріал для вибагливішого читача, який у годинах дозвілля хотів би глибше проникнути в підстави політики. Ми з розмислом зробили з цієї книжки і схрещення актуального довідника з – хоч рудиментарним – політично-науковим посібником. Очевидно, що книжка цього об'єму не може мати якоїнебудь претенсії на досконалість."

Ці слова можна б деякою мірою прикласти до статтей і матеріалів Ярослава Гриневича під назвою "Доля України на митарствах", що її Видавництво "Шлях" у Нью-Йорку віддає оце до рук українських читачів, головню тих, які цікавляться політикою і політичною літературою взагалі. Бо в час, коли на українському книгарському ринкові немає ані політичних лексиконів, чи словників, ані інших посібників, які широким колам читачів у країнських газет і журналів політичного змісту давали б змогу орієнтуватися в нашій щоденній політичній проблематиці, – збірка Ярослава Гриневича виповнює одну, хоч покишо невеличку, прогалину в цій ділянці нашого політичного життя. Очевидно, що збір, писаних у різні роки й друкованих по різних часописах і журналах

Ярослав Гриневичу

статтей не може бути політичним лексиконом. Усе таки своїм джерельним матеріалом, цитатами, статистичними даними, відкликами до чужинецьких авторів і їхніх праць, науковим підходом до заторкуваних проблем цей збірник дає значну допомогу читачеві своєю тривкою вартістю. Найважливішою однак заслугою Автора збірки є те, що всі, майже без винятку, його статті намагаються дати нам образ у к р а ї н с ь к о г о світу після велетенських перемін на міжнародній арені за останнє двадцятиріччя.

Особа Автора збірки "Доля України на митарствах" відома для української читацької громади. Син славної письменниці, авторки таких прекрасних творів з найвеличнішої княжої доби на західно-українських землях, як "Шестикрилець", і "Шоломи в сонці" – Катрі Гриневичевої, уже замолоду проявив свій письменницький і журналістичний талант.

Народжений у Львові, Ярослав Гриневич ще учнем Академічної гімназії вступив у лави Українських Січових Стрільців і брав участь у листопадових боях. У 1918–1919 рр., як вояк Української Галицької Армії, згодом Армії Української Народної Республіки в ранзі хорунжого, він пройшов важкий, але славної вояцький шлях, перетривавши відомий своїми жахіттями Чотирокутник смерті.

Повернувшись після війни до рідного Львова, Ярослав Гриневич був ув'язнений, згодом довго конфінований польською владою. Польські переслідування спричинились теж до того, що він мусів продовжувати свої правничі студії не в українському місті, а в чужому Кракові, де й склав адвокатський іспит. Відкривши адвокатську канцелярію спершу у Львові, опісля в Надвірній, колишній вояк не занедбував своїх суспільно-громадських обов'язків на протязі років, які попередили другу світову війну. У бурхливий час німецько-польської війни Ярослав Гриневич виїхав на Холмщину, а згодом повернувся на звільнені від більшовиків українські землі й знову продовжував адвокатську працю в Болехові. Тут він зазнав гестапівських переслідувань та ув'язнення. Після звільнення з тюрми подався на Захід, де опивився в Німеччині. Прикре життя в та-

борах т.зв. Ді Пі у Карльсфельді й Берхтесгадені не зламало його енергії і не примусило сидіти бездільно. Він із запалом організує друзів із лав комбатантів і займається суспільною працею.

Виїхавши у 1949 р. до ЗСА, Ярослав Гриневич поселився спершу у Джерзі Ситі, згодом у Нью-Йорку, де попри важку фізичну працю на власний прожиток, розгорнув громадську діяльність. Завдяки його починам у Джерзі Ситі засновано "Самопоміч", що її він очолив, як перший голова; у Нью-Йорку він був членом Головної Управи "Самопоміч", одним з засновників ОБВУА, головою Українського Народного Університету й відділу Українського Конгресового Комітету Америки та ін.

Сьогодні Ярослав Гриневич є членом НТШ, членом Спілки Українських Журналістів Америки, членом Управи Військового Інституту (Історичного) при НТШ в Нью-Йорку; членом історично-архівальної комісії Братства Українських Січових Стрільців, редактором Єврейського Збірника з нагоди 50-річчя Листопадового Чину, тощо.

Одночасно з громадсько-суспільною працею, Ярослав Гриневич проявляється в журналістичній діяльності, друкуючи й свої статті в таких часописах і журналах, як: "Свобода", "Америка", "Народна Воля"; "Крила", "Вісник ООЧСУ", "Гомін України", та "Шлях Перемоги" в Німеччині, з яким він постійно співпрацює.

У газеті літератури він дав на протязі 1929–1935 рр., ряд оповідань з побуту УСРР й УГА, друкуючи їх у львівських виданнях "Літопис Червоної Калини" та щоденник "Г'ювий Час".

На чужині вийшли його твори: "Віруючий Франко" у Видавництві Українського Народнього Університету в Нью-Йорку та "Катря Гриневичева — біографічний нарис у В-ві "Гомін України", Торонто 1968 р. З його драматичних творів на тему побуту в УПА преса "Наступ на Бірчу", що її видало В-во кол.вояків УПА ЗСА й Канади, здобула сценічний успіх в Канаді, Англії й ЗСА.

Під теперішню пору Ярослав Гриневич працює над збіркою оповідань та над більшим твором політичного змісту "Польща на власному суді", документальною працею з часів окупації Польшею західно-українських земель.

Різні обставини є причиною того, що збірка статей і матеріалів в н. "Доля України на митарствах" появляється в дуже недосконалій фототипічній формі, що може вражати естетичний смак читачів. Одначе, нам здається, що важливішою є суть зміст статей і їхня вартість та допомога, яку вони можуть дати тим, хто працює в політичній ділянці. Не стверджує і щире пожертва скромного українського робітника, який — не виявляючи свого прізвища — склав поважну суму на видання збірки в то му переконанні, що вона збагатить нашу політичну літературу.

Нью-Йорк, лютий, 1969.

Данило Чайковський.

У К Р А І Н А — В Е Л И К Е " Т А Б У " ...

Слово «табу» в полінезійській мові означає заборону користуватися якоюсь особою або річчю, чи хоч би тільки їх називати — під загрозою стягнення на себе гніву й помсти з боку вищих, демонічних сил.

Оте поняття було відоме під іншою назвою теж у старинній Греції, Римі, Ізраїлі та інших країнах. «Табу» — це продукт поганства, проте він не чужий і теперішній християнській культурі 20-го століття, доби новітнього гуманізму. В сучасному гуманізмі відкидається поганський магіялізм, а проголошується свобода людини — її думки, слова, релігії, непроминальну вартість людського духу, що повинен стояти на сторожі Божої Правди, Справедливості, Добра.

Проте не на Полінезійському архіпелазі, не в півдіких пустинях Африки, Азії чи інших нетрах і глушах, а в колісці християнської культури, в Європі, є країна, назву якої вимовляти — це «табу», про народ якої згадувати — це «табу».

Країна ця дорівнює простором Франції, має біля 1 мільйон квадратних кілометрів, безмежні простори родючого чорнозему, велетенські природні багатства, біля 50 мільйонів автохтонного населення. Це — Україна. Український нарід записав на сторінках своєї історії 1000 років християнського, культурного життя і величаві епоси боротьби проти поганських орд, захищаючи Захід і його культуру перед загладою. Цей нарід мав світлі часи своєї державности. Країна ця і її нарід перебувають під цю пору в московському ярмі, у складі 16 насильно інкорпорованих у СССР республік. Проте український нарід ніколи не погодився з цим поневоленням і продовжує досі зтяжну боротьбу за свою суверенну державу.

Здавалося б, що спільний фронт християнсько-демократичного культурного світу, який зформувався під

проводом США для боротьби проти московсько-большевицької загрози, зверне головну увагу насамперед на Україну, як на першу і найбільшу щодо території та населення жертву московського варварства. Насправді ж діється зовсім інакше. Ми є свідками дивоглядної політики супроти українського народу і його визвольних змагань. Підтримується різні організації, як, наприклад, АЦЕН, що промовчують існування поневоленої України, скорочується час для українських авдіцій в «Голосі Америки», субвенціонується великими сумами комуніста Арагона з метою видання двадцятькілька мовами історії Советського Союзу, — зате ж ні в одному американському університеті немає катедри, де нефальшовано вивчали б українознавство. І знаний є в США погляд деяких професорів університету (з Гарвардським і Колумбійським у Нью-Йорку на чолі), які вважають, що поважні науковці не повинні займатися проблемою України. Чому? На наш погляд, це діється з таких причин: в США панує саентимент до передвоєнної московської імперії; проти українського народу велася і далі ведеться величезна боротьба пропаганда словом і письмом; на полицях бібліотек по цей бік залізної заслони лежать тисячі протиукраїнських памфлетів англійською мовою, авторами яких є москалі, поляки, жиди, німці й інші. Ва що гірше, існують теж наші рідні псевдовчені, які ради вигідного жолоба доказують публічно, що українці — це властиво «малороси»...

«Советської України не вільно рухати, бо це дражнить Москву», бо це «ображає одне з табу американської політики», — пише поляк Юл. Мерошевський у паризькій «Культурі» (ч. 7—8 за 1960 р.).

Ми, старше покоління, добре пам'ятаємо ті часи, коли Україна не була

«табу», а була вільною державою, з якою рахувалися інші народи, посилаючи до неї своїх представників. Сьогодні ж, щоб не дражнити Москви, не вільно говорити голосно на політичному міжнародньому форумі про Україну, про український поневолений християнський нарід, який складає гекатомби жертв у боротьбі за свою державність. І коли американська і взагалі західна преса раз у раз займає долю кардиналів Міндсенті, Вишинського й інших, то чи згадує вона теж про те, що Москва жорстоко зліквідувала Українську Автокефальну Православну Церкву і її 26 архієпископів і єпископів? Чи згадує про жорстоке зліквідування Української Католицької Церкви? Про це майже не говориться, або говориться тільки загальною мовою. Во ж вони українці — «табу»! А чейже жоден порядний, шануючий себе політик не буде публічно виступати з речами, що є непопулярні, «немодні» чи «табу»!...

Під час недавньої виборчої кампанії в США ми були свідками, як наші сусіди поляки спритно і вміло пильнували своїх політичних справ. Вони скликали перед самими виборами конвенції американської Польщі в Чикаго, на яку прибули президент Дв. Айзенгауер та обидва кандидати на президента Р. Ніксон і Дж. Кеннеді. Всі три склали позитивні для поляків заяви.

Дж. Кеннеді заявив, що США ніколи не визнають фактичного стану, створеного Москвою по другій світовій війні. Він вірить, що приде день, коли поневолені за залізною заслоною народи одержать наново свободу і справедливість. Далі Кеннеді говорив про матеріальну і культурну допомогу для Польщі. Згідно з інформацією

часопису «Нови Свѣт», вщепрезидент Р. Ніксон сказав, що «Польща є надхненням світу, що Ялта є ганебна, що Польща позбавлена 40% своєї території і що вільна і самостійна Польща є потрібна для безпеки і розвитку народів Європи та всього світу».

Український Конгресовий Комітет у США не скликав перед самими виборами конвенції, тож до нього не прийшов з політичною декларацією ні один кандидат. Українцям «для осолодження» припаде часом «Український день» (після якого про українців немає і згадки!), або — гратуляційні депеші з нагоди якогось ювілею, і на цьому кінчиться...

Проте не можна не відмітити однієї події, а саме: з датою 29-го жовтня ц. р. наспів до проф. Л. Добрянського лист від Дж. Кеннеді — тоді ще сенатора, а тепер нового президента США. В цьому листі Кеннеді пише про «45-мільйоновий український нарід, поневолений у совтській імперії» і про «боротьбу за незалежність і свободу інших неросійських народів».

Хоч текст цього листа не є однозначний з політичною декларацією партії, яка незабаром перебере владу в США, то все ж таки він свідчить про добру поінформованість Дж. Кеннеді щодо українського народу і його визвольної боротьби, не зважаючи на всі неприємні нам течії у Вашингтоні. Треба тільки, щоб у штабі дорадників президента був українець, який би вміло й авторитетно інформував уряд США про потреби українців.

І врешті треба, для інформування світу про наші справи, створити Українську Пресово-Інформаційну Службу з відділами у столицях міст тих держав, що готові боротися проти московсько-комуністичної потвори.

МОСКОВСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ВОРОЖІННЯ ПРО

МАЙБУТНІСТЬ УКРАЇНИ

Давні й недавні неславні спільники розшарпання українських земель (догівір в Андрусіві 1667 р., ризький трактат у 1921 р.) — москалі й поляки — далі снують пляни, одні про загарбання, інші про втримування в неволі України. З цією метою вже під час першої світової війни лідер польської ендешії (народних демократів) Роман Дмовскі фальшиво інформував переможну Антанту про «маловажність» українського самостійницького руху і про те, що створення української держави було б рівнозначне створенню на українських землях анархії або — пануванню німців. Однак, вже 15 років пізніше той польський політик бачив візію відновленої суверенної держави України. У своїй книжці під заголовком «Повоєнний світ і Польща», Варшава 1933 р., на стор. 229-261 він заявив:

«Поява окремої української держави на карті Європи є питанням часу і то недалекого. У сьогоднішньому становленні української справи належить під Україною розуміти весь простір краю, населення якого переважно розмовляє говіркою (Дмовскі був москвофілом — Я. Г.), а на якому живе біля 50 мільйонів населення. Росія без України — позбавлена вугілля і заліза — під господарським оглядом була б дуже слабою. Відтята від Чорного моря і Балканів, вона перестала б вливати на справи Туреччини і Балканських країн. Советська Росія виразно насміхається з намагання капіталістичної Європи й Америки рятувати порядок торгівлі у світі. Ці насмішки були б без значення, якщо б советську Росію позбавили вугілля і заліза, що їх вона посідає на українських землях. Отже, відірвання України від Росії було б рівнозначне витравленню в Росії зубів, забезпеченню себе (Заходу) від кон-

курентії і засудженню її на ролю вічного споживача продуктів чужої промисловости. Зокрема дуже важливою є справа нафти. Найбагатші в світі джерела нафти, які становлять майже половину продукції всієї Європи й Азії, знаходяться на Кавказі! — в Баку. Відірвання України від Росії потягне за собою відірвання Росії від Кавказу, а значить і від кавказької нафти. Українська справа переростає своїм значенням усі інші справи, з огляду на кількість населення, яке говорить українською мовою, і з огляду на простір України та її природні багатства.

«В різних своїх частинах советська Росія загрожена повстаннями. Китай мусить бути большевицький, або Росія мусить з ним воювати. А коли... большевизм упаде, тоді китайський уряд буде натискати на Росію, щоб виперти її з її становища на Далекому Сході. Була б це війна Росії з промисловою країною, бо китайці присвоїли собі європейське мистецтво воювання і пройшли велику технічно-господарську еволюцію. Китай є однією з найбагатших на вугілля країною. Відірвання України від Росії було б для останньої рівнозначне з загибеллю. Тому, який би не був державний лад у Росії, вона мусить до останнього віддиху боронити посідання України, втрата якої була б для неї (Росії) смертельним ударом».

Ці думки Дмовського про Україну, її неминучу державницьку появу і значення у світі набирають окремої вимови у світлі поглядів на українську справу москаля Г. П. Федотова, історика і професора теології у Нью-Йорку (жив від 1886 до 1951), який у 1947 р., в часописі «Новий журнал» теж ворожив недалеке постання суверенної української держави. Вислови цього москаля, мовляв, україн-

«табу», а була вільною державою, з якою рахувалися інші народи, послаючи до неї своїх представників. Сьогодні ж, щоб не дражнити Москви, не вільно говорити голосно на політичному міжнародному форумі про Україну, про український поневолений християнський нарід, який складає гекатомби жертв у боротьбі за свою державність. І коли американська і взагалі західня преса раз-у-раз займається долею кардиналіа Міндсенті, Вишинського й інших, то чи згадує вона теж про те, що Москва жорстоко зліквідувала Українську Автокефальну Православну Церкву і її 26 архієпископів і єпископів? Чи згадує про жорстоке зліквідування Української Католицької Церкви? Про це майже не говориться, або говориться тільки загальною мовою. Бо ж вони українці — «табу»! А чейже жоден порядний, шануючий себе політик не буде публічно виступати з речами, що є непопулярні, «немодні» чи «табу»!...

Під час недавньої виборчої кампанії в США ми були свідками, як наші сусіди поляки спритно і вміло пильнували своїх політичних справ. Вони скликали перед самими виборами конвенції американської Польщі в Чикаго, на яку прибули президент Дв. Айзенгауер та обидва кандидати на президента Р. Ніксон і Дж. Кеннеді. Всі три склали позитивні для поляків заяви.

Дж. Кеннеді заявив, що США ніколи не визнають фактичного стану, створеного Москвою по другій світовій війні. Він вірить, що прийде день, коли поневолені за залізною заслоною народи одержать наново свободу і справедливість. Далі Кеннеді говорив про матеріальну і культурну допомогу для Польщі. Згідно з інформацією

часопису «Нови Сьвят», віцепрезидент Р. Ніксон сказав, що «Польща є надхненням світу, що Ялта є ганебна. що Польща позбавлена 40% своєї території і що вільна і самостійна Польща є потрібна для безпеки і розвитку народів Європи та всього світу».

Український Конгресовий Комітет у США не скликав перед самими виборами конвенції, тож до нього не прийшов з політичною декларацією ні один кандидат. Українцям «для осолодження» припаде часом «Український день» (після якого про українців немає і згадки!), або — гратуляційні депеші з нагоди якогось ювілею, і на цьому кінчиться...

Проте не можна не відмітити одної події, а саме: з датою 29-го жовтня ц. р. наспів до проф. Л. Добрянського лист від Дж. Кеннеді — тоді ще сенатора, а тепер нового президента США. В цьому листі Кеннеді пише про «45-мільйонний український нарід, поневолений у совєтській імперії!» і про «боротьбу за незалежність і свободу інших неросійських народів».

Хоч текст цього листа не є особливо значний з політичною декларацією партії, яка незабаром перебере владу в США, то все ж таки він свідчить про добру поінформованість Дж. Кеннеді щодо українського народу і його визвольної боротьби, не зважаючи на всі неприязні нам течії у Вашингтоні. Треба тільки, щоб у штабі дорадників президента був українець, який би вміло і авторитетно інформував уряд США про потреби українців.

І врешті треба, для інформування світу про наші справи, створити Українську Пресово-Інформаційну Службу з відділами у столичних містах тих держав, що готові боротися проти московсько-комуністичної потвори.

МОСКОВСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ВОРОЖІННЯ ПРО

МАЙБУТНІСТЬ УКРАЇНИ

Давні й недавні неславні спілники розшарпання українських земель (догівір в Андрусові 1667 р., ризький трактат у 1921 р.) — москалі й поляки — далі снують пляни, одні про загарбання, інші про втримання в неволі України. З цією метою вже під час першої світової війни лідер польської ендеції (народних демократів) Роман Дмовскі фальшиво інформував переможну Антанту про «маловажність» українського самостійницького руху і про те, що створення української держави було б рівнозначне створенню на українських землях анархії або — пануванню німців. Однак, вже 15 років пізніше той польський політик бачив візію відновленої суверенної держави України. У своїй книжці під заголовком «Повоєнний світ і Польща», Варшава 1933 р., на стор. 229-261 він заявив:

«Поява окремої української держави на карті Європи є питанням часу і то недалекого. У сьогоднішньому становленні української справи належить під Україною розуміти весь простір краю, населення якого переважно розмовляє говіркою (Дмовскі був москвофілом — Я. Г.), а на якому живе біля 50 мільйонів населення. Росія без України — позбавлена вугілля і заліза — під господарським оглядом була б дуже слабою. Відтята від Чорного моря і Балканів, вона перестала б впливати на справи Туреччини і Балканських країн. Советська Росія виразно наслідком є намаганням капіталістичної Європи й Америки рятувати порядок торгівлі у світі. Ці наслідки були б без значення, якщо б советську Росію позбавили вугілля і заліза, що їх вона посідає на українських землях. Отже, відірвання України від Росії було б рівнозначне вигнанню в Росії зубів, забезпеченню себе (Заходу) від кон-

курентції і засудженню її на ролю вічного споживача продуктів чужої промисловости. Зокрема дуже важливою є справа нафти. Найбагатші в світі джерела нафти, які становлять майже половину продукції всієї Європи й Азії, знаходяться на Кавказі — в Баку. Відірвання України від Росії потягне за собою відірвання Росії від Кавказу, а значить і від кавказької нафти. Українська справа переростає своїм значенням усі інші справи, з огляду на кількість населення, яке говорить українською мовою, і з огляду на простір України та її природні багатства.

«В різних своїх частинах советська Росія зарожена повстаннями. Китай мусить бути большевицький, або Росія мусить з ним воювати. А коли... большевизм упаде, тоді китайський уряд буде натискати на Росію, щоб виперти її з її становища на Далекому Сході. Була б це війна Росії з промисловою країною, бо китайці присвоїли собі європейське мистецтво воювання і пройшли велику технічно-господарську еволюцію. Китай є однією з найбагатших на вугілля країною. Відірвання України від Росії було б для останньої рівнозначне з загибеллю. Тому, який би не був державний лад у Росії, вона мусить до останнього віддиху боронити посідання України, втрата якої була б для неї (Росії) смертельним ударом».

Ці думки Дмовського про Україну, її неминучу державницьку появу і значення у світі набирають окремої вимови у світлі поглядів на українську справу москаля Г. П. Федотова, історика і професора теології у Нью-Йорку (жив від 1886 до 1951), який в 1947 р., в часописі «Новий журнал» теж ворожив недалеко постання суверенної української держави. Вислови цього москаля, мовляв, україн-

ська нація «народжувалася протягом кількох останніх сторіч, а народилася в 1917 р.», очевидно, не витримують критики. «Пробудження України, а головню її сепаратистичні течії викликали серед російської інтелігенції здивування і не були зрозумілі нею. Передусім тому, — каже Федотов, — що ми любили Україну, її землю, її народ і пісні, все те вважали нашим, рідним. А теж тому, що ми надто мало, — був це наш великий гріх, цікавились минувшиною України протягом останніх 3-4 віків, які створили її національність і її культуру відмінною від Великої Росії. Згідно з схемою російських націоналістів, ми уявляли собі, що малороси (!) вибиваються з сил від польського гніту, і тільки мріють про злуку з Москвою. Коли релігійні причини примусили козаків до укладення Унії з Москвою, їх (козаків) очікувало гірке розчарування. Московського відродомства не забуто до сьогодні. А наше глибоке незрозуміння української минушини найясравіше виказує наша оцінка Мазепи...

«Глупе переслідування української літератури, — пише далі Федотов, — спричинило перенесення центру народнього руху з Києва до Львова. А ми вперто далі вважали «малоросійський язик» за провінціалну говірку російщини, дарма, що славісти всього світу, не виключаючи Російської Академії Наук, давно визнали цю говірку за самостійну мову. Факт, що ця мова перетворилася з мови поезії, спершої на фолкльор, в мову самостійного думання, що існує вже поважна наукова література, писана тією мовою, — остаточно доводить про існування українського народу.

«Перед нашими очима приходив на світ новий народ, а ми примикали на це очі. Першими запримітили цю небезпеку російські націоналісти, що відповіли на це скріпленням русифікації, нагінкою і знущанням над ук-

раїнцями та погромами жидів. Знову ж в ССР система в Україні зводиться до двох засад: повної культурної автономії — і жадної політичної. Що до українців, то в ССР задушено українське національне письменство, при чому винищено значну частину української інтелігенції. Не важко передбачити, що на випадок війни і прогрі Росії настане не тільки падіння советського режиму, а й повстання проти Росії її (!) народів. Росія втратить донецьке вугілля і нафту в Баку. Вона стане біднішою... Утрата імперії стане моральним очищенням...»

Як бачимо, думки про відродження української національної суверенної держави, а у зв'язку з цим думки про втрату Московією вугілля і заліза, а теж нафти в Баку, переслідують і москаля і поляка — москвофіла. Вони не дають спати теж «руським націоналістам», що на сторінках еміграційного журналу «Россійская незавісімость» пинаються з люті, коли хтонебудь зважиться говорити про поділ московської імперії. У 13-14 чч. цього «літературно-політического журналу нової еміграції Америки» зустрічаємо ряд протиукраїнських пасквілів у висловах «сепаратисти і їх союзники», «голоси мракобесов», «над ким сміється?» і т. д.

Про те, що пошехонські лаптярі раді б за всяку ціну утримати Україну, як свою колонію, це доказує історія як минулих, так і сьогоднішніх днів. Бо чи не виглядає на «казьонну» фарсу факт, коли кат України, різник Мадярщини Н. Хрущов влаштує у Москві «декаду — фестиваль української культури», коли на цю «казьонну» імпрезу спроваджується з усього ССР письменників і мистців, коли у Москві «Правда», а в Києві «Радянська Україна», почавши від 12 листопада м. р., випишують неймовірні історії про «московсько-українську дружбу», про те, як над Мос-

квою українська пісня лине і т. д. А в «Радянській культурі», в ч. 92, читаємо про те, як: «з серцем відкритим, з любов'ю Москва аплодує мистцям України». Навіть Павло Тичина вшкварив оказійного вірша у «Правді» ч. 333, моляв, «ми одного роду діти, славна матір в нас одна». Дарма, що в большевицько-московських таборах примусової праці в усьому ССР відбувають «каторжні декади» сотні тисяч, мільйони українців, дарма що ще жива в нашій і світовій пам'яті «українська декада» в Кінгірі, де 500 жінок розчавили танки московсько-азійського варвара. І не декади, а десятки років московського мрякобісся, що спричинила голодну смерть 7 мільйонів українських жінок, дітей і чоловіків, «де-

кади» насильного вивозу українців з рідних земель, далі — «декади» обмосковчування шкіл в Україні, «декади» тортур і розстрілів українських повстанців... Чи можна вираховувати ті всі «декади благ», яких зазнавав і зазнає наш нарід від «дружньої» Москви?

І коли зустрічаємо московсько-польські вішчування про відновлення соборної суверенної Української Держави і бачимо намагання катів ще далі утримати Україну в неволі, мусимо подивляти — а з нами й весь вільний світ — могутній дух Українського Народу що його не всілі подолати жадне лихо. Про це знають і на це спирають свої вішчування, тремтячи зі страху московські лаптярі і польські збанкрутовані «рицезе».

Доля України на митарствах

Українську спільноту у вільному світі потрясла до глибини душі недавня заява міністра США Діна Раска, якою він знехтував права українського народу на його незалежність і суверенність, заявляючи конгресменові Смитові своє негативне становище щодо пропозиції згаданого конгресмена створити постійну конгресову комісію для поневолених націй. Дін Раск заявив: «Позицію уряду Сполучених Штатів послаблює кожна акція, яка мішає права раніше незалежних народів чи націй із становищем таких просторів, як Україна, Вірменія чи Грузія, що є традиційними частинами Советського Союзу. Відклик до тих просторів ставить уряд США у небажане положення, начебто він підтримує розчленування історичної держави».

Ті слова Діна Раска, члена демократичного уряду США, наглядно доводять, як мало він визнається у психологічних факторах оборони своєї країни, які є, може, важливіші для оборони США, ніж посідання наймодернішої зброї. Бо коли ми є свідками сьогоднішньої комуністичної інфільтрації США, коли випадова база червоної Москви опинилася аж на острові Кубі у безпосередньому судстві США, коли ключова позиція до цілої Південносхідної Азії — Ляос стає комуністичним, коли комунізм загрожую південному В'єтнамові, а на Близькому Сході Єгипет, Ірак, Іран є непевні, коли від комуні загрожена Південна Корея, а в Берліні Москва замкнула валом мурів «залізну заслону», коли червоний Китай загрожую вже не тільки Азії, коли... і т. д. — в той час не можна спирати оборони США на самі тільки атомові чи водневі бомби, далекострільні ракети

і т. п. Для знищення московського імперіялізму і агресії є надзвичайно важливим такі психологічні фактори: опінія всього американського народу і його союзників, тверде переконання про те, що у майбутній розгрі з Москвою правда, справедливість і чесність є по боці цього народу і його союзників. Ми є свідками явища, що політика мирного співжиття збанкрутувала і що Москва є далі в наступі. Холодна війна, яка триває протягом років, може несподівано перетворитися в гарячу.

У такій ситуації не можна легковажити своїх природних союзників, долі багатьох мільйонів поневолених червоною Москвою народів, а в цьому найбільшого з них — українського народу, а вже тим більше не можна цього нехтувати! Не можуть американські політики по-струсиному класти голову у пісок, щоб не бачити України, — вони мусять врешті зайняти в справі долі поневоленого Москвою українського народу недовзначне, ясне, чесне, згідне з принципами демократії, становище. Вони мусять усвідомити, що без вільної суверенної української держави ніколи не буде світового миру. Український народ, який нараховує біля 50 мільйонів населення і 1 мільйон квадратних кілометрів території, ніколи не погодиться на роль колонії ССРСР чи іншої «історичної держави», і ніколи не перестане боротися за належне йому місце у сім'ї вольних народів і держав.

Бо чи не є диким — і протилежним основам демократії — той факт, що якраз тоді, коли в Африці, частині світу з примітивною культурою, постають є і визнані урядом США, як суверенні, різні держави, міністер

США Відмовляє цього права українському народові з тисячорічної християнською культурою та історичними доказами його державності? Які мотиви заяви Діна Раска? Якщо він думає, що своєю заявою про «Україну, як традиційну частину Советського Союзу», він звільнить уряд США від «небажаного положення, начебто він підтримував розчленування історичної держави», — то пан міністер дуже помиляється. Своєю заявою пан Дін Раск вчинив кардинальну помилку. Бо, заявляючи свого роду «незацікавленість» в справі України, поневоленої червоною Москвою, він підірвав довір'я всіх інших поневолених народів у справедливість, чесність і справжній демократизм США. Бо те, що він сьогодні заявив про Україну, завтра — залежить від політичної кон'юнктури — він може заявити про інші поневолені Москвою народи. А тоді США втрачать усіх своїх природних союзників.

І далі, як погодити заяву Д. Раска із змістом передвиборної декларації теперішнього президента США Дж. Кеннеді, який на конвенції американської польонії в Чикаго сказав: «США ніколи не визнають фактичного стану, створеного Москвою по другій світовій війні. Вірю, що прийде день, коли поневолені за залізною заслоною народи одержать наново свободу і справедливість». А в листі з 29. 10. 1960 р. до проф. д-ра Добрянського, голови Українського Конгресового Комітету в США, през. Кеннеді писав про 45 мільйонів український народ, поневолений у советській імперії.

Як погодити врешті заяву Д. Раска із змістом листа з 25. 11. 1961 р. делегата США в ОН А. Стівенсона до голови Об'єднаних Націй в справі московського колоніялізму, в якому то листі він сказав: «Нам кажуть, що народи Советського Союзу користуються правом самовизначення, включно з правом на формування незалежних держав. Як виглядає це „право“ у практиці? Незалежну Українську

Республіку визнали большевики в 1917 р., але цього ж року вони створили конкуренційну у Харкові. В липні 1923 р., з допомогою червоної армії, була створена Українська Советська Соціалістична Республіка, яку інкорпоровано в ССРСР».

Як погодити заяву п. Діна Раска з фактами таких урядових імпрез, як святкування «Тижня Поневолених Народів» (хто ж тоді вважається за поневолений Москвою народ і від чієї химери залежить, чи поневолений український народ буде вважатися таким, чи ні? — прим. автора статті). Або, що ми, американці громадяни українського походження, маємо, у світлі заяви п. Раска, думати про влаштування кожного року урядовими чинниками «Українського Дня»?

У Державному Департаменті щось «не грає». Про це чимраз голосніше пише американська преса. Один із найпочитніших американських місіячників «Рідер Дайджест», що друкується 22-ма чужими мовами і має мільйони читачів, у своєму числі за січень 1962 р. друкує статтю Франка Л. Клюкгона, кол. дорадника департаменту безпеки США і видатного публіциста. Стаття має заголовок: «Чи Державний Секретаріат не, справляється з обов'язками супроти нас щодо холодної війни?» Кінцевий розділ цієї статті, в якій відкрито перед читачами систему дій американських дипломатів та урядовців цього секретаріату і їхні помилки, закінчується такими знаменними реченнями: «Якщо ми маємо протиставитись комуністичним силам і їх відігнати, якщо нам треба, замість стежити за холодною війною, вигравати її, то ми мусимо потягти системою Державного Департаменту і впровадити певні реальні реформи. І то негайно.»

З цим поглядом ми повністю погоджуємося.

А ми, українці, що опинилися на політичній еміграції, мусимо зміцнити всі наші дії для визволення нашої Батьківщини. Тому кожний з нас, по-

літичних емігрантів, повинен стати в лави організації Українського Визвольного Фронту, яка є найчисленніша і найактивніша, незалежна і сперта на якнайширші маси ідейного

членства.

Пам'ятаймо також: скріпім матеріально Український Визвольний Фронт, бо він несе сьогодні найважливіший труд для визволення України!

ДУХ БЕНКУА

Випадково потрапив мені до рук примірник, за дозволом сказати, «літературно-художнього та громадсько-політичного журналу Спільни Письменників України» під заголовком «Жовтень», присвячений 40-річчю комуністичної партії України.

Згадуючи про нього, дозволю собі почати, як то кажуть, «з кінця». Во початок журналу з фотографіями статуї Леніна у Києві та різних комуністичних «діячів» серед статей і оповідань для нас не цікавий: це звичайна московська халтура, писана ніби українською мовою. Але цікавить нас, поміщена на останній сторінці, коротка заввага московською мовою: «Журнал «Октябрь» No. 7, 1958 г. (на українском языке)». Ця коротка заввага має свою вимову, бо вона нагадує щось у роді «трейд мерк», як «мейд ін Джермені», чи «мейд ін Інгленд». У згаданому журналі ця заввага є не тільки московською «трейд мерк» — «мейд ін Москоу», але ще раз пророчисто стверджує, що ціле українське письменство й наука знаходяться під постійною цензурою Москви. Не те, щоб міг повитися у Львові журнал «Жовтень» українською мовою, потрібне московське «імпріматур» — «дозволяється» у формі пояснення московською мовою, що це — журнал «на украинском языке».

Одначе щодо змісту журналу, то видається нам, що ця московська цензура є добрим засобом, бо читач відразу догадується, звідкиля походять статті і матеріали, які містять «Жовтень» — з некультурної, лайливої і брехливої Москви-Похехові. Адже пригляньмося ближче тільки «Листові з Нью-Йорку», в якому якийсь московський вилучник Трохим Львівський на 11-ти сторінках згаданого журналу виливає відро помий на українську еміграцію.

Стиль цієї писанини під заголовком «Лицарі зради і шахрайства» дуже нагадує стиль «твору», що появилвся недавно у Львові книжкою під заг. «Під чужими прапорами». Авторами цієї книжки-пашквілю на вигаданих українців були Мехель Рудницький, лектор англійської мови в Львівському університеті та співробітник східно-берлінського «комітету», і рябий москаль Беляев. Статтю ж «Лицарі зради і шахрайства», як догадуємося, написало кількох «спеців по справам української еміграції», між іншим згаданий Рудницький і Беляев, а інформаторами були п'ятиколонники та пробольшевицька преса в США і Канаді. Тому й не дивно, що вони пишуть:

«Націоналістична преса за рубежами України належить до найбрехли-

віших і найбільш реакційних... Фальшування фактів, найбезглуздіша вигадка, провокація і шантаж — улюблені засоби українських «робітників пера», виспеціалізованих у фабрикуванні «вісток» про «голод» чи «повстання» в Україні, готових завжди і всюди щельмувати український народ та готовити для нього ярмо колоніалізму».

В цьому дусі Трохим Львівський і його компанія пишуть цілого листа, лаючи всіх і вся. Сердить їх існування на еміграції кількох українських фільмових підприємців, гніває праця проф. Повстенка про Софійський Собор у Києві, лають вони на двох сторінках друку бідолашного Нестора Ріпецького, який певно й сам не думав, що стане аж так популярною постаттю обабиць «залізної заслони». Перепало від московських писаків і режисерові Йосипові Гірнякові; «товаришів» із «Октября» сердить те, що Йосип Гірняк покинув відбувати п'ятирічки у советському концтаборі і вибрав «амплуа» шинкаря за прилавком «бари» в українському домі в США...

Але це не перший раз виливається московські помий на українську еміграцію. Коли не помагають «сърцеципательні» листи і ганчірки берлінського комітету «За возвращеніє» тоді час від часу треба вилити на цю еміграцію відро московської нечистоти, мовляв, — «прозьбою і грозьбою». Ану ж, хтось з тієї «гнилої еміграції» повернеться і поїде «на родину», де «даже птица поїют слаще!»

Та читаймо далі: на третій сторінці обгортки «Октября» написано, що у Львівському видавництві друкуються

нові книги, між ними «Про революційну діяльність західноукраїнських пролетарських письменників. Документи і матеріали». В тих книгах будуть поміщені архівні документи, протоколи польських судових засідань та матеріали слідства дефензиви в справі таких письменників, як Василь Бобинський, Степан Тудор, Антін Крушельницький і ін. Читаючи ці рядки, нам нагадуються уступи з трагедії Шекспіра «Макбет», у яких мова про «духа Бенкуа, генерала військ шотландського короля Дункана». Дух цього підступно вбитого генерала з'являється раз-у-раз біля тих, що спричинили його смерть. І біля московських посіпак та їх наємників з'являються: дух поета Василя Бобинського, якого вони зліквідували, духи розстріляних членів родини письменника Антона Крушельницького, якого вони запросили до себе на те, щоб замордувати, і духи інших українських письменників та поетів, знищених Москвою.

Для нас, тієї — як пише «Октябрь» зі Львова — «найбрехливішої і найбільш реакційної» української преси на чужині, є цікавим, як наймити Москви і вилучники КГБ, редактори червоних «октябрів», убивці українських поетів і письменників, будуть у згаданих книжках «реабілітувати» свої жертви? Що напишуть вони про те, як згнули ці «пролетарські поети»? Хто і в який спосіб їм відібрав життя? Тоді щойно буде видно, де є лицарі зради і шахрайства. Цей заголовок статті Трохима Львівського і пощехонської компанії, кинутий ними в бік нашої еміграції, повернеться до них бумерангом.

ШЛЯХ НАІВНОСТІ

Не так давно, в році 1945, коли я зголосився до американської військової команди в Баварії як утікач, американський сержант намовляв мене повернутися "на родину", до "батька" Сталіна. Я категорично відмовився, а він заживовано питав мене про причину такого рішення. "Ну розумієте, як би вам пояснити кажу йому, там у моїй батьківщині тепер большевицька окупація ну і там нема демократії". "Справа проста, заявив сержант "ідете туди і будете там домагатися демократії". Наївний сержант уявляє собі що у совєтів, так як у ЗДА, різні політичні напрямки можуть свєбідно існувати. Тому й домагався, щоб усі й біженці поїхали у країну "ясного сонечка" Сталіна і там під його "промінням" сяяли демократизм.

Багато говориться і пишеться про російські впливи на політику ЗДА, через які політики Америки не добачають боротьби українського й інших народів. Віднова великої тюрми народів, Росії, як цілозороного чинника європейської рівноваги і забезпечення перед майбутністю німецької експансії є для них важніше, ніж визволення українського й інших народів, що ведуть боротьбу проти російсько-больвицького імперіалізму. Державні чинники ЗДА присвячують багато часу на студіювання російської проблеми. Між ними і російською еміграцією йде постійна виміна думок і співпраця. В американських університетах є окремі відділи для студіювання російської мови і проблем, чого знову таки нема по відношенню до українського та інших народів. Зв'язки між російською еміграцією й державними американськими чинниками скріпляють ті російські емігранти, які зараз є урядовцями в американських департаментах. Чи ще раціональна політика, чи теж й наївність?

Ми добре знаємо, що ховається у глібині кожнпгп росіянина-політика, чи білого чи червоного. Всі вони перейняті подивом перед теперішньою могутністю Росії, яка під кермом червоних московських сатрапів дійшла до вершин могутності, загрожуючи не лиш Європі, а цілому світові. Ще ніколи, ні за одного московського царя Росія не була такою могутньою, як тепер. Мрії російських політиків здійснив хитрий Йосиф Джугашвілі. Після розбиття гітлерівської Німеччини і з айняття великих просторів Європи— російська еміграція у Франції поспішила з чолобитнею до "батька Сталіна"

Вигнані большевизмом, царські генерали і політики у своїх деклараціях до червоних московських сатрапів висловлювали свою лояльність і просили дозволу вернутися "на родину", щоб там посвятити свої сили тому режимові і допомогти в довершенні величі російської імперії — ССРСР. Частина російської еміграції, яка 1917 р. втікла зі страху перед большевизмом, в 1945 р. забула і примирилась з тортурями большевизму, стала лояльною до нього, бо Росія осягла нарешті вершини своєї могутности.

Оцю імперську дващу треба, нарешті, пізнати і відповідно оцінити американським політикам, які не так давно вірили наївно большевицькій Москві.

Дорого платить Америка за пізнання большевизму. Треба було кількох років для пізнання большевизму політикам ЗДА. Тепер би вже і бідний сержант, мабуть, зрозумів чому я не хотів їхати "на родину".

Прийде час, а у світовій грі сил він недалекий, коли ЗДА змушені будуть зрозуміти Україну, як чинника світової рівноваги. Недавно ше п. Колер, директор радіовисильні "Голос Америки" заявив, що департамент закордонних справ Америки не може підтримувати ше тепер визволення України. Наш народ який веде боротьбу проти большевизму, прийняв цю вістку в спокої. Ми знаємо нашу народню силу, безмежну любов українського народу до свободи. Ми знаємо, в решті, що ніхто нам нашої держави не дасть, якщо ми самі її не виборемо.

Наші політичні вороги мусіли рахуватися з існуванням України, і навіть большевицька Росія в часі недавнього існування Української Держави підписувала з нею політичні пакти, а по її окупації не могла викреслити назви "Україна" з своєї конституції.

Український нарід, що склав іспит своєї держаної зрілости, народ високої християнської культури, сягаючи багато віків у глибину історії, найде своє власне місце у вільній родині народів світу. За те складено гетаком би жертв в обороні християнства й цивілізації світу, мільйони українців замучені голодом, помордовано і скаатовано тисячі духовенства з епископами на чолі.

Боротьба демократичного світу з російським імперіялізмом розпочалася. Сьогодні у боротьбі з ним кривавляться найкращі сини США. Може прийти хвиля, а все вказує на те, що вона близько коли Москва розпочне тяжкі дії в Європі. Тут, і там можуть посипатися бомби. Та не бомби будуть вирішати майбутнє світа. Вирішати буде інша зброя: дух справедливості і правди, ідея християнського правопорядку. А тоді український нарід скаже своє слово, і з ним мусять рахуватися всі ті, які кластимуть нові основи підбудову нового храму, де людина може жити без тиранії більшовицької.

З історії США ми знаємо, як американський народ боровся за свою незалежність і державність, за свободу людини і народів.

Після Кореї політики США зрозуміли, що Америці не уникнути боротьби проти комунізму і стали до неї. В процесі боротьби вони зрозуміють і друге, що боротьба проти комунізму є боротьбою проти російського більшовицького імперіялізму – СРСР за повернення державної незалежності тим націям, у яких Росія її збрала відвоювала. І скорше прийде це зрозуміння, то легше буде перемога над комунізмом.

ТРАГІЧНІ РОКОВИНИ

Цього року українці по цілому світі відзначають трагічні роковини московського голодового геноциду в Україні, якого жертвою впало около 6 мільйонів загалом загинувших українців.

Московський закон з 7 серпня 1932 р "об охроне социалистической собственности" спричинив, що весь збір урожаю колгоспних піль в Україні з р.1932 забрано у державні елеватори під охорону ГПУ, а за збирання колосків на полі назначено кару 5-10 років тюрми, чи концтабору.

Українські села й міста вкрилися мільйонами трупів загалом загинувших українців – діточок, жінок, мужчин. Цифра заморених голодом українців перевищила у двоє кількість людських жертв 1-ї світової війни.

В історії людства бували різні стихійні нещастя, спричинені катаклізмами природи, чи пошестями великих розмірів. Однак голод в Україні не був явищем природним, вислідом неврожаю чи посухи. Цей голод був зорганізований в Україні штучно, з премедитацією, через Московію, з метою зломити духа спротиву українців, знищити український актив, ослабити український потенціал, зменшити кількість українського народу й стримати його приріст.

Переглядаючи всесвітню історію від її найдавніших часів, історію давніх та новіших воєнних походів різних держав по всіх частинах світу, ми не помічаємо ніде й ніколи такого жадливо злочинного способу нищення свого політичного противника, як це пристосувала Московія, організуючи штучний голод українського народу. Українське збіжжя вивезено у Московію. Там голоду не було й москалі від голоду не вмирали.

Згідно із статистикою СРСР, – "пересічна врожайність зернових культур була в Україні в р.1932 – 32 пудів, а в гуртовій збір із 14 мільйонів гектарів виносив 550 мільйонів пудів зерна, так що про голод не могло бути мови

Однак Москва зажадала від України 63,5% урожаю в хлібі, тобто 356 мільйонів пудів, — а 14,5% виплатила за роботу державно-машинотракторних станцій, на гарнцевий збір і корм худобі за фали около 14% урожаю, а на прохарчування населення України залишилося ледве 8%, тобто менше ніж 100 грамів на день. З цього голодового приділу відтягнуто ще заборгованість з минулого року.

Коли ж Москва побачила, українські селяни не здають збіжжя за її "планом" і, що у колгоспах не було вже що брати, наказано забрати силою все зерно від населення. До цієї цілі вжито спеціальну армію "25-тисячників", дібрану і вишколену з "активістів" та місцевого шумовиння. Шукали вони хліба всюди, перкодували городи, руйнували комини пачей, забираючи все до зерна. Посідання в будь кого пригорші квасолі чи іншого насіння вважалося за державний злочин.

Провід у нищенні українського народу спочивав у руках Лейзора Кагановіча, тестя "ясного сонечка" — Сталіна. Керівників відділів назначувала Москва. Вони мали стягати від українського селянина не тільки збіжжя, але на випадок його спротиву "ужити до саботажників карні заходи". В той спосіб загарбано в українського селянина всю його поживу й доведено до його виголодження.

Як розповідає Артур Кестлер, відомий у світі письменник, переїжджаючи в 1932 р. через Україну, він "стрічав маси обідраних жебраків, що пропонували ікони й постільну білизну в заміну за буханець хліба. Жінки підносили вгору малих дітей до вікон потягу: руки й ноги наче папачки, вздуті черева, великі голови, звисаючі на тонкій ший... Багато було їх на залізничних двірцях у товарних поїздах, на базарах, вони вмирали на вулицях... Мільйони голодних селян блукали по країні, а мандрівка ця мусіла перевищати "мандрівку народів після упадку римської імперії".

Урядово в Україні не говорено про голодову катастрофу, але "про труднощі на фронті колективізації". "Московський уряд вирішив залишити нарід у невідомості свого власного стану". Те, що Кестлер побачив тоді в СССР вистарчило, щоб він вилікувався від комунізму.

Як повівся культурний, християнський демократичний світ, дізнаючись про голод в Україні? Як zareагував на той масивний злочинний морд українського народу?

Були чужинці, що не приховували перед світом правди про голод в Україні. Американець Вільям Резвік писав, що цей голод — це потайки вчинений масовий морд. Вільям Генрі Чемберлен, кореспондент "Крішен Сенса Монитор" довідується від селян, що на вулицях міст України лежать трупи. Англійський публіцист Малком Магеридж у своїй книжці п.з. "Зима в Росії" описував вимерле в час голоду українське село, а у своїх статтях в англійській пресі він заявив про стан війни і військової окупації.. України, про спустошене поле бою, де по одному боці стоять мільйони українських селян з тілом опухлим від голоду — а по другому боці — державний апарат зненавидженого окупанта, з військом, поліцією, агентами ГПУ. Українське село завмерло, ніде ні скибки хліба, всі пухнуть і вмирають. Україна — це пустеля.

Однак, відважних чужинців, що писали б правду про голод в Україні, було не багато. Більшість заграничних кореспондентів воліла мати від московського уряду різні вигоди і запевнену візу повороту, ніж наражуватися йому писанням правди про голод в Україні. Таке розуміння журналістичної етики мало свою вимову. Особливо вславився своїми тенденційними статтями кореспондент відомого Нью Йорк Таймсу, щоденника, де часто друкуються статті, що їх жало звернене проти українців (гляди Н.И.Т. з 4. серпня 1959) п.з. "Музика: російський трюф", де автор Г. Тавбман вихвалює український ансамбль на бруксельській сцені виставі на те, щоб закінчити свою критику, що виступ українського балету — "рашіян сукцес"... Так, отже в часі голоду в Україні, то дішній московський кореспондент Н.И.Т. Волтер Дюрантіс оббрівував світ на сторінках свого щоденника і своїми нікчемними брехнями прислужився Московії у затаюванні перед світом тієї трагедії голоду, що його зазнавала Україна.

До чолових чужинців, які поступали в подібний спосіб, треба зачислити і їхні прізвища закріпити в аналах іс-

сторії України таких: Бернарда Шрва – англійського драматурга, Генрика Барбюса – французького письменника, – Ромена Роляна – французького письменника і лауреата Нобеля, а зокрема французького політика Едварда Ерйо, який заявляв цинічно у своїх статтях, що голод в Україні є "абсурдним мітом", і ін.

Ці люди, шб творили для світу культурні вартості, своєю негідною поведінкою в справі голоду в Україні перекресли вартість свого духового дорібку й стали по боці азійського варвара, який, за словами англійця Стівена, – "здвигнув в Україні трон із людських кісток", де за словами Пітера Фірека, "допущено до найбільшого щодо кількості жертв – злочину, вчиненого на протязі всієї історії людства під час миру" – а, що Джулієн Тайнберг назвав "одним із найпотворніших злочинів в історії модерних часів".

Історія має свої закони, до них належать закони вирівнювання всяких несправедливостей, всяких злочинів. Ми були свідками, як не лише одиниці відповідали й несли кару за свої злочини проти людства, але ми теж були і свідками того, як цілі народи, здавалося, непокоримі імперії – зазнавали виміру справедливості від вищих сил. І ми надіємося, що недалекий час, коли Московія буде покарана за свій злочин, що його допустилася на українському народі, в 1932 р. і за те, що далі ще виступає проти Божих прав українського народу на його свободне, суверенне життя.

МОСКОВСЬКЕ ОБЛИЧЧЯ БОЛЬШЕВИЗМУ

Московська порітична еміграція вперто заперечує думку, що московський комунізм з його імперіалістичними загарбницькими напрямками є похідною формою московського націоналізму.

Цю думку про те доказують безчисленні факти. Вже Карло Маркс, духовий батько москво-комуні захоплювався у своєму ж творі п.з. "Секретна дипломатія ХVІІІ ст." вел. московським князем Іваном ІІІ (рр. 1462–1505), як визначним дипломатом, що вмів використати міжнародне положення в інтересах московської держави. "Здивована Європа, каже К Маркс, – яка на початках володіння Івана ІІІ, ледве помічала існування Московщини, стиснутої поміж татарами і литовцями, була" поражена" появою на Сході величезної держави, – а сам султан Баязет, перед яким тремтіла Європа, в перше почув, як каже К Маркс, – "високомерніє речі москвина".

Московські комуністи прославляють московських царів та їхній імперіалізм, що його вони тільки наслідують та продовжують.

У 5-ім томі своїх "творів" на ст. 34-ій Сталін згадав про те, що при Івані ІІІ-ім відбулося об'єднання більшості "русских земель" в одну державу, бо інтереси оборони від наїзду турків монголів та інших народів Сходу вимагали негайного створення централізованої держави, здібної видержати напір наїзника.

Таке саме становище було в Маркса і Сталіна супроти іншого варвара "царя всея Руси" Івана ІV, званого за його жорстокості "Лютим". І ось Сталін у своєму привітанні у 800 ліття Москви в часописі "Правда", з 7. березня 1947 р. захоплювався організаційними хистами того кривавого деспота, славлячи ж його заслуги в закріпленні московської централізованої держави, – бо мовляв, "тільки країна об'єднана в єдину централізовану державу може рахувати на можливість закріпити свою незалежність.

Теж і Велика Сов.Енциклопедія з 1946 р.згадує про царя Івана ІУ.¹⁴⁰Того, як про одного з визначніших мужів."Він, Іван Лютий проявив величезну витривалість і енергію з метою досягнення своїх цілей, від був фрискучим дипломатом і талановитим політиком, довів до успішного кінця і централізування влади в "руській "державі, він був одним із визначніших культурних діячів свого часу."

Так пише найофіційніший науковий твір про півбожевільного і дикуна та вбивника свого сина.

І того Івана Лютого, його індивідуальність і діяльність, за словами советської енциклопедії, високо цінили також "руські революційні демократи", як Белінській Герцен, Чернишевський, Добролюбов та інші. Особі Івана ІУ. присвячено багато місця у польовицькій літературі і в мистецтві (повість Алексея Толстого, трилогія Костильова, фільм Айзенштейна і т.д.). Всі вони прославляли його як будівничого великої московської держави..

Не комуністичними гаслами, не словами пролетарського гимну не бутафорією театральних советських декорацій закликав Сталін у своїй промові 7 листопада 1941 р. до оборони перед полками Адольфа Гітлера, що машерували на Москву. Ні! Він відкликався до...московського патріотизму. Він вказував, як на вір московського національного героя і таких мужів, як: кн. Александр Невський, вел. кн. Дмитро Донський, Кузьма Мінін, кн. Дмитро Пожарський, кн. Александер Суворов, фельдмаршал Михайло Котлов, не вважаючи на те, що всі вони не були пролетарського походження і польовицького стилю люди.

Що більше, указом Президії Верховної Ради СССР з 29 липня, 1942 р. постановлено нагороджувати командирів червоної армії за заслуги в організації армії, керівництві бойовими операціями та за особисту поведінку в боях такими військовими орденами: орден Суворова першого другого і третього ступня, орден Кутузова першого і другого ступня (орден Александра Невського і т.д.). Цей останній орден поставив в царській Росії ще в 1725. Після деяких змін у ньому, головним чином щодо "двуглавого орла", нагороджено ним по 2-й світовій війні понад 40. тисяч старшим та в червоної армії.

Сам кровожадний Сталін був в дні 6. листопада 1943 р. нагороджений орденом Суворова І. ступня. (Суворов є загально відомий, як погромник польського повстання Косцюшки, як полководень у 7-літній війні з турками, в італійському поході проти Наполеона і т.д. За бойові заслуги від одержав титул риминського графа та італійського князя, Цей грубо непролетарський характер Суворова не стояв на перешкоді самому Сталінові пишатися орденом його імені).

Для підкреслення ідентичності й тягlosti характеру советської армії з царською та їх однакових цілей, привернено в советській армії не тільки ті самі уніформи "пагоони" й давні ступні, але й давні імперіялістичні гасла.

В той час, коли червоний Кремль і одобрює та пропагує московський націоналізм, горе іншим народам, що опинилися під владою "старшого брата"-московського хама, як що б вони поважились проявляти свій власний націоналізм. Бо в СССР може свобідно існувати тільки московський і націоналізм і шовінізм та його герої, байдуже хто вони: будівничі монархії, чи "народних демократій".

Між московськими націоналістами в СССР і такими самими патріотами-максималістами серед московської еміграції нема різниць в основних справах і її не може бути.

Глибко помиляються ті, хто думає, що з упадком більшовизму і його системи в СССР можна буде створити "єдину Росію" на західно-демократичних зразках та відлучити демократичних москалів від хижацько імперіялістичних зазіхань. Це неможливе так довго, як довго існуватиме взагалі будьяка "єдина Росія".

Московський месіянізм — отрута

Душа москаля — мрячна, жорстока та брехлива. Це, можливо, невдала спадщина по їхніх предках — фінсько-туранських племенах. Шукаючи нового місця поселення, примандрували вони з Азії в північносхідно Європу. Тут, уже як москалі, пройшли ще одну трансформацію: стали «татарськими людьми» в монгольській імперії Джингісхана. Мрячна давня історія москалів, що називають себе «росіянами». Впродовж віків вони привласнили собі не тільки наші, українські землі, а й історію нашого народу. Землі українські перетворили вони на свою колонію, а народ наш — на своїх невільників.

Все це відбувалося й відбувається під гаслом московського «месіянізму». Ф. Достоєвський, один із найвизначніших московських письменників, схарактеризував отой «месіянізм» так: «Московія — це тіло Боже на землі, а народ московський — народ богоносець. Як колись Христос, ідучи на Голгофту, взяв на себе і двигав усі людські страждання, так і московський народ-богоносець мусить взяти на себе й нести всі людські страждання — на шляху до свого земного царства». Ми знаємо, як грубо пробрехався Достоєвський, бо ж московський народ культивує безбожництво і не він страждає, а страждають ті народи, що їх досягнув прабіжницький московський «месіянізм».

Впродовж багатьох століть свого існування український народ зазнав «благ» з боку не одного «месіянізму», що йшов розбоєм на наш землі. Були це: «месіянізм» іюльський, возвеличений Генриком Сенкевичем у його «Трилогії», що стала евангелією патріотизму для «кресових рицери» («окраїнних лицарів»); «месіянізм» німецьких «берменшів» і «культур-

трегерів» («надлюдей» і «носіїв культури»), що плюндрували і грабували нашу Батьківщину, ба навіть вагонами вивозили до свого «Райху» український чорнозем; і, врешті, «месіянізм» московський.

Коли мова про цей останній, то він веде свій початок від суздальського князя Андрія Боголюбського, який викрав із Вишгородського монастиря чудотворний образ Божої Матері, а кільканадцять років пізніше доценту зруйнував Київ, не пощадивши й його церков. (За московським прикладом пішли поляки, привласнивши собі, між іншим, чудотворний образ Матері Божої, вивезений з України, переназваний ними відтак на «Матку Боску Ченстоховську»).

З усіх отих «месіянізмів» найнебезпечніший для нас московський. Нахабно жонглюючи і записуючи на свій рахунок оте високе гасло «Ex Oriente lux!» («Зі Сходу світло!»), Москва проголосила, що це від неї променює світло відродження для всіх народів світу, відродження культурного й морального, а тому всі вони мусять бути включені в сферу московського панування. В цьому напрямі — підкорення всіх сводолюбних народів московському пануванню — провадила свою політику царська Росія, за цією ж самою прямою діє тепер ССРСР — нова форма московського «месіянізму»-імперіалізму. Царська Росія, «посвоячившись» за посередництвом своїх володарів із чужоземними, головні німецькими, династіями, розподілювала на спілку зі своїми «кревними» землі слов'янських народів: українського, білоруського, польського, чеського, словацького... Надхнений отим «месіянізмом», московський поет К. Батюшков,

старшина російської армії під час походу проти Наполеона, в момент досягнення цієї армією ріки Райну, патетично вигукував:

Ми тут, о Райне, ми тут, ти бачиш

/блиск мечів!

Ти чуєш шум полків, іржання

/нових коней,

Ура перемоги й оклики героїв, що

/йдуть і скачуть до тебе!

Отож, московський «месіянізм» уже 140 років тому шукав собі нових просторів у середній і західній Європі. Тепер він знайшов собі їх, між іншим, у Німеччині, цю правду не над Райном, проте не так то вже далеко від нього.

Московський «месіянізм», який і досі поневолює нашу Батьківщину і що його наш народ мав нещастя аж надто добре пізнати, — справедливо можна окреслити одним-єдиним словом: народодивство. Його жертвою впали мільйони українських жінок, чоловіків, дітей. Кривава рука отого «месіянізму» злочинно вбила в останні десятиріччя наших провідних М-жів-героїв: Симона Цетліюру, Євгена Коновальця, Тараса Чупринку, а нещодавно з рук московських опричників загинув і Степан Бандера. Московський «месіянізм» розправляється зі своїми ворогами з допомогою різних засобів: пострілами з револьвера, годинниковою бомбою, атакою по зубах озброєної зграї енкаведистів, то знову ж отрутою.

Проте деякі народи все ще далі ві-

рять у московський «месіянізм», сподіваються перетворення московського варвара-хижака в лагідне ягнятко, прагнуть мирно з ним співжити, запрошують цього злочинця до себе з гості та сердечно стискають його криваву лапу. Ми бачимо, як пошехонський лаптяр-козопас високодумно повчає західних демократів, щедро розкидає на всі боки миролюбні кличі та заяви, а водночас продовжує наступ на позиції вільного світу.

Смерть Провідника української національно-визвольної революції, на тлі коєкзистенціальної дурилки, є неначе пересторогою невмолимої Немецки, історичної Доли, для всього ще вільного світу, для всього волелюбного людства.

Душа москаля мрячна, жорстока і брехлива. Відвічний ворог України, — загарбницький московський народ, нікчемний і жорстокий. Проте, як у минулому, так і тепер йому не вдасться зламати волі української нації до боротьби за свою державність, за право жити своїм власним вільним життям. Нескорена воююча Україна, окрилена безсмертним духом Степана Бандери, продовжуватиме боротьбу на життя і смерть із своїм відвічним смертельним ворогом аж до повної над ним перемоги. Ворог убив Степана Бандеру, але його безсмертного духа ніяка сила в світі, і навіть московський сатана, ніколи вбили не зможе!

КЛІМАТ ДЛЯ ЗЛОЧИНУ

Московський злочин над українським народом, що знаходить свій вислід у систематичному біологічному википуванні українців з допомогою генотипу (останньо дійшла до нас вістка про намірене Московію масове переселення українців із західних українських областей у Крим і Казахстан), — відбувається не доривочно, хаотично, але за пляном, використовуючи або створюючи до цього пригожий політичний «клімат».

Во не вистачає те, що на послугах московського варвара стоїть весь його імперський апарат: військо, поліція, штаб науковців, мережа вишколених для злочинів агентів московської чи іншої національності, які розташовані дуже часто по советських посольствах і амбасадах не тільки швицують, але й виконують акти політичного терору. Виконавці московських політичних злочинів мусять мати до їх виконання ще один важливий чинник: пригожу у світі чи у даній країні політичну ситуацію, тобто відповідний політичний «клімат».

Не випадково паде на вулиці Парижа від куль Шварцбарта Головний Отаман Симон Петлюра. Звичайно, суд у Парижі звільняє від кари за вбивство «доконане в стані запаморочення, викликаного душевним зворушенням». В тому напрямі йде оборона Шварцбарта — і паризький суд звільнює агента Москви від кари за вбивство. Видно, що московські спонзори цього вбивника попередньо пізнали паризький клімат для цього злочину, тобто постанови законів про відповідальність за злочин вбивства «в стані афекту».

Коли ж не було відповідного безпечного клімату для вбивства Творця ОУН, сл. п. полк. Євгена Коновальця з допомогою револьверового пострілу, Москва вживає для тієї ме-

ти годинникової бомби, щоб убивник мав час утекти.

Політичні вбивства, доконані Москвою на протязі останніх років, вказують не тільки їх точне технічне приготування, але й знання даних місцевих обставин і політичного клімату. Для Москви важне не тільки саме виконання злочину, але й те, як його сприйме опінія світу, проти кого впаде підозріння, чи справа буде голосною, чи пройде без розголосу.

Вибух бомби у пакеті пересланим до Редакції часопису «Шлях Перемоги» в Мюнхені, вказував світові на те, хто для Москви є особливо загрозовий. Коли ж цей атентат не повівся, належало сподіватися його повторення у іншій формі, — бо ж у будинку, де міститься «Шлях Перемоги» працював не хто інший, а сл. п. Степан Бандера овияний легендою Провідник Воюючої України. І нова форма атентату — це отрута, від якої впав смертю героя-воїна сл. п. Степан Бандера.

Тут знову виринула справа політичного клімату для цього злочину. Певно, що московські опричники мали не раз нагоду усунути з допомогою морду Провідника ОУН, не зважаючи на охорону його особи. Але до цього не було відповідного «клімату». Бо під час т. зв. холодної війни між СССР, а західним демократичним світом таке вбивство могло викликати політичні ускладнення, загострення курсу, протверезіння західних держав від дурману мирної коєкзистенції з СССР, — змобілізування моральних сил для боротьби з Московію.

Для злочину скритовбивства на особі сл. п. Степана Бандери Москва вбрала догідний час. Саме тоді демократичний світ був захоплений подією подорожі «миролюбивого» Н. Хрущова по США. Тут Хрущов, кат

України і Мадярщини, виступав у ролі добродушного «дедди», якого діти вітали квітами, а він їх цілував «по-батьківськи» в чоло. Його подорож враз з родиною нагадувала радше сторінки з гумористичного опису Лейкіна п. з. «Наші за кордоном», ніж дипломатичну подорож прем'єра держави. Він жартував у московському стилі, говорив американським державним мужам компліменти, відвідував фарми, стискав руки фермерам, давав вказівки. Така поведінка створила в світі корисну опінію для СССР і його «прем'єра» і всі демократичні держави з коронованими і некоронованими володарями захотіли мати добродушного «дядю» Н. Хрущова своїм гостем. Цей пригожий для Москви політичний клімат, коли весь вільний світ робив підсумки з подорожі московського варвара по США для можливості дальшої мирної коєкзистенції, — Москва використовує, даючи наказ скритовбивчого морду на особі Провідника ОУН сл. п. Степана Бандери.

А кілька тижнів опісля, американська розвідка у Західній Німеччині розкриває новий, заплянований Мос-

квою, потворний розміром злочин: намагання отруїти тесепанові до сільничок отрутою в ідальні радіо «Вільна Європа» — около 1200 працівників цієї установи.

І як на глум, — вкортці опісля «прем'єр СССР», добродушний дядя Н. Хрущов посилає з нагоди свят Різдва президентові США — різдвяно-святічній прикраси і забавки. Про це пише комунікат пресової агенції з Вашингтону за 24 грудня:

«Н. С. Хрущов, цей безбожницький керманіч атеїстичної держави помагає родині президента святкувати свято Різдвества Христа.»

Вільй Дім «повідомив сьогодні, що російський прем'єр післав певну кількість російських забавок і ляльок як дарунок для внуків президента Айзенгауера в Геттисбургі. Між ними теж прикраси на ялинку і світла для президента і пані Айзенгауер.»

Що за зворушливий жест пошехонського козопаса! У зв'язку з цим ми цікаві, кого ж то тесепан каже спрятати своїм опричникам московський «прем'єр», кат України і Мадярщини. — бо ж політичний «клімат» до цього дуже а дуже пригожий!

МІСТЕРІЇ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ

Холодна війна — це не новий винахід часів після другої світової війни. Цього роду війну вів перед другою світовою хуртовиною із західними потугами Гітлер, лякаючи їх небезпекою московсько-більшевицької загрози. Свою холодну війну А. Гітлер перетворив пізніше на гарячу, яку програв.

Після другої світової війни місце фіюрера Гітлера перейняв московсько-більшевицький фіюрер — спершу Сталін, а тепер Хрущов, кат України, Мадярщини та ін. Але коли до війни Гітлер виступав тільки в ролі «конферанс'є» (заповідача), що виводив на сцену московсько-більшевицьку потвору, то в сьогоднішній холодній війні та потвора появляється на політичній арені світу сама, без свого заповідача. І ця московська потвора — ССРСР веде холодну війну своєрідними методами, у яких є глибоко заховані атавізми: жорстокість царя Івана Лютого і хитрість Петра I та Катерини II.

У теперішній холодній війні ССРСР є в наступі, а західні демократії, очолені Америкою, — у протинаступі. Арсенал холодної зброї Москви різноманітний, почавши від перфідних політичних інтриг, блефів і брехні, по через стукання черевиком по столі в залі нарад ООН, улесливі слова про мир, а скінчивши на політичних убивствах з допомогою підісланих з Кремля агентів-убивців. Одночасно з тим усім відбувається сантиментально-ніжна дія т. зв. «культурної виміни» між ССРСР і США, куди разом з більшевицькими мистцями напливає відповідна кількість більшевицьких розвідників. А тому, що, згідно з пророцтвом Хрущова, вже внуки американських достойників повинні стати комуністами, то виграна більшевицьків є для них тільки kwestією часу.

Реєструючи й аналізуючи дії московсько-більшевицького агресора у цій «холодній війні», цікавим буде знайти теж їх психологічне обґрунтування. І тут варто познайомитися з науковою працею англієця Тейлора оф Герлоу (пера Англії та видатного психолога) під заг. «Глибока аналіза російського розуму». У цій праці лорд Тейлор займається психопатологією народів, яким він дає такі самі лікарські діагнози, як фізичним особам, отже: шизофренія, параноя, гістерія і т. д.

Згідно з поглядами англієського психолога, московський народ терпить на збірний комплекс депресії, маніяцтва, безнадійности, пригноблення, що суперечить поняттям ентузіазму, оптимізму, енергії; на комплекс стривожености (проявляється це в контакті з західними державами і спричинений інвазіями західних держав у російську імперію на протязі останнього 150-річчя), на комплекс параної,

який полягає на підзорливості і крутійстві; на комплекс гістерії, який каже москалям вважати кожний компроміс за невдачу, потурає зарозуміlostі, егоїзмові і т. д.; на комплекс шизофренії, який, спричинюючи уявне роздвоєння особовости, вводить світ шизоїдних типів: мрійників, мистців, поетів і т. п.

Як бачимо, студія московського розуму, чи пак душі, входить у ділянку психопатології і потрібно довгого часу та радикального лікування, щоб та московська невропатологічна маса стала здоровим членом світової спільности народів.

Тим часом холодна війна продовжується і ми майже щодня занотовуємо якісь події хворобливої московської агресії. Однією з найпідступніших дій москалів у холодній війні є до-

става нафтової ропи для тих держав Західньої Європи, які входять у склад НАТО. Цю ропу Москва використовує як плинну зброю. Згідно з даними журналу «Ю. С. Ньюс енд Ворлд Ріпорт» з 8. 1. 1962. большевики плянують у 1962 р. кинути велику кількість нафтової ропи до Західньої Європи і Японії по надзвичайно низькій ціні. Вже будеться нафтовий руротяг у Чехо-Словаччині та в Італії, звідкіля большевицька нафта попливе через Швейцарію у Південну Німеччину. Сьогодні Італія є вже поважним відборцем большевицької нафтової ропи,

як теж усі північні держави, а крім них, Греція і Західня Німеччина. Навіть Англія буде спроваджувати большевицьку ропу по зниженій ціні, зглядно за виміну за англійські фабрики, для того, щоб запобігти відпливові золота і девіз до Венесуелі і на Середній Схід. Цим способом держави, які формально є членами НАТО, вже увійшли чи задумують увійти в економічну залежність від совєтів, проти яких якраз є зорганізова-

ний цей оборонний Північно-Атлантицький Пакт. Отже, Москві вдалося підважити стійкість НАТО і напевно у випадку «гарячої війни» економічна залежність від ССРСР некорисно відбилася б на оборонній силі західних держав. Все ж таки останнє — а віримо теж, що й вирішальне — слово має в цій справі Америка, яка дбайливо стежить за большевицькими нафтовими «інтересами» і яка може відповідно протиставитись їм, маючи подостатком власних запасів нафтової ропи.

Наприкінці треба підкреслити, що понад 1 мільйон тонн нафтової ропи, які випродукувала минулого року Україна (і які продукує щорічно) є тим аргументом для Заходу, що промовець переконаливо за доцільністю відділити українську національну територію від московської. Бо українську нафтову ропу можна б зужити у майбутньому для цілей світової мирної продукції, а не, як чинять тепер москалі, на цілі хворобливої імперіалістичної агресії.

Поза межами логіки

Не треба сягати до тез державно-творчих мислителів минулих віків, як от італійця Нікольо Маккіавелі, француза Жана Жака Руссо, німця князя Оттона Бісмарка, — щоб зрозуміти, як незаперечно правду, що повалення політичного противника вимагає його економічного й фізичного ослаблення, а через те доведення його до такого стану, щоб він (противник), позбавлений сил опору, перестав існувати — чи то через свій внутрішній розклад, чи то у воєнному зударі з іншими.

Сьогодні ми є свідками двоюбою між західною демократією, з Сполученими Штатами Америки на чолі, і московським більшовизмом із проводом у Кремлі. І саме тепер оця московсько-імперіальна потвора починає проявляти ознаки своєї важкої хвороби — внутрішнього економічного залягання, що, за певних дій західних великопотуг, могло б довести до розпаду новітньої тюрми народів — ССРСР. Очевидно, за умов національно-визвольних революційних рухів усередині тої тюрми. В усякому разі, за такого становища ССРСР, у якому він на сьогодні перебуває, імперативом логіки є: залишити цю хвору московську потвору на її власну загибель.

Тим часом ми є свідками абсурдального явища, а саме: демократичні держави, що є смертельно zagrożені агресивною червоною Москвою, чинять все, що можливе, аби лише московську потвору рятувати, а тим самим витворювати для себе щораз нові небезпеки в безконечність.

Яка причина такої політики? Чи, може, тою причиною є давній американський сантімент до російської імперії, з того часу, як під час війни з Англійсько-російська фльота задемон-

струвала себе на користь США? А, може, слабкість західної демократії є вислідом якоїсь збірної психози, гістерії, викликаной змінами методами ССРСР, що, мов той дауун, гіпнотизує

вою жертву?

Але які б там причини не були, факти залишаються фактами. Європейські демократичні держави — члени і нечлени НАТО — наввипередки підтримують московську потвору, допомагаючи в її існуванні висилкою потрібних для життя товарів, хоч Європейський Спільний Ринок має досить місця для збуту продуктів виробництва й без ССРСР. Як подає Ю. С. Ньюз В. Р. із 23. листопада 1963 р., в пащу московському дауунів доставили товарів:

Західня Німеччина на суму — 717 мільйонів доларів; Великобританія на суму — 310 млн дол.; Франція на суму — 267 млн дол.; Італія на суму — 214 млн дол.; США на суму — 104 мільйонів доларів.

Висота тієї торговельно-економічної допомоги для ССРСР у 1963 році була значно більша, а поточний 1964-й рік позначився вже новими «бізнесами».

В тім «бізнесі» на Захід ідуть продукти невідільничої праці мільйонів засланців у концтаборах ССРСР: золото, нафта тощо. Одержуючи від москалів того роду заплату, демократія тим самим підтримує систему невідільничої праці, що її ввели кремлівські опричники на землях народів, поневоленних Москвою.

В 1963 р. західні демократичні держави позичили своєму ворогові — ССРСР, — на його підкріплення, грошей на суму коло 1 більйона доларів. У Москві говорять про можливість отримання нової позики від США на суму 10 більйонів американських до-

ларів на неозначений термін сплати. Мабуть, червона Москва пригадала собі давні часи «лендліз» в сумі коло 11 більйонів доларів, що допомогло ССРСР, виграти другу світову війну. Тієї позики Кремль не повернув до сьогодні, так само, як ССРСР досі не дотримався жадної міжнародної умови.

Згідно із звітами, які приходять з усіх сторін світу, ССРСР опинився тепер у важкій економічній ситуації: гам бракує пшениці, товщів, м'яса, продукція виробництва катастрофально знизилася. До цього спричинилася невдача колгоспної децентралізації, майже цілковита відсутність виробництва хемічних виробів тощо.

Червоний Кремль потребує рятунку, допомоги в характері хемічно-промислового устаткування. І ось московській потворі спішать з допомогою західні держави. Англійські хемічні фірми висилають устаткування хемічних фабрик вартістю на сотні мільйонів доларів, теж саме робить Західня Німеччина, згл., фабрика Крупна; Італія імпортує з ССРСР 25 млн тонн нафти, а експортує устаткування хемічних фабрик, синтетичну гуму, пластику і т. д.; японські фірми експортують до ССРСР продукти вартістю 270 млн. доларів. Голодний мос-

ковській потворі, яка загрожує цілому світові, поневолює десятки народів, — Канада продає пшеницю на пів більйона доларів, а навіть США, які взагалі не потребують торгувати з ССРСР (чисто з торговельно-економічних причин), продали Москві пшениці на мільйони доларів, доставка якої недавно відбулася в українській пристані м. Одеси. Тепер торговельна місія США перебуває в Москві. І тут у всій ширині виринає питання: навіть, ради чого це все діється? Що дасть «коекзистенція» вільному Заходові з таким «партнером», який несе цілому світові заразу комунізму, загрожує безпеці тих самих держав, які йому допомагають?

Чи не краще, замість скріплювати свого ворога, — дозволити йому, його системі провалитися? Через провал ССРСР зникне загроза для світу, звільняться поневолені народи, зокрема український, що є систематично винищуваний і якого Москва, дістаючи хліб від Заходу, напевно не буде рятувати від голоду...

Імперативом здорової політичної логіки є: замість допомагати хворій московській потворі, — залишити її на власну загибель.

нова зброя в холодній війні

«ЮКОММАР» — це початкові літери англійської назви установи, яка називається «Європейн Коммон Маркіт» (Європейський спільний ринок). Хоч назва установи є торговельно-економічного характеру, а її членами є лише шість європейських держав (Франція, Бельгія, Західня Німеччина, Італія, Голляндія і Люксембург), то вже сьогодні можна твердити про їх велике політичне значення, зокрема у холодній війні, що її Москва накинута вільному світові.

Європейська торговельна спільнота «ЮКОММАР» постанала в 1958 р., її членами є шість вищеназваних країн з приблизно 170 мільйонами населення на території около 1,200.000 квадратних кілометрів. Держави ці значно обнизили чи навіть скасували митні оплати від імпортованих та експортованих продуктів, встановивши водночас окрему т. зв. зовнішню тарифу для держав, які не є членами цієї спільноти. «ЮКОММАР» дає своїм членам особливі привілеї та угодження. Провід «ЮКОММАР»-у має для своєї диспозиції банк з капіталом 1-го більйона доларів. Окрема монетарна комісія студіює і управильне пливність європейської валюти. На території шести названих держав уведено різні взаємні полегші, зменшено телефонічні оплати за міжнародні розмови, збудовано окремі нафтовий руротяг. Провід «ЮКОММАР»-у має свій осідок у Брюсселі, а на його чолі стоїть професор німецького університету Вальтер Гальштайн.

З проводом «ЮКОММАР»-у співпрацює около 1.800 економістів, купців, керівників робіт, дипломатів.

Провід «ЮКОММАР»-у рішає про

те, що мається в країнах цієї спільноти продукувати, на збут яких товарів можуть розраховувати фабрики.

Про великі розміри діяльності «ЮКОММАР»-у свідчить, між іншим, те, що його торговельний оборот у 1961 р. досягнув суми 200 більйонів доларів. Колись ворогуючі між собою Франція і Західня Німеччина тепер стали партнерами різних спільних інтересів, як, напр., міжнародного ланцюга газолінових станцій, «супермаркетів» та ін. Італійська фірма «Фіят» плянує інвестувати на території «ЮКОММАР»-у сотні мільйонів доларів.

Червона Москва і її «вождь» Нікіта Хрущов слідкують з тривогою за діяльністю і ростом цієї організації європейської господарської спільноти. Тим більше, що є вигляди на збільшення кількості її членів у недалекому майбутньому. Членами цієї організації бажать стати майже всі ті європейські країни, які є членами НАТО: Велика Британія, разом з країнами Коммонвелту Канадою, Австрією і Новою Зеландією, а далі Ірляндія, Данія, Норвегія, Швеція, Греція, Австрія, Еспанія, Португалія, Швайцарія і Туреччина. Деякі з тих держав уже створили асоціацію вільної торгівлі, але вони заявляють про свою готовість стати членами «ЮКОММАР» у.

З хвилиною прийняття Великої Британії в члени європейського спільного ринку, в цій установі придуть поважні зміни. Дбаючи насамперед про свої власні інтереси, Велика Британія бажатиме зайняти в цій організації провідне місце.

США ставляться прихильно до

дальшої розбудови і зміцнення «ЮКОММАР»-у. Вони бажать, щоб Західня Європа стала сильною економічно й політично. А тоді Москві не виграти холодної війни.

США, щоправда, не є членом «ЮКОММАР»-у, проте відіграють в цій організації визначну роль. Американські бізнесмени будують на те-

риторії держав європейського спільного ринку свої фабрики, на що відступлено їм вільні терени. США одержали від згаданої організації спеціальні митні полегші. Президент Кеннеді зі свого боку звернувся до Конгресу з вимогою, щоб йому було надане право обнизити американські митні тарифи на товари, імпортовані до США з Європи.

«Нью-Йорк Таймс», за 12. 6. ц. р., повідомляє з Парижу, що європейський спільний ринок відбуває наради в справі економічної допомоги для 14 нових африканських держав, здебільша колишніх французьких колоній. Водночас відбуваються наради щодо митних оплат за товари імпортовані з тих же африканських країн та з країн латинської Америки.

Все це дуже затривожило Хрущова, який, не діждавшись «розкладу й унадку гнилого капіталізму», був примушений піти його слідами. В червні ц. р. він скликав у Москві раду «КОМЕКОН»-у, відгребаній із забуття і збанкрутованої організації. На тій нараді, де були присутні прем'єри сателітних країн, за винятком непокірної Альбанії, Хрущов назвав «ЮКОММАР» капіталістичною установою, ворожою соціалізму і діючою для уярмлення народів Азії і

Африки. В розмові з австрійським канцлером Горбахом Хрущов заявив, що «ЮКОММАР» дезорганізує європейську торгівлю, вивопів господарську війну іншим державам, підкуплює незалежність і суверенність малих країн та унеможливає їм провадження власної національної політики. Хрущов пропонує створити «Світовий спільний економічний ринок», з метою, очевидно, запровадити в ньому свої комуністичні порядки і зруйнувати єдність європейських країн. Що ж до комуністичних порядків, то вони нам і цілому світові добре відомі: загибель мільйонів людей із голоду, десятки мільйонів невільників у таборах примусової праці, визиск і злидин найширших народних мас.

Не зважаючи на гнів і протести Хрущова, «ЮКОММАР» існує і діє. А від економічно-торговельного до політичного об'єднання — всього лиш один крок. Під час недавньої зустрічі канцлера Аденауера з президентом де Голем у Парижі була мова про потребу створення «політичної унії Європи», побудованої на підвалинах, що їх поклав Європейський спільний ринок.

Створення політичної унії Європи було б водночас програною Москви в холодній війні. Така унія мала б велику притягальну силу і мобілізуючий вплив також на ті народи, що під цю пору поневолені Москвою. В майбутньому, вільним і рівнорядним членом цієї політичної європейської унії повинен стати також український народ, який стоїть в авангарді боротьби з червоною Москвою. Потужні економічні й торговельні ресурси України мають велику вагу для всього світу.

Китайський дракон

Якраз тепер, коли на наших очах відбувається змагання США за опанування ситуації в південно-східній Азії, zagrożеній комуністичними бандами, з якими співдіють збройні сили червоного Китаю і прихованої за ним Москви; тепер, коли на допомогу zagrożеним країнам Ляосу, Південного В'єтнаму й ін. спішать американські вояки 7-ої фльоти, — ми є свідками ривалізації двох червоних большевицьких драконів. Ця ривалізація може одного дня перетворити згаданих драконів, які сьогодні є ще союзниками, у відкрито воюючих ворогів, а вслід за цим довести до укладку і зміни політичної конфігурації в усьому світі.

Китай був і є для Москви складною політичною проблемою. Во Китай — це країна з простором приблизно 4 мільйони квадратних кілометрів і з населенням у 650 мільйонів, щорічний приріст якого становить 16 мільйонів. Цей величезний людський резервуар вимагає для свого існування відповідної соціально-економічної, культурної та політичної організації. Для Москви справа взаємовідносин з Китаєм була і є більше, ніж справою престижу, бо справою існування «російської імперії», а вслід за цим «вільної руки» у поневолюванні народів Сходу і захоплення головної ролі у світовій політиці. Для того теж і СССР, замість вести війну з Китаєм і через те послаблювати свої сили, повів хитру московську політику: перетворити Китай у свого союзника.

Червона Москва вислала була до Китаю штаб своїх спеців, а червоний Китай 14 лютого 1950 р. уклав був з СССР договір про 30-річну приятельську та взаємну допомогу. На доручення Москви червоний Китай вислав був свою кількостотисячну армію для бороть-

би в корейській війні. У висліді тієї війни в 1950-53 рр. північна Корея залишилася комуністичною. Те саме сталося з В'єтнамом, північно-східною частиною якого зайняли, з допомогою червоного Китаю, місцеві комуністи і створили з неї окрему «демократичну республіку». Після зайняття Тибету, наступила penetрація кордонів Індії червоними китайськими військами і, врешті, тепер комуністичні ватаги захопили частину Ляосу з метою поширити комуністичну окупацію на інші сусідні країни.

Покищо ця червонокитайська експансія звернена в південні смуги азійських країн, однак, чи не можна сподіватися, що одного дня вона піде в напрямку СССР, себто, у напрямку північному? Політичні сейсмографи західних демократичних сил дуже

дбайливо відтворюють всякі «дрижання» у московсько-китайському альянсі. Останньо поміж Нікітою Хрущовом і Мао Це-тунгом появились певні розходження. Червоний Китай відкинув доручене йому Кремлем валення культу Сталіна, а навіть перейняв опіку над маленькою країною Албанією, яка теж спротивилася наказам Москви. Цим способом Мао став своєрідним азійським Тітом, який виламлюються з-під завеликого впливу Москви, а Албанія стала неначе політичним причілком-базою червоного Китаю в Європі. Червоний Кремль наказав організувати в китайській армії промосковські клітини, але цьому спротивився Мао Це-тунг, а навіть з тієї причини усунув одного з своїх «маршалів». У відплату за це Хрущов відкликав з червоного Китаю большевицьких техніків, стримав позику на цілі упромисловлення Китаю та на закуп харчів для Пекіну, а теж

наказав стримати експорт до Китаю. Отож, здавалося, що зірвання взаємин поміж СССР і червоним Китаєм є неминучим. Але до цього не дійшло.

Як повідомили звітодавці американського тижневика «Ю. С. Ньюс енд Ворлд Ріпорт» з Гонконгу, Хрущов і Мао дійшли до згоди: Пекін заявив, що Хрущов у своїх промовах про роззброєння має рацію, закликав народи Африки, Азії і Південної Америки кооперувати з імперією Нікіти, і ствердив, що система наводнення вздовж російсько-маньчурського кордону стала можливою до виконання, бо провідництво СССР і Китаю є безспірне. Китай і Москва склали теж торговельний договір, а большевики погодилися на те, щоб у великих китайських містах було подостатком газоліни для комунікації. Во треба знати, що така велика країна, як Китай, річно продукує лише 3 і пів мільйона тонн нафти, що рішуче не заспокоює її потреби. Отже, розвиток червонокитайської промисловости залежить великою мірою від московської нафти.

Ще одна причина наказує володареві червоного Китаю Мао Це-тунгові бути обережним у поведінці з Москвою. Про це сказав один із керівних червонокитайських атомових дослідників до Людвіка Барката, одного з чільних кореспондентів німецьких і австрійських часописів: «Китайці так довго признають советам абсолютне провідництво, поки вони від них залежні. За чотири роки будемо мати атомову бомбу власної конструкції. Тоді в Азії багато змінитися, а може навіть у всьому світі. Принаймні в комуністичному.»

«Треба — каже Л. Барката у її книжці «Китай не йде дорогою Росії» (Штуттгарт, 1959 р. стор. 237), — лише щиріше погуляти з політиками сателітних країн, щоб вичути, як дуже вже тепер майбутні події кидають

свої тіні перед себе і як малі народи східного блоку вже тепер пробують втримати «балаєнс» у своїх взаєминах

з Москвою і Пекіном, і як вони дуже вважають, щоб не прогавити відповідної хвилини переставити рейки своєї політики».

Є ще один момент, який наказує Мао Це-тунгові тримати приятельські взаємини з СССР. Над червоним Китаєм висить меч Дамокля: острів Формоза під національнокитайським урядом, що його очолює генералісимум Чіан Кай-шек. З ним співдіють американські збройні сили. На Формозі є модерно вивинувана китайська національна армія, кількістю 800 тисяч вояків, з летунством і фльотою. Звідсіля може одного дня вирушити до червоного Китаю десант китайських націоналістів, щоб повалити комуністичний уряд. А вже тепер є помітні в Китаї події, які вказують на важке становище Мао Це-тунга. В Китаї панує голод і то такий жахливий, що комуністична влада зарадити лихові не може. До англійської колонії Гонгконг втікають тисячі й десятки тисяч голодних людей і їх англійці знову завертають в країну Мао. Чи ж не є можливим, що доведені до остаточної розпачі мільйони голодних китайців звернуться в інший бік і підуть за поживою на територію СССР, у Сибір, а звідтіля посунуться до європейської московської імперії? А тоді Москва стане перед загрозю свого падіння.

Тим то провідні українські політики, зокрема провід АБН і кол. прем'єр Ярослав Стецько, є на правильному шляху, коли вони є у постійному контакті з національним Китаєм.

НАПЕРЕДОДНІ ВАЖЛИВОЇ ПОДІЇ

Коли перед Женевською конференцією московсько-більшевицький уряд запросив д-ра Конрада Аденауера, канцлера Західньої Німеччини у Москву „на розмову“, то вчинив це, передбачаючи заздалегідь, що Женевська конференція не принесе розв'язки тих важливих питань, для якої її скликано.

Для канцлера Аденауера справа поїздки в Москву залишилась відкритою. Під час Женевської конференції більшовики могли запросити його в Женеву з недалекого Мюрену, де він із штабом своїх співробітників слідкував за її перебігом, — однак цього не зробили. Також могли представити червоного Кремлю, чертаючись у східній сектор Берліну, вступити до Бонну і там зустріти президента Західньої Німеччини Теодора Гойса та його канцлера Конрада Аденауера, однак і цього вони не зробили. Для піднесення престижу володарів червоного Кремлю перед світом є коначним, щоб 80-літній канцлер Західньої Німеччини відбув особисто дорогу у більшовицьку Мекку — Москву, історичну садибу московських царів - деспотів та їх кривавих наслідників, і там, на московським терені, відбув розмови про долю Німеччини. Там буде проведений наступ більшовицької

дипломатії на Аденауера з метою спаралізувати акцію зорганізування німецької армії. Мов з рога достатку, посиляться на нього московські обідняки, повороту німецьких полонених, звороту Німеччині прилучених до Польщі і до ССРСР, посади цих нею перед світовою війною земель, дозволу на переведення у Східній Німеччині вільних виборів, а перед тим ще обіцяння спроводити звіттам московську окупаційну армію і т. д.

Всі ці розмови матимуть особливий по смаку, бо більшовики добре знають погляди д-ра Конрада Аденауера. Вони пам'ятають, що це він 3 грудня 1949 року в розмові з кореспондентом „Клівленд Плейн Ділер“ запропонував створення європейської армії, складовою частиною якої мала б бути армія німецька. А на засіданні головного Заряду Християнсько - Демократичної Унії у Конігсвінтері в день 9 грудня 1949 р. це він за лив: „Німці повинні бути репрезентовані в європейській армії на тих самих правах, які будуть признані іншим європейським народам. Бо що є більшою загрозою для західнього світу: російська загроза чи існування контингенту німецьких військ у союзі з збройними силами інших народів? Західня Німеч-

чина це не пустив, а густо заселений край“. Ці слова Аденауера більшовики добре пам'ятають і не раз цитують їх у своїх публікаціях.

Запрошення канцлера Західньої Німеччини у Москву, куди він мав би поїхати вже у вересні ц. р., має на цілі впливати зміну його переконань, „перетворити“ його на „пацифіста“ чи „неутраально-го“ а тим самим підважити розбудову оборонної армії Н. ГО, де Західня Німеччина має підіграти поважну роль своїми 12-ма дивізіями в силі 500 тис. воликів.

Рівночасно у деяких західньо-німецьких журналах поплилися знаменні статті про потребу відновлення т. зв. реаскураційної політики Бісмарка. Статті ці викликали враження, що суверенна Західня Німеччина бажає у світовій політиці йти своїми власними шляхами, які будуть для неї вигідні. Ким ці статті інспіровані — не важко догадатися. Реаскураційна політика Бісмарка мала свою основу в договорі, укладеному між імперіями німецькою і російською, де постановлено, що ці обидві держави, на випадок, коли б хтось третій на одну з них напав, додержуватимуть між собою нейтралітету. Цей договір відсунув від Росії Францію, яка паладала жадобою реваншу на Німеччині за програму у 1870

році війну, — а також і Англію, колоніальна політика якої схрещувалась з колоніальною московською політикою — у Царгороді, на Далекому Сході і на кордонах Індії. — Спираючись у тому т. зв. реаскураційному договорі з 18 червня 1887 р. одна на одну, Німеччина і Московія були могутнім бльоком, проти якого не смів ніхто вступити.

Приглашався контрагентам майбутніх розмов і договорів: теперішня Німеччина по програмі третій світовій війні, окресна на сході від рр. Ніси і Отиці, позбавлена Шлезьку, Помор'я, Східніх Прус, є організм політично хворий. Канцлер Аденауер є безперечно великим політиком, однак не на міру Бісмарка. Тому долягає, крім того, його високий вік. Теперішня Росія — це не та Росія Романових, а країна, що пройшла великі соціальні і економічні потрясення. ССРСР становить мозаїку з багатьох народів, які безпосередньо пережили революцію 1917 р. і були якийсь час суверенними, вільними державами, аж поки червона Москва не загарбала їх згову в свою нелюлю. У московській неволі знаходиться також Східня Німеччина, яка становить 1/3 всієї Німеччини і має коло 20 млн. населення. Ця частина Німеччини є під фактичною окупацією ССРСР, пе-

РОЗМОВА ГІТЛЕРА ПРО УКРАЇНУ

рейшла т. зв. совстизацію себто її перетворено на більшовицький зрадок.

Ось такі є контрагенти пропагандивної реасекраційної політики Бісмарка. Ані „ті самі“, ані „такі самі“, як за „залізного канцлера“. В додатку СССР є стороною, яка виграла війну з Німеччиною, а потім сдамські постанови з 11 липня 1945 р., які регулюють взаємовідносини СССР і Німеччини — провізоричні. СССР не уділив Західній Німеччині суверенності і не признав суверенності уділеної їй демократичними потугами Заходу. Канцлер Аденауер в очах більшовиків є представником частини переможеної Німеччини. СССР має інтерес в розмові з ним з причин, наведених вгорі.

Усяк переговор з більшовиками та всі їх „зобов'язання“ не можуть мати значення, бо відомо, що більшовики з засади не додержують договорів. Вони можуть принести лише шкоду. Відбудова Німеччини і її об'єднання не мо-

же відбутися коштом визнання Німеччиною існуючого стану поневолення Москвою народів з старою, християнською культурою; — в тому числі великого українського народу. Залізний канцлер Бісмарк вів політику не за поперед уложенням пляном, а був приклонником використання пригожих моментів у політиці. Він говорив: „Не можна більше вчинити, ніж — ждати, поки не відчутся в історії кроку Господа Бога. Тоді треба вскочити і намагатися вхопити за полу Цього плаща“.

Цього пригожого моменту для себе повинна Західня Німеччина і її канцлер дожидати при боці ЗДА, демократичних держав і поневолених Москвою народів.

Якщо політичне положення вимагає розмов канцлер Аденауера з більшовіками то не у Москві вони повинні відбуватися, а по цей бік залізної заслонки, в атмосфері правдивої демократії.

Німецький Інститут історії націонал-соціалістичного часу видав накладом видавництва „Атенеум“ в столиці Західньої Німеччини Бонні в р. 1951 книжку п. з. „Розмови Гітлера за столом у Головній Кватирі 1941-1942 рр.“ Книжку написав д-р Генрі Пікер, що був призначений Мартіном Борманом, як секретар Гітлера для записування думок, що їх висловлював „фюрер“ перед своїм оточенням під час споживання їжі у своїй головній квартирі на протязі рр. 1941-1942, себто перед сталінградською катастрофою німецької армії. За столом Гітлера тоді засідали і брали участь у розмовах: секретар Гітлера Мартін Борман, фельдмаршал Кайтель, ген. Йодль, шеф преси д-р Дітріх, ген. майор Шмундт, цивільні ад'ютанти Гітлера та різні партійні й військові достойники.

Записки д-ра Пікера ведені хронологічно у формі щоденника. Обіймають вони думки Гітлера та деяких членів його оточення на різні теми, почавши від історії минулих часів, а скінчивши на справах націонал-соціалістичної моралі, церкви, школи, виховання, архітектури, музики, театру, літератури, кіна і т. д. Очевидно, багато

говорено про війну і пляни „фюрера“ на майбутнє. Висловлені за столом думки Гітлера мусіли бути старанно відредаговані чинниками націонал-соціалістичної пропаганди, яка бажала, щоб майбутні німецькі покоління подивлялися його мудрість і освіченість.

За столом Гітлера у головній квартирі говорено чимало про Україну та українців, при чому Україну називається то „східні простори“, то „Україна“, а українців — то „росіяни“ то „українці“. Під час споживання сніданків, обідів та вечер „споживано“ також величезні простори Східньої Європи та мільйони їх населення. Укладано пляни винищення українського народу і перетворення українських земель у німецькі колонії.

Ось деякі висловлювання на цю тему Адольфа Гітлера: 8-10 листопада 1941 р. поплудні: „Східній простір буде для нас тим, чим Індія є для Англії, бо ця земля певна, а колонії непевні. Ми спроводимо туди норвежців, шведів, данців, голландців, і вони стануть підданими Райху“.

21 січня 1942 р. в полудне: „Лише через опанування чужих народів учинимо володіння“.

— повідомляючи їх чемо-

рез радіо про наші зарядження, — а музику дозволяти без обмежень. Не давати їм нагоди для духової праці. Не дозволяти друкованого слова, бо настав час духової анархії. Якщо це відповідатиме інтересам німецьких учителів, створимо в Києві університет (очевидно, німецький. Яр. Гр.)”

11 квітня 1942 р. ввечері: „Ми мусимо виходити з засади, що всі народи східних просторів зобов'язані служити нам у господарській ділянці. Наше завдання — видобути все, що лише можливо, з окупованих областей. Керуванням господарства на Сході повинні зайнятися наші комісари. Підбитим народам треба заборонити будь-яку форму організації. Найбільшою дурницею було б дати в окупованих областях населенню зброю, бо історія навчає, що всі пануючі народи загинули через те, що дали підбитим народам зброю. Окуповані східні простори треба вкрити сіткою військових німецьких станиць, бо це важливо для поширення нашого простору згідно з плянами переселенчої політики”

22 серпня 1942 р. ввечері: „Сталін — це геній! Він знайшов спосіб використовувати людську працю в подивугідний спосіб. Стахановська система робить цю працю не тільки видатнішою від праці

німецького робітника, але й тривалішою”

Секретар Гітлера — Мартін Борман заявив: „Діти на Україні у більшості східнобалтійського типу: синьокі і біляві. Вони круглолиці і виглядають гарно. Наші ж діти незграбні, виглядають як молоді лошаки і мають занадто довгі й тонкі ноги. Ніхто не приглядається дітям на Україні, як їх спершу круглі лиця стають пізніше грубими і плоскими. На Україні видно мало чоловіків, а багато дітей. Це багатство дітей може одного дня завдати нам чимало праці. Бо це — раса, яка була виховувана твердіше, як німецький народ. Тут ніде не видно людей з окулярами на носі, більшість населення має цілком здорові зуби, всі добре відживлені і від молодости до старости мов здорове зерно. Важкі обставини, в яких цей народ жив на протязі століть, перевели серед нього природний процес надзвичайно строгої селекції. Коли німець вип'є склянку нечистої води, то захворіє. Ці люди, — говорив Мартін Борман, — живуть у смітті й бруді і п'ють неймовірну воду з криниць та річок, але залишаються здорові. Ми, німці мусимо щоденно увечері заживати „атебрину”, щоб не дістати малярії, а їх тих росіян чи т. зв. українців, не чіпасться ні малярія, ні пля-

мистий тиф. Коли цей народ під німецькою адміністрацією розмножиться, тоді його натиск на нас стане небезпечним. Ми повинні звернути увагу на те, щоб українці дуже не розмножувалися, коли хочемо їхню країну заселити німцями”.

На це Борманові відповів Гітлер: „У східних областях треба пропагувати засоби проти вагітності. Ми мусимо дбати про те, щоб підбиті народи не побільшувалися. Для не-німецького населення треба заборонити всяке щеплення і опіку над його здоров'ям. Не-німецькому населенню повинна бути недоступною висока освіта, бо інакше воно з часом поставить нам спротив. Йому треба дати школи, за які воно муситиме платити. Там будуть його навчати тільки про Берлін і великий німецький Райх, а також дещо німецької мови й писання. Науки рахунків не потрібно. Німцям забороняю мешкати в українських містах, бо інакше вони почнуть наводити там порядок і чистоту Російські чи українські міста не повинні бути впорядковані чи прикрашувані, а нові німецькі будинки не повинні бути подібні до російських чи українських. Для їх будови не треба вживати ні соломи, ні глини. Обласний комісар мусить співпрацювати з репрезента-

цією населення, але це не значить, що повинно постати одностайне українське управління до генерального чи державного комісара включно. Простори України повинні бути залісені. Населення на Україні большевики зорганізували в колгоспи, і цю систему треба задержати. Зі жнив на Україні повинні харчуватися поодинокі бойові німецькі одиниці, решту треба відтранспортувати у Райх. Поки, однак не налагодано транспорт, кожному німецькому воякові, що їде у відпустку, дозволяти взяти з собою стільки, скільки зможе забрати”.

Ось такі погляди висловлював Гітлер у своїй головній квартирі. Його план систематичного нищення українського народу, створення з українських земель німецьких колоній і спосіб реалізації цього плану розкриває його як безоглядного злочинця, що не вагався перед найбрутальнішими і найбільш цинічними методами в досягненні своїх цілей.

Був, одначе, момент, коли цей великий майстер винищування людей і поділу їх на юбер- та унтерменшів захищався в своїх поглядах. Це було 2 червня 1942 р., коли він розповідав про свої відвідини Полтави. У цьому місті — казав Гітлер — бачив

він багато синьооких жінок з білявим волоссям. Роздумуючи над світлинами жінок з Норвегії та Голляндії, що їх залучено до прохань вояків про дозвіл одруження, Гітлер казав, що він був захитаний у своїх расових переконаннях. „Вважаю, що треба змінити напрямок з півночі на південь. Вигляд українок, жінок унтерменшів, зацікавил фюрера так, що він ринг-звернути на них увагу „юберменшів“.

3 лютого 1942 полудне: „Коли ми дамо якійсь із здобутих країн право розбудувати собі власну армію або летунство, тоді нашому пануванню прийде кінець. Не можна демократичними урядженнями тримати те, що забрано силою. Хто пролив

кров, той має право на володіння. Самоуправа, дана народам, веде до їх самостійності. Ми не повинні пускати у східні простори німецьких учителів, бо інакше втрачимо дітей, втрачимо весь народ. Мешканців цих просторів найкраще навчити однісі

Минуло десять років. Зникла ламаца свастика. Вернувся хрест — знак Христової науки про любов до ближнього і пошанування людської гідності людини. Часи Адольфа Гітлера залишилися в історії як епоха кровожадного диктатора, що, охоплений божевіллям цезарів, створив разом з другим кровожадним диктатором Сталіним чуже поняття злочину — геноциду

НА ПЕРЕДОНІ

Наприкінці цього місяця має бути укладений в Римі мировий договір між З.С.А., Англією та Францією — з одного боку і Західною Німеччиною — з другого.

В аспекті європейської та світової політики ця подія незвичайно вагає з далекоблудними наслідками. Бо не тільки між тими державами замкнеться в той спосіб остання сторінка історії жахливої другої світової війни, але переможеній Німеччині мають бути повернені всі права суверенної держави. Стародавня римська приказка „де віктіс — горе переможеним“ — не знайшла тут свого потвердження.

Безпосереднім поштовхом для римської конференції є konieczність включення Західної Німеччини в оборонний план демократичного світу проти загрози російсько-большевицького імперіялізму. Відновлена західно-німецька армія в силі 10 дивізій, числом коло 250.000 вояків, має бути включеною до об'єднаної європейської армії нести держав під одним спільним командуванням.

Підготовка до цієї мирової конференції йде вже довгий час, а тим часом світова преса реєструє такі факти: 1) відновлення важкої німецької промисловості в Рурській області, 2) вїзд спеціальної західно-німецької військової місії в складі одного генерала і двох полковників останньої світової війни на параді до Парижу, 3) великі маневри аль-

птецьких військ над Райном і Майном, 4) уділення Америкою Західній Німеччині багатомільйонної позики на закупівлю сириніт, головню бавовни, 5) за Aktualізування справи повернення Західній Німеччині Америкою сконфіскованих на основі закону Вар Каямса з 1948-р. маєткових вартостей.

Час від часу розлигаються значущі голоси західно-німецьких політиків та військовиків, які окреслюють своє становище в тих справах та свої постулати.

І тут згадати б виступ німецького генерала Гудеріана на сторінках популярного французького щоденника „Le Monde“. У цій статті ген. Гудеріан дає американцям зрозуміти, що збройна участь Німеччини в обороні Західної Європи є можливою тільки тоді, коли Німеччині буде привернена суверенність, коли вона об'єднується і коли зліквідована буде границя на Одрі і Нісці.

Така акція „неонацистів“ пише „Нови Свят“ з 10 жовтня ц. р., проникає в уми американців, доказом чого були виступи Гріффіса в Еспанії та МекКлея в Берліні і здеперування урядовців Департаменту Стану, коли їм приходить відповідати на польські протести.

Зокрема, в цій справі цікаве становище Оттона Гротголя, голови комуністичного уряду Східної Німеччини, яка знаходиться під російсько-большевицькою окупацією. Він

заявив: „Про зміну границь на Одрі та Ніссі між Німеччиною і Польщею не може бути мови. Одра — це не границя, а лінія лучби“.

Цими днями американська Польдінія гостить у себе вождя варшавського протипілемського повстання, ген. Т. Бор-Комаровського. Під час „бенкету Пулаского“ в Нью-Йорку він виголосив довгу політичну промову на актуальні польські теми, при чому освіднив, що „закwestіонування граничної лінії Одра-Нісса викликало б некорисну зміну настрів у Польщі до Заходу“ — і закликав до оборони старого краю.

А тим часом рішення римської конференції наближається. Ікажує на це також і відбиття нарад міністрів закордонних справ ЗЛА, Англії та Франції в мин. місяці у Вашингтоні, де устійнено основні напрями у відношенні до Західної Німеччини.

Справа Німеччини та її східних границь на римській конференції буде остаточно вирішена. І можна вже сьогодні догадатися, в якій спосіб.

Хоч це звучить може парадоксально, в складі об'єднаної європейської армії поміанерують визволити Польщу від більшовицької окупації німецькі дивізії. І певне, що буде їх не десять, але кількість їх, в міру походу по Східній Німеччині, зростає.

Польща, під оглядом воєнного потенціалу, являє собою майжещо ніяку силу. Бо ж ані польські воєнки, які є тепер, в Англії, ні людський резервуар, який є в сателітській Польщі, втисненій в ряди польсь-

ких військ під російським командуванням, не можуть у визволенні Польщі відіграти поважнішої ролі.

Ще все настроєє польський заряд песимістично і пригноблюючо. В такому положенні польська еміграційна політика повинна б також і в справі східних кордонів Польщі переставилась з дотеперішніх рефлексів шовінізму і клянів про „краси входу ре та Дьудф“ — на шлях реальної політики. Існує англійська максима: „Чесність — це найкраща політика“. Наші сусіди-поляки повинні, врешті, зрозуміти, що в сучасній світовій політичній кон'юктурі не було місця на німецькій, немає його й на російській імперіалізм — і не буде місця на імперіалізм... польський. Замість провадити проукраїнську пропаганду і домагатися для Польщі етнографічних українських земель, на яких польський уряд у минулому і так не склав ієнгу з своєї політичної зрілості — польські еміграційні кола повинні шукати довіг для мншого співжиття і

зближення з 45-мільйоновим українським народом — а покищо старатися спільним зусиллям, разом з українцями, скинути зі себе московсько-більшовицьке ярмо. Чи польські еміграційні політики — це зрозуміють — велике питання. В Мадриті, в паладі Бурбонів є „заля утрачених кроків“. Польські державні мужі й політики, які змагають до визволення Польщі, можуть у своїх примішеннях створити „архів утрачених нагод“.

Скільки ж бо нагод польські політики прогадали для спільного з українцями виступу проти російсько-більшовицького імперіалізму. Як би не повалення молоді Української Держави Польщею в рр. 1918–1921, коли Україна боролась з червоними ордями Москви — сьогодні не стогнала б Польща у московському ярмі, не було б Катина та многотисячних жертв невдалого варшавського повстання, і тих жертв, які тепер польський нарід складає ненаситному й кривавому московському молохові. А історія Європи і цілого світу виглядала б цілком інакше.

МЕГАЛЬОМАНІЯ

У концерті польських голосів в українській справі за декілька останніх років зустрічали ми між іншими такі:

„Відбудована Польща не повинна обмежитись до своїх границь з 1939 р., але вона повинна зайняти ще й Кам'янець Подільський і Проскурів — та й взагалі поділити Правобережжя між Польщею і Західно-пранською Україною, якої місце — на Лівобережжі. Українці Галичини та Волині мають називатися „русині“ і мусять уживати латинської абетки з польською транскрипцією“ (Ежи Гертих). Або:

„Українці повинні зрестися на користь Польщі своїх західних земель — за що отримають східну границю на... Доні“. (Анджей Кітович). Або:

„Польська держава повинна бути відновлена в границях з 1 вересня 1939 року, а про евентуальні обміни в її грани-

цях на користь інших партнерів рішатимуть її зверхні органи на основі згоди польського народу“ (Клявдіюш Грабик). Або:

„Міт Річипосполитої польської притемнить міт незалежної України. Межимор'я? Так! Але його ціллю є створення одного великого народу (очевидно, польського!). Адам Добошинські). Або:

„Українська справа не існує. Українців вишищала й нищить далі червона Росія. Прийде хвилинка, коли вона провалиться — і нам, полякам, буде легко повернути „на креси...“ (Вл. Студницькі). Або:

„Подана українськими вченими кількість українців є не-реальна і оптимістична. У своїх державницьких аспіраціях українці не повинні керуватися етнографічним принципом, бо це може вийти їм на шкоду“. (Д-р Ст. Скішпек).

Врешті, гістичне декламу-

вання про польський „Львуф” та „кресі всходніе” — майже при кожній нагоді...

Слухаючи та читаючи ці ельокубрації, нас застанове ментальність їхніх авторів. Мусимо ствердити, що психологія поляків у відношенні до українців ні в чому не змінилась. Не змінили її ні розбори Польщі, ні навіть ця велика трагедія, яку тепер переживає польський народ під російсько-більшевицькою окупацією. Затих якось і привабливий польський клич: „За цашон і вашон вольносьць!” — зате без пишних заслон видно

на всю широчінь добре нам відомий польський імперіалізм з його кличем: „Од можа до можа!”

Аналізуючи духові течії серед польського народу в часі його останньої державности в рр. 1918-39, між його провідними постатями зустрічаємо такі, які безумовно мали вплив на творення сучасної польської політичної ментальности. Відомий польський публіцист і бувший в'язень Берестя та Берези Картузької — Станіслав Цат Мацкевич пише у своїм творі п. з. „Історія Польщі від 11 листопада 1918 р. до 17 вересня 1939 р.” таке: „Духовим провідником польського громадянства останньої доби був Роман Дмовський, лідер народньо-демократичної вшехпольської організації. Індивідуальність не

меншої ваги як Пілсудський, — Роман Дмовський розгортає свою політичну діяльність вже з початком 1900-х років — спершу на терені конгресівки, а далі в цілій Польщі. Відкинувши пропозицію співпраці з Пілсудським, Дмовський дбає про скріплення народів польських сил, про усунення з них чужих елементів та про охорону стану польського по-

сидання. Для цього він пропагує у відношенні до непольських народів тезу про нетребу їх сполучення. Про українців та їх державницькі аспірації він висловлюється легкокожно, бо Україна, мовляв, перебуває (1918 р.) лише в ембріональному стані — отже, не є ніяким партнером. Українців, які мешкають в границях польської держави, треба, на його думку, засимілювати. Тут має Дмовський свою особливу програму, яка полягає з поступовій, повільній, розрахованій на довгий час асиміляційній акції. Чи, однак, українці, які замешкують простори був. польської держави, улягли цій асиміляції — на це відповідь дала історія.

Духовним доповненням цього носія польського протиукраїнського шовінізму був польський письменник, лауреат нагороди Нобля, Генрик Сенкевич.

„Відношення дитини до релігії спирається на молитви,

відношення польської дитини до Польщі — на Генрику Сенкевичу”, — пише у цитованому вище творі Станіслав Цат Мацкевич, який називає Сенкевича „великим польонізатором” (не поляком, а польонізатором! — Я. Г.)

Популярність повістей Сенкевича була надзвичайно велика, і то не тільки серед польської дітвори, але й серед старших людей усіх прошарків суспільства. Твори цього польонізатора є в кожній польській хаті — серед польської інтелігенції та простолюду, бо пересічний польський народонець кохає те, що кохав Генрик Сенкевич. Відрухи Генрика Сенкевича були його відрухами. Не диво, що вшехполяки з Дмовським на чолі вважали цього письменника „своїм”, використовували його твори для пропаганди своєї політичної ідеології.

Генрик Сенкевич є автором т. зв. „Трилогії” — циклу повістей з часів українсько-козацького визвольного руху проти польського панування в Україні. У цій своїй „Трилогії” Сенкевич зображує цей рух, як бунт напівдикого козацтва. Польську шляхту, яка йде на українські землі „огнем і мечем” він гльорифікує в постатях Кмінича Володимирського, Скушебуського і Заглови — представляючи їх

на образ шляхетного західно-європейського лицарства. Українські постаті виходять з-під його пера негативні, спародійовані. Навіть гетьман Богдан Хмельницький у Сенкевича — варвар і п'яниця. Нагородований такими писаннями, польський читач „Трилогії” дивився на українців як на меншовартісний народ, народ без цивілізації і культури, — сам же з висот лицарської п'єдесталу, на який його підніс Сенкевич, вірив у свою духову чистість, своє культурно-цивілізаційне післанництво на землях України. Тому то й польська мова, названа Сенкевичем патетично „орлятами”, задивлена в Польщу, змальована майстерним, але злощасним пером, у 1918 р. з запалом, гідним ліпшої справи йшла у бій з українським вояком за непольський Львів. Тому то ще й сьогодні в писаннях польських журналістів та письменників покутує дух сенкевичівського імперіялізму.

Справді, польський міністер освіти, легіонер Пілсудського, Януш Енджеєвич, зарядив усунення лектури тих повістей зі шкіл, — однак зробив він це не як доказ симпатії до українців, а тільки для того, щоб вдарити по вшехполяках по Романі Дмовському. Твори Сенкевича не перестають і сьогодні впливати на поль-

ську психіку. Пересічна людина цікавиться не лише тим, що діється в Польщі під більшовицькою окупацією і як поступає там русифікація та нищення польського культурного й економічного життя. Його, який утратив свою державу, ці твори кличуть не до Варшави чи Кракова, але до Львова та Вільни — на «краєні сходні», ба навіть на Правобережжю України. І хоча він падає під смертельними ударами московського чобота, йому мариться, ніби новочасному Дон Кіхотіві, роля шляхетного лицаря, який мусить сповнити в Україні важливу цивілізаційну місію.

Дивлячись на діяльність вихованців епохи Дмовського та Сенкевича — сучасних польських політиків та громадських діячів, „спеців” з

українського питання, нам хочеться з них посміятись. Бо чи ж вони не бачать того, що вдвоє більший від польського український народ стоїть незламно на позиціях оборони своєї незалежності та державності? Розгортаючись зброєю героїчної УПА з російським червоним окупантом, український народ буде боротись проти кожного окупанта, який захоче сягнути по українські землі, хоч би там були закладені політикою мегаломанії Дмовського та Сенкевича наші сусідні поляки.

Країна пора, щоб польські політики це зрозуміли і звернули зі шляху своїх імперіалістичних забаганок та нездорового романтизму, для яких у теперішній історичній добі ніяк немає місця.

На манівцях

Останньо польські еміграційні політики пожвавили свою діяльність, запрагаючи до неї також своїх учених, поетів, мистців та ін. Як колись, після третього розбору Польщі, тодішня польська еміграція намагалася повернути opiniю світу в користь польської визвольної справи і вела відповідну пропаганду, так і тепер польський політичний провід на чужині іде тими самими шляхами, розбудовуючи і зміцнюючи політичні основи, на яких мала б у майбутньому постати нова польська держава. З цією метою затих навіть спір за фотель польського екзильного президента між Августом Залеским і ген. Казімежом Сосновским. Політичний провід поляків на еміграції втримує широкі зв'язки з своєю країною, відбуває часті поїздки по еміграційних осередках, веде акцію, щоб сателітська Польща дістала економічну допомогу від США, підкреслює при кожній нагоді «богаторство» поляків у Польщі. Польський пропагандивний апарат на еміграції розбудовується.

Після упадку польської держави, 19 років тому, полякам залишився у спадщину гурт генералів без війська та дипломатів. Ці останні існують здебільша як неофіційні представники колишньої польської держави, наприклад, у Вашингтоні амбасадор Юзеф Ліпські, в Парижі амбасадор Кастан Моравські, в Іспанії Юзеф Потоцькі, в Канаді Вацлав Бабіньські і міністер Роман Дембіцькі, в Лівані міністер З. Завадовські. Ці амбасадори при всяких нагодах репрезентують передвосну Польщу, обдаровуючи видатних чужинців орденами і відзначеннями. В Римі і Ватикані діє гурт кол. польських дипломатів, як

амбасадор Казімеж Паппе, Валеріян Мейштовіч, Леон Семірацькі. Їх прізвища фігурують в офіційному Ватиканському річнику «Аннуаріо Понтефіціо» у розділі під заголовком «Ексцеллентісімо корпо діпльомато». З яких фондів удержуються ці репрезентанти колишньої Польщі? Певно, що їм дещо залишилося з давніх «добрих» часів, а частинно помагає їм американська польонія.

Зокрема польські науковці, які влаштувалися на еміграції по різних високих школах Англії, Франції, США і ін., творять свої національно-професійні об'єднання. Навіть у Японії, в Токіо працює, як професор університету, д-р Єжи Лерські, який постійно домагається для Польщі західноукраїнських земель, після чого мали б постати «Сполучені Штати Європи».

Дуже рухливий є теж Польський Науковий Інститут в Нью-Йорку, що його очолює професор Фортгамського університету д-р Оскар Галецькі. Користуючись зі стипендії фондації Гуггенгайма, д-р Галецькі об'їжджав недавно Англію, Францію, Італію та Німеччину, збираючи матеріали до праці «1000-річчя західної культури у Східній Європі». Очевидно, що ця праця є однобічною. Він зредагував теж окремий, 600-сторінковий том про Польщу для комітету «Вільна Європа», за редакцією професора університету д-ра Роберта Ф. Бирнеса. Цей том є одним з сімох, які містять матеріали про країни Середньої і Східної Європи під комуністичним режимом.

Минулого місяця відбулася в США імпреза «З нагоди 40-річчя обурення Львова». З цією метою видобуто з ар-

хіву старого ген. Станіслава Галлера, колишнього командувача тих польських військ, які встромили ніж у плечі Української Галицької Армії. Це генерал і його армія мають на совіс' теперішнє поневолення Польщі. Галлер збирався їхати до сателіт Польщі, але його переконали, щоб їхати небезпечно, бо там є такі спирачки більшовики. Під час згаданої імпрези відбувся «ангел», у якому поляки заявили, що «Львув і земі еще не одзискане» мусять вернутися до Польщі.

На польському зовнішньому відтинку помітні намагання поляків встановити приязні взаємини з жидами. З ініціативи згаданого вже польського Наукового Інституту в Нью-Йорк, відбувся у вересні ц. р. вечір під заголовком «Ізраїль у польській поезії». А тиждень раніше жидівська преса в Нью-Йорку несподівано заатакувала твори української літератури, зокрема повість «Борислав сміється» Івана Франка. Франка названо «гайдамакою», що накликавав до «погромів і антисемітизму». Авторами статті були якісь А. Паз і Д. Венгров. У вечорі «симфонії» польсько-жидівської дружби взяли участь видатні польські поети і рецитатори, а з жидів м. ін. професор Колумбійського університету д-р Філіп Фрідман і д-р Ю. Ліхтен, кол. голова протидискримінаційної ліги. Шкода, що ці пано-

ве, перш ніж піти на вечірку, не познайомилися з польською листопадовою «симфонією» у 1918 р. Тоді згинило у Львові з польських рук 1500 жидів на вулицях, у домах та підпаленій поляками божниці. Книжка, де міститься ця «поема», називається: «Про польські погроми жидів в 1918 р.», а написав її французькою і німецькою мовами Леон Хазановіч, видаючи у Стокгольмі 1919 р.

Як видно, теперішня польська політика на еміграції недалеко відбігла від тієї, яку вони провадили після III-го розбору Польщі. Уважаючи себе вибраним народом, поляки легко вважать інші, поневолені Московією народи, в тому числі український народ, говорючи явно і славно, що західноукраїнські землі — це польські «земі еще не одзискане».

Станіслав Мацкевіч, польський публіцист, історик і колишній прем'єр Лондонського уряду Польщі на чужині, який повернувся до червоної Польщі, писав: «Поляки, як гарні пугиці, захоплені своїм співом, є здібні втратити вигляд цього всього, що їх оточує».

Свою політикою, зверненою проти українців, поляки доказують правдивість цих слів. І це може розвалити їм це все, що вони на чужині тепер розбудовують як фундамент для вільної польської держави.

Що таке „АЦЕН“?

«АЦЕН» — це скорочення назви політичної організації, взяте з початкових літер її назви: Assembly of Carpathian European Nations (об'єднання поневолених європейських народів). Постала вона у вересні 1954 р. з польської ініціативи в Нью-Йорку. Її членами є представники т. зв. сателітних держав: Албанії, Болгарії, Естонії, Литви, Латвії, Польщі, Румунії і Чехо-Словаччини; завданням — дія проти московського більшовизму.

Як бачимо, список поневолених Московією європейських народів є в АЦЕН далеко неповний, зокрема бракує в ньому України, яка хоч не є «сателітом», однак займає серед підвладних народів передове місце з уваги на кількість свого населення, величину території і геополітичне розташування. Немає й Білорусі та інших країн.

Згадана організація перебуває очевидно під керівництвом польських еміграційних політиків і є інструментом їхньої політики. Представники інших народів посідають в її управі підрядні місця. Тому нас, українців, не повинно дивувати, коли, наприклад, в Нью-Йорку на стіні кам'яниці, яка стоїть напроти будинків ООН, видіє велетенський афіш АЦЕН-у з домаганнями звільнити поневолені Московією народи, але немає там ні словечка про поневолену Україну та інші нації. Немає теж згадки, що мова тут тільки про сателітів, які кружляють навколо червоної зірки Кремля. На публічних маніфестаціях і виставках, що їх вряди-годи влаштовує АЦЕН, виставляється карта державами поневолених народів, але й на ній не зазначено України і інших країн. Глядач, який з преси і

різних фактів, зокрема з величного відзначування «Українського Дня», знає про долю України, дивується, чому АЦЕН її промовчує.

На минулому загальному зібранні АЦЕН-у члени непольських делегацій пробували відібрати від поляків провід організацією, але це їм не вдалося і поляки далі залишилися при кермі. Польський характер АЦЕН-у проявився цілком яскраво на нараді делегацій цієї організації, що відбулася в 1957 р. у Страсбурзі. В цій нараді взяли участь видатні політики польського «З'єднання Народового», що висунули домагання зробити недійсним ялтанський договір, подати Польщі економічну допомогу від США і відмілітаризувати Німеччину.

Останньо керівником АЦЕН-у став адвокат Стефан Корбонскі, автор книжок «В імені Жечигосполітей», «В імені Кремля», який як делегат польського уряду в Лондоні мав велику владу у Польщі під час варшавського повстання і який у 1947 р. пішов разом з Миколайчиком на співпрацю з комуністами. Опісля він утік з Польщі через Швецію до США. У своїх книжках Корбонскі висловився легковажно про українське підпілля, про УПА, а тим самим про український визвольний фронт. Тож немає підстав сподіватися від провуду

АЦЕН-у зміни ставлення до українців і інших «несателітних» народів. Поляки відомі зі своєї меґаломанії, пишуться «сателітським» станом, їм здається, що сателіти мають в Москві спеціальні привілеї... незалежність, дарма, що провід АЦЕН-у мав нагоду перекопатися про ці «привілеї» на прикладі кривавого приду-

Польські вчені та політики залюбки говорять про особливу роллю польського народу, який на їхню думку, є обраний для сповнення "історичної місії" несення на наші землі своєї високої культури. Що за атим криється жадоба заволодіти українським чорноземом – про те загальновідомо. Не будемо тут сперечатися і міряти, чия культура вища. Хочемо тільки на основі власних польських джерел проаналізувати тих, які збираються бути культуртрегерами на наших землях.

У своєму тв фі п.н. "Минувшість та майбутність польської інтелігенції", видання Літературного Інституту в Римі 1947 році професор Лодського Університету Юзеф Халасінскі так характеризує польську інтелігенцію: "На сучасну структуру полької інтелігенції виливали такі чинники; а) суспільно-політична деградація, якій підлягли шари польських землевласників внаслідок політичної катастрофи – уладку польської держави та чергових повстань, які спричинили конфіскацію їхніх маєтків б) деградація з причини усунення панщини і відібрання у польських землевласників влади і суспільного авторитету; в) деградація з причини зубоження, в икликаного через переход з господарства фільварково-панського на капіталістичне, не власне, а чуже". Польська інтелігенція, – пише Ю Халасінскі, – починає завжди свою роботу від фразеології рятуння західньо-європейської культури і від означення Польщі, як передмуря християнства. Позбавлена конфіскацією своїх маєтків, коли їх послі дання десь далеко, переважно, в Україні перейшло до родинної легенди, польська шляхта перетворюється згодом на так звану інтелігенцію, якій ввршком аспірації стало здобуття урядового становища у "владсть імуших". Ця польська інтелігенція замикається в окремому товарисько-інтелектуальному гетті і творить осібну касту. Її не зворушують ні соціальні кличі, власного народу, ні гостра критика таких польських мислителів, як Станіслав Бжозовскі, який у своїх творах п.н. "Легенда млодей Польскі", – "Пломеня" – кидає важкі обвинувачення в сторону польської інтелігенції. "Наша інтелігенція, каже поляк, проф. Юзеф Лемпіцкі, – немає майже ніякої інтелігенції і становить верству умово ялову і малопродуктивну". Її прикмети взяли початок з форм панщиняно-фільварочного життя, – каже проф. Станіслав Грабскі. А визначі польської антропологі, ^{на} проф. Якса-Пижовскі і проф. Чекановскі доводять, що польська інтелігенція щодо свого расового складу становить формацію дуже подібну до колишньої шляхетської верстви.

Отже, польський інтелігент – це вічно покутуючий у шораз нових поколіннях шляхтич "Заглоба".

шення малярського повстання. Бо практично немає великих ріжниць у пануванні Москви над, «сателітами» чи «несателітами».

Отож було б доцільним, щоб не так давно створений АЦЕН, замість іти окремим шляхом і ширити баламутство та хаос у питанні поневоленних народів, виїшов з суто польських рамок своєї дії і стає членом давно існуючого АБН, в якому є заступлені майже всі поневолені Москвою європейські народи (крім Польщі). Тоді був би один визвольний протимосковський і протикомуністичний фронт, який мав би великі успіхи. Можна б теж не витратити даремно гроша для дублювання тієї самої праці. Бо, як довідуємося, в половині місяця січня ц. р. виїхали в Європу і на Далекий Схід представники АЦЕН-у, щоб інформувати про свою «сателітську» недолу. Далеко раніше були там

представники АБН, які під проводом голови ЦК АБН, п. Я. Стецька відбули подорож на Формозу і підписали договір з Антикмуністичною Лігою Азійських Народів. Такий договір склали вони теж 1957 р. з Міжнародною Американською Федерацією для оборони континенту. Японія, Південна Корея, Формоза, чи радше національний Китай, Австралія, Пакістан, Індія, Туреччина та європейські країни, куди вибралися панове Карбоньскі, Коваго (маляр) і Мазенс (лотись), є давно добре поінформовані про те, які народи є поневолені москво-комуною. І якщо представники АЦЕН-у вибралися туди, щоб інформувати про поневолення «сателітних» держав, а промовчувати інші народи, то це може принести їм розчарування, а загальній світовій протибольшевицькій акції навіть – шкоду.

Голі переоцінити,—каже проф. Ю.Халасінські, яку роль сповнила у творенні суспільно-духового обличчя нашої інтелігенції" Трилогія" Г.Сенкевіча.

До часу появи "Трилогії" польська інтелігенція почувалась зглядом свого народу, у своєму гетті досить ніяково, наче на підмінованому полі. Лише перо Г.Сенкевіча стало знаряддям очищення совісті польської інтелігенції від її гріхів супроти власного народу. Після появи "Трилогії" вся вона завершилася, що чейже ніхто інший, а тільки вона походить з цього гарного геройського польського лицарства, яке змалджував Г.Сенкевіч.

"Трилогія" не тільки очистила сумління польської інтелігенції, але й афірмувала її аспірації на її велич (яка полягає не в праці на власній землі, але у загарбництві українських земель, закріпаченні українського народу і перетворенні його в робочу силу для добра Польщі "од моржа до моржа"). Г.Сенкевіч виріс до ролі начального національного виховника і став головним філософом-історіософом Польщі".— Стільки проф. Ю.Халасінські. Тим то ще є сьогодні відомі Гертихи, Добошанські, Скушепи, Студніцкі та ін. вважають польські аспірації на українські землі за річ природну і самозрозумілу — тим то вони й будять польську вулицю кричачи про "креси всходне", Львів та Вільно.

А за ними, мов коршмарні привиди з історії минувшини, стоять до вгрі ряди нащадків колишніх польських земельних власників в Україні, які мріють про ревіндикацію своїх просторів маєтків в тій Україні, куди потоком пливли навали голодної Польщі і де вогнем та мечем різні Заглови, Вородийовські та Скушетускі нес

ли"вищу" польську культуру.

Та не один Г.Сенкевіч має заслугу у творенні сучасної польської меншальності. Адже польський "вещ", найбільший поет Адам Міцкевіч теж немало спричинився до цього. Він бо у своїй історичній поемі п.з. "Конрад Валленрод" повавав польський нарід, що етично-оправданим засобом у боротьбі може бути... Зрада. Моттом до тієї історичної теми є запозичені у Маккіавеллі слова: "У боротьбі з ворогом належить йти лисом і львом".

Так отже поруч сенкевичівських "героїв" Заглови, Володийовського, Скушетуского та ін. стає, як приклад польських лицарських та моральних чеснот дитвин Альф Валгер, який потайки під прізвиськом Конрада Валленрода, ввійшов до німецького хрестоносного закону, а ставши його архикомпютом, з радою привів цей закон до руїни. Цю апотеозу зради, яку оспівав польський геній А.Міцкевіч, прийняв широкий польський загаль так, що згодом у польських політичних доктринах набав права громадянства новий термін — "валленродизм", на означення допускарської, з польської рації стану, зрад.

Зразу ж на вступі тієї поеми "вещ" Адам Міцкевіч пише таке: "Не вже третій польський твір проголошує у столиці монарха (Царя), який з усіх королів землі начислює в своїй державі найбільше племен та язиків. Будучи в рівній мірі батьком усіх, він запевнює всім вільне посідання земних дібр і дорожчих ше дібр моральних та умових. Він не тільки залишає своїм підданним існуючу віру, звичай і мову, але навіть наказує видобувати й зберігати утрачені і ті що вже хиляться до упадку, пам'ятки давніх віків, як спадщину, належну наступним поколінням і тд. Хай ім'я Батька стількох народів буде славлене всіми мовами в усіх поколіннях".!

Як живо нам нагадає це цареслава А.Міцкевіча з 1829 р. те перішні славослова "ясного сонечка" і "батька всіх народів.. Йосифа Джуганшвілі Сталіна! І який нам близький є своєю культурою і мораллю український геній Тарас Шевченко, довголітній царський вязень!

З такими моральними прикметами збираються польські культуригері й ти на українські землі. А передсмак тієї діяльності ми мали вже не тільки у минулих роках-віках,—що зобразив нам польський автор В.Лозінські у своєму творі "Правем і левем". Кілька десятків років останньої польської держави рр. 1918-1939 ще живуть у нашій пам'яті. Як виглядала польська влада в тому часі варто навести деякі уступи з книжки польського публіциста Болеслава Немчика п.з. "Рахунок совісті", виданий у Вільні в 1940 р. і в Нью Герітен, ЗДА, з 1941 р.

Ось вони: "В наслідок мілітарної програної трюх окупаційних держав, воскресла Польща. У ній захопив владу бригадир польських легіонів, які боролися по стороні центральних держав, Юзеф Пілсудські разом з своїми легіонерами, які зайняли найвищі державні становища. До першого голосу в державі придодить поріція та солдатеска. Пілсудські — недокінчений студент діяч польської соціалістичної партії, за рецептом валленродизму зриває з неї, по придуренні бунту в 1923 р., стає фактичним диктатором Польщі.

У польському суспільному житті запанував протекціонізм непотизм. Легковаження фахових та умових кваліфікацій перетворилося у правдивий культ нефаховости та дилетатизму ст. (54). Кваріфікацією на найвищі становища в Польщі була прна лежність до групи Пілсудського, який (винагороджував відданих собі та заслужених людей товстими посадами. Вислідом цього, була правдива гидра бюрократизму, яка висисала з господарського та державного організму останні соки. Щоб задовольнити ті потреби, роздато бюджети зю останніх гряничь, накладено руйнуючі податки, зубожено господарське життя. В цей час кризи й безробіття уряд асигнував мільйон злотих на підтримку варшавського ресторану "Адрія", де пиячили різні польські достойники, як міністер скарбу Завадські, генерал Венява-Другошевські та

У польському судівництві зламано засаду незалежності та неусувальності суддів. Позвіл ьнювано людей чесних, а введено банду карієровичів та заляканих підлабунників, яким можна було згори диктувати вирок (ст. 85). Особливою була справа Вацди Паралевичевої, яка мала відкрити закамарки польського судівництва, повно в гнидих вішарі в протекціонізму, корупції та хабарництва. Одначе до її зізнань у процесі не доходить, бо вона вмирає нагло в тюрмі таємничою смертю.

Для замикання уст своїх політичних опонентів створено під протекторатом Пилсудського ославлений табір "Березу Картузьку", до якого вислано людей без суду, а часто й без провини (ст. 2Ж), де в'язнів систематично виголоджувано, тримано в неопалюваних приміщеннях, де тюремники регулярно били їх по головах гумовими палицями, мучили "гімнастикою" і катували в огидний спосіб, де для кожного в'язня була призначена одна хвилина на фізіологічне випорожнення – байдуже чи воно мало місце, чи ні. Скільки в'язнів-поляків оплатило свій побут в Березі Картузькій утратою здоров'я, а то й життя. (А скільки українців! – Я.Г.)

До фий приклад згори діяв і на польські низи. Не було ні міста, ані села, де не відбувалися б скандали та лайдацтва (ст. 86). За страшаючою силою зростало злочинство: крадіж, убивства, насильства, ошуканства залляли смердючою хвилею цілий край. Не зв'ажуючи на амністії та звичай карання з тзв. "завішанням" – в'язниці були переповнені. Бо проста людина витягала логічні висновки і вчилася. Коли вона бачила на найвищих посадах злочинців та розпусників, то, зрозуміла річ, їй приходила охота спробувати свого фаху".

Члени уставодавчих органів, сої му та сенату були стероризовані, а голова держави маршал Ю. Пилсудскі мав для них згірдливу назву "файдани". При виборах фальшовано волю населення з поміччю обману та поліційно-адміністративного терору. (ст. 98).

За часів Пилсудського відбулася відома на весь світ пацифікація українців у Східній Галичині, протижидівські погроми в Берестю, Мінську Мазовецьким та інших місцевостях. Сувора цензура здушувала свободу слова (ст. 58 і 59).

Це – лише декілька уривків з книжки польського публіциста. А як же понуро читається її цілість!

Коли ж такі взаємовідносини поміж поляками, та яке ж становиве було національних меншин, зокрема українців! Чи пригадувати ще, крім вишенаведеної пацифікації, безконечні політичні процеси українських патріотів, їх вішання та мордування по тюрмах (Ольга Басараб та б.ін.) вишення українських православних Перков, підземний український університет, відібрання українцям права набувати землю на парцеляції, відібрання українцям у Львові їхньої спортової

площі і тд., і тп.

Ось такі моралі, духові цінності викачала польська керівна інтелігенція у часах останньої своєї державности на своїх та на українських землях. Який безмежний цинізм криється у фразеології і польській тираді, що "Польша – натхнення світу". З таким духовим капіталом вона збирається знову йти на наші землі.

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНІСТЬ В НАСВІТЛЕННІ РОМАНА ДМОВСЬКОГО...

У статті "Політична мегальomanія", вміщеній в "НТ" ч. 32 за 26 серпня ц.р., згадано про Романа Дмовського, як духового провідника польського громадянства в останній добі – що може і має безсумнівний вплив на формування польської політичної ментальности і в теперішню пору. Доповнюючи силіветку того політичного діяча, наводимо деякі уступи з його книжки, "Повоєнний світ і Польща" (виц. З. Варшава 1932), щоб познайомитися з ним на відтинку польсько-української політики й політичної думки. Ось деякі уривки з цього твору: Визволення нації. Українське питання та його порітичне значення в укладі сил Європи й світу.

Одно з найважливіших питань польської внутрішньої і зовнішньої політики є українська справа. Її розуміється загально, як одно з питань нації, які пробудилися у 19 столітті до самостійного життя, піднесли свою мову з народнього наріччя до гідности літературної мови, і зрештою осягнули державницьку незалежність. У цьому понятті поява окремої української держави на мапі Європи є тільки питанням недалекого часу. Українське питання виходить далеко поза межі питання народности. Як таке, воно далеко менше цікаве і важливе ніж господарське-політичне питання, від розвязки якого залежатимуть у майбутньому укладі сил Європи, а то й цілого світу – великі речі.

На кожне питання народности треба дивитися з двох точок зору: 1) що дана нація, як окрема етнічна група, являє собою під оглядом мовних, цивілізаційних та істощичних традицій і яка її спійність; 2) хто, проти кого та в якій цілі стремить до зорганізування її в нову державу. З тих точок зору українська справа є дуже схоплюювана.

Україна як нація. Різниця між українцями і росіянами. Духова українська творчість: Шевченко – Гоголь. Українці у Східній Галичині та на Буковині.

У теперішньому ставленні справи належить під Україною розуміти цілий простір, населення якого говорить переважно українсь-

наріччями іна якому живе близько 5,9 мільйонів населення. Українське населення різниться від російського не тільки мовою, але й характером та психологією. Самий факт існування народу, який відмежовує себе від інших – мовою, звичаями характером, врешті релігією, чи обрядом, – породжує квестію, яка зявляється в сприятливих умовах на політичній арені. Українська справа постала в половині 19 ст. майже одночасно – у двох віддалених одне від одного місцях. На Україні Наддніпрянській, де появилася, як представник духа свого народу поет Тарас Шевченко і де також народився великий письменник Микола Гоголь, який, хоч писав по російськи, у своїх творах виявляв духа України. Осередком українського руху російській державі стає Полтавщина і Чернігівщина. Другим місцем, де появилася українське питання, була Східня Галичина під австрійським пануванням. Його видвигнув австрійський уряд з метою ослаблення поляків. Лише під кінець 19 ст. почали говорити про український нарід, який замешкує Східню Галичину і південь Росії. Україна в світовій порітиці. Українська справа в советській і польській державах. Значення відірвання України від Росії. Насчетя.

Після російської революції українська справа ввійшла в нову фазу. Територія на якій більшість населення українська, була включена в склад советської федерації, як Українська Республіка. Також після першої світової війни частина земель з українським населенням увійшла в склад польської держави – зокрема Східна Галичина, яка була важливим вогнищем українського руху.

На ґрунті українського питання не припиняється ферментування і намагання відірвати українські землі від советської Росії і від Польщі. Ще в перших роках після російської революції не передбачувало, що українська справа набере за такий короткий час світового значення.

Відірвання України від Росії було б вирвання у Росії зубів – забезпеченням від її конкуренції та засудженням її на ролю вічного консумента продуктів чужої промисловости.

Зокрема сьогодні величезне значення має справа вугілля і нафти. Навіть її розмірносковні поклади на Підкарпатті були головною перешкодою в полегодженні справи Східньої Галичини на мировій конференції. Найбагатші джерела нафти у Старому Світі, що дають близько половину продукції Європи й Азії і що можуть давати далеко більше – це нафтові джерела на Кавказі, в Баку. Завдяки цьому сьогодні советська Росія займає третє місце в світовій посілості нафти.

Україна не посідає нафти. Вона могла б мати її трохи, як би до неї прилучити простір Дрогобича і Борислава у Східній Галичині.

Відірвання України від Росії потягне за собою відрізання від Росії і Кавказу і позбавлення її кавказької нафти. Це робить сьогодні українську справу найбіль актуальною в світі – справою нафти.

Перспективу україн. держави. Значення україн. справи. Крім нафти ще й залізо та вугілля. Симпатії до українців. Мала чи Велика Українська Держава? Її вигляди.

З огляду на кількість населення, яке говорить українською мовою, на ролю простору, який вона обімає та природні багатства, справа України переростає своїм значенням всі інші.

В останніх роках завдяки вугіллятазалізу Донецького басейну, Україна стала предметом великого зацікавлення представників європейського та американського капіталу і зайняла поважне місце в плянах господарського й політичного впорядкування світу в майбутньому. Крім цього, Україна стала предметом великого зацікавлення і в питання жидівської політики. Не можнасказати, щоб справа України терпіла в світі на брак симпатії. Напевно, колиб дішло до відірвання України від Росії, могутні круги вжили б усіх своїх впливів і засобів, щоб справа не закінчилася утворенням якоїсь малої держави. Тільки велика, можливо найбільша Українська Держава могла б довести до розв'язки тих проблем, які українській справі надала такого широкого значення.

Перша світова війна спричинила глибокі політичні та економічні перевороты. Під оглядом економічним наступила світова децентралізація промисловости, що викликала катастрофу в тих державах у яких промисловість дотепер централізувалася. Ряд визначних державних мужів працює над мирною розв'язкою проблеми, як допровадити до того, щоб одні держави залишилися продуцентами, а інші – консументами. За одну з найбільших перешкод в розв'язанні цієї проблеми вважається советську Росію, яка виразно кпить з зусиль капіталістичної Європи й Америки.

Тож Україна стала б від першої хвилини в обличчя питань великої держави. Її відношення до Росії? Росіяни були б найбільш не дотепними у світі народом, як би легко погодилися з утратою величезного простору, на якому знаходяться їхні найбільші урожайні землі, вугілля та залізо – і який то простір рішає про посідання нафти і відкриває доступ до Чорного Моря.

Україна, як найповажніша під господарським оглядом частина Советського Союзу, з землею, від якої залежить весь дальший розвиток Росії. Не менше її значення на випадок війни.

Теперішня Росія є країною найбільш мілітарною у світі. Розміри сов. армії обґрунтовані потребою утримувати цілість сов. держави і обороняти її кордони. У різних своїх частинах сов. Росія загроже

на повстанцями..Між іншим одно з повстань було і в Азербайджані → це Баку. Баку – це нафта. Нафта,якщо не знаходиться в руках американських чи англійських,набирає сильного політичного ферменту.Крім цього,велике значення для ССРСР має політика на Далекому Сході.Він мусить з Китаєм або воювати або запровадити в ньому большевизм.А коли в Китаю большевизм упаде,тоді кожкий китайський уряд натискатиме на Росію ,щоб виперти її з позицій на Далекому Сході. Війна Сов.Росії з Китаєм буде війною з краєм промисловим – а це значить дуже поважно. Бо китайці засвоїли європейське озброєння та воєнне мистецтво і в останньому часіперейшли господарсько технічну еволюцію. Китай є одною з найбагатших на вугілля країн. Коли б Росію позбавити України – можливості Росії протиставитись Китаєві стали б мінімальні.Тоді історія близького майбутнього стала б історією посування Китаю в напрямі на Байкал – і далі.Була б це для Росії згуба. Це значить, що Росія, який би в неї уряд не був,мусить боронити до останнього подиху Україну,як свою землю в почутті,що втрата України була б для Росії смертельним ударом.

Вигляди на реальцію.Хто міг би з реалізувати відірвання України від Росії? Інтереси Польщі і Румунії.

Знову Німеччина.Якою повинна б бути політика відносно українців?

На випадок потреби ведення війни на два фронти,Сов.Росії не вистарчила б вся її мілітарна сила.На випадок її війни на Далекому Сході – сильний удар із заходу мусі в би для неї закінчитись фатально.Тоді б українська програма могла б стати й дійсністю.

Однє же,щоб могло наступити зайняття України ворогом – ним мусіла б бути Польща і Румунія(?) Інші сили світу тут нічого й не вдіють.(Тут автор помилився,бо Польща й Румунія вже стоять під тою ж Росією).Румуни знають,що за збудування Української Держави вони мусіли б заплатити щонайменше Бесарабією,бо всі апетити на неї мають своє джерело не в Москві,але в Києві та Харкові. Для Румунії безпечніше мати за сусіда велику державу,політика якої переносить з конечности свою увагу ближче до Азії,ніж державу меншу,інтереси якої зосереджені над Чорним Морем.Яка б не була Українська Держава, вона б мусіла завжди стреміти до об'єднання всіх тих земель,населення яких говорить українською мовою.Бажаючи встоятись проти Росії,Україна мусіла б бути якнайбільшою державою і мати якнайчисельнішу армію.Тоді за це заплатити Польща(утратою українських земель – Я.Г.).

А тому,що в майбутній Українській Державі могли б мати вплив німці,жиди та інші – для польського народу краще мати сусідом могутню державу,хоч би вона б

могутню державу ,хоч би вона була чужа й ворожа.

З огляду на польське положення яко сусіда Росії,реалізація української програми є більше ніж сумнівна, і тому в польській зовнішній політиці на українське питання не повинно бути місця.Викреслення українського питання з польської зовнішньої політики матиме той позитивний вислід,що ця справа трактуватиметься,як внутрішня. Від поляків відійде спокуса підпалюватисвій дім для того,щобвіднього загорівся дім сусіда.

*

Від часу видання книжки Р. Дмовського "Повоєнний світ і Польща" минуло понад 30 ро к. Вже 7 років пізніше вибухнула 2 світова війна,яка спричинила в польській дійсності кардинальні зміни. І Польща і Румунія, що їх Дмовський так широко й певно рекламував,як держави,які могли б – і тільки – вони!задати Сов.Росії удару по українських землях, впали жертвою московського імперіялізму та його мілітарної сили і сьогодні ними володіє большев.Москва.Землі, на яких гомонить українська мова – Східня Галичина,Волинь,Підляшшя,Полісся,Буковина,Басарабія,Закарпатська Україну –з'єднані з українським материком.Український народ не визнає російсько-большевицького уряду на тих землях і веде з ними затяжну боротьбу,маючи надію,що при останній розгрі між світовою демократією і московським імперіялізмом цей останній провалиться.Тоді мусить також розвалитися тюрма народів –Росія, а поодинокі народи здобудуть свою незалежність і державність.Це буде гарантією того,що російський імперіялізм ніколи вже не загрожувати ме світові

Хоч і писані в аспекті польської імперіялістичної політики,тези Романа Дмовського,які він навів у цитованій книжці,є для нас цінні.Справді в тому автор тенденційно промовчав історію української державности,часи володіння українських князів, королів та гетьманів,недавніх визвольних змагань українського народу, існування української незалежної держави 1917–1920 рр. Але в цьому для нас немає нічого нового.Такою була завжди відносно нас польська політика,порітика струся,який воліє застромити голу в пісок щоб нічого не бачити.

Такою є і тепер політика польської еміграції,яка не хоче бачити дійсности,а через різних Гертиків,Добошинських,Грабиків,Студнічких,Скшипків та ін.зазіхає на українські землі і кличами. . "Креси,ЛьВі В та Вільно!" гальванізує приспаний польський в тому відношенні патріотизм.Усякий імперіяліз: – російський,чи польський – мусить скінчитися фатально.Для політичної та господарської рівноваги Європи і цілого світу є конечним постановня великої, соборної незалежної Української Держави.Без цього світовому мирові ніколи не бути!

НОВИЙ ПРОЄКТ ПОДІЛУ

З приводу статті Ю. Лободовського „Проти марива минувщини“

Польський поет і публіцист Юзеф Лободовський написав велику, на понад 50 сторінок, статтю, як даліший так своїх поглядів на проблеми українсько-польських взаємин — велич за минулорічною статтею „Між Загаєм і Мушальським“. Написав її для паризького польського місячника „Культура“, редакція якого заявила, що вона солідаризується з поглядами автора статті.

Речовий зміст статті переплетений моментами пуритуристської — і навіть постичними вставками.

На вступі Ю. Лободовський полемізує з такими „спеціалістами у кресових польських справах“ як проф. Вл. Студийський, Єжи Гертих, Збінєвські та ін., вказуючи їх повне незнання українсько-польських актуальних справ.

Стаття Ю. Лободовського цікава передусім тим, що її автор виступає в ній із своїм проєктом розв'язки українсько-польських питань, у формі такої оригінальної, що варто з тим проєктом пошайфувати нашого читача. Ю. Лободовський не раз підкреслює у своїй статті своє дружнє ставлення до українців та їх визвольних змагань, співрідночасно пояснює, що це його „українофільство“ спирається на хотодній казкуватій: „Незалежна Україна буде неутралізувати російську небезпечку, а тим самим вступити до можливого порозуміння Москви з Берліном“.

На маргінесі справи Ю. Лободовський походить з Любешовщини, виховувався за молодих літ під немалим впливом російської культури, доказом чого є його у далішніх роках написаний „Лист до приятелів москалів“ і пізніше „Слово про мову російську“. Відомо, що польки з бун. Конгресівки не так повілієстично настроєні відносно українців, як їхні брати з „Всходней Малопольскі“. Це може і обгрунтовує психологічно ставовище Ю. Лободовського в українській справі. Але перейдімо до речі.

Проєкт Ю. Лободовського можна поділити на дві частини: а) зміст проєкту і б) його обгрунтування. Зміст проєкту такий: з усіх земель, які в 1939 році становили мішаний, під оглядом населення, простір, конкретно із земель Східньої Галичини, названої автором „Червєньська Земля“ — мала б постати свого роду буферова держава — „Голь-

сьько-Український Кондомініум“, з двомовним, українсько-польським шкільництвом, судівництвом та адміністрацією. Мешканці цього кондомініуму мали б паритетні зв'язки з Варшавою і Києвом. Зміст і форму цього кондомініуму дасть би статут, уложенний фахівцями: правниками, соціологами, економістами та ін.

Обгрунтування автором потреби створення такого кондомініуму: Назва — Земля Червєньська. Для чого? „Бо назва ця має за собою тисячолітню минувшину, отже не повинна ображати національних почувань ні поляків, ні українців“.

„Червєньська земля є ліні польською, ліні українською, — але землею спільною“. Поміняю, каже автор статті, академічні розважування, хто замешкував ці землі, коли, як літовисень Нестор пініше, князь Володимир Великий вибрався на захід; залишаю набобі справу, хто це були „хорвати“. Фактом є, каже Ю. Лободовський, що вже в

дарани нашої історії червєньські городи переходили кількакратно з рук до рук, — так, як є фактом, що від другої половини II ст. існують тут незалежні руські князівства. Від Казимира Великого, каже Ю. Л., починається інтенсивна колонізація урожайних земель Поділля, Волині та Київщини, у висліді якої польщилися князі, боярські та рідняхетські роди. При своїй вірі й мові залишилися тільки селяни та міщани. Були теж випадки й рушення поляків. В той спосіб у Польщі постали двомовні й двообрядові родини, які збереглися до останніх часів.

Польському станові, який на схід від р. Збруча начислював понад мільйон душ, завдали удару: козацькі війни, розбори Польщі, січневе та листопадове повстання і підтернінний час — більшевиська система влади.

З черги Ю. Лободовський цитує обидві країні точки погляду на справу українсько-польського конфлікту між польськими та українськими націоналістами, при чому зазначає їм, що вони в цьому спорі висувують два власної вигоди раз аргументи історичні, а раз — засаду етнографічну, коли безспірне й виключне право на якусь землю належить тільки тому, на чью користь промовляють обидві ті рації. Інакше, мовляв, треба йти на компроміс. Тепер, каже він, на схід від р. Сян є лише мізерні залишки поляків. Те саме може спіткати й українців. Адже вже тепер Львів не є Львів, але Львов. Вимога українських і-

польських крайніх націоналістів, щоб на майбутнє була покладена границя етнографічна — є перервана. Тут, каже Ю. Лободовський, може бути слухним тільки переселення людности. Належить обчислити кількість одних та других і поділити спірний простір згідно зі станом на 1939 р., бо виселені більшовиками схочуть повернутись, — а також належить слухати померлих і замордованих.

Червентська Земля, каже автор статті, не є ні українською, ані польською. Вона — земля спірна, з спільними взаємно забуленими цивілізаційними й культурними осягами і з спільною 600-річною історією. І українці й поляки нагрішили понад міру — і тому потрібна еквіпіція. Те, що було колись каменем образи, кісткою незгоди та захохоту до братовбивства, повинно стати підґрунтям порозуміння, співпраці та спільного володіння тою самою батьківщиною. Тепер, мовляв, не йде про те, де і які прапори мають повівати. Назриваючий великий конфлікт принесе щось цілком нове, ніж було дотепер. Постава двох емігрантів, що погрожують один одному п'ястками, неоправдана. Ні у Вашингтоні, ані в Лондоні не будуть встрихати у рації народів, акції яких на політичній біржі майже не потовані або потовані низько — на те, щоб розв'язувати національний постулат одного повіту чи волости.

Великій концепції Керенського, каже автор, що є у скалі, до якої звик американський загаль, потрібно протиставити свою власну концепцію — не федераційну російську. Сама Україна чи сама Польща в порівнянні з Росією — не контрагент.

Коли б дійшло, каже Ю. Лободовський, до порозуміння кількох народів, а головню польського та українського, тоді шанси зацікавлення Америки тією іншою, неросійською концепцією фактично б величезні. Бо навіть найбільш тероричні повстання США чи навіть українське повстання (?), проти американців не створить такої політичної концепції, яка б принала до смаку Америці.

Україна, каже автор статті, не має потреби побюкватнесь федерації, бо вона, з огляду на свою людську та господарську силу, була б у федераційному зв'язку певною, ніж сам-на-сам навіть з найбільш демократичною Росією.

Одначе, тут, власне — одначе. Федерацію муєнь випереджувати розмежування держав, майбутніх членів феде-

рації. І саме тому потрібно розв'язати питання Східньої Галичини, чи то пак, як означає її Ю. Лободовський, Червентської Землі. І то лише за пляном його ж таки, як польсько-український кондомініум.

Наприкінці своєї статті автор каже: „Що ж, пророкуваний в пустелі не було ніколи дивним легким чи приємним... Донкіхотство? Можливо, але пітрки, об які вишерби свого меча пшар з Ляманчу, давно розсинались на порох, а пам'ятник блудного божевільця по шийній дещі стоїть на мадридській Пляза де Еспана... Віду послидги біля нього на лавочці і послидуги на його глупо натхненне обличчя. Може порадиць мені, як українських різунів і ляхських пшифікаторів,, намовити, щоб вступили до лшарського закону”.

Тут же на закінчення поетична візія автора, з якої подаємо уривок:

Налетіла орда монгольська,
Як сарана облягла.
Надвинув хан татарський —
Пограбував святині.
Стогін і рознука в народі,
Зрівнялися в неволі Україна й Польща
І, як дурні, тепер радять по шкоді...

**

Аналізуючи проєкт Ю. Лободовського та аргументацію його і, парешті, елегічне закінчення. — я хотів би у тій справі взяти на себе роль простодушного джурни шляхетного лицаря з Ляманчу, а саме — роль Санча Панса, який дещо інакше, більш реально дивився на справи, ніж його пан.

Автор статті „Проти марива милушини” потрапляє сам з собою в суперечність. То говорить він про переселення мішаної людности (розуміється, українців та поляків) і поділ спірного простору за станом з 1939 року, — то про потребу створення з цієї мішаної людности польсько-українського кондомініуму.

Якщо переселення людности, — тоді навіть „кондомініум”? Якщо „кондомініум” — тоді навіть переселення?

Кондомініальний проєкт починається від схрещення спірної території назвою „Червентська Земля”. Мені здається, що більш властивим було б залинитись при назві „Галичина”, назві, яка має понад тисячолітню традицію в

номенклатурі галицьких і галицько-волинських князів, чи хоч би в чужих історичних джерелах: рекс Галіціє - ет Льюдмеріє. Існувала бо тільки назва „червенські городи” на означення кількох міст, та назву „Земля Червенська” уковано на політичному ковадлі польського імперіялізму для того, щоб затерти остаточно обличчя української галицької землі і пристосувати її до легшої колонізації. Назви „Червенська Земля” уживають всі польські „кресові магі”, як Вл. Студійські, Герих, Грабік, Добошніські, Вратга та ін., а в 1943 р. навіть появилася у Лондоні книжка п. з. „600 років Червенської Землі” — у 600-річчя повероту червенських городів до Польщі.

Ні один українець не погодився б на прозвання Східної Галичини Червенською Землею, так як і за останньої польської держави не погоджувався на назву „русін”, „русінські”.

Кожний народ, його мова, культура переходять історичну еволюцію. Як на місце польських племен оцодзи, слензан, вислян, галичанців та інших постала держава, прозвана Польщею, так і на місце наших предків — племен хорватів та дулібів — постала Галицька і Галицько-Волинська держава, назва якої пішла від княжого городу Галича, і яка була складовою частиною Руської, а пізніше Української держави. Назва Україна, українець має не тільки обґрунтування в наукових джерелах, але й набула права громадянства у світі через проліття моря крові оборонців цієї назви.

Для нас Східня Галичина — це західні українські землі.

Цікаво, чи п. Лободовський був би захоплений, коли б Польщу прозвали, згідно з її одним історичним етапом, Приписляньським краєм чи Конґресівкою? Коли б, наприклад, тоді, коли Польщу гітлерівська Німеччина прозвала Генерал-Губернаторством, — поляків прозвали гуралями, кашубами і т. п. Мабуть, що ні!

Поляки залюбки підтверджують свої права на Східню Галичину цитатою з літопису Нестора про те, що князь Володимир Великий „пішов на ляхи і здобув червенські городи”. Згадує про це й Ю. Лободовський. Тут дозволя собі відіслати його до наукової праці польського історика Богдана Косіневського „Взаємини польських племен з іншими народами в часі ранньоісторичному” (Познань,

1941). Цей історик, означуючи розселення польських та українських племен, доводить, що вже у ранньоісторичному періоді Сян був природною границею між цими племенами. Наші історичні джерела стверджують, що вже наші далекі предки, племена хорватів та дулібів, визнавали зверхню владу Києва і навіть брали участь у поході князя Олега на Царгород. І коли польський князь Мешко, І з династії Пястів зайняв заселені нашими предками краї на схід від Сяну, то нічого дивного, що князь Володимир Великий „пішов на ляхи і зайняв їхні городи” — Перемишля і Червень”. Відбираючи їх і прилучуючи до українського материка, він робив це не як завойовник-загарбник — це було бо відібрання від наїзника власних земель, заселених українською людиною.

Торкнілось тепер справи польської колонізації, як каже Ю. Лободовський, Землі Червенської, Подільї, Волині та Київщини, — колонізації, що охопила найбільш урожайні українські землі.

Колонізація йшла влід за збройним підбоєм тієї чи іншої частини нашого краю. І те і те було актом насильства, з польської сторони оправданим, бо польські піски та боровина не вистачали на прожиток польського народу. Польська експансія шукала дороги радше на урожайні українські землі, ніж на маловрожайні пруські, де й дух опору проти колонізації був сильніший, як на землях, поділених між численними руськими князівствами та їх розсвареними володарями. Тут грабувати й колонізувати було легше. За короля Казимира Великого, як пише Ю. Лободовський, колонізація відбувалася на наших землях вже інтенсивно. А ми додамо, що вона не припинялась по останні дні останньої польської держави з 1939 р. Переривали її козацькі війни, гайдамаччина під проводом Гонта та Залізняка, розбори Польщі та невдалі польські повстання, — але польський „драг” нах Остен” ні в чому не поступався перед німецьким.

Польська колонізація принесла з собою і асиміляцію багатьох українських княжих, боярських та шляхетських родів. Але, як стверджує сам Ю. Лободовський, український селянин і міщанин тримався при своїй вірі й своїй мові. Це дало змогу українському народові перетривати лихоліття, коли польська шляхта володіла „правим і ле-

вем”, учиняючи оргії безправства та насильства.

Пан Лободовський твердить, що впродовж 600-річного польського володіння Східною Галичиною взаємно забулювалась історія і культура польська з українською, і це власне має бути аргументом, чому Сх. Галичина не є ні українською, ні польською, але Червенською землею, землею спільною, де повинен постати „кондомініум”. Цікаво, на якій історичній, правній та етичній основі мав би перетворитися акт безправного пограбування та колонізації наших земель у форму правну й легальну? Стародавнє римське право говорить: що є безправне від самого початку, те з часом не може набрати правного значення. І: ніяке насильство не може бути вічним. Так воно й з тією „спільною” історією та „спільними, взаємно забуленими цивілізаційними та культурними досяганнями” нашими і поляків про що згадує автор, а тепер, коли йде про польсько-український кондомініум, то тоді чому ж би не мали виступити з подібними проєктами і москалі, румуни, чехи, мадяри, німці та ін.? Чому ж за аналогією не говорити про кондомініум російсько-польський, німецько-польський і т. ін., на тій основі, що колись польські землі впади жертвою захланності росіян та німців?

І які б тоді труднощі мали організатори майбутньої федерації європейських народів, коли б услід за проєктом Ю. Лободовського з усіх сторін посипалися подібні проєкти? Чи не привело б це до абсурду?

Пан Лободовський говорить про концепцію створення польсько-української федерації в протизагаду концепції Керенського — федерації під російським патронатом.

Як деякі поляки розуміють істоту федерації — вистачить навести те, що віцепрезес Зв'язку Польських Федералістів в Нью-Йорку, Єжи Лерські, в одному з недавніх своїх рефератів підніс, як засадничу передумову, придручення Львова і „кресуф всходніх” до Польщі. Гарна федерація — нема що й казати!

Пан Лободовський запевняє, що українські акції на політичній світовій біржі слабо котовані і що навіть найбільш героїчні вчинки УПА чи хоч би „стріляння з козацькою фантазією” на американців (!!?), оскільки на тих землях з'являється, — не заступлять політичної концепції, прийнятної для американців.

Може й собі запевнити п. Лободовського, що так зле, як він собі уявляє, з українськими акціями не є. Гірше natomiast з польськими акціями в Англії, де тепер прем'єром Вінстон Черчил — той самий, що польській делегації у Потсдамі заявив: „У першій світовій війні поляки пішли задалеко на схід, по другій світовій війні хочуть іти задалеко на захід”. Той самий Черчил, який колишньому голові польського екзильного уряду в Лондоні, Рачкевичеві, сказав: „Я обстоюю незалежність відновленої польської держави, але не маю ні одного полку воєнків на оборону ваших східних кордонів”.

А чи відомі п. Лободовському голоси деяких американських сенаторів та конгресменів про українську справу?

В тім то й клопіт, що поляки ще й досі дивляться на українську справу крізь призму героїв Г. Сенкевича. А Захід дивиться інакше.

Для повалення большевицького Молоха самої атомової бомби не вистачить — до неї потрібні дії самих поневолених народів. Сьогодні серед цих народів веде перед український народ. Твердження п. Лободовського, що українці могли б „козацькою фантазією” постріляти на американців — звучить щонайменше наївно. Українці знають, що доля їхнього народу значною мірою залежить від становища Америки та її допомоги. За допомогу американців українці можуть бути тільки вдячними, а на своїх добродійів не стріляють, навіть з „козацькою фантазією”. **Боротися будемо тільки проти тих, які вдерлися в нашу хату, пограбували нас, а тому, що наша хата багатша, ніж їхня власна — кажуть нам: „Ділімося, бо хата вже спільна!”** Як кажуть французи: посунься, бо я хочу зайняти твоє місце.

Проти таких джентменів завжди будемо боротися, — будемо, як каже п. Лободовський, „без міри грішити, так як „грішили” поляки, зриваючись до січневого та листопадового повстання, до повстання у Варшаві, а тепер „грішать”, борючись проти большевицької окупації. А щодо кондомініуму, то ми вже розпізнали його смак у минулих роках і знаємо, як він виглядає.

Польсько-український кондомініум — це була б спілка, що її правники визначають, як „соціетас леоніна” (львиша спілка), в якій користь має тільки один контрагент, в да-

ному випадку — поляки. Була б вона рівнозначною із зреченням раз на завжди наших історичних і фактичних прав на цю частину Батьківщини, без якої не подумати собі існування України як держави. Польський сепіменталізм залишаю набоці, бо за ним криються український чорнозем, нафта та інші багатства. Українсько-польський кондомініум був би для майбутньої Польщі мостом до Румунії, а через неї — до Чорного моря, і тим самим перенацковуванням ягайлонської ідеї „од можа до можа”. Про це одверто сказав відновитель польської державности, той самий, хто криваво здавив визвольні змагання галицьких українців у 1917 році — Юзеф Пілсудскі до кореспондента італійського журналу „Лав Секольо”: „Важливим польського

народу є прилучити Східню Галичину до Польщі. Таким чином, маючи за сусіда заприязнену з нами Румунію, матимемо доступ до Чорного моря”. Представник ідеології польських визвольних змагань, Ю. Пілсудскі дуже скоро, як бачимо, забув про ключ „за паннон і ваннон вольносць”, — про сепімент до українців, культивованій у т. зв. українській школі Богдана Залеского і ін., — про „взаємно забулену польську та українську культуру”. У цьому взята гору рація не історична і не етнографічна, але рація польського державного опортунізму. Ця сама рація каже й тепер декому вижати західньо-українські землі з землі „спільні”.

У великій концепції гр. Алітґері, продовжуваній тепер визначними умами світової демократії, — у концепції створення федерації європейських народів, провід федерації не може спочивати в руках провідників тих народів, які залишені в історії, як гірбицелі інших народів. До російського чи польського месіанізму ніхто вже не має довіря. Як польська влада над українцями, білорусинами та литовцями під час остаточної польської державности виглядала — п. Лободовський знає добре. Нині ходить не про російсько-українську чи польсько-українську федерацію, але про федерацію європейських, зокрема східньо-середньо-європейських народів. У федерації народів немає місця на супрематію одного народу над другим, ані на акти поневолення. В протилежному разі така федерація „розлетиться”, як організація хибна в своїй основі. Зфедеровані

народи повинні створити верховні органи, законодавні й виконні, включно з репрезентацією назовні. І то не пропорційно до кількості свого населення, бо тоді загрожувала б майоризація народів над менше чисельними більш чисельних, наприклад Росії, але за ключем рівної кількості делегатів від кожної нації.

Минуле каже нам бути якнайбільш обережними з усякими подібними пропозиціями, хоч би вони мали вигляд найкращих шляхетних та приязних. Та все таки ми, українці, на 90 відсотків селянський народ, віримо у правдивість народньої приповідки, що „краща солом'яна згода, як золотий процес”. І схильні говорити з кожним, що йде спільним шляхом боротьби проти большевицької Москви. Також і з польським народом, який через свою минулу імперіялістичну політику опинився під чоботом Москви. Однак, хай ніхто не накладає на наші землі своєрідні „етикети”, хай ніхто не сягає по наші землі, як по свої власні чи спільні, — але хай зрозуміє, нарешті, що в теперішню пору всякий імперіялізм не є вже серед народів світу популярний. Проти імперіялізму московського, як і проти польського буде український народ боротися всіма можливими способами. Не хочемо ні п'яді чужої землі, але й не віддамо ні п'яді української землі, хоч би на неї й наліплена етикету „Червенської” і тверджено, що є вона „спільною”. Боронь, Боже, нас від друзів, а від ворогів ми себе оборонимо самі. Бо вовк змінив шерсть — однак нахили залишилися в нього ті самі.

Монте Кассіно

(Рефлексії з нагоди 10-літньої річниці битви за Монте Кассіно)

19-го травня ц. р. відбулося в Італії на полі битви за Монте Кассіно, урочисте відзначення 10-ліття перемоги бойових відділів II-го польського корпусу під командою ген. В. Андерса над німецькими збройними силами, які тримали під кінець другої світової війни цю важливу під оглядом стратегічним позицію.

Приявні на цю урочистість були, крім амбасадорки ЗДА, Пані К. Лус, — військовий аташе ЗДА, полк. Досон, англійський військовий аташе, полк. Дессен, — командир корпусу італійської армії ген. Боккалі та численні представники італійської влади, військової та цивільної.

Було там декілька соток польських ветеранів, ген. Вл. Андерс та архієпископ Гавліна, яких папа римський прийняв на окремій аудієнції.

Італійська пошта штемплювала в дні 19-го травня всі листи спеціальною печаткою з написом: „Битва за Монте Кассіно“.

З тієї ж нагоди відбулася у Лондоні, на запрошення голови Союзу Журналістів В. Вежбянського, пресова конференція англійських, американських, французьких, швейцарських та інших 80-ти

журналістів. На цій конференції ген. В. Андерс виголосив інформативну промову про значення битви за Монте Кассіно, а зокрема про стан польської справи на міжнародньому терені.

Польські організатори урочистості подбали про те, щоб випала вона як величава польська військово-політична маніфестація. Завчасу вислоно до голів західніх держав відповідні телеграми і запрошено до участі в урочистості їхніх представників.

Цілоком певно, під час тих промов архієпископа Гавліни, ген. В. Андерса та інших промовців не впало ні одно слово про те, що в рядах польських військових частин, які боролися і згинувли за Монте Кассіно, були також війська української національності.

Це визнав сам ген. В. Андерс у своїй книжці п. з. „Без остатнього роздзялу“, де на стор. 390-ій, в розділі п. з. „Цементаж на Монте Кассіно“ пише: „... з'являю дещо вниз, щоб широким входом стати у воріт цвинтаря, якого стережуть вирізьблені з мармуру орли... — гробів поляглих є понад 1.000... лежать разом польські вояки: римокатолики і греко-католики,

протестанти і православні, жиди і мохаммедани...”

Мабуть, що зайві будуть пояснення про те, що греко-католицькі і православні полягли вояки — це міякі поляки, а українці, що їх декілька сотень було у складі бойових частин II-го польського корпусу під командою ген. В. Андерса.

Звідки вони тут узллися?

Відповідь на це дає ген. В. Андерс на стор. 158-ій цитованої книжки, а саме: в р. 1942 ген. В. Андерс, як командант польської армії в ССРСР, одержав згоду від уряду ССРСР на виїзд 70.000 поляків. При цьому, як він пише: „Я не погодився на виключення із цього числа тих українців, білорусинів і жидів, які були вже в рядах був. польської армії“.

Отже, змобілізовані польським урядом перед і під час вересневих боїв у 1939 р. українці, що жили під польською окупацією на західньо-українських землях, опинилися в ССРСР — як полонені. Тут, внаслідок умови ген. Андерса з урядом ССРСР, включено їх до числа евакуйованих з ССРСР польських громадян.

У дальшому ході подій, опинившись поза кордонами ССРСР, польське командування не допустило до створення з них окремої української військової формації, а розді-

лило їх поміж поляків — по різних відділах.

Тактика не нова і нам добре відома — стосована поляками під час другої світової війни у Франції, де в листопаді 1939 р. поляки намагалися насильно включити українців — добровольців до французької армії — в ряди польської еміграційної армії (див: Мирослав Небелюк „Під чужими прапорами“, Париж, Ліон 1951 р., стор. 69 і ін.).

В рядах II польського корпусу вояки української національності боролись не в ім'я відновлення тієї Польщі, яка в рр. 1918-20 збройною силою здавила визвольні змагання українського народу, а опісля на протязі 20-ти років гнобила український народ на його західніх землях, — а боролись, щоб повалити владу німецького окупанта, про жахливе панування якого на українських землях було відомо. Вони боролись за відновлення української держави, вільної від окупанта — хто ним не був би: німці, большевики чи самі поляки.

Поляки — це мистці у творенні фальшованої статистики. В цьому ми мали нагоду вже не раз переконатися за час їхнього, сумної пам'яті, панування на наших землях.

Однак статистики на цвинтарі в Монте Кассіно змінили

не можна. Двораменні право-славні і однораменні греко-католицькі хрести на могилах українських воєнків говорять пророчисто про те, що дисконт з рахунку битви за Монте Кассіно не може йти тільки на користь поляків. Бо

В ОБОРОНІ ЛЬВОВА

Треба було вітати появу, з нагоди 700-ліття Львова, книг про цей княжий український город, що їх видали видавництва „Червона Калина”, „Говерля”, „Київ” в українській мові у США — та в німецькій мові в Мюнхені, в Німеччині, в-во д-ра Гр. Прокопчука.

Тим, однак, хоч ювілей відсвятковано, діаші завдання не покінчені. Бо дається відчувати брак публікації поважного твору в англійській мові, в якому б науково доказано й безсумнівно стверджено українськість Львова та західньо-українських земель і їх приналежність до одного, великого українського материка.

Потреба тим більша, що вчорашні загарбники, взявши собі за головний ключ справу ревіндикації свого статусу посідання з-перед вересня 1939 року, ведуть перед ан-

там віддали своє життя за краще завтра світу представники й інших націй як: американці, французи, нелегалів, голандці та гіндуси, англійці, жиди, українці та ін., які з цього приводу не ведуть особливої пропаганди.

гло-саським світом задекларували пропаганду за виключення західньо-українських земель до їх державних організмів, які мали б постати по розвалі більшовії.

Східня Галичина, Буковина, Закарпаття, Холмщина, Підляшся, Полісся, Волинь — чу й передусім очевидно

„Львів”, — повторюються з історичною впертістю як чільний політичний постулат польської, румунської, мадярської та чеської еміграції.

Зокрема, перед у тій пропаганді веде польська політична еміграція, яка, хоч розбита й розсварена, погоджується в одному: в потребі загартування західньо-українських земель і виключення їх до майбутнього польського „моцаретла”.

Ми звикли оцінювати львівський значення більшовицької Москви в закріпаченні й від-

пущуванні України, — однак, не доцінюємо належно нашого ворога число два, Польщу, яка в минулому б з скрупулів ділилася з нашими ворожими сусідами нашими землями, а тепер, піби розпорошений шляхтич Заглоба, кричить: „Давай Львів! Давай кресні виходи!”

Давай! — але кому? Є історично відоме, що поляки не склали іспиту зрілості з уміння керувати своєю державою, — що в минулому довело до трьох розборів Польщі, а тепер до втрати її державності та окупації її більшовиками. Однак, треба теж признати, що поляки були й є мастицями в робленні політичної пропаганди та її приспонуванні собі союзників.

Розгін тієї їхньої пропаганди захитався дещо в останнього часу, від появи таких книжок американських авторів, як: „Поленд — Вайт Ігел Он Ди Ред Філд” д-ра Самуела Шарпа й „Вудікоф Вилсон енд Ребіре оф Поленд” Луїса Герісона. Однак, поляки не припиняють видавати для англо-саського світу нову політичну літературу в англійській мові, де знову ж говориться про польські аспірації на українській Львів та західньо-українські землі.

Перебглядаючи книжку „Польоніка ін Інґліш” — ви-

дану польською - римо-католицькою універсальною в США (Архів і Музей), — яка появилася в 1915 р. в Шикаго, я націсля біли 1.350 чужих та польських прі виді авторів які написали доверх 1.500 наукових праць з різних ділянок польської тематики. Від року 1915-го дотепер, ця цифра заокругляється 2.000-ма. Це все появилася в англійській мові. Речі переважно з ділянки історично-політичної. Речі про нас — українців, — але... без нас. Речі, які формулюють опінію англосаського світу про нас, чи краще — проти нас.

Чи не цікаво було б познайомитися ближче з такими авторами й теоремами, там же цитованими, як: „Ди Істерн Бандріс оф Поленд” — Бозвел А. Бруссе, „Істерн Поленд”, видання польського Конгресу Шикаго 1944, „Ди Істерн Юроп” — Бутлер Ралф Лондон 1919, чи врешті польських авторів творів про нас: М. Феліскі: „Ди Юкрейнісис ін Поленд” — Лондон 1931, Казімерж Смогожевскі: „Львов енд Вільно” — видавництво Фрі Юроп, Лондон 1944, чи видання урядового польського інформаційного центру в Нью Йорку 1944 — „Провінц оф Львов, Гісторі оф Львов нит мене” — і т. п.

Це тільки незначний дріб із повені польських проца-

газетних публікацій, вістря яких звернене проти нас.

Польській настури іде не тільки тут, по цей бік залізної застави, але й там, у сателітній Польщі Беруга, польські публіцисти намагаються оклеветувати нас. Їх статті, книжки знаходять серед тутешньої польської еміграції корисний відгомін, і ми бачимо тут таке явище, як то заряд округи Польської Армії Крайової в ЗДА передає друковану в совєтській Польщі протиукраїнську статтю американському об'єднанню польської преси для передруку. Означає те, що у „шляхетному” ділі оклеветування українців подав руку польський націоналіст польсько-комуністові.

В році 1951 появляється англійською мовою книжка бувшого міністра підпольного польського уряду в 1945 року д-ра З. Стипупковського п. з. „Інвітейшен ту Москв”. У ній автор представив неправдиво, як то „дика” українська дивізія СС-ів, мордувала масово під час варшавського повстання поляків. Коли взяти під увагу, що передмову до цього твору написав англійський історик і вчений Тревер - Ропер, який назвав цю книжку „знаменитим провідником у справах Середньої і Східної Європи”, — і коли про цю книжку появилася поверх

120 корисних рецензій і статей, — то мусимо ствердити, що польська брехлива пропаганда прот нас перейшла свої звичайні межі, а стала для нас загрозовою і небезпечною.

Тій польській пропаганді ми протиставляємо дуже мало або нічого. В нас накликається до „скорочування фронтів”, — підхоплюється сентиментально - зворушливі поезії Юзефа Лободовського його „Золоту Грамоту” та пляни про українсько-польський кондомініум на „Земі Червонської” і т. п.

Тим то треба радіти, що рік тому, постав у Нью Йорку наш Інститут Дослідів Польських Відносин, який поклав собі за ціль студіювання польської політичної проблематики та оборону наших Західних Земель від ворожого зазіхання. По впливі року існування Інститут прийняв таку нову назву: Дослідчий Центр Польських Відносин і влучився в склад науково-дослідних клітин Українського Технічного Інституту в Нью Йорку (першої затвердженої американською владою високої української школи в ЗДА)

До цього Дослідного Центру Польських Відносин належать і з ним співдіють вчені і публіцисти, які посвячуються відповідним студіям.

Управа Дослідного Центру рішила видати друком в англійській мові книжку про Львів і західно - українські землі. Книжка ця матиме тільки науковий характер. До редакційної колегії запрошено ряд відомих наших учених і публіцистів.

Приступлено до збіркової акції на кошти видання цієї переважної книжки. Перші на ту ціль зложили свої пожертви бувші українські Січові

Стрільці на сходинах Коша в Нью Йорку, а збірка дальших датків продовжується серед нашого громадянства в цілій Америці і Канаді.

Із звітів виходить, що янше громадянство зрозуміло вагу справи, а беручи живу участь в тій акції своїми жертвами та сугестіями, стало одною лавою в обороні Львова й Західньо Українських Земель.

НА ПЕРЕХРЕСТІ...

УКРАЇНА, ПОЛЬША, НІМЕЧЧИНА

Від кількох літ появляються в українській та польській пресі статті, метою яких є перевірення можливостей співпраці Українців та Поляків на міжнародній політичній арені проти спільного ворога їх незалежності. При взаємній виміні думок ідеться радше про контролью сучасної політичної ідеології та про ревізію політичних дій у минулому, відзначення своїх помилок і скристалізування нової політичної лінії, яка в аспекті сучасного світового положення була б в інтересі обох народів, що їх доля судила бути сусідами.

Мабуть, під таким кутом недавно розв'язалася на сторінках української "Свободи" і "Нов-ого Свят-а" дискусія між Романом Степановичом у статті п. з. "Орлента в Америці" і Клявд. Грабником, автором статті п. з. "На старинеростингенті темат". Ця дискусія не залишить по собі

ніякого глибокого сліду, бо п. Кляудіоні Грабник, автор відомих публікацій на українські теми у львівських єндешьких, а потім пілсудчиківських часописах "скристалізував" вже давно своє становище в українській справі в польським тижневнику "Кроніка" (3-го мая 1947), що виходив у Франкфурті, в той спосіб:

"Визнання сьогодні чийсь претенсій до Львова і східних земель Речіпосполитої, а також прав народу і zarazом незалежної, самостійної Української Держави до тих теренів було би остаточним перекресленням нашого дотеперішнього становища щодо фактичного стану, якого ми не визнаємо і на нього не годимося. Ніхто не може від нас жадати, щоб ми, не включаючи доконаних фактів (а схід від... тзв. лінії Керзона...), годилися в розмовах з Українцями на зміну у їх користь, бо це очевидно під-

рвало б в значній мірі рацію нашого теперішнього становища та обгрунтувало б їхні (тзв. тобто українські) позиції у такий спосіб, який пізніше не можна було б захитати... Східні землі Речіпосполитої, тобто розташовані на схід від Буга по Збруч і граничну лінію, визначену у ризькій договорі в р. 1921, — належать до Польщі і цей стан мусить бути повернений назад і пошанований. Щойно тоді правні, зверхні органи польської держави, оперті на опінію і згоду представництва польського народу, матимуть право обміркувати й рішити евентуальні зміни у користь інших партнерів."

Ось вам, шановний Романе Степановичу, погляд п. Кл. Грабника на українсько-польські справи. І не думайте, що він є відокремлений. Так думає пересічний польський політик на еміграції, кінчаючи на верхівці трьох польських центрів із соціалістами і лядовцями включно. Тимто погляд, що Поляки пічнуть іншу політику, коли зрозуміють, що "нашим і їх спільним ворогом буди, є і будуть Москва і Берлін" як це написано у кінці статті Р. Степановича — є мріями утятої голови.

Про польську тактику щодо нас і спільного ворога, большевиків, вистане пригадати рр. 1918-21, коли Поляки у тім часі, як українська армія стояла в бою з большевиками, вбили їй ніж у спину, кидаючи проти нас пишно вивінуваний корпус ген. Галлера. А ризький договір у р. 1921, у яким Поляки на спілку з большевиками поділилися українськими землями?

Однак щодо тези п. Романа Степановича, так радісно підхопленої п. Кл. Грабником, що нашим спільним ворогом "є і будуть Німці", — маю застереження. Вважаю, що нам гро-

зить менша небезпека від демократичної Німеччини ніж від навіть небольшевицько і Москви. Раз тому, що наш етнографічний терен безпосередньо не граничить з Німеч-

чиною, яка виконувачи свій "гін на схід", мусить вперід пройти через Польщу. Виряді підчас останніх двох світових воєн німецька армія увійшла на українські землі, але це покінчилося для неї катастрофою. Зі своєю політикою щодо України демократична Німеччина буде обережна.

Не знаю, чи такгично правильно у сучасну хвилю називати

вати Німеччину нашим «ворогом». Рани, які терпів український народ від Німеччини в 1918 р., а потім у 1941-44 рр., були вчинені німецьким царським і гітлерівським режимами. Треба також пам'ятати, що політика міняється. Не так давно, бо у лютому 1945 р. у Ялті, Рузвельт, Черчилль і Сталін склали план, як то вони після розбиття Німеччини її розділять, здемітаризують, знищать німецький промисел, накладуть на Німеччину «кон-трибуцію», і т. д. Сьогодні ми є свідками як зах. демократичні потуги признають зах. Німеччині суверенність, право до власної армії, повертають німецьке майно, уділяють допомоги у відбудові німецької країни та її промислу, так що зах. Німеччина є сьогодні крайною цвітучою добробутом та рівнорядним партнером з іншими зах. потугами в пакті оборони від більшовицької агресії. Навіть Франція, яка в обох світових війнах дізнала величезних втрат у населенні і майні через німецькі інвазії й окупації, змінила своє становище до Зах. Німеччини.

І саме тепер говорити про те, що нова Німеччина є на-

шим ворогом, — це політичний нонсенс. Такий погляд може бути приємним для польських політиків, які бояться, що у майбутності об'єднана Німеччина відбере землі на схід від Одри і Ніси.

Розуміється, що Україна може есентуально бути в політичній боротьбі проти Німеччини разом з Польщею, Чехією, Словаччиною, Мадярщиною і Югославією (після усунення більшовицьких режимів у цих країнах). Але Україна може це зробити тільки з політичних причин: якщо Польща шире відречеться раз на завжди від своїх імперіалістичних «зазіхань на українські землі та якщо інші, згадані вище народи, не будуть підпирати польських націоналістичних забаванок. Тільки такий політичний інтерес може спонукати Україну йти разом з Польщею і проти Москви і проти Німеччини в протизазі до їх імперіалізмів. Так зробила Франція, яка погодилася з Зах. Німеччиною тільки за ціну відречення Німеччині від її претенсій в сторону Франції.

Політика це холодний рахунок національного інтересу, а не сліпі гони і почування. По-

літика може мінятися залежно від змінених обставин. Не ранішья політика повинна вимагати мови про те, щоб брати співпрацю з тою нацією, яка дає більшу заперку національній політиці Польщу від для інтересів України

НА ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ЛЕНТІ

Розпочинаючи свою інаугураційну промову в дні 7 березня б. р. підчас мітингу скликаного Об'єднанням Прихильників Визвольної боротьби України у Нью Йорку, — п. Клявдіюш Грабик заявив, що „у політиці немає сентименту“. Це його свідчення повинно заставити прихильників нової „якківщини“ і твердохлібівщини“ бути дуже обережним у творенні хочби тільки позорів українсько-польського порозуміння і угоди всупереч чіткому становищі наших провідних політичних кругів.

Підчас цього політичного мітингу деякі дискусуанти з українського боку пустили гірку сльозу на камізолку п. Др. Клявдіюша Грабика — мовляв: „Польща є сателітною державою а Україна ні. Треба, щоб і Україна стала такою, тоді її міжнародне положення буде краще“. А далі, один із українських дискусуантів жалівсь з цього приводу, що поляки мають на англійських і американських університетах професорів — поляків, якіб могли вчинити багато доброго для нас. Тимчасом вони промовчують українську справу, як напр. Др. Панкевич у своїй книзі п. з. „Де оріджін оф Раша“, який сказав, що Київ не належить до Москви, — але не сказав він цього, що Київ є український. Теж і преса польська у звіті про варшавський процес Голембйовського промовчала про дії УПА.

*
П. Клявдіюш Грабик поблажливо вислухав жалі дискутантів, а навіть у приступі розчутелення признав як то він із окопів Св. Трійці глядів на Камянець Подільський, — цю твердзу Заглоби, Володифовського і Скипетуского і -- доперва московські танки у Львові у дні 17 вересня 1939 р. привели його до спам'ятання. -- Його, що що у минулому прогрішився був дуже відносно українців. Він радби співпрацювати з Українцями.

**
Панове за президіяльним столом і обабіч його були глибоко зворушені тим щирим каяттям свого шановного гостя. Після взаємної виміни куртуазійних подяк, — дискусію припинено, — хоч народ приявний хотів ще говорити, — зокрема ті, -- що ще мають на своїй спині нестерті сліди польсько-українського зближення підчас славної на весь світ пацифікації.

Потім була кава та шампан, -- не знаю точно, бо туди не ходив. І обоятне, що там у вузькому кружку говорено. Мабуть, що наші деклямували про те „о чем то мислець на парискім бруку, -- (повинно бути: „як проявити активність на ньюоркськім бруку“), а — прелегент у реванжі сказав кілька стрічок із поеми из „Конрад Валленрод“ А. Міцкевича, де сказано, як належить зраджувати своїх політичних партнерів.

*
Дискутантом на мітингу був один із редакторів „Свободи“, який признав, що хворіє на польсько-українську хворобу. Він розказував про те, як ліля ІІ-гої світ. війни, у р. 1945, він їздив у Італію до ІІ-гої армії ген. Андерса, до її політичного реферата. З чийого доручення і за чим, не сказано. Тодішній польський амбасадор у Італії Яковскі цікавився

українськими справами. Говорено про кочечність українсько-польської співпраці, — про виключення наразі яких небудь дискусій на тему українсько-польських кордонів і про те, що всякі спори вирішить у свій час Варшава і Київ. Із тих розмов було зразу видно, що польська сторона стоїть на становищі кордонів Польщі з р. 1939, — а українська на становищі принципу етнографічного. -- Дипломатія ред. Клявдіюша Грабика, є на погляд дискутанта -- зашифрована, -- він бо сказав щоб відірватись від еміграційного проводу і не вдаватися в офіційні розмови, а оформлювати опінію на низах. Дискутант не вірить, щоб низи могли заважити у цій справі.

Нам цікаве, -- кого дискутант вважає за „низи“, -- чи може тих, що у цей пам'ятний вечір йшли з п. ред. К. Грабиком на „каву“?

В останньому часі, деякі наші чільні громадяни зі світу наукового і політичного дістали листи з пропозицією скласти своє свідчення про потребу дій в рямцях цього „Українсько-польського“ Товариства. Ця тактика є, як і ціла акція, дивоглядною. Бо організація політичного характеру скликає мітинг, але на ньому відхрещується від очеркнення його „політичним“ і освідчає, що та ціла імпреза є тільки „приватною“.

Прелегент, Др. Клявдіюш Грабик, -- польський політик з під знаку „Зєдоченя Народового“ і редактор газети „Нови Свят“ апелює про українсько-польську співпрацю, -- але хоче вести її поза нашим еміграційним проводом, поза Українським Конгресовим Комітетом і провідними українськими політичними групами. Отже, акція повинна бути аполітичною і ведена „у низах“, -- а тимчасом її ініціатори розсилають до наших провідних мужів науки і політики листи, щоб вони в тій справі заявились.

Шось тут не в порядку. Уся та гра проречиста. Вона бо має на цілі розбити нашу націю-

нальну тугість і спійно, - підорвати довір'я українського еміграційного загалу до його керівних політичних чинників, а у міжнародньому форумі з безспірної справи, якою є приналежність зах. українських земель до майбутньої української держави, -- вчинити спір між Україною і Польщею, яка „муситься десь подіти” хочби на українських землях.

Питання: на що та ця гра, -- ця „кумедія”?

**

Дня 25 травня б. р. в Нью Йорку, у Товні Галлю, на публічному зібранні промовляв м. інш. ген. Владислав Андерс, б. командир II-гої армії, а тепер один із чоловіків провідників польського „Зєднєчєя Народового”

У своїй промові, як подав „Нови Свят” ч. 123 з 26 травня б. р., він вичислив поазбучно різні поневолені країни, як напр. Альбанію, Болгарію, Чехословаччину і т.д. -- але дійшовши до букви „У”, поперхнувся і слово „Україна” не пройшло через його уста. (Дарма, що його жінка Українка.) -- Що ж ви на це панє Клявдіюшу?

**

П. ген. Владиславові Альбертовичу Андерсові ми не дивуємося. Рід його походить із багдійських німців, він же абсолювент ризьського політехнікуму, а в час I-ої світ. війни старшина російського корпусу кавалерії Нахічеванського Хана. У р. 1942, у Москві, підчас розмов Сікорські-Сталін він сказав про Українців таке:

Сталін: Напевно не будемо спорити про кордони.

ген. Сікорські: Чиж ви самі не казали, що нпр. Львів -- це польське місто?

Сталін: Так, -- але булете спорити, за нього з Українцями.

ген. Андерс: Багато Українців було і є германо-

філі. Для того ми мали передше, а ви також зараз з ними багато клопоту.

Сталін: Так, але це були ваші Українці, а не наші. Ми їх спільно знищимо.

(Вл. Андерс „Бєз остатнього роздзєялу” ст. 123).

Сьгодні ті панове, які колись укладали зі Сталіном пляни на знищення нашого народу, мріють про поновне поневолення наших західньо-українських земель і нашого народу

Польщею, виступають як речники поневолєних Москвою нашої. Діффіцілє єст сатірам нон скрібере!

**

Сер Філіп Джібс. -- англійський письменник, б. восний кореспондент, автор кільканадцяти повістей, журналіст, написав недавно книжку п. з. „Но прайс фор фрідом” -- „Свобода не має ціни” (слова дуже добре знайомі Українцям) У книжці тій він описує на підставі матеріялів, одержаних від ген. В. Андерса та інш. поляків, часи II-гої світ. війни і варшавського повстання.

У книжці тій автор наводить біля 40 разів назву „Львів” (у польськїм перекладі „Львувф”) історично польського пенкєного мїєста зє слїчним паркєм Кілінськєго”, яке аліянти віддали у Ялті совітам. Про 8 мільйонів Українців у б. Польщі -- ні слова згадки, у одному тільки місці автор говорить як совітський вояк... обняв Ядвігу, а вона, не знаючи мови московської, заговорила до нього... по українськи -- і він зрозумів -- а саме слово „спїритус” і дуже втішився. (!)

У польськїм перекладі тієї книжки є багато специфічних польських виразів в роді „та йой” та польських вояцьких пісень. Колиб на її вступі не був підписаний, як її автор, сер Філіп Джібс, -- можна б думати, що цю книжку написав якийсь імпортований на наші землі „кресове рицєрже”. Автор книжки говорить, що він пише правду і що він вважає фальшування історії злочином.

Можна б поручити тим, що снують Польсько-Українське Товариство у Нью Йорку прочитати її, як розвагову лектуру. Для нас вона є одним із дальших „творів” польської пропаганди в англійській мові, що має на меті представити англословному світові наші землі як землі польські „з пенкним мястем Львуф”. Сапенті — сатіс, — для мудрого — досить, каже стара пословиця.

*:

Польська преса повіомляє, що при Вейни Університеті постала недавно установа „Поліш Публікейшен Фонд”, завданням якої є друкування в англійській мові книжок про польську літературу. Головою тієї установи є проф. Др. Ордон з Вейни Університету, а членами є м. інш. професори Поляки з 8-ох університетів у Зл. Д.П.А. і Англії. — Явище те, каже преса польська: велике, — обіцяюче і конечне!

**

На конгрес американської Польонії, який відбувся у Філядельфії між іншими привітаними наслідів привіт від польських дипломатів. Його підписав: Юзеф Ліпські, — польський амбасадор у Вашингтоні, — Каєтан Моравські польський амбасадор у Парижі, — Казімеж Папеець польський амбасадор у Ватикані, — Юзеф Потоцькі польський амбасадор у Іспанії, — міністер З. Завадовські у Бейруті в Лівані, — міністер Вацлав Бабінські у Монреалі в Канаді і міністер Роман Дембіцькі. Амбасадорів багато. Невідомо тільки чи вони репрезентують президента Аугуста Залеского чи „збунтованих” генералів. Цікаве, хто їх утримує і чи уряди дотичних країн їх узнають як „амбасадорів”.

ПРО СКОРОЧУВАННЯ НАШИХ ФРОНТІВ

Від якогось часу читаються для українського громадянства реферати „про потребу скорочення українських фронтів”. — Прелегент, відомий український журналіст, доводить, що ми неуміємо відрізнити ідеології від тактики і ті поняття перемішуємо. Це, з погляду наших національних інтересів, є шкідливе на його думку. Основою нашої ідеології є самостійність та соборність, - що іншого знов-політика. Політика повинна в кожній ситуації добути для народу максимум можливостей і тому повинна йти на компроміси, бо компроміси — підстава кожної політики. Світ наближається до воєнної хуртовини, до якої не сміємо увійти не підготовані. Без союзників ніякий народ не визволився. Тож ми зобов'язані їх шукати, тимбільше, що західні велико-держави виказують в справі нашої самостійности та соборности здержану, а то й холодну поставу. Здоровий розум наказує нам, — на думку прелегента — шукати порозуміння з тими сусідами, з якими в'яже нас подібність сьогоднішньої долі та спільна боротьба проти російсько-більшевицької імперії. Життя диктує шукати спроб скоротити польський наш відтинки, а з'осередити енергію на найважливішому фронті. Сусідські апетити на наші землі це суттєва перешкода досягнути таке порозуміння. Але психологічна підстава до наближення існує. Наприклад, мусимо, на думку прелегента, шукати порозуміння не зважаючи на те, чи ці спроби будуть успішні. Це безсумнівно дуже важке та невдячне завдання, так як взагалі невдячною є політика.

Тому, що прелегент твердить про еволюцію польської політичної думки, — слід нам холодно та об'єктивно застановитися над тим чи можливо нам „скоротити“ українсько-польський фронт.

Не треба доводити, що в сучасну пору, коли у воєнному поготівлі стоять, з одного боку большевицька Росія з її „союзними“ республіками та т. зв. сателітськими державами, а з другого — демократичні держави, об'єднані т. зв. атлантийським, тихоокеанським, в останньому часі балканським пактом, — про важливість союзу поневолених большевицькою Росією народів, для спільної боротьби проти червоної Москви. Для цього і постала така організація, як Антибольшевицький Блок Народів (АБН) в процесі боротьби.

Хочу зупинитися над можливістю скорочення польсько-українського фронту, у висліді чого поляки та українці стали б союзниками. Є це другий, після російсько-большевицького, для українців важливий відтинок. Фронт не новий, а такий давній, як давньою є історія українсько-польських політичних взаємин та польських заборчих воєн на українських землях.

Існує подвійне розуміння т. зв. фронту. Один фронт, агресора, напасника, який іде своєю мілітарною силою на підбій чужих країн, пересуваючи лінію свого фронту якомога далі в глиб чужих земель, завойовуючи їх. Другий, інакший. Є це фронт народу, який борониться Звичайно, по стороні народу, який боронить права на своє існування, є симпатії цілого культурного світу. Згадати б бої Греції з Туреччиною за свободу, польські повстання проти Росії 1831, 1863 рр., боротьбу Ірландії за її незалежність.

Український народ на протязі своєї історії ніколи не виступав в ролі агресора, а тільки боронив свої землі перед наїзником. Український фронт ніколи не знаходився чи то на

землях московських, чи то польських, угорських чи чеських. Існування фронтів на українській землі було нашому народові накинене його ворогами. Зокрема, українсько-польський фронт, що був вислідом польського імперялізму та агресії. В ньому ми завжди оборонялись і обороняємось.

Наведу деякі уступи з книжки визначного польського публіциста Станіслава Пясецького п. з. „Право на творчість“ (Варшава 1936 р.) Ось що він пише: „Почнімо думати про українську справу в спосіб новочасний. Скінчилася можливість застосування між народами муринської етики. Українська справа — це велика справа... Поза трьома кордонами Польщі, Советів і Румунії — живе той самий український селянин в такому самім вишиванім кошуку, в таких самих постолах, уживаючи тої самої мови, відчуваючи так само по-українськи. Роздерта на три частини Україна! Ні, на чотири, бо недалеко, за синьою смугою гір, чехословацька Закарпатська Україна (Русь). Почетвертований народ!“

Чи можемо ми, українці, скорочувати наші оборонні фронти? Чи можемо признати за право факт сусідського насильства і безправ'я? Чи можемо погодитись на те, щоб наші землі були, як лише польський публіцист, роздерті на чотири частини? З таким станом не погодиться ніякий народ у світі.

Еволюція польської політичної думки?

У своїй статті п. з. „Проти марива минувшини“ яка свого часу вчинила багато гамору, польський журналіст Юзеф Лободовський пропонував створити з Зах. Українських Земель (у нього „Земля Червеньська“) державу, яка була б чимсь вроді українсько-польського кондомініюму. Свій проект обгрунтував він нібито фактами зазублення на протязі кількох віків польського володіння на зах. укр. землях, культури польської з українською.

Не перечу, що польська культура забулювалася тоді з українською. Одначе, цей процес відбувався не шляхом еволюції чи шляхетної ревалізації, але шляхом брутального польського насильства, віддавання українських земель польській шляхті та колоністам, гноблення українського культурного життя. Згада-ти б тут: систематичне нищення українського шкільництва, коли з 2418 народніх шкіл з українською викладовою мовою залишилось в 1930

р. всього 134, кількість державних середніх українських шкіл можна було почислити на пальцях рук; тоді ж український університет загнано в... катакомби.

Так то забулювалася польська культура з українською. А дальші приклади того „забулювання“ — це політичні процеси українських націоналістів, шибениці, тюрми, пацифікація, руйнування українських православних церков, Береза Картузька та виїмкові польські закони, яких вістря було звернене проти українців.

Польський сентимент до українських земель?

Не сентимент це, а холодна калькуляція окупанта, який намагається чуже, важко здобуте добро, перетворити у свою власність. Поляки до АБН не належать. Бо вони вважають себе, серед інших поневолених большевицькою Росією народів за „вибраний“ нарід. Адже ж Польща, в хвилі вибуху другої світової війни, заатакування її Німеччиною, була союзницею альянтів, які гарантували їй її границі з 1939 р. Дарма що після цього була Ялта, був Потсдам. Дарма що альянти підписали договір в справі теперішнього політичного стану Польщі та її четвертого розбору.

Поляки — „вибраний“ нарід, вони, за їх улюбленою фразою, „натхнення народів“.

Та їх „веш“, Юліюш Словацкі, сказав про Польщу: „А цебе, Польско, блискотками лудзон, — падем народув билась і папугон“.

Еволюція польської політичної думки?

Говорив і прем'єр польського екзильного уряду в Лондоні, п. Одзержиньскі, про потребу польсько-українського порозуміння. Одначе, тим гарним його словам перечать факти зайлої польської пропаганди про потребу прилучення до майбутньої польської держави західно-українських земель. Не Варшава і Краків є сьогодні начальним кличем польських політичних кругів, але Вильно і Львів. Ще не здобули своєї держави, а мариться їм польські колонії на українській та білоруській землях. Чи в такій ситуації, коли на нас іде наступ поляків, ми можемо скорочувати наш українсько-польський фронт? Кажу не про той фронт, рівнозначний зі стрілецькими ровами, обведеними засіками з кільчастого дроту, за якими перебувають його оборонці. Кажу про фронт нашої духової готовости, фронт моральної і національної тугости, який вимагає від нас завжди бути чуйними і боронити цього переважливого для нас відтинку.

Скоротити цей фронт, здемобілізувати наші духові обронні сили, було б рівнозначне із зреченням наших історичних прав до тієї частини нашої Батьківщини та з відданням її в польську неволю, смак якої ми пізнали на протязі довгих років. Не ми маємо обов'язок скорочувати наш оборонний фронт. Хай скоротять поляки свій протиукраїнський фронт агресора. Хай виречуться апетиту на наші землі, хай перестануть деклямувати про Львів та „креси всходне“, хай занехають свою пропаганду про це. Хай, врешті, підійдуть до тієї справи чесно! Чи можна на це сподіватись? Історія доказує, що поляки не додержали ні одної умови з українським народом. Це вони признають самі. Ось що пише відомий кресовий“ спец д-р Ст. Сксинек у своїй книжці п. з. „Паньствови програм українскі“, (Лондон,

1948 р., стор. 88): „Якщо ми заглянемо в історію польсько-українських взаємин у минувшині, то без труду знайдемо, що всі спроби налагодження приятних взаємин між цими обома народами кінчалися непогодженням і кожна польсько-українська угода, — а тих угод в історії було багато, не тільки кінчились банкрутством, але спричинювали нові подразнення і зріст взаємного антагонізму. Чи це була угода зборівська з 1649 р., чи договір гадяцький з 1658 р., чи угода з головним отаманом С. Петлюрою з 1920 р., чи врешті угода з 1935 р. в справі т.зв. нормалізації. Історія свідчить, що кінчилились ті умови неуспіхом, бо польський контрагент їх не додержав.“ Історія доказує теж, що поляки часто понад голови українського народу укладали договори з імперіялістичною Росією та іншими нашими сусідами, розділюючи між собою наші землі, нпр. Андрусівський мир 1667 р. чи Ризька угода 18 березня 1921 р., за якою Польща і советська Росія поділили між собою українські землі. Чи існує в сучасну пору можливість українсько-польського порозуміння? Каже прелегент, що для цього є політика. Так, але найкращою політикою є чесність — каже американська приповідка. Покищо тієї чесної політики у нашого польського партнера не помічаємо. Факти спорадичних спільних дій УПА з польським підпіллям проти большевиків не можемо вважати за сталі політичне порозуміння. Капіталізувати тих фактів на рахунок українсько-польської угоди не можна.

До справи розв'язки українсько-польських політичних взаємин треба підійти не з погляду партикулярної справи нашого „сусідського“ конфлікту, але з погляду нашої глобальної соборницької політики. Знаючи докладно аспірації польського політичного проводу відносно наших земель, мусимо уважно стежити за тією

політичною конфігурацією, яка зарисовується нині біля нашого польського партнера так у загальній політичній констеляції, як і з боку інших, сусідуючих з ним народів. Мусимо слідкувати за політичним взаємовідношенням Росії (білої та червоної) і Польщі, Німеччини Румунії, Угорщини, Чехії та Словаччини.

Точної обсервації та аналізі мусимо піддати відношення до справи польської державности таких потуг, як ЗДА, Англія, Франція і ін. Адже жоді останні, на випадок нового світового конфлікту і розвалу большевицької Росії, будуть мати до розв'язання не тільки питання польської державности і кордонів Польщі, але також відношення до Німеччини, України, Росії, Румунії, Чехії, Словаччини та ін.

Уже тепер зарисовуються спірні квестії в справі майбутніх німецько-польських кордонів (Одра, Нісса), гостроти в справі відокремлення Словаччини від Чехії в окремій державний організм, дотепер не вигасли польські аспірації на Спіш та Ораву, румунські на Семигород і т. д. У крутежі тих майбутніх конфліктів зі своїми сусідами — поляки будуть змушені переставити свою імперіялістичну, загартбницьку політику на рейки політики реальної, чесної, яка б відповідала вимогам забезпечення світового миру, кличам культурних країн світу по цей бік „залізної заслони“, які кросять право народів на їх самостійне існування в етнографічних границях. Дискусії ж, які накидують думку про потребу скорочування наших оборонних фронтів, є не тільки передчасні, але з української державницької рації — шкідливі. Це не тільки послаблює нашу національну оборонну відпорність, але це є „водою на чужий млин“. **Бо не скорочувати треба наші оборонні fronti, але скріплювати!** Ті, що хочуть бути речником польсько-української угоди, коштом такого компромісу, який

ЩО СТОІТЬ НА ПЕРЕШКОДІ В УКРАЇНСЬКО-

ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

би мусів бути рівнозначний з утриманням польського стану посідання з 1939 р. з утратою для нас зах. укр. земель, хай згадають сентенцію римського філософа і поета Марціана, яка звучить так: „В часі бенкету — нехай їдження смакує гостям, а не куховарам!“ А український загал запам'ятав собі раз на все той уступ з інавгураційної промови президента Д. Айзенгавера, який звучить так: „Здаючи собі справу з того, що здоровий глузд, як і звичайна пристойність, диктують безуспішність угодовства, ми ніколи не будемо намагатись примирювати агресора фальшивою і неморальною угодою, продаючи честь за безпеку. Бо в такому виборі вояцький наплечник не в такому великим тягарем, як кайдани невільника“.

Я довго і з цілою увагою прочитував у “Народній Волі” з 27 жовтня статтю п. Романа Степановича під помилким заголовком і цю цю при її кінці довідався про те, що стоїть на перешкоді в українсько-польських відносинах. Роман Степанович написав, що “нам треба вітти за спільним стілом з Поляками, стати до спільної боротьби з московським імперіалізмом, але по довгій і со-лідній підготовці; що по сьогодні не зроблено ні одного кроку вперед в цих відносинах лише по обох сторонах. Поляки дотепер не занехали своїх імперіалістичних зазіхань на наші землі, — а з нашого боку мало зроблено, щоб вияснити Полякам на їх власнім ґрунті шкідливість для них самих посягати по українські землі. Ми мусимо інформувати англомовний світ в першу чергу про майбутнє українсько-польське розмежування, — нашим завданням також є подбати про постійну виміну українських і польських думок, робити це все, — що є в нашій дійсності

можливим, щоб підготувити як слід ґрунт до українсько-польської мирові конференції в самостійних державах обох народів”.

Отже, поведінка Поляків і брак обопільної акції в справі виміни думок є те, що стоїть на перешкоді в українсько-польських відносинах. Закінчивши п. Роман Степанович, що нібито я приписую йому думку співпраці з Поляками “за всяку ціну” та що я думаю “жлати” з заложеними руками” 3-го німецького Дранґу нах Остен. І що я забув про німецькі звірства на Україні і що навіть заходить така небезпека, що я вважаючи, що демократична Німеччина “є запорукою співпраці” готове саме твердити у відношенні до Москві і т. д.

Не щиро зрідівля п. Р. Степанович дішов до таких фантастичних висновків з моєї статі п. з. “На перехресті пристрастей і холодної розваги”, яка була поміщена в “Народній Волі” з 4-го серпня 1955 р. — Кожному з нас відома

поведінка німецької влади в Україні й боротьба українського народу проти німецького іміздника. Я сам є бунцем німецьким політичним в'язнем і мав нагоду познайомитись ближче з нищівною системою тієї влади на нашій землі. Немешне від нас потерпіли від Німців — не говорять про інші народи, — також Поляки, та це не стоїть на переніжці розмова польських еміграційних політиків з офіційними чинниками Зах. Німеччини; наприклад, була поїздка б. прем'єра польського кав. уряду до Бонні; поширювали деякими польськими політиками (як Ю. Мерошевські) поглядів про потребу порозуміння з Зах. Німеччиною. А чи самі більшовики, які так дуже потерпіли від Німців не гостили недавно у Москві канцлера А. спавера? Цього вимагала політика. —

Р. Степанович вважає, що нам треба сісти з Поляками за стіл: "до спільної боротьби з московським імперіалізмом". Дозволю собі запитатися; з ким з Поляків ми почини за сісти за стіл, з якою їх політичною репрезентацією, коли є їх кілька. І хто мав би за тим столом репрезентувати нас, Українців? — Де врешті гарантія, що те все, що вирі-

ниться за тим столом, в будучності Поляки дотримають. Чи у минулому вони додержали хоч один договір з Українцями?

Ось що на цю тему пише колега п. Кл. Грабика, Др. Станіслав Скішпек, один з чоловік польських "спеців" щодо українського питання. У його книжці п. "Українські жечивістосці дзейовой" (вид. накладом "Звінїонзку зем полудн. всходи. Жечивісполітей Польскей", Лондон 1948 р.) на стор. 88-ій сказано так: "якщо ми заглянемо до історії польсько-українських відносин у минулому, — то знайдемо без труду, — що всі спроби уложення приязних взаємин між тими двома народами кінчилися неуспіхом і кожна угода польсько-українська, — а угод таких в історії було багато — не лише, що кінчилася банкрутством, але спричинювала нові роздратування і ріст взаємного антагонізму. До найважніших з тих угод належать: 1) Угода Зборівська з 1649 р.; 2) Угода Гадяцька з 1658 р.; 3) Угода Чуднівська з 1660 р.; 4) Угода Підгаєцька з 1667 р.; 5) Угода з 1912 р. в справі зміни виборчої ординації до Краєвого Сейму у Львові; 6) Умова з отам. С. Петлюрою у

Варшаві в 1920 і врешті остання угода з 1935 знана під назвою "нормалізації". "Ніяка, — пише далі Др. Стан. Скішпек, спроба дозв'язки польсько-українських спорів не принесла бажаних вислідів." —

Не знаю, чому аж тепер, як засядуть Українці з Поляками за стіл до спільної боротьби з московським імперіалізмом, мало б постати чудо і Поляки мали б зректися своїх зазіхань на наші землі? Чи не вигідніше Полякам ще раз засісти за спільним столом з Москалями й ще раз, як то бувало вже в історії, поділитись нашими землями?

Р. Степанович підкреслює у своїй статі, що я пропустив похвалу Кл. Грабика за найнеправильне становище щодо більшовиків. А скільки то Р. Степанович сам пропустив ідких і критичних завваг Кл. Грабика зі статі п. з. "На старі, — неростиннігенти тежмат".: Наведу кілька з них для прикладу: "Булоби добре, якби український автор (тобто Р. С.) не лизягав з помилкових внесків — помилкових Лисенків... Пан Стефанович заки пічне повчати сторону польську, повинен в тій спра-

ви перестерегти як найкатегоричніше своїх земляків... З ким Україні не йшли? У своєму часі з більшовиками, потім з Польщею, відтак з Німцями, а як ті програли, йдуть тепер з Американцями і т. д.

Не знаю, на якій підставі Р. Степанович твердить, що в Кл. Грабика наступила ревізія його поглядів, і що він зробив крок вперед з польсько-українській полеміці. Думаю, що Кл. Грабик, стоїть у своїх поглядах ще далі на тому самому місці, на якому він був у 1947 році, бо ж перед кількома днями він на сторінках "Нового Святу" завважає так: "польський імперіалізм є невинною забавкою в порівнянні з вимогами Українців. Чи ж це є грішний імперіалізм, коли Поляки на параді Пуласького несуть транспаренти Львова, того Львова, що через довгі століття належав до Польщі і за нашої пам'яті був одним з головних бастионів польськості?" Чи не подібно писав Кл. Грабик у Франкфуртському, польському тижневику "Кроніка"?

Були і романтики в роді Ю. Лободовського, які на сторінках польського паризького журналу "Культура" мріяли

про створення на Західньо-Українських Землях українсько-польської "спів влади" з назвою: "Земля Червенека". В цей спосіб хотіли вони зліквідувати польсько український спір.

Були теж і між нашими політиками такі, що пропагували потребу "скорочування наших фронтів" дарма, що то ми, на їх думку мали б скорочувати наші оборонні fronti перед агресорами.

Головне питання є у тому, яку політику веде щодо Українців польська політична верхівка на еміграції. Мусимо зареєструвати, що у біжучому році відбулися у різних містах Європи політичні з'їзди польської еміграції, почавши від соціалістів, а кінчилиши на ендеках. Всі вони ухвалили у своїх резолюціях домагатися для майбутньої Польщі на Сході кордонів з 1939 р. себто наших західніх земель, а на Заході кордонів на Нісці і Одрі. З цим становищем солідаризуються всі польські центри від през. А. Залеського і Ради "Єдності Народовей" до людовців Баньчика включно. У Вашингтоні, в грудні 1954, під протекторатом конгресової підкомісії під проводом конгресмена Керстена появилася брошура п. з. "Коммуніст

тенк овер енд окупейшен оф Поленд", де польські автори подали тенденційно неправдиві дані про нас та інформували у тій брошурі фальшиво, буцімто Україні у Польщі тишилось свободою культурного та релігійного розвою та що польський уряд на протязі 1939 р. удержував около 3000 (!) українських шкіл. Польські дані у тій брошурі мають на цілі обробити американську опінію у змислі кориснім для Поляків, які все ще думають про грабіж зах. українських земель по Збручі Случу. —

В зв'язку з конференцією голов урядів великої чвїрки, що відбулася у липні у Женеві, представники Поляків представили у Вашингтоні меморіал, у якому одною з точок є домагання признання Польщі границь з 1939 р. на Сході, а "Зем Пястових" на Заході.

Таких фактів можна навести безліч. Всі вони вказують на те, що на фронті польсько-українських відносин Поляки є в наступі, а ми в дефензиві. І ще далі виходить це, що Поляки не мають наміру сидіти з нами за стіл як з контрагентом, — для спільної боротьби з большевизмом. Вони ж вважають себе за рівнорядного із

західніми потугами партнера. Хоч польські землі так, як і українські, є під владою Москви, то польська політична еміграція, вичікуючи моменту унадку советів, готується до нового поневолення сусідніх народів.

Замість підготовляти ґрунт до розмов з Поляками за столом, та "постійно вимінювати українсько - польські думки", що з огляду на здеклароване становище Поляків з українській справі є марнуванням часу, ми повинні досліджувати ворожі нам польські політичні дії, відбивати їх наступ, та

повести перед англомовним світом могутню акцію пропагандивну і інформаційну. Для скріплення наших позицій ми повинні приєднати собі союзників в першу чергу з народів поневолених, як Литовні, Лотинні, Естонці, і др., а також і з тих народів, на яких землі звертається польська грабіжлива рука. Таку дію з нашого боку повинні повести скоординовано не тільки наша політична репрезентація, але і теж наші наукові установи. Бо із польського боку загрожує нам поважна небезпека.

Поляки, Ватикан і... „трилогія“ Сенкевіча

Це не «першоквітневий жарт», але поважна стаття, яку надрукував 1-го квітня цього року нью-йоркський польський щоденник «Нови свят». Стаття має заголовок «Ватикан пам'ятає про Східню Польщу», і в ній читаємо таке:

«Католики з Східньої Польщі повинні прийняти з великим задоволенням новий том «Аннуаріо Понтіфічіо», інформативного річника Ватикану, бо він є ще одним доказом, що Апостольська Столиця не визнає довершеного в Ялті розбору Польщі. Дієцезії Східньої Польщі, які сягають аж по кордони устійнені в Ризі, визнає цей річник за польські території. Є в ньому певні помилки й переоцнення, але залишилися те саме, незламне становище, яке займав Пій XII. Якщо було сподівання, що новий Папа Йоан XXIII намагатиметься порозумітися з Кремлем і визнає довершені Сталіним загарбання за остаточні кордони, то всі сподівання розвіялися. Львів згаданий у списку під своєю польською назвою, хоч подано там теж українську «Львів» і латинську «Леополіс»... Від ряду літ «Аннуаріо Понтіфічіо» не подає ніяких даних про теперішній стан окупованих дієцезій, тільки обмежується пригадкою передвійнової статистики. З тих цифр видно, що в Східній Польщі католики мали безоглядну більшість і що Костел міг би зазнати величезної втрати, якщо б ті дієцезії залишилися постійно в кордонах совєтської Росії. Не лише польські, але й французькі, італійські та американські католики повинні зрозуміти, що якщо Росія

має бути наведена, то вступом до цієї місіїної акції повинно бути втримання сильних бастионів християнства, що ними були: архидієцезія львівська й виленська. Папа Йоан XXIII, що робить приготування до нового загального Собору, куди зможуть прийти і православні, добре знає про роллю Польщі як передмур'я християнства. Він за молодих літ читав Г. Сенкевіча в італійському перекладі і особливо подобався йому «Пан Володийовскі». Цю кінцеву частину «Трилогії» виповняє боротьба за віру. Всі ці сторінки тієї книжки запам'ятав собі добре пильний читач, тодішній ксьондз Ронкаллі, а теперішній Папа (Л. Віл.)»

Стільки в статті польської газети, що про неї можна сказати: «Се но веро, е бен тровато — хоч не вірно, але добре вигадано».

Кожного року ми слідкуємо за змістом ватиканського шематизму «Аннуаріо Понтіфічіо» і знайшли, що в ньому поляки навіть не названі своєю національною назвою «польони», але «деї лятіні». Правда, що західньоукраїнські землі подано в тому шематизмі як приналежні до «Польонія», а на схід від ріки Збруча — як приналежні до «Рашія». Це, однак, відповідає стану з 1939 р., перед другою світовою війною, хоч незгідно з волею і правами українського народу. Та ватиканський шематизм не є актом політичного міжнародного значення і не може мати вирішального значення в міжнародній політиці. Про своє майбутнє рішатиме сам україн-

ський народ і з хвилиною відновлення самостійності Української Держави редактори річника «Аннуаріо Понтіфічіо» привикнуть до назви «Україна».

Твердження поляків, мовляв, вступом до місії на повернення «Росії» на католицизм повинно бути втримання «міцних бастионів християнства», якими були «львівська і виленська архидієцезії», — звучить неповажно, бо, не зважаючи на те, що большевизм загнав Христову віру на землях поневолених Москвою в підпілля, населення СССР є такі християнським, а не поганським. Ці слова польської газети треба читати як «Львуф і Вільно», «креси всходне», кордони з-перед 1939 р. Звідеї й сугестія про «архидієцезії».

Автор статті в згаданій газеті пристається на те, що «колишній ксьондз» Ронкаллі, а тепер Папа Йоан XXIII читав «Трилогію» Сенкевіча, і йому особливо подобався «Пан Володийовскі». Ми дуже сумніваємося, чи Святий Отець, людина глибокої релігійності і культури, мав підставу захоплюватися «Трилогією», зокрема «Паном Володийовским», з якої зачитуємо таку «квіточку» польської «християнської» бастионної культури, яка є на сторінці 202 згаданого твору Сенкевіча. Сенкевіч вкладає в уста ксьондза Каміньського опис, як цей, очолюючи ~~вільні землі~~ «націоналістичну українську землю». Одного разу він вирішив на пострах повісити полонених, а тому, що близько не було дерев, а тільки на могилі хрест з фігурою Христа, він казав зяти полоненим голови. І просив його один полонений: «Ради муки Христа, помилуй мене, пане!» А ксьондз Каміньський наказав: «По шій його!» І драгун зрубав голову. Приведено другого і той: «Ради милосердя цього Христа, помилуй!» — а Каміньскі знову скомандував: «По шій його!» Було полонених 14 і всі вони просили помилування їх Христа ради. «Було вже

темно, — оповідає далі ксьондз Каміньскі, — як ми скінчили. Я велів покласти їх тіла довкола хреста, бо я глухий думав, що цим «уделекту» (втішу) Єдиного Сина. А вони якийсь час ворухили то руками, то ногами, часом хтось із них кинувся вгору, як риба, вийнята з води, але згодом «вігер» (життєздатність) їх покинув і лежали вони віночком тихо.»

Не наводимо тут іншої «квіточки» — опису настроювання на палю, бо це надто макабрічний, просто садистичний образ, в якому знаходив задоволення Сенкевіч. Отже, якщо Святий Отець, як твердить польський автор статті, читав в італійському перекладі «Пана Володийовского», то він певно запам'ятав собі й ті описи

патологічного, жорстокого садизму, а не лише саме патетичне закінчення книжки. А скільки таких садистичних, нехристиянських описів знаходимо в творах Сенкевіча, які виходили цілі польські покоління молоді, причаюючи її до жорстокості, садизму, дикости й аморальності, що проявилися протягом століть, головне в боротьбі з українцями 1918 р. і тепер під час виселювання українців з Лемківщини й Холмщини. Дивно, що ці книжки не є на індексі заборонених Церквою книжок, бо ж навіть самі польські учені й пильменники, як Болеслав Прус, Адам Груханьскі, Качковскі та інші, критично поставилися до «Трилогії» Сенкевіча.

«Трилогія» Г. Сенкевіча була завжди «свангелією» польського шовінізму, як у гітлерівській Німеччині «Майн Кампф». З цими творами добре ознайомлені теж і православні, читаючи переклади, що то їхній участі в Соборі очікує Ватикан. Православні з обуренням висловлюються про ці твори, як про вияв польської нетолеранції і некультурності. Було б отже добре, коли б поляки не робили з Святого Отця «пильного читача, якому ті твори подобаються».

СХИБЛЕНЕ ОФІЦІЙНЕ ВИДАННЯ

З найбільшим признанням треба ставитись до праці, що її проробила конгресова підкомісія, яка, під провідом конгресмена Керстена, досліджувала імперіалістично-агресивний похід московських більшовиків в Європі. Як відомо, зізнавали перед нею також численні наочні свідки більшовицької агресії в Україні, а видана цією Підкомісією публікація в українській справі стала одним із найкращих офіційних документів, що освідомлюють англосовітський світ про українські визвольні змагання.

На жаль, редактори аналогічної публікації, виданої цією Підкомісією, про дослідження комуністичної агресії в Польщі, зробили велику кривгу добрій славі, якою втішалася ця підкомісія своєю безсторонністю і історичним об'єктивізмом. У цій публікації про польську справу відступлено від обох тих засад — об'єктивізму і історичної правди — і перепачковано цілу низку тверджень, які, замість ударити в московсько-більшовицьких агресорів, вдаряють в українців, фальшиво насвітлюючи відносини в Польщі й заперечуючи історично відомі правди з часів існування Польщі в рр. 1919-39. Таким чином бро-

шура „Коммунист тайковер енд оккупейшен оф Поланд“ (Вашингтон, 1954) зробила злу прислугу Підкомісії Керстена у справі боротьби з комуністичною агресією і історичною правдою.

На вступі книжечки є короткий огляд історії Польщі, в яким немає про Україну ні словечка, хоч історія цих двох країн тісно зазублюється. Щойно з чергових розділів про польсько-більшовицьку війну і про Польщу з рр. 1919-39 — довідусмоєт про українців. Авторі пишуть: „Так, як 150 років тому виникла Польща, блокуючи російський імперіалізм, так і в 1919 р. виступила Польща проти нього. Цим разом російський гін мав за ціль підбити народи балтійські, поляків, українців і білорусинів при допомозі нової сильної зброї: комунізму. Одне в битві під Варшавою у р. 1920 більшовицька сила заломилася. В березні 1921 р. Польща уклала з більшовиками мир у Ризі“. Нема ні слова про польсько-український союз з 1920 р. і про союзну Армію УНР. Далі йде обчислювання простору Польщі перед і після 1921 р., при чому у тій обчисленні автори попадають в суперечності. Те саме діється із статистикою

населення в Польщі, про що мова у 3-му розділі. Польські автори подають, що у 1939 р. було в Польщі 24.500.000 поляків, а 4.500.000 українців, що не відповідає дійсності, бо, згідно з урядовим польським переписом з 1939 р., подано 3.336.200 греко-католиків (українців) а 3.762.500 православних, а серед цих останніх більшість була теж українців. Книжка п. з. „Факти і загадки польське“, яка є офіційним виданням польського вієськового міністерства порасцифру поляків у 1931 р. на 21.993.800. Далі, в настаній американській брошурі написано: „Перша польська конституція з 1921 р. гарантувала національним меншинам ті самі права, що їх мали поляки. Втілюючись повною свободою культурного і економічного розвитку, ті групи мали свою власну шкільну систему і представників у парламенті й у місцевій самоуправлі. Польський уряд на протязі 1939 р. удержував коло 3000 українських шкіл“.

Ми оглядали у практиці польські конституційні гарантії, про те свідчать численні публікації не тільки українські, але й англосовітські про польську шкільну, земельну, статистичну, адміністративну й віроповідну політику з рр. 1919-39 та про зламання міжнародних і своїх власних за-

кошних зобов'язань супроти українців. З 2.964 українських народних шкіл, що існували в дні переходу під володіння Польщі залишилося на 1 грудня 1939 р. лише 134. Доведено до такого абсурду, що український університет мусів критись у катакомбах церкви св. Юра та по інших кривках. Восени 1930 року польське військо і поліція перевели „панцифікацію“ Західної України, катуючи чоловіків і жінок, духовників, селян і інтелігентів. В містах коє. Ліги Націй у Женеві є документи із днів тієї сумної доби Польщі.

Поданий наприкінці брошури гурт польських авторів поодиноких розділів містить відомі нам добре прізвища польських генералів, з яких деякі проявляли лише свої українкожерні вистрої. Є там теж д-р З. Ститушковський, який в „Інвітейшен ту Москау“ описує свої уросиня про те, як дика, українська дивізія мордувала поляків під час варшавського повстання, і — є теж тут і ветеран протиукраїнського шовіністичного походу і грабар українського шкільництва д-р Станіслав Грабський. Цей останній під впливом польської політичної трагедії перейшов сполучію своїх поглядів. У книжці „Ку новай дредзе дасіовой“, Вар-

шав 1946 р., він написав: „Нам нема чого континувати польську політику від моря до моря. Нашою помилкою було те, що у договорі в Ризі 1921 р. ми домагалися такої границі на сході, яка включала до Польщі коло 7 млн. українців і білорусинів. Це давало Польщі неправді характер „монарства“, але рівночасно її ослаблювало. Сьогодні ми повинні змагати до держави, яка не була б обтяжена національними меншинами...”

Але Ст. Грабський — один з нечисленних винятків, що їх навчила лентця історії.

Більшість поляків, представляючи трагедію Польщі окупованої та поневоленої польською Москвою, не навчилися з трагедії свого народу нічого. Вони задивлені у факт-моргану давніх історичних меж шляхетської Польщі, бажали б відновлення Польщі „найменше“ в границях з 1939 р. Цей комплекс, що перешкоджає створенню спільного фронту всіх уявлених Москвою народів, покутує і в тій американській брошурі, зі шкодою для спільної справи й боротьби за волю, епертої на історичну правду.

НА ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ЛЕНТІ

Цього року знова Конгрес Американської Польонії ухвалив одноголосно резолюцію домагатися для майбуньої Польщі — кордонів з р. 1939” з bastionами польскости, Вильном і Львовом”, — тобто польських кольоній на зах. українських землях. І то якраз в ері банкрутства польоніялізму.

Щоб успокоїти совість західних потуг, які, як колись у 1918 р. і устійнюватимуть кордони Польщі, польські кола ведуть відповідну пропаганду. У книжці пз. „Комуніст тейковер енд оккупейшен ої Полянд” (офіц. видавня під протекторатом комісії Керстена, з 31-го грудня 1954 р. Вашингтон.) вони подали на стор. 3-ій таке: „Перша польська конституція гарантувала національним меншинам ті самі політичні і цивільні права, що їх мали поляки. Втішались повною свободою культурного та релігійного розвитку, ті групи мали свою власну виховну систему і представників в парламенті і адміністрації. Протягом 1939 р. наприклад, польський Уряд удержував кругло 3000 (три тисячі) українських шкіл. Ось так автори цю твердження збрехали „не гонорово але здрово”.

Як воно було на ділі з політичними і цивільними правами національних меншин читаємо у одній книжці:

стор. 314: „В Польщі, в теперішній польській державі різні загарбані нею народи є гноблені”. стор. 315: „В'язниці є переповнені арештованими робітничими діячами і діячами гноблених народів. В Польщі перебуває 4000 політ. в'язнів за ґратами. Обставини у яких перебувають в'язні перевищують не раз ославлені царські тюрми і перемінюють ті в'язниці у місця знущань. Проте свідчать численні голодівки, частіші з року на рік. Ті голодівки не раз кінчаються смертю в'язнів. Зізнання вимушують при помочі биття

і середньовічних тортур. В'язнів допитується, вживаючи електричної струї. Так чинив комісар поліції Кайдан”.

стор. 316: Польська поліція стосує такі тортури: обидві руки в'язня сковують разом і між них втягають обоє колін. Між руки і коліна всувають залізний дрючок, — через що в'язень скручується в колісце. Опісля перевертають в'язня на ллечі і б'ють бичем по нагих стопах поки не зомліє. Тоді жертву допроваджується до притомності і „бодання” починаються знова. Вливається воду струмками до горла і носа в'язня аж до вдушення. В часі допитів б'ють в'язнів палками, стискають пальці в кліщах, поміж пальці вкладають олівці або інші тверді предмети, — вибивають зуби гербовим сигнетом, роздавляють нігті. Крім почтивсего,

старопольського биття по лиці хамів і стародавнього ламання ребер обцасами, — є все друге є у моді. В селі Дзядово, мінського повіту засічено різками на смерть кілька вагітних жінок...”

стор. 325. „Поліцист озброєний приладами тортур, — є одинокою остоею Польщі”.

Ті уступи, — це автентичні уривки з твору одного з найбільших польських письменників часу до-відновленої і відновленої у 1918 р. Польщі, — Стефана Жеромського. Повість зветься „Пшедвійосне” I-е видання 1924 р. останнє 1948 р.

Крім цього були ще польські шибениці, „паціфікація”, тайний український університет і зредукування українських середніх шкіл до числа 10, а народних шкіл у 1930 р. до 134. (сто тридцять чотири).

Варто було включити ті дані до книжки „Комуніст тейковер енд оккупейшен оф Полянд”.

Що до вимог 4-го Конгресу американської

Польщі, в справі кордонів то її автори повинні запам'ятати собі такі знаменні слова, що їх написав б. польський міністр і презес польської ради народової у Лондоні, Станіслав Грабскі; — у своїй книжці пз. „На новей дродзе дзейвей”: Полякам не має вже чоґо більше оглядатися на дотеперішню історичну дорогу Польщі Ягайлонів і континуувати політику „од моржа до моржа”. „Нашою похибкою було те, що в договорі в Ризі в р. 1921 ми домагалися такої границі на сході, яка включала до Польщі около 7 мільйонів Українців і Білорусинів... Сьогодні ми повинні зміряти до такої держави, яка б не була обтяжена ніякими національними меншинами...”

Тимчасом польський пропагандивний політ. апарат, який має на цілі доказати „польскосць” зах. українських земель і Львова, — діє. До багатьох книг у англійській мові на цю тему, зачислити належить нову: „Е сіті файтс фор фрідом”. , стор. 363, вид. англ. мов. Публ. Комітетом Львова у Лондоні. Авторка, — француженка Роза Байлло. Темою книжки є листопадові бої у 1918 р. у Львові, при чому авторка представила тенденційно у користь поляків історичне тло і перебіг українсько-польських боїв у Львові. — В тім місці варто згадати виступ одного із польських учасників тих боїв, високого старшини Стефана Менкарского, який заявив: „Найкращим святкуванням тих роковин була б праця над ліквідацією умовин, що в них могли б повторитися трагічні листопадові дні. Безпосереднє і обостороннє польсько-українське зговорення це річ першої ваги для Польщі, для України і для цілого волелюбного світу.”

Поляки залюбки вичисляють різних славних людей, як своїх „родакуф”. Однак, їх найбільший поет, Адам Міцкевич був Литвином. Йх

визначний поет-лірик Вінценти Поль був сином німця, австрійського старости Погля, -- їх визначний історик Кароль Шайноха -- сином чеха Венцеля Шейнохи-Втеленського, -- їх визначний політик Франц Смолька, сином німця Карла Смольке. Німцем був Файт Штосс, якого як Віга Ствоша поляки вважають своїм найбільшим різьбарем, -- чехом був найбільший маляр і творець історичних картин Ян Матейко, -- Німцем був визначний польський маляр Артур Гроттгер, -- німцем був визначний світової слави астроном Ніколяус Копернік, -- французом був знаменитий композитор і п'яніст Фридерик Шопен і т. д.

Але промовчують, що поляками були Фелікс Дзержинські, Менжинські, Ягода шефи кривавих ЧЕКА і НКВД, -- прокуратор Анджей Вишиньські.

Погромця варшавського повстання у 1945 р. генерал СС-ів фон дем Бах-Зелевскі подав на Нюрнберському процесі, -- „що він... польського походження, -- бо його мати була полькою й мала прізвище „Шиманьска“, а його предки були польськими шляхтичами від часів пол. короля Яна III-го.

В р. 1945 в американській зоні Німеччини, в часописі нім. мовою пз. „Нає Цайтунг“ була поміщена стаття Еріха -- Чех Гіоберга про... Гітлера. Ось деякі виїмки з тієї статті за Едмундом Османчиком -- Документа пруске Варшава 1947 стор. 171: „Через мале, одлетене вивоградом містечко Браунау провалювались хвилі світової історії. Думаю тут про ті тисячі польських героїв за свободу, які по однім з багатьох повстань проти Росії, переходили австрійську границю і осідали на чужій землі. Там жили, -- але заки вмерли, -- також кохали.

А мале містечко браунау начислювало тоді тільки 2000 нім. мешканців. **Не хочу через те сказати з цілою певністю, -- що Гітлер був**

типовим Поляком, -- але цілком певне є те, що він не був ані типовим німцем, ані навіть типовим Австрійцем!”

Після виїзду двох польських прем'єрів Гугона Ганке і Стан. Цат-Мацкевича у сателітську Польщу, політична атмосфера у польській еміграції стала важкою і задушливою. Не помагають тут ніякі нові декларації ген. Соснковського і інших сенаторів. Не чути шось і Грабика з „приятелями” польського порозуміння.

В польському калейдоскопі

Польська післявоєнна політика на чужині схожа на образки, відбиті в малих дзеркальцях калейдоскопу*) — ніби завжди різноманітні, а постійно ті самі. Ті самі концепції, вимоги, ті самі безупинні помилки й промахи. З них першим і основним промахом є домагання відбудови польської держави на сході у кордонах з 1939 р., а на заході — по Одру й Нису, тобто з землями «вже відзисканими і ще не відзисканими».

Як минулими роками, так і цього року конгрес американської Польщі оголосив 17-го березня у Вашингтоні політичну декларацію, висуваючи три засадничі домагання: відтягнути більшовицько-московські війська з усієї середньої і східної Європи до передвоєнних кордонів СРСР (тобто повернення польської окупації на західноукраїнських, білоруських і литовських землях); провести в тих країнах вільні вибори під міжнародною контролею; визнати теперішній польський кордон на заході над Одрою і Нисою. В цій декларації немає пояснення, що східні землі Польщі не були її власними, але загарбаними в сусідів. Та для замирення очей «демократією» декларація говорить про «вибори». Отже, після повернення на цих землях польської окупації повинні відбутися в ближче не визначеному реченні вибори не до парламенту, як це було колись, але — якщо під міжнародною контролею — то напевно у формі плебісциту, вирішуючи, чи населення, тобто українці, білоруси й ли-

товці, хочуть належати до Польщі чи до своїх батьківщин.

Другою турботою поляків на чужині є кордони на заході. В декларації немає згадки про якийнебудь «плебісцит» чи «вибори» під міжнародною контролею на цих землях над ріками Одрою і Нисою, а є просте домагання безапеляційного признання їх Польщі на віки вічні. В дальшому це означає, що «земі одзискане» ще «не одзискане», бо поляки тепер щойно домагаються визнання західних кордонів. На нашу думку, для поляків буде здоровіше, якщо вони залишаться в своїх етнографічних кордонах. Їм не треба забувати слів Черчіла, якими прем'єр Англії привітав в Потсдамі польську делегацію: «Після першої світової війни Польща пішла задалеко на схід, після другої — задалеко на захід».

Польській концепції створення західних кордонів протиставиться німецький народ на своїх землях. А щоденна німецька преса в США вже самими заголовками етатей багато говорить: «Ріка Одра — німецький життєвий нерв», «Вроцлав — це не Бреслав» і т. п. Опінія світу, крім французів, теж не є корисна для поляків. У своєму листі до Ф. Бірнеса колишній президент США, Труман, назвав польську окупацію східних земель Німеччини «актом самовільного насильства». Стримано повів себе в цій справі Ватикан, який для згаданих земель і цього року не замінував «єпископів ординарів», але тільки «Апостольських адміністраторів»,

ву даного народу».

Така концепція є для самих поляків дуже небезпечна. Вистачить переглянути наукові праці деяких польських авторів, щоб переконатися, що засяг польської культури не був надто далекий. Наприклад, Богдан Костшевські в своїй книжці «Сторони польських племен з іншими народами в ранньо-історичному періоді», виданій 1948 р. в Лодзі, пише так:

«Так отже випадає Хороброго на Київ не залишилась без впливу на прапольську культуру, тим більше, що Київська Русь стояла тоді без порівняння вище за Польщу.»

Знову ж Ян Бистронь у своїй книзі під заг. «Етнографія Польщі», 1947 р., стор. 33, пише, що «польська колонізація прямувала впродовж віків на руські землі, займаючи величезні простори аж поза Задніпров'я... гинуцькі переважно в руському морі, підлягаючи впливам багатой і цікавої народньої Руси, що не була обмежена впливом дворів і міст та притягала колоністів.» Той же автор пише на стор. 210-ій: «культура тіла давнього польського села була дуже скромна, а особиста чистота не була важливою... донедавна не було в хаті особного посуду для миття.» А проф. Ян Талько Гринцевіч у книжці «Людина на нашій землі», виданій 1913 року у Варшаві, твердить, що «поляки, при замилюванні Зільшому ніж в інших народів до гарної одяжі і прикрас, не люблять чистоти, рідко коли чешуть волосся і мийють тіло. Під оглядом чистоти їх перевищують українці.»

Брак нам місця бодай перерахувати подібні цитати чи докази, але про них повинен знати згаданий доповідач, який пропонує концепцію «засягу культурного впливу». До польсь-

при чому в «Аннуарію Понтіфічіо», шематизмі католицьких архидієцезій і дієцезій у світі, на 1959 рік виразно сказано, що ця провізгорія зникне, коли долю тих земель вирішить міжнародний трактат.

У польських політичних колах помітне хвилювання теж з приводу того, що Апостольська Столиця не визнала дотеперішнього посла в Ватикані, Казімежа Папе, амбасадором, а тільки «керманічем справ амбасадри». Подаючи це до відома, «Аннуарію Понтіфічіо» вяснює, що пост амбасадора польської республіки при Апостольській Столиці не є обсаджений.

Тим часом, коли в столиці гарної Ваварії деякі «блаженні віруючі» в польсько-українське порозуміння, засновують «Польсько-Українське Товариство» на зразок «польсько-українського кондомінію» згідно з сугестіями поета-політика Юзефа Лободовського, з подвійною, польсько-українською управою, занотовуємо в Нью-Йорку низку рефератів польських науковців на українські теми. Між іншим, відбувся тут згадуваний у «Шляху Перемоги» за 19. 1. 1959 р. реферат проф. д-ра Каміля Дзевановського, який доводив, що Пільсудські не хотів окупувати Україну, а тільки допомогти збудувати українську державу і ввійти опісля з нею у федерацію.

Знову ж польський граф проф. д-р Роман Міхаловський, колишній ад'ютант Пільсудського, мав у лютому ц. р. доповідь в Коломбійському університеті на тему: «Польсько-українські взаємовідносини у візії майбутнього», наголошуючи потребу створення бльоку, ядром якого були б Польща й Україна. При цьому він заявив, що національні кордони між окремими народами цього бльоку повинні бути устійнені «на базі культурного впли-

ких джерел про «засяг польської культури» можна б ще додати факти нищення українських церков на Холмщині, ліквідацію українського таємного університету у Львові, паціфікацію читалень «Просвіти» і т. д.

Крім цих виступів польських науковців і політиків на українські теми, треба ще згадати про делегацію АЦЕН-у під проводом д-ра Стефана Корбоньского, яка подорожує по Далекому Сході. Делегація була вже в Японії, Кореї, на Формозі, у В'єтнамі, на Філіппінах, в Австралії і розмовляла з представниками урядів тих країн та з генеральним секретарем АПАКЛ. В дальшому делегація

вибирається до Сінгапуру, Індії, Пакистану, Ірану, Греції, Туреччини та Італії. Як відомо, АЦЕН репрезентує тільки кілька «сателітних» держав, поневолених Москвою, а в своїх діях промовчує інші поневолені країни, в тому й Україну. Поляки люблять вести свою «екстра» політику, називаючи себе часто «натхнінням народів». Польський великий поет, Юліюш Словацкі, назвав за те поляків дуже влучно «павою і папугою народів». Про це поляки на чужині, потрясаючи свій політичний калейдоскоп, не повинні ніколи забувати.

ЗНАМЕННА ПРОПАГАНДА

В останніх роках появилися на тутешньому книгарському ринку — і в публичних бібліотеках книжки із сателітської Польщі. Це переважно мемуаристика із часів німецько-гітлерівської окупації земель б. Польщі. Автори тих книжок, поляки або жиди — між ними дехто навіть з літературним стажем. В тих споминах виплетено багато ненависти до українців.

Візьмім для прикладу лише кілька книжок і постараємося їх проаналізувати та навести найцікавіші в них для нас місця. Автор: Станіслав Подлевскі. Наголовок книжки „Перемарш крізь пекло” — дні заглади старомиської дільниці у Варшаві. Том I і II. Видано у 1949 р. у Варшаві.

У другому томі тієї книжки на ст. 133-ій автор пише: „Власівці й Українці, коли опанують якийсь шпиталь — гвалтують санітарок, мордують ранених та лікарів, підпалюють шпитальні будинки”.

В іншому місці (ст. 263) автор пише: „Молодий есесман, українець, здоганяє зв'язкову Гелену Зубовіч, горючими очима оцінює її красу й відзивається до неї так (по українськи!): „с таким лицом дальше не пайдош!” — А коли хтось каже, що вона хвора, — то цей „українець” відповідає: „все ваші жінчини й девушки больние!” На пропозицію, щоб взяв годинник, а дівчину пустив вільною, — есесман-українець реплікує: „да... не нужно, много етого у меня, — мне она нужна!”

Ось вам „українець” — та тут автор перебрав, — його „українець” говорить... по русскі,

В тій-же книжці вичислені такі німецькі формації, що брали участь и ліквідації польського варшавського повстання: німецькі поліційні резерви з Познаня, бригада

С. С. Дірлвангера, формації російських козаків — ген. Власова, регулярні відділи Вермахту, бригади ген. Камінського, б. російського старшини.

Керівником акцій був генерал поліції Ерік фон дем Бах Залевскі, — той самий, який підчас нюрнберзького процесу німецьких воєнних злочинців у своїх зізнаннях заявив, що його предки були поляки, а мати полька.

Теж і генерал С. С. Камінскі, командант бригади був напівпольського походження; його батько був поляк. Він був в Р. О. А. ген. Власова, а опісля став самостійним командантом бригади. Хоч доведено і стверджено, що в ліквідації Варшавського повстання жаден український відділ, самостійно чи в складі вчислених формацій, участі не брав, антиукраїнська пропаганда в сателітській Польщі приписує українцям жорстокості, які допускали гітлерівці й власівці. Цензура Берута це одобрює і підтримує.

Ось друга книжка, видана науковим „Католицьким” Товариством люблінського Університету, як зазначено „за матеріальною допомогою його Еміненції кс. Кардинала Гльонда, примаса Польщі (?). Видана у Любліні 1948 р. Назва книжки: „Урядові протоколи зізнань в справі німецьких злочинів у Любліні”.

Тут старим випробованим в польській дипломатії способом, приписується українцям участь у жидівській погромницькій акції. Але в протоколах зізнань свідків, де називається поіменно всіх тих, що брали провідну участь у ліквідації люблінського гета, не подається ні одного українського прізвища. Говориться про ніби-то українських тюремних сторожів — Азанова (!) і Ляропа (!), які ніби-то були в'язнів на замку, однак вже самі їх прізвища кажуть, що то були не українці, а руські. Говориться про злочини українців, але переслухані свідки зізнають, що не можуть подати ні одного прізвища тих українців.

Рівночасно автори книжки вчислюють між жертвами, які впали в тюрмі у Люблені від німецьких куль, прізвища таких в'язнів: Степан Пивченко, Іван Ярошенко, Петро Бондаренко, Володимир Шкарупа, і т. д., і т. д.”

— При описі в'язничної келії на 126-ій стор. пишеться про те, що найдено на стіні келії такий многомовний напис: „Боже Великий, Єдиний, — нам Україну хороши!”

Те все доказує, що жертвами німецько-гітлерівського режиму у Любліні, були поляки, жиуди і українці.

В книжці згадується у одному місці про дії власівців у Любліні. Тож підком певне, що як попередню так і в тій книжці приписується жорстокості відділів ген. Власова — на рахунок українців. Це є очевидним нонсенсом і наклепом. У дальших розділах тієї книжки, на ст. 227-ій читаємо про те, як гітлерівські лікарі в коши. таборі в Равенсбрік виконали експериментальні операції на трьох в'язнях — українках, — та про те, що дві українки були вбиті німецькими гітлерівськими лікарями на операційнім столі.

В цій книжці, виданій Науковим „Католицьким” Товариством Люблінського Університету читаємо такий характеристичний зворот (ст. 112): „Передімною — свободна Польща, нині, завтра, — за кілька годин буде вже у Любліні побідна, червона Армія!” Тут вже хіба коментарі про католицизм книжки зайві.

Перед нами ще одна книжка, п. н. „Велика тінь”, автора Єжого Питляковського, видання — Варшава 1946 р. Що кілька стрічок є тут мова про... українців. Ось перли з його оповідання (ст. 233).

„Цілий дім обставлено густим кордоном німців і власівців... Ограбованих через українців людей піддавано поліційній контролі документів. Ось п'яні українці ведуть жінок на розпусту. „Хаді!” — вперто по раз сотний причає п'яний українець лежачу Янку. — А потім цей власовець кличе своїх товаришів: „Хадіте ребята сюда”

Маємо тут ще один наявний доказ польського баламутства, яке звірську поведінку власівця, який говорить русскою мовою, намагаються приписати українцям. Авторам цих мемуарів чейже не випадає обвинувачувати братній русський нарід, з якого постали відділи Русскої Освободительной Армії (Р.О.А.), ген. Власова, — так отже вони приписують жорстокості українцям, — бо це безпечніше й, напевно, пройде через больше-

вицько-польську цензуру. — „Не гонорово, але здраво”. — по старій максимі Сенкевичівського героя — Заглоби.

Таких і подібних „Творів” авторів із сателітської Польщі можна вчислити чимало. Всі вони друкуються за апробатою польсько-більшевицького уряду під патронатом червоної Москви. А користь з тих „творів” має червона Москва, яка рада б представити українців перед світом, як співучасників гітлерівських злочинів, — як народ без етики й моралі.

Знаменною є стаття, яка появилася 11 серпня ц. р. у тутешньому польському щоденникові „Нови Свят” ч. 186 п. н.: „Різня населення Волі через німців в часі варшавського повстання”. Написано її на основі книжки п. н. : „Німецький злочин у Варшаві”. (Вид. Західного Інституту, Познань, 1946 р.), отже друкованої у совітській Польщі.

У тій статті „Нови Свят” наводить такі уступи із „Протоколів”: „Дня 3. серпня прибули до Вольського шпиталю німці й видавали наказ опустити шпиталь. Виведено на езекуцію уставляючи нас у брамі у дванадцятки. Українці стрілом з близька вбивали виходячих. При мені розстріляно біля 500 осіб”. — Або таке: „Німці дали повстанцям лопати і казали їм копати діл на 5 метрів. По викопанні долу приведено по 25 повстанців з піднесеними руками, уставляючи їх лицями до долу і українці стрілом з револьверів, з заду у карк — їх забивали. Так розстріляно кілька сот людей...”

Нас не дивує те, що „Нови Свят” помістив цю статтю, бо цей часопис веде по своєму протиукраїнську лінію. Іноді читаємо у ньому статті, в яких закликається поляків до об'єднання з українцями, до забуття старих ураз, до толеранції і співпраці, — а разом з тим поміщуються „листи читачів” і статті, звернені проти українців, повні ненависти до них.

У цьому випадкові цікавим є те, що матеріяли до згаданої статті передав Об'єднаній Польській Пресі в Америці — Заряд Округи Армії Крайовей у ЗДА, отже, установа, яка повинна стояти чітко на протикомуністич-

них позиціях і приймати критично ті всі інформації, що їх друкуються у сателітській Польщі. А коли Заряд Округи А. К. в ЗДА передав матеріял із тієї книжки для публікації Об'єднаній Польській Пресі в Америці, — то це означає, що у шуканні способів поширювання ненависти до українців та їх оклеветуванні подали собі руки польські комуністи з польськими націоналістами.

Доказом цього може бути ще один „твір” б. міністра польського підпільного уряду в р. 1945 др. З. Шшипулковського п. н. „Інвітейшен ту Москау”, що появилася у англійській і польській мові („В заверуше дзейовеї”) в р. 1951, у якому цей ендецький політик і діяч наводить подібні випадки „українських злочинів” підчас варшавського повстання, де відділи „дикої української дивізії СС” вдарилися до домів, виганяли їх мешканців на подвір'я і їх масово мордували”. (?!. Хоч на сторінках Польського журналу „Культура” в свій час старшина дивізії „Галичина” др. Л. Ортинський обгрунтовано довів, що дивізія участі у ліквідації варшавського повстання не брала.

До цієї книжки у англ. виданні поміщено вступне слово англ. письменника й історика Тревер-Ропера, — а викликала вона понад 120 рецензій і статей не лише у пресі англійській та американській, але і в пресі інших народів Європи.

Ми навели уривки тільки з кількох книжок. Найдете в тутешніх публічних бібліотеках десятки таких творів.

Відкидаючи з найглибшим обуренням і відразою україножерні наклепи авторів тих „споминів” — радимо, щоб їх автори пошукали співучасників гітлерівських злочинів в Польщі, передусім в рядах власного суспільства. Бо фактом є, що в т. зв. Ген. Губернаторстві (Польщі під нацистівським режимом) співпрацювали з німецькою владою: польська поліція, поляки zatrudнені в Гестапо, Кріпо, Баншущі, жидівська міліція та відділи російських добровольців ген. Власова.

У творі, із цього боку „залізної заслони „польсько-американського публіциста Болеслава Вежбянського п. н. „Польонія загранична в ляхах 1939-1946“, Лондон, 1946 р. на сторінках 16-17 читаємо таке: „для об'єктивного суду в справі поляків у Німеччині в часі війни належить не поминати факту, що у відділах Гестапо, а навіть у військових формаціях партійних, як дивізії СС, які між іншим провадили вигублювання людности польської та жидівської був певний відсоток пруських мазурів, чи сльонзаків (отже поляків — примітка автора статті). Те було вислідом свідомого затруювання через німців душ населення польського походження“. В теперішній Польщі переведено дуже багато процесів проти польських „фольксдойчерів“, поляків з Гестапо, Кріпа, Баншуцу та польської поліції, але в книжках з сателітської Польщі і тутешніх публікаціях систематично говориться про „українські злочини“. Стара то метода, вдосконалена тепер у школі „старшого брата“.

Нашим обов'язком є відкидати каламуті польської пропаганди. Польська брехня побудована на хитких погах, байдуже, хто її поширює — чи поляки зі сателітської Польщі, — чи тутешні „кресові рицери“.

У сучасну пору, — коли Україна і Польща є під кривавим напуванням, — московської деспотії із Кремля, — польські націоналісти, особливо ті з А. К. повинні шукати спільної мови з усіма поневоленими Московою народами і спільних доріг для повалення російської комуністичної тиранії. А коли вони, спираючись на перекручених і неправдивих твердженнях, ведуть запеклу протинаукраїнську пропаганду, гадаючи, що це pomoже в реалізуванні їх територіяльних аспірацій на українській землі, — тоді вони глибоко помиляються. Бо хто сїє — той збиратиме бурю!

Старі марення в нові часи

Тоді, коли ввесь польський політичний апарат, без огляду на партійну приналежність, діє для відбудови передвоєної Польщі, побільшеної через т. зв. «Зоме одзискане», — редакція польського місячника у Парижі «Культура» виступила з сенсаційним проєктом розв'язки польсько-московських взаємовідносин. Вчинено це в окремому зшитку «Культури» за травень ц. р. у московськомовному виданні. У вступному слові того видання журналу читаємо цитати з Ц. Норвіда, що Польща і Росія — це два моноліти, що при всій різниці між ними існує спільний світ переживань, подібність характерів народів, змішання крові, а далі вказується на дружбу Пушкіна з Міцкевічем і т. п. Після цього вступу, повного реверансів у бік Москви, відомий польський публіцист Ю. Мерошевскі у своїй статті п. н. «До питання польсько-русских взаємин» ставить пропозицію, щоб Советський Союз визнав Польщу за суверенну, самостійну, а не сателітську державу. За це Польща визнає теперішні кордони Советського Союзу, не буде домагатися його розчленування. Польський народ — мовить далі польський автор, — хоч і щиро ненавидить москалів, але тоді почне їх любити і Польща стане вірним союзником СССР.

Переглядаючи цей цілий зшиток «Культури» з одвертим залицянням до Москви, стає дивним, що та сама редакція видала недавно книжку Юрія Лавріненка «Розстріляне Відродження» — антологію творів розстріляних червоною Московою українських поетів. І разом з тим за ціну

мнимої вартости територіяльних торгів на міжнародньому політичному ринку Ю. Мерошевскі, спонзорований «Культурою», — хоче «купити» для Польщі незалежність, обіцяючи при тому, що польська «муха» не буде драгувати московського «ведмедя». Це коліноприклонне чолобитіє еліти польського народу, який збирається вневдовзі відзначити «мільенієм» християнської культури, — перед московсько-пошехонським варваром має свою вимову.

Це нам нагадує один епізод з часу, коли Польща належала до царсько-московської імперії й коли в 1897 р. цар Микола II приїхав до Варшави. Тоді спеціальний польський комітет на чолі з марграфом Вельпопольським вручив цареві один мільйон рублів і склав перед ним свої оспівчення: «У Твоєму величному самовласті і внутрішньому спокої держави, в славі і могутності монархії — ввесь польський народ бачить променисте майбутнє і завжди готовий вірно служити своєму лютому монархові».

Яка за те була заплата польському народові від Москви, — відомо всім. Але давніші вірні польські піддані Москви так само тепер офірюють криваво-червоному Кремлеві, на совісті якого лежать тисячі й мільйони людських жертв, свою дружбу, союз. І то якраз у пору, коли московська петля щораз дужче зашморгується на ший польського народу.

Як не дивуватися з безмежної явності пана Ю. Мерошевського, з

еквілібристики його роздумувань? Чи Советська Росія захоче відректися такої важливої з усіх поглядів бази

в Європі, якою є сучасна Польща?

На цю тему писав відомий американський публіцист Д. Й. Даллін в «Те Нью Савет Емпаер» (Яле Юніверзіті Пресс 1951 р.) таке: «Кожний московський уряд, що прагне оперувати на Заході, повинен тримати Польщу під своєю контролею. Сила Сталіна в Європі залежала від його влади над Польщею і він радше заризикував би війною, ніж відновив би незалежну Польщу.»

В сучасну пору — цього не треба й доводити! — незалежна Польща навіть у її етнографічних межах була б і Нікіті Хрущову не на руку. Нас зворушує «дезінтересман» автора статті щодо сучасних кордонів СРСР до «Кресуф Вєсходніх». Вільна і Львова, тобто і до західно-українських земель.

Як же інакше поступають польські політики в США.

Вони все ще й далі мріють про «монархову Польщу». Вони при кожній нагоді домагаються для майбутньої Польщі на Сході кордонів згідно з ризьким договором. Чи це буде меморандум польського національного американського Конгресу з 14 березня 1960 р. до американського секретаря стейту, чи це буде резолюція з нагоди роковин Конституції 3-го травня в Нью-Йорку чи, врешті, заява голови Конгресу Американської Польонії Кароля Розмарка перед Комітетом Демократичної Партії в Лос-

Анджелес. — всюди і завжди польські вимоги одні й ті самі: на Сході Польща повинна сдержати кордони з 1939 року! Для чого? Їхня відповідь: «Во це зробить Польщу поважним і тривким чинником миру в серці Європи, бо тільки така польська держава могла б відіграти роллю чинника, що відділяв би Росію від Німеччини, бо вільна і сильна Польща з такими кордонами була б твердиною проти будь-якої відновленої агресії Німеччини чи Росії. Для того Америка повинна дати ініціативу, щоб запропонувати Об'єднаним Націям справу проведення вільних виборів у поневолених країнах та домагається виведення советських військ до кордонів з року 1939».

Епоха колоніалізму належить до минувшини. Ми є свідками, як в останні часи постають щораз нові африканські незалежні держави, громадяни яких мають не надто високий стаж культури. Та поляки, що своєю політичною ментальністю загрузили в епоху Г. Сенкевича і Й. Пілсудського, ніяк не можуть піднятися до рівня теперішньої доби. Вони хочуть кордонів на Сході з 1939 року, тобто своїх колоній і на західно-українських землях, дарма, що ті «колонії» були Ахилловою п'ятою Польщі, яка проіснувала як «монарство» всього два десятки років.

Претенсії польських борців за «монархову Польщу» кожній здоровомислячій людині не можуть не здаватися не лише наївними, а й глупими

Свобода »ПО-ПОЛЬСЬКИ«

Майже непомітно пройшла у нас подія відходу на Божий Суд відомого з наших визвольних змагань 1913-19 рр. польського генерала Юзефа Галлера, що вмер влітку цього року в Англії. Колишній австрійський, а відтак польський легіонний старшина Ю. Галлер являв собою постать польського патріота, що заслужився в роки віднови польської держави, як начальний вождь її армії. Разом з видатним польським музиком Ігнатієм Падеревскім, він був творцем американсько-польських військових формацій, якими під час першої світової війни командував маршал Фош, а які опісля, в час наших визвольних змагань на західноукраїнських землях, були кинуті до боротьби проти Української Галицької Армії.

Коли б ці «галлерівські дивізії», які в квітні 1919 р. у Франції нараховували: 13 тисяч крісів, 1330 легких скорострільів, 469 важких, 30 гарматок, 1742 гармати 75 мм., 10 тисяч коней і безліч амуніції, були вжиті так, як це було їх призначенням, — проти московських большевиків, що з ними боролася героїська Українська Армія, хто знає, як виглядала б сьогодні історія польського народу і чи існувала б тепер московсько-комуністична небезпека. Однак, польське суспільство і його короткозорий політичний провід, задивлені під впливом гістично-пропагандивної літератури Г. Сенкевича у візію давньої Польщі «від моря до моря», — не хотіли бачити небезпеки, яка грозила їм від Московії. Для них важливішими були «кеси вєсходне і Львуф», соція-

ліста Юзефа Пілсудського, ген. Юзеф Галлер та його шеф штабу, французький полковник Шемпо, кинули змотиризовані, добре озброєні дивізії галлерчиків проти Української Армії, яка, після славної чортківської офензиви, не маючи амуніції та заатакована зрадницькою Румунією, мусіла в липні 1919 р. відійти за Збруч. Тут Галицька Армія об'єдналася з армією УНР, яка стояла у важких боях з переважачими большевицькими силами. Ця армія боронила теж зрадницьку Польщу і Західну Європу від заліву московсько-большевицької потоки.

В той час польський політичний провід повів велику пропаганду проти українського народу і його визвольних змагань. Ще перед завершенням зброї під час першої світової війни уряд США створив комісію знавців, яка під проводом приятеля Падеревського, полк. Е. Гауз-а приготувала американській делегації матеріали на мирну конференцію в Парижі.

У Парижі діяв тоді «Польські Комітет Народови» що його очолював москвофіл, єндєк (народний демократ) Роман Дмовскі. Членом цього комітету, що діяв на шкоду української визвольної справи, був п'яніст і одночасно політик Ігнатій Падеревскі. У своїй брошурі, виданій 1917 р. у Лондоні під заголовком «Про середньоєвропейські питання» заявив Дмовскі: під час розмов з лордом Вальфором: «Українці — це плем'я без історії...; програмою українських націоналістів є створення української держави в злучі з Росією». А в меморіалі з 1918 р. під заголовком «Про територію

прем'єр відновленої у 1918 р. польської держави, «чемпіон свободи» Ігнатій Падеревські, і начальний вождь польської армії тих років — ген. Юзеф Галлер.

Польські »СС-мани«

У заїлій нагілці поляків видвигається часто як аргумент проти нас існування під час другої світової війни т. зв. дивізії «Галичина». Поляки залюбки прозивають її «Українські ессмани», приписують їй участь у здуренні варшавського повстання та уміщення в'язнів у концтаборах. Якесь пані Яніна Аксель у листі до журналу «Культури» ч. 1(159-2)160 описує «жорстокості українців супроти поляків у Львові після зайняття міста в 1941 році і при тому твердить, що крики німців були змішані з голосами українців. З того логічне твердження, що якщо українські націоналісти не зорганізували і не перевели в діло масакри польської інтелігенції у Львові, то напевно брали визначну участь у деполонізації цього міста і за її обсервацією робили це з фанатизмом.

Яніну Аксель звільнили німці в наслідок інтервенції її родички, що володіла добре німецькою мовою й одної родовитої німки з Бонні.

Лист пані Аксель стилізований так зворушливо, щоб навіть уміркований польський читач розбуджував приптану ненависть до українців. Це мало б статися тимбільше, що авторкою листа є жінка, а загально відомо: навіть у неслухній справі остаточним і переконливим аргументом є жіноча сльоза хоч би навіть з чорнила на папері. Отже, українці деполонізували український Львів, нищили або помагали німцям нищити польську інтелігенцію у Львові, хоч те саме діялося і в інших містах в Польщі, де українських «міліціантів» не було і на лік. Німці бо мали готові списки і ліквідували кого хотіли. Також і ... українців.

Німці зайняли Львів у червні 1941 р. В складі їхніх збройних сил був там тоді і український курінь «Нахтігаль». Вояки і старшини цього куріня вже не раз публічно звітували, яку роллю відіграли вони тоді у Львові, де знайдено тисячі помордованих большевиками українців та поляків. За це серце пані Яніни Аксель не болить, про це вона мовчить, для неї ворогом число 1. є українці. І то націоналісти.

Якщо наші сусіди поляки так залюбки видвигають проти нас «ессмани з дивізії Галичина», то не від речі буде для нас подікавитися цим разом правдивими «ессманами» — поляками. Про таку польську формуцію згадує в листі до тієї ж «Культури» ч. 4/162, стор. 149-150 поляк з Австралії п. Збігнев Ясіньскій. Обговорюючи потребу польсько-українського зближення, він вчипив цінне визнання: «На переломі 1943-1944 рр. я опинився на наказ Крайової Армії у копальні міді в місцевості Бор над сербсько-болгарським кордоном. Тут була польська формація ессесів, зразу заквартирована в казармах Вілгороду (я сам був у цих казармах кілька днів), де я перший раз стрів моїх милих земляків. Пізніше цю формуцію перенесено для акції у глибо краю і вона стала пострахом четників в ген. Мільбордовича. Оті поляки, а всі вони були добровольці, чванилися безсоромно, що ніяка корінно-німецька формація не потрафить так справно і охоче допасти і вирізати сербських повстанців, як це уміють вони вчинити. Їх пам'ятають теж й італійські вояки з тих відділів, що після капітуляції Італії, підписаній маршалом Вадоліо,

польської держави» Дмовські писав президентові США В. Відсонові, що: «В українції є певна літературна творчість і слабкий політичний рух в напрямі народньої окремішности... Цей рух обмежується переважно синами священників і селян та достатньо не розвинувся, щоб створити серед українців сильну інтелектуальну творчість... Створення незалежної української держави означало б анархію або володіння німців.»

Інформуючи фальшиво Захід, «Польські Комітет Народови» цим способом свідомо діяв на шкоду не тільки українському народові, а й на шкоду західного світу.

Відновлена на підставі 13 точки постанов през. Відсона, Польща не здала свого історичного іспиту, як держава, і після 20-ти років існування та окупації західньо-українських земель провалилася. Історія помстилася на ній за її імперіалізм і нечесну поведінку супроти українського народу. Але хоч тепер Польща є московською колонією, з дещо легшим, ніж в інших сателітів, режимом, все ж це не перешкоджає польській еміграції і конгресові американської польонії, що хворіють на «моцарствовість», — щорічно домагатися для майбутньої Польщі західньоукраїнських земель з містом Львовом. Польського горбатого імперіалізму не направить навіть московська могила...

В США відбувалися і відбуваються врочистості з приводу 100-ліття з дня народження Ігнатія Падеревського, що був не тільки визначним музиком, але і політиком: польським пре-

м'єром, міністром закордонних справ, членом польської делегації на мирну конференцію в Парижі в 1919 р. З нагоди цього сторіччя видано в США пам'яткову поштово марку, а міністер пошти США А. Зуммерфілд заявив у своїй проклямації, що: «вільні народи ніколи не забувають відваги і посвяти, з якою він (себто Падеревські) визначився на паризькій мирній кон-

ференції 1919 р. і як прем'єр відновленої незалежності Польщі... Він бачив свій обов'язок як людина-геній і доклав своїх зусиль, щоб помогти польському народові осягнути свою незалежність і повести його до вільної самостійної держави». Тому «з причини його служби для його батьківщини і для його волелюбних засад» — А. Зуммерфілд зарядив, щоб поштовий департамент США видав спеціальні марки для вшанування Падеревського, як «чемпіона свободи».

Ми, українці, респектуємо американських борців за свободу і віддаємо їм пошану. Ми, що боремося за свободу нашого народу на протязі віків і що сьогодні теж стоїмо у зятяжній боротьбі за волю для українського народу і його право на суверенну державу, всією нашою душею розуміємо значення слова: свобода. Воно означає вільне і ні від кого незалежне суверенне життя народу на його етнографічній, Богом даній йому, землі.

«Польські Комітет Народови» в Парижі з часів першої світової війни і його члени розуміли це слово інакше. «По-польськи» свобода означувала — закріпачення Польщею західньоукраїнських земель, а опісля 20 років несамовито дикого польського панування на тих землях, винищування культурного й економічного життя українського населення, польськї шибениці для українських патріотів, політичні процеси «у безконачній черзі», український таємний університет, горезвісну «паціфікацію», карні контабори, нищення українського духовенства, церков на Холмщині і т. д.

Шануємо борців за волю, бо жаден з християнських народів у боротьбі з московською комоною не зазнав таких гетакомб жертв, як наш нарід. Одначе, не можемо вважати за свободу такі дії, які, даючи свободу одному народові, віддають одночасно інший нарід... у неволю.

А саме так розуміли слово «воля»:

склали зброю. Тaborи з італійськими полоненими були під наглядом польського відділу ессесів. Це не були сльонзаци чи поморяни (я чув такі сугестії, які мені підсовано в гарному настрої, буцім то поляки з колишньої німецької займанщини є підлішим елементом, бо згерманізовані). Протинно, це була збиранина з лодзьких Балут, з варшавської Волі чи Старувкі, з Ченстохови, з Кельцини, а не було браку і охотників з т. зв. порядних домів цілої Польщі. Мотиви? Авантурнича жилка і жадоба наживи із грабежі — новітні лісовчики. Назагал вони не володіли німецькою мовою і їх команда була польська... Як воляк не почуваясь до якої-будь співини і співвідповідальности за вчинки тих польських опричників у гітлерівських одностроях. Оже маю право до втримання приязни і пошани у сербів і в італійців...

Чи вільно нам тотальною методою обтяжувати весь український народ за звірства українських ессманів у Львові?... Кожний чесний українець має подібну погороду для викиднів власного суспільства!».

Ми масмо повне признання для п. Ясінського за його погляди і відвагу. Однак можемо його запевнити, що ні відділ «Нахтігаль», ні пізніша дивізія «Галичина» не сплямили своєї вояцької чести ніякими звірствами. Відділ

«Нахтігаль» по зайнятті Львова, де найдено тіла тисячей помордованих большевиками людей, відійшов негайно на протибольшевицький фронт і не мав нічого спільного з німецькою поліційною акцією у Львові. Дивізія «Галичина» постала щойно в 1943 р. і була фронтовою протибольшевицькою формацією. До деякої міри вона була коначністю історичної хвилини і тимто українці не вирікаються її. Чи ж бо українські Січові Стрільці, як і польські легіони, вдягнені в австрійські однострої, не боролися проти Москви? І одні і другі увійшли до історії визвольних змагань свого народу.

Ми нераз забирали голос в справі спільного порозуміння поляків з українцями, однак всі наші спроби знайти з поляками спільну мову розбивалися об скелю невидікуваного імперіялізму «кресових рицежи», які забувають про польську дійсність і далі мріють про «креси всходні і Львувф». На такій політичній плятформі стоять хіба всі польські угруповання із американською Польонією включно. Сьгодні в світі дуже непопулярний колоніялізм і тим то поляки, що називають себе «надхненням народів» на правду не личить домагатися західно-українських земель, як своєї колишньої колонії.

Невже зміна польської ментальности?

Польська преса в США подала на своїх сторінках інформацію про трагічну смерть Провідника ОУН сл. п. Степана Бандери, додавши до цього і свої коментарі.

І так, напр., нью-йоркський «Нови Сьвят» написав, що Степан Бандера безперервно провадив боротьбу проти Польщі і в своїх діях часто користувався «підтримкою з боку Німеччини, куди бігли нитки діяльности ОУН». Далі цей часопис твердить, що «над диверсійною діяльністю змовників радикального крила, яке було під впливом Бандери, нависла тінь німецького Райху», зокрема під час атентату на Т. Голувка і мін. В. Перацького. Як колись Богдан Хмельницький, так тепер Степан Бандера пішов іншим шляхом, ніж гетьман Виговський чи С. Петлюра, і шлях цей не привів українського народу до свободи. Тасменича смерть Степана Бандери — пише далі цей же часопис, — пригадала давно і недавно історію обидвох народів. Було в цій історії багато помилок. На що тепер треба менше міркувань, а більше спроб знайти якусь розв'язку, щоб українсько-польської співдії знову не перекреслив новий Переяслав чи Берлін. Майбутнє обидвох наших народів мусить вирішити Варшава і Київ.

Стільки «Нови Сьвят» з приводу смерті Степана Бандери. До цих його тверджень і висновків скажемо хіба лише те, що на Німеччину доволі часто орієнтувалися саме провідні польські політики. Якраз над закордонною політикою Польщі нависла була «тінь Третього Райху», звідки приїжджали на «дипломатичні полювання» в Віловезьку пуцу такі гітлерівські достойники, як Герінг, Геб-

бельс, Гімлер й ін. Це їм члени польського уряду привітно стискали руки, влаштували пишні бенкети, захиляючи при цьому німецький марш на Австрію й італійський на Абесінію, і т. д., і т. п. Було б отже краще, якщо б «Нови Сьвят» не намагався причепити визвольним діям ОУН німецької етикетки, а свій коментар обмежив властивою темою.

Інший польський часопис, тижневик «Америка-Ехо» (Тоledo, Огайо), в ч. за 8. 11. 1959 р., пишучи про смерть Степана Бандери, лянує сплетню, що походить зі Східньої Німеччини й Москви, начебто спричинником убивства був боннський міністер для виселенців д-р Оберлендер. мовляв, Степан Бандера був для Оберлендера невигідним свідком подій у Львові 1941 року, «хоч це була, може, робота большевиків». Далі пише ця газета, що «в теорії бандерівці боролися проти Росії та Польщі, а в практиці вістря їх акцій було звернене проти поляків, про що свідчать масакри польського населення у Східній Малополющі та на Волині в сорокових роках».

На стільки мудрошів, у зв'язку з трагічною смертю Степана Бандери, здобулися автор цитованої статті й редактори «Америка-Ехо». Порівняно з попередньо згаданою статтею у часописі «Нови Сьвят», де підкреслено потребу знайдення позитивної розв'язки українсько-польських взаємин, коментар газети «Америка-Ехо» здається ще більше жалюгідним.

Проте є чимало познак кризи польської політичної ментальности, проявів утоми й знеохочення від набридлої всім тарабанщини про «Львувф і Вільно» та «Креси Вшходне»... Про це свідчать, між іншим, такі події:

На цьогорічному святі для вшанування пам'яті К. Пулаского в Нью-Йорку не було транспарентів з традиційними написами: «Львуф, Вільно, Креси Вскодне». Зате були транспаренти з гаслами загальною протибольшевицького характеру.

На святковій академії для відзначення 15-ліття Варшавського повстання, що відбулася дня 1. 11. ц. р. у Нью-Йорку, не було вже у словах промовців закидів у бік українців за їх мниму участь у ліквідації цього повстання.

Пресовий орган польської молоді («Звоинзек Млодзекі Польскей») — «Зев Млодик», у числі за серпень-вересень 1959 р., присвяченим 40-річчю відновлення самостійної Української Держави, пише, між іншим, таке: «Ми, польська молодь, у почутті величезної відрадиальності, як теперішні будівничі нової Польщі, хочемо піддати ревізії наше ставлення до українців. Час відкинути баласт незвистости, упередження і взаємного незрозуміння, набутих у минулому». В цьому журналі вміщені теж статті авторів українців, які висуюють помилки поляків у минулому й сучасному.

Польський паризький місячник «Культура», в числі за м. жовтень 1959 р., надрукував статтю п. з. «Німецький огляд», що заслуговує нашої уваги. Автор ставить запитання, чи поляки можуть сподіватися, що колись зможуть вернутися на землі по той бік Сяну й Вугу, і відповідає на це так: «Здається, що значна більшість поляків сьогодні не думає по-важно про таку можливість, а кількість таких, що сумніваються у цьому, буде з часом зростати...»

Такі й подібні голоси з польського боку свідчать пророчисто про те, що по двадцяти роках еміграційного життя польська суспільність, насамперед же молодь, помалу піддає ревізії своє традиційно вороже ставлення до українського народу та його самостійницько-соборницьких визвольних змагань. Ця молодь починає шукати якогось «способу співжиття» з українцями. Та й серед старшої віком польської еміграції помітне деяке протверезіння, принаймні коли мова про різні публічні виступи з такої чи іншої нагоди. Щораз частіше можна почути промовців, які обминають у своїх промовах такі моменти, що могли б дражнити українців.

Можливо, що ця криза польської політичної ментальности на еміграції спричинена усвідомленням собі кінченности мати союзника у великім українським народі. І Україна і Польща так само поневолені загарбницькою Московією, однаковою мірою прагнуть визволитися з московсько-большевицького ярма. А це ярмо щораз більше зашморгується і на ший польського народу, як про це свідчать найновіші повідомлення про «загострення курсу» в Польщі, де ставленики Москви — Гомулка та компанія слухняво виконують накази окупанта.

Зокрема ж, цей «гострий курс» спрямований проти католицької Церкви, на що польська суспільність особливо вразлива. А коли до цього ще додати, що господарський стан у Польщі за останній час катастрофічно погіршився (звідси й політика «стягнення економічного пояса»), то, може, не безпідставне є віщування про наростання нової бурі в цій країні.

Федерація чи польська окупація?

Недавно появилися в польській і українській пресі повідомлення про реферат проф. Дзевановського з Гарвардського університету під заг. «Федеральна політика Юзефа Пілсудского», що має відбутися в польському Науковому Інституті в Нью-Йорку. Корреспондентом мав бути призначений Науковим Товариством ім. Шевченка ред. Іван Кедрин-Рудницький. Правда, реферат покинув відкладено, але його тема не перестає цікавити, тому її варто проаналізувати і дійти до певних висновків, бо на сторінках нашої і польської преси впродовж років говориться про потребу політичного наближення і покращання українсько-польських взаємин.

Пригадаймо собі події з-перед 40 років, коли на руїнах московсько-царської імперії та австро-угорської монархії залунали гасло про самовизначення народів і про Боже і людське право кожного народу бути господарем на своїй землі. Однак вже тоді польська держава, що відроджувалася, її уряд та голова жорстоко придушили визвольні змагання українського народу на наших західних землях.

На питання кореспондента італійського журналу «Іль Попульо», які він поставив 1919 р. Ю. Пілсудському, чи не краще поладнати спір з українцями мирним шляхом, цей відповів: «Не думаю, бо волею польського народу є мати через Румунію доступ до Чорного моря і кордони сперті на Карпатах. Для нас важливіший нафтовий басейн у Львів».

А коли поляки зі східної Галичини висловлювали перед Пілсудским свої сумніви в перемогу, то він відповів їм: «Вірю в успіх зброї і її пе-

ремогу» (Ян Стажковскі: «Ю. Пілсудскі», Варшава, 1930, стор. 190).

В той час, коли армія молодої Української Держави змагалася з московсько-большевицькими ордами, польський уряд за згодою Антанти кинув дивізію Галлера в бій не проти червоного ворога, а проти УГА, щоб загарбати Західно Україну. Про це згадує у своїх спогадах під заг. «З пам'ятних днів, в споминок адютанта» капітан М. Лісевич так:

«У критичній для нас хвилині спущено зі смичі Галлерівську дивізію, притранспортовану сюди аж з-під Лодзі. Перший раз на фронті стали проти УГА моторизовані альянські колони. Поляки освідомлювали штаб французького генерала Шампо і його вояків, що УГА — це виставило большевики...»

Над раном до місцевости, де були війська Галлера, приїхав Ю. Пілсудскі і дав наказ наступати на УГА. Цей факт підкреслює його ставлення до українських визвольних змагань, його сповидне українське ставлення та сповидні концепції федерації Польщі з Україною. Але не випереджуємо подій.

Дня 16. липня 1919 р. героїчна УГА, маючи за собою блискучу Чортківську офензиву, мусіла уступати перед переважачими силами польських і альянських військ за Збруч. Над Збручем і над Дністром стали польські і румунські дивізії, прилядаючи безчинно, як армії Української Держави кривавлялися в боях з московськими ордами. Те поступування поляків не ворожило нічого доброго для майбутніх польсько-українських взаємин на землях України. Лукава політика польського уряду, порушу-

вання наказів Антанти, мовляв, «Антанта далеко, а тим часом ми — за словами Пілсудського — скільки увірвемося на сході вперед, стільки залишиться нам як польське», все те говорило ясно, що Пілсудські думав вже не про кордони на Збручі і Карпатах, але про Дніпро.

17. листопада 1919 р. ніби «на запрошення» уряду УНР польські війська зайняли Кам'янець Подільський. Польський комендант, капітан Оцеткевіч, видав бундючну відозву про поворот «кресової твердзи на рубежах ойчизни до мацежи». Тоді наступили виразні акти польської окупації цієї частини українських земель: поляки арештували і часово притримали прем'єра уряду УНР І. Мазепа, А. Лівидького, І. Огієнка, О. Безпалка і ін.; арештували професорів університету, студентів, розброювали українських старшин, усували українські національні емблеми і прапори, а на їх місце розвішували польські. Польські написи уміщували теж і по селах, хоч українські селяни не знали польської мови. Польська окупаційна влада скасувала всі українські уряди, а Кам'янецький університет і школу юнаків визнала за приватні, а не державні. Поляки награбили і вивезли в Польщу українського майна вартости багатьох мільярдів карбованців, проводили безправні ревізії у населення, яке тероризовано. У взаєминах з польською владою запроваджено польську мову як урядову, а як додаткові, есентуальні, українську і... московську. На вулицях міст гуляла польська солдатська, яка арештувала українських зв'язкових, а в районі Шепетівки польська контррозвідка 13-ї дивізії розстріляла або повісила сотні українських вояків за те тільки, що вони були українцями. Впроваджено польську цензуру на часописи,

в школах, утруднено польськими перепустками комунікацію між селом а містом, саботовано поштові доручення.

В цій атмосфері нетерпимости, польської мегаломанії довелось жити українському населенню довгі місяці. Тимчасом 22. квітня 1920 р. дійшло у Варшаві до складення договору між УНР а Польщею, найважливішою точкою якого була військова конвенція. Незабаром відбувся і спільний похід польсько-української армії та вмирування до Києва. В той час Головний Отаман Симон Петлюра відбував дорогу в поїзді, складеному з семи товарових вагонів, т. зв. теплушок, бо його салюновим поїздом їхав «федераліст» Пілсудські. Автор цієї статті, пройшовши пішки в лавах армії УНР як старшина Поділля, околиці Жмеринки, Проскурова, Бару і Кам'янця Подільського, всюди оглядав сліди польської «федерації». Тут ми були свідками, як опісля зарозумілі польські військовій частини поспішно відступали з України, хоч і большевиків ще й не було видно, залишаючи українським воякам завдання стримувати ворога.

Реасумуючи всі ці події, треба підкреслити, що вони недвозначно вказують на те, що Ю. Пілсудські ніколи не мав наміру творити з Україною якусь федерацію, але в масці федераліста хотів зайняти для Польщі українські землі принаймні по кордони з 1772 р. Він теж не як федераліст, а як імперіаліст-агресор наказав 17. жовтня 1920 р. ген. Н. Желіговському окупувати для Польщі литовські землі з Вільном.

Можє ці мої завваги стануть помічним матеріалом п. ред. І. Кедринович-Рудницькому у його *корреспондентів* на реферат проф. Дзєвановського.

Статут Каліський. І „статут“... ДМОВСКОГО

Є загально відомим фактом, що жи-ди це не тільки маленька держава Ізраїль у Палестині, яка знаходиться в постійному ворогуванні з арабами, але й могутня світова фінансієра й політична впливова сила. Тому через те якраз, а не для першої причини, поляки постійно залицяються до жидів. Про це ми вже згадували на сторінках «Шляху Перемоги» в статтях: «На мавіцях польської політики», «Листопад 1918 року і жи-ди» та ін. Останньо нотуємо появу в Нью-Йорку аж цілого додатку до польського щоденника «Нови Свят» за 25 квітня ц. р., присвяченого польською залицянні до жидів. Можна б радіти з цієї польської акції, якщо б вона, одначе, не виявляла разом підюджування жидів проти українців або не змальовувала українсько-жидівських взаємівідносин у фальшивому світлі.

Такі матеріали в згаданому польському додатку, як доповідь проф. д-ра І. Левіна в університеті Єшіна про «Статут Каліський» з 1264 р., що його видав для жидів у Польщі князь Болеслав Побожний, наслідуючи подібні статuti з 1244 р. в Австрії, 1251 р. в Угорщині і 1254 в Чехії; або січнева академія клубу польських жидів у Нью-Йорку присвячена цьому статуту — нас тільки цікавлять. Але ми маємо поважні застереження, наприклад, до статті в згаданому польському збірнику А. Гафтки під заголовком «Толеранція проти меншостей...», бо автор її дає фальшиве навітлення всенароднього зриву під проводом гетьмана В. Хмельницького. А. Гафтка пише:

«Бунт Козаччини під проводом Богдана Хмельницького, ведений під гаслом різати ляхів і жидів... Козацькі ватаги доконали кривавої різні поляків, а передусім жидів в Україні... Поділля, Волині й Білорусі. Жи-ди з поляками чинили спільно опір, але улягли перевазі козаків і десятки тисяч жидів згинуло серед зарищ осель пушчених з димом» і т. п.

Не погоджуємося і зі статтею В. Бартошевського, що стосується гітлерівської окупації Варшави. Бартошевські пише в статті «Вони вмирили зі зброєю в руках» про те, як 19-го квітня 1943 року «кордон поліції в темносиніх мундирах і лотисько-українські відділи оточили гетто», а опісля, як «СС-мани і вермахт та коляборантські українсько-литовсько-білоруські відділи в кількості 2-ох тисяч людей ліквідували гетто».

Отож, тому, що найновіше польське залицяння до жидів є пов'язане з злбним, тенденційно неправдивим змалюванням українсько-жидівських взаємівідносин в минулому (перше залицяння було получене з нападом на творчість Івана Франка за його словидний антисемітизм), постарасмося ті польські твердження спростувати. Бо, як каже латинське прислів'я: «екс унгве леонем» — лева можна пізнати по кігтях, так польські політичні чи історичні інформації про українців можна пізнати по їх брехні.

Для нас незрозумілим є великий шрум і нахвалювання поляків з приводу «Каліського статуту» для жидів у 1264 р., бо ж всього три роки пізніше, 1267 р., вроцлавський Синод ухва-

«в для жидів у Польщі окремі мешканеві дільниці так зв. гетто і ношення на одязі спеціальних відзнак (на зразок Гітлера!). З статтею А. Гафтки навіть не збираємося полемізувати, щоб вияснити, чому у повстаннях Хмельницького були й жидівські жертви й чи не самі поляки були причиною цього. Адже ж жида в Україні були «рукою», яка виконувала наказ «голови» — поляків. Вони тримали в аренді шинки та торгівлю, яка належала полякам, і розпивали та обдирали українське населення за згодою, навіть примусом польського окупанта України.

Що ж до статті В. Бартошевського про вигадану участь українців у ліквідуванні жидівського гетто в Варшаві, то відсилаємо автора до польського місячника «Культура» у Парижі, в якому було докладно вияснено, що ніякі «українські відділи» не брали участі в ганебному нищенні жидів. Ми займемося іншою справою, а саме виясненням, що в Польщі, крім згаданого «Каліського статуту», існував ще інший «статут» для жидів — громадян Польщі — головню в останньому сторіччі. Правда, може не так по-мистецькому накреслений і оформлений, як це зробив з «Каліським статутом» артист-маляр Артур Шок, все таки дуже промовистий. Статут, про якого буде мова, не писаний, як окремий статут, але він схоплений в тези польського політичного думання в творах керівника польської ендеції («народних демократів») Романа Дмовського, що пропонував переслідування і нищення жидів у Польщі на полі економічному, культурному й політичному.

Як каже нью-йоркський адвокат, жид А. Пензік у своїй книжці під заголовком «Антисемітизм і некрофілі», в польській державі Пілсудського конституція з 17-го березня 1921 р. говорила про рівність усіх громадян перед правом і про те, що всі публічні

уряди є однаково доступні для всіх. На ділі ж було цілком інакше. Згідно з «статутом» Р. Дмовського і практикою польського уряду, про прийняття до публічних урядів вирішувала метрика, а не кваліфікація кандидата. Мойсеевий обряд і жидівська приналежність давали кандидату 99% певности, що його прохання не буде взяте до уваги. Жидів, колишніх старшин австрійської армії, в самостійній Польщі не верифіковано, а звільнено з війська. В 1932 р. національний міністр справедливости Міхаловскі, що реорганізував судівництво, залишив стількі суддів і прокурорів жидівської національности, що їх можна було, перерахувати на пальцях однієї руки.

Після смерті Пілсудського, як каже А. Пензік, хвиля антисемітизму в Польщі поплила ширшим руслом. Польські сейм і сенат ухвалили протижидівські закони: про утрату громадянства; про адвокатуру; про ритуальне убивство звірят.

Жидів нищено теж на полі економічному. Концтабір у Березі Картузькій заповнено українцями, білорусами і жидами; політичні процеси були спрямовані проти т. зв. меншостей. В університетах запроваджено для жидів «номерус кляузус», на медичному відділі й на політехніці — особні лавки для студентів-жидів. Польська влада толерувала напади польських студентів на їхніх товаришів-жидів. Польська інтелігенція пристосовувала до жидівського населення гітлерівські

методи. Так зв. арийський параграф не давав змоги жидам лікарям та інженерам діставатися до лікарських і інженерських палат. Міське шумовиння і польські студенти, члени «Розвою» (ендецької

протижидівської організації) влаштували погроми жидів по містах і містечках на очах польської поліції, яка не реагувала на них. Польські погроми жидів відбувалися в містах Пшитику, Бересті, Ченстохові, Мінську Мазовецькому й ін. В останні роки перед другою світовою війною польська влада провела «віджидівлення», на гітлерівський зразок, шкіл, урядів, державних і самоврядних установ та підприємств, де у відношенні до жидів введено «номерус нуллус», цебто схвалили не допускати жидів.

Під час другої світової війни, — твердить далі А. Пензік, на 10-й стор. своєї книжки, — частина польського ендецького табору, яка вела перед у поборюванні жидів до війни, пішла на співпрацю з гештапом, СС і СА та іншими гітлерівськими формаціями. Це були головню гімназисти, студенти університетів та інших високих шкіл, які вислугувались гештапозі й влаштували погроми в жидівських дільницях Варшави й інших міст. В 1939-40 рр. ті погроми відбулися в західній частині країни, а в 1941-42 рр. у східній.

Автор брошури спиняється зокрема на відношенні польського підпілля до жидів. Польські підземні публікації, між ін., «Польска» твердили, мовляв, у варшавському гетто боролися лише жидівські і німецькі комуністи та большевицькі емісари. Інше витання «Армії Крайової» під заголовком «Шанец» писало: «Жида є і будуть завж-

ди і всюди проти нас, їх треба трактувати як ворогів. Ми не воювали з жидами, але якраз тепер їх ліквідують німці краще й справніше, ніж це міг би зробити хтось інший, а передусім ми (поляки). Польщі і полякам бажаємо, щоб Бог охоронив їх від огню, голоду, пошестей і демократії... а тоді ми самі оборонимо себе від німців з заходу, москалів зі сходу і від жидів з середини.»

У польській підпільній брошурі під заголовком «Майбутня Польща — народною державою» читаємо: «Жида будуть в цілковитому відокремленні (після війни), вони будуть примушені до втечі з Польщі, бо ми створимо для них у післявоєнній Польщі відповідно важкі життєві умовини життя.»

Пишучи про жидівську боротьбу в варшавському гетто, згадуваний вже Владислав Бартошевскі не подає, звідкіля жида брали зброю. Ця зброя не походила з польських джерел. Про це виразно заявив С. Мендельзон у своїй книжці під заг. «Боротьба в варшавському гетто», де у звіті жидівської підземної організації сказано: «Ніколи не пробачимо комендантові польського підпілля, що він відмовив нам доставити зброю, з якою ми могли б згинуть по-героїчному.»

Окремі сторінки має польський антисемітизм в армії Андерса, де за словами А. Пензіка, існував таємний наказ до старшин і підстаршин, щоб вони — поляки приховалися часово з одвертим виступом проти жидів і що прояви антисемітизму в армії є поки що заборонені. «Антисемітизм серед польської армії є під теперішню пору небезпечний для польської справи. Тому я наказую, щоб панове вияснили воякам і перестерегли їх, що відкритий виступ проти жидів є тимчасом заборонений». Ген. Андерс не за-

перечував, що він є автором цього знаменного наказу. А все таки польський антисемітизм в армії Андерса існував і спричинив навіть виступ у цій справі посла до англійського парламенту Драйберга в 1944 р.

Вважаємо за доведене, що польський антисемітизм, найчорнішою картою якого був погром жидів у Львові 1918 році, про що ми вже писали в «ШП», перевищив всі інші. Недармо виступив проти нього в останній польській державі такий знаменитий правник, як сенатор д-р М. Рінгель, перестерігаючи в своїх промовах польський уряд, що він може завалити польську державу, якщо валитиме жидів. Протижидівське наставлення поляків триває досі. Про те розказують ті, що приїжджають з сателітної Польщі, звідкіля що року жиди масово виїжджають, щоб уникнути переслідувань.

Жиди мають великі впливи у фінансовому й політичному світі. Французький «тигр» Клемансо мав шефом своєї цивільної канцелярії депутата Манделя, жиди, шефом військової канцелярії — теж жиди, ген. Мордакве. Жиди були дорадниками през. Рузвелта в Ялті 1945 р. Тому ми добре розуміємо польське залицяння до жидів. Але пригадуємо, що нью-йорк-

ський професор, д-р М. Крідль у своєму виступі перед Товариством польських правників назвав таку поведінку поляків «некрофілією», і б'є «любов'ю до мерців». У нинішньому випадку, говорив д-р Крідль, ця «некрофілія» означає нещире співчуття і облудний фільосемітизм. Д-р Крідль не вірить, щоб у вчорашніх польських антисемітів могла так раптово зродитися любов до живучих жидів.

До нашої статті можна прикласти як мотто уступ з голосного твору польського письменника Стефана Жеромского під заг. «Пшедвійосне» («Провесна»), в якому він говорить устами ксьондза Анастаса так: «Але ви дали тим жидам «ляне»! Ха-ха-ха! Таке «ляне над лянями», що то з окулярами на носі шукати по історіях. Тут цей Пілсудскі — шах, ма! Розповор як ножем. Тут наш богобійний Галлер гонить, і б'є! Тут Сікорскі гуркотить немов у цимбали! Боже-ська подія!»

Нам здається, що для жидів це повинно бути цікавіше, ніж історія Каліського статуту. Вони повинні теж знати, що в Україні жиди мали всі права, і що назва «гетто» є італійського походження, а «погром» — московського. А від москалів дух погромництва перейшов на поляків.

Листопад 1918 р. у Львові і жиди

Тепер, коли після нападу деяких жидівських часописів у Нью-Йорку на Івана Франка та українську літературу почали поляки залицятися до жидів на сторінках своєї преси і на терені польського Наукового Інституту, не від речі буде пригадати події польсько-жидівські з листопада 1918 р. А переповість ці події жид Леон Хазановіч, який видав у Стокгольмі 1919 р. книжку під заголовком: «Польські погроми жидів у листопаді і грудні 1918 р. — факти і документи».

В цій книжці Хазановіч підкреслює, що у спорі за Східню Галичину йшлося про посідання простору між ріками Сяном і Збручем. В цьому просторі українці мали абсолютну більшість. Поляки висували свої претенсії до тієї країни на основі історичних даних і тому, що центри міст були польські. Знову ж українці покликалися на свою абсолютну більшість населення і на те, що міста не були польські, а мали такий характер тільки тому, що поляки насильно втягали по містах жидів у лави поляків. Українці твердили, що місто Львів має високу цифру поляків тільки тому, що у Львові жили зі своїми родинами урядовці центральних установ Галичини. Після ліквідування тих центральних урядів з загальної кількості 120.000 поляків залишиться у Львові лише половина, цебто 60.000. Далі автор признає, що жиди у Галичині були «язичком при вазі» і від них залежало існування польської більшості по містах.

У збройній розправі українців з поляками жиди вирішили зберігати невтральність, послаблюючи тим самим позиції поляків. Через це загальне огірчення поляків звернулося проти жидів і вони застосували до них відому тактику погромів і винищення.

Хазановіч стверджує, що українці в листопадових днях ставились до жидів поправно і приязно. Українська Національна Рада в третій точці свого маніфесту з 19-го жовтня 1918 року виразно заявила, що признає всі національні меншини, при чому жидів визнала як окрему націю. Вона теж закликала ці меншини вислати своїх представників до її складу. Знову ж поляки не хотіли навіть слухати про окремий жидівський народ. Українська влада не кликала жидів до свого війська, навпаки поляки примушували жидів служити в їхніх військових лавах.

Що ж однак сталося в листопаді 1918 р.? Зараз після перейняття влади українцями у Львові розгорілася збройна боротьба між українцями і поляками. Місто Львів поділилося на дві частини — українську і польську. І тоді, коли у частині міста, як пише Хазановіч, яка була під владою українців, був лад, порядок і не заготовано ні одного випадку грабежу, то в польській частині грабежі жидівського майна не припинялися. Навіть тоді, коли польські легіонери здобували інші дільниці міста, просуваючись у жидівську, панували грабежі і розбої. Коли протести жидівських делегацій перед польською

командою не змогли, жиди вирішили зорганізувати свою власну міліцію для охорони життя і майна жидів у Львові. Українське командування не тільки пішло назустріч проханню жидів, але дало теж жидівській міліції зброю. Жидівська міліція висилала декілька разів сильні стежі в ті місця, де грабували і вбивали польські легіонери. Ці стежі, як пише Хазанович, 16. і 17. листопада прочистили жидівські вулиці від польських бандитів.

Хазанович твердить, що польські погроми жидів були багато інтензивніші і жорстокіші ніж царсько-московські.

Варто підмітити, що у вступі до згаданої книжки Хазановича є заява, під якою підписався світової слави публіцист Жорж Брандес. Він пише:

«Вся моя надія, яку я плевав на протязі 30 років як речник незалежності Польщі, і віра в її гуманність і свободоловність — заламалися. Зі смутком, ждучи висліді, приєднуюся до протестів проти погромів жидів у Польщі і Галичині.»

Нам здається, що листопадова трагедія жидів у Львові з-перед 40 років повинна була дечого навчити теперішніх жидівських політиків. Під епічним поглядом є вона багато сильніша за всякі сентиментальні постаті польської літератури в роді цимбаліста Янкеля з «Пана Тадеуша» чи Меєра Юзефовіча.

Коли ми згадуємо тепер по всіх українських осередках 40-річчя Листопадового Чину, годі не згадати теж про трагедію львівських жидів після відходу зі Львова українських військ, які зберігали в місті порядок і боронили цивільне населення від польських грабіжників. І чи не було б краще для жидів на чужині, замість влаштовувати протиукраїнські польсько-жидівські «вечори над Лемаком», по молитися у синагогах за 1.100 замордованих у Львові польськими легіонерами жидів і поганьблені жидівські святині?

Але трагічний стан жидів у Львові виявився повністю щойно після відходу українських військ зі Львова дня 22. листопада. На основі зізнань наочних свідків устійнено, як читасмо на 53-56 сторінках книжки Хазановіча, що польські легіонери під командою своїх старшин розпочали систематичну грабіж жидівських крамниць та приватних помешкань, забираючи під загрозою смерті гроші і цінні предмети. А 23. листопада 1918 року зачалися в жидівській дільниці Львова масові вбивства жидів. Понад сотня жидів у смертельній тривозі забарикадувалася в синагозі, сподіваючись, що польські злочинці респектуватимуть дім молитви. Та польські легіонери підпалили синагогу, а жидів, які намагалися рятуватися з неї, вистрибуючи через вікна, стріляли. Всі жиди згоріли разом з синагогою. Польські легіонери оточили опісля цілу жидівську дільницю і перемінчили її у море вогню. З рук поляків згинуло тоді у Львові около 1.100 жидів, а 10.000 стало бездомними. Самі поляки признавали, що тоді похоронено 460 жидівських трупів. Однак цифра була багато вища. І в той час, коли в листопадових боях у Львові згинуло по 200 українських і польських вояків та 100 цивільних осіб, то цифра замордованих польськими легіонерами жидів перевищила 1.000.

Польське населення Львова прийняло вістку про погром жидів з помітним задоволенням, а польська влада, щоб оправдати погром, поширила неправдиву вістку начебто під час українсько-польських боїв жиди зломали нейтральність і зрадливо виступили проти поляків.

Леон Хазанович каже, що цей польський погром жидів у Львові належить уважати за найбільший у жидівській історії. Але не був він відокремленим явищем, бо, наприклад, польські легіонери, які 11. і 12. листопада 1918 р. здобули місто Перемишль, відсвяткували цю подію погромом

жидів, накладаючи на них контрибуцію у висоті 3 мільйонів корон. Такі самі погроми відбулися в інших містах, куди тільки прийшли польські

війська. В містах Бжеску, Хшанові, Вельцах і ін. були великі погроми, а на території західних польських земель тих погромів було понад 100.

Не бачать під носом

У ч. 23-му нашого часопису з 24 червня ц. р. представлено історію жидівських погромів у Польщі на основі змісту книжки жидівського автора Леона Хазановіча п. з. «Польські погроми жидів у листопаді й грудні 1918 року». Від того часу реєструємо у польській пресі нові статті на теми українського погромицтва і антисемітизму. Ціль тих польських статей для нас ясна й зрозуміла. Польська політична тактика зміряє до того, щоб відвернути увагу від польських антисемітських вчинків, а повернути її в сторону українців, мовляв: ось там шукайте злодія! Та вистачить понашумитися з творами таких жидівських авторів, як Ізраель Каспрі, Генрік Натанзон, Стефан Аубак, Безсронні і Ізраель Коген, щоб побачити, де «собака закопана».

Перед нами книжка американсько-жидівського автора А. Пензика «Антисеміти і некрофіли», видання Нью-Йорк, 1944 р. У цій книжці автор розгортає перед читачами життя-буття жидівського народу в Польщі після 1918 року по останні часи і теперішні польсько-жидівські взаємовідносини. Ось деякі уступи з тієї книжки, з якою повинні зазнайомитися наші «доброзичливі» сусіди-поляки:

„Уже на другий день по відзисканню Польщею її незалежності, в листопаді 1918 р. відбулися у більших і менших містах Польщі жидівські погроми. Польське військо озброїло жидівські відділи самооборони і урядило у Львові правдивий погром. В 1920 р. польський міністер військових справ ген. Каз. Соснковський заряджує інтернування старшин і вояків жидівської національності в концентраційному таборі в Яблонній. Також держано сотки жидів у таборі українських полонених на Домб'ю коло Кракова — без судового вироку в жалких гігієнічних умовах.

Жиди у новій польській державі домагалися рівноправності з іншими громадянами і культурної автономії. Хоча польська конституція з 17 березня 1921 р. всім громадянам Польщі забезпечувала цю рівноправність, однак на ділі було зовсім інакше. Про прийняття на працю до уряду вирішувала римо-католицька метрика, а не особисті здібності кандидата. Шанси греко-католика (українця) чи жиди одержати державну посаду були мінімальні. А далі польський уряд позбавив усіх старшин-жидів їх старшинського степеня і звільнив зі служби в польському війську.

Ще дужче піднеслася хвиля польського антисемітизму після ухвалення нової польської конституції з 23 квітня 1935 року. Від тої пори польський парламент (сойм і сенат) ухвалював безцеремонно антижидівські закони, як, наприклад, закон про утрату громадянства, про адвокатуру, який замкнув жидівській молоді доступ до адвокатури, закон про ритуальний убій та ін. Усякі промислові концесії польська влада признає відтепер виключно полякам римо-католицького обряду. Заповнено концентраційний табір у Березі Картузькій (впнахід міністра Леона Козловського) українцями, білорусами та жидами...

У польських державних університетах створено окремі лавки для жидів-студентів, а на відділах медицини і на політехніці запроваджено „номерус клявзус“, тобто обмежено доступ жидів на ті відділи. Часто відбувалися напади польських студентів на студентів-жидів.

Цвіт польської інтелігенції застосовував до жидів методи гітлеризму. За мовчазною згодою польської влади, введено в організаціях лікарів та інженерів постанови про виключення членів-жидів і про неприймання нових членів жидівської національності.

Це все заохочувало міське шумовиння і студентів у буршівських шапках і з „мечниками Хробрего“ в кляпах сурдуть до уряджування жидівських погромів. Безкарно, на очах поліції, відбувалися раз-у-раз напади на жидівське населення та на локалі жидівських організацій.

Судді, особливо від часу реорганізації польського судівництва в 1932 р. — коли незалежність судді була паперова — були супроти польських напасників на жидів дуже поблажливі, а нерідко й карали жидів, які діяли в самообороні. Деказом цього є вирок суду в сиразі жидівського погрому в Пштитку.

В останніх роках польської державности перед 1939 р. відбулася в державних і самоурядних установах чистка. Переведено її за гітлерівським зразком. Перед у протижидівських виступах вела польська політична партія „Обуз народо-радикальні“ — організація, яка послугоувалася фашистсько-нацистівськими методами. Члени цієї організації співпрацювали під час другої світової війни з гестапо, СС і СА — гітлерівськими відділами. Частина членів цієї організації, відомої в скороченні як ОНР — гімназійні учні та студенти — вислугувались перед гестапо в уряджуванню жидівських погромів. Такі погроми мали місце в західній Польщі в рр. 1939 і 1940, а в східній Польщі в рр. 1941 і 1942.

Інші польські політичні угруповання вирішили не виступати поки що проти жидів, мовляв: ми собі ламі раду з ними по війні.

Характеристичне було за німецької окупації становище підпільних польських організацій відносно жидів. Підпільний журнал „Польща“ закликав поляків не допомагати жидам у варшавському гетті. Інший підпільний журнал „Шанец“ твердиг

на своїх сторінках, що жиди є і будуть завжди проти поляків. Ми мусимо, писав цей журнал, вважати жидів нашими ворогами. На іншому місці „Шанец“ висловлює задоволення з приводу нищення жидів гітлерівцями і твердиг, що в майбутньому Польща зуміє охоронити себе від німців із заходу, Росії — зі сходу і... від жидів знутри краю.

В підпільній брошурі „Майбутня Польща національною державою“ сказано: „Жиди будуть цілковито відокремлені, для них створимо такі тяжкі умовини життя, що вони будуть змушені тікати з Польщі“ Під час відомих гітлерівських акцій проти жидів польське міське шумовиння відбирало в жидів, гнаних до концтаборів, рештки їхнього нужденного майна. Ці сцени німці фільмували.

В квітні 1943 р. мешканці варшавського гетта відбули з німцями важкої бої. Вони звернулися до польського підпілля з проханням допомогти зброєю, одначе підпілля відмовило цій їх просьбі, а коли гітлерівці мордували у гетті жидів — трималися цілком байдуже.

У формованій альянтами польській армії жиди начислювали 10 відсотків вояків. Існуючий там антисемітизм змушував нераз вояків-жидів вносити скарги до найвищої команди. Багато з них були змушені перепестися з польської армії до армій альянтських. Не краще діялося в армії генерала Андерса, яку zorganizо-

вано з польських громадян в 1941 р. на советських теренах. Антисемітизм прибрив там таких гострих форм, що під час виїзду поза межі СССР бувало, що польські вояки викидали жидів з вагонів.

Преса у Палестині виступила проти ген. Андерса з закидом, що він у 1941 р. видав до старшин і підстаршин таємний наказ, в якому заявив, що розуміє, що причиною антисемітських відрухів є пам'ять про нещире, а то й вороже відношення жидів до польської держави в рр. 1939-40. „Наша теперішня політика, — сказано було в цьому наказі, — так дуже залежна від англійців, змушує нас зайняти позитивне становище до жидів, яких вплив в англо-сакському світі є могутній. В теперішню хвилю антисемітизм для польської справи небезпечний. Тому наказую, щоб панове вяснили своїм підкомандним воякам і перестерегли їх, що відкриті виступи проти жидів часово заборонені!“

Ген. Андерс заперечив автентичність цього наказу, одначе, коли в 1944 р. на засіданні Польської Ради Народної знову було порушено цю справу, приявний на засіданні д-р Шварцварт представив приявним оригінал наказу.

Далі автор А. Пензік, на стор. 17-й, наводить факти польського антисемітизму, які були предметом інтерпеляції англійського посла Дріберга в англійському парламенті. А. Пензік пише, що лейборист Мак за-

явив: „Рекорд Польщі на антисемітському відтинку найгірший у світі”. Польський тимчасовий уряд в Лондоні дотепер не зніс законів, виданих проти жидів в був. польській державі, а обіцяв тільки жидам у майбутній Польщі культурну автономію. Спроба іменування міністра-жиди в польському лондонському уряді викликала серед членів уряду рішучий спротив. Про це говорив жидам у Нью-Йорку польський міністер Станьчик, — однак, ця заява польського уряду була, як каже А. Пензік, сфабрикована в Нью-Йорку.

Як представляється майбутнє жидів у новій Польщі?

Про це говорить таємний рапорт керманіча комісії закордонних справ, делегата уряду Речипосполитої Польської з краю. Ось деякі уступи з цього рапорту, який знаходиться в посіданні нью-Йоркського щоденника „Дер Тут”: „...Незалежно

від моментів психологічних, в краю існує такий стан речей, в яким поворот жидів, навіть у зменшеній кількості, до їх місць і варстатів є цілковито виключений. Поворот жидів (до Польщі) в масі був би відчутий населенням не як реституція, але як інвазія, проти якої населення боронилося б навіть фізичною силою”.

На дальших сторінках своєї книжки А. Пензік цитує факти польського антисемітизму на терені ЗДА і Англії (стор. 27-30).

**

Реасумуючи повніше, радимо польським публіцистам упорядкувати насамперед своє власне „подвір’я” і не цькувати жидів проти українського загалу, який в рр. 1918-20, в часах визвольних змагань за свою самостійність, завжди відносився до жидів толерантно, що доведено численними фактами.

Антисемітизм і – антиукраїнізм

Саме тепер, коли світовий жидівський конгрес радить над тим, як запобігти зростаючій хвилі антисемітизму, що прокотилася недавно по всіх майже країнах світу, українська еміграція стверджує щораз то нові прояви антиукраїнізму помітного у різномовних статтях, книжках і публічних виступах, зміст яких є спрямований проти доброго імени українського народу і його визвольних змагань.

В антиукраїнському поході виступають політичні організації й окремі особи різнонаціональної політичної еміграції по цей бік «залізної заслони». Не бракує між ними й жидів. Вистачить переглянути їхні публікації останніх років, напр., відому статтю П. Блейк в американському журналі «Ляйф» з 7-го грудня, чи книжку п. з. «Екзодус» з року 1958 Леона Уріса, чи книжку під заг. «Сатана в Горай» Ізаака Башевіч Зінгера з р. 1955, у якій автор порівняв гетьмана Богдана Хмельницького до... Гітлера, і сотні статей у єврейських часописах, щоб переконатися про вороже наставлення жидівських публіцистів до українців і їх політичних дій для віднови самостійної Української Держави.

До тієї акції приєднуються поляки. Відомі із антисемітизму, на спосіб злодія, що втік і кричав: «лови злодія», намагаються вони за свої злочини перекинути ненависть жидів на українців. Тож сурічасно у польській пресі в США відповідно спрепаровані статті польських авторів, яким ми вже нераз давали відправу на сторінках

«Шляху Перемоги». Польський антисемітизм є відомий у цілм світі, про що писали такі автори-жиди, як Леон Хазановіч (про польські погроми жидів у Львові в 1918 р.), д-р Абрагам Пензік і інші. Самі поляки признають існування у теперішній сателітній Польщі — антисемітизму, а нью-йоркський польський щоденник «Нови Свят» за 17 квітня 1959 р. пише про це статтю п. з. «Чи і для чого є в Польщі антисемітизм — 90% жидів хоче емігрувати зі Шлеська».

В оклеветуванні українців не уступають місця полякам деякі німецькі кола. Згадати б таку знаменну книжку, як «Алібі однієї нації», що появилася англійською мовою в Лондоні, а у німецькій перекладі в 1948 р. Її автором є Геральд Рейтлінгер. Як каже сама назва книжки, автор намагається виказати «алібі», тобто непричасність до злочину — для одної (розуміється для німецької) нації. У цій книжці, що у німецькій мові має назву: «СС трагедія однієї німецької епохи», чимало місця присвячено українцям. На них перекидає автор відповідальність за погроми жидів по вмащерованні німецької армії в червні 1941 р. до Львова. На стор. 203 і 204 своєї книжки він пише: «Під час обсади Львова в липні 1941 р. українські провідники працювали разом з частинами Гайдріха, помогли їм влаштувати погром, який вони присвятили своєму померлому героєві як «підприємство Петлюри». В іншому місці написано про УПА таке:

«У повосенних роках приєднались до приклонників Бандери члени двох

українських СС Дивізії і армії Власова. Вони є, мабуть, єдиними відділами «Вафен СС», які ще досі ведуть війну (!!).

Значить, всі повосенні дії УПА — це дії... «Вафен СС». Коли для тієї «наукової і джерельної праці» п. Г. Рейтлінгера дали свою дуже позитивну оцінку такі англійські журнали, як «Обсервер», «Манчестер Гардіан», «Дейлі Телеграф» і ін., то цілком протиприродно українського пашквілю п. Г. Рейтлінгера осягнена. Вона приготувала у теперішню пору німецькій пресі як «Зюддойче Цайтунг» і «Шпігел» ґрунт для антиукраїнських виступів через інсинування українцям антисемітизму. До цього має теж служити друкування «щоденника» СС-мана Ляндауа, який мабуть так, як Геральд Рейтлінгер, «шукає алібі для однієї нації».

Я навіть тільки кілька прикладів цього, як препарується «український антисемітизм». Вони сперті на нісенітницю манячення і теревені людей, що мають на меті обезцінити український визвольний рух, викликати у світі некорисну опінію про український народ, спаралізувати його дії для здобуття незалежної Української Держави. А за тими людьми і їх антиукраїнством є схована відома «третьої сила», що є місцем у політичній провокації й інтризі — **большевицька Москва**. Щоб опрокинути її ворожі наклепи, потрібно часу. Колись говорено про те, що українці брали участь у придушуванні польського повстання у Варшаві, опісля самі поляки відкидали цей закид. Знову ж жиди говорили про те, що українці помагали ліквідувати жидівське гетто у Варшаві. Тепер же п. Леон Уріс на стор. 128 книжки «Екзодус» пише, що німцям помагали ліквідувати гетто: польська поліція і литовці.

Час принесе вяснення і доказ на це, що українці були несприятелі до жидівських погромів у червні й лип-

ні 1941 р. у Львові і що шт. Тененбауми, Шенде-Фолькмані, Рейтлінгери, Ляндави повинні шукати спричинників тих погромів серед тих, що вели глобальну політику винищення жидівського народу, себто серед німецьких нацистів і московських чекістів.

Тим часом жидівський міжнародний конгрес радить над хвилею антисемітизму, що її зареєстровано в США, Англії, Франції, Італії, Швеції, Зах. Німеччині, Австралії і ін. Вся демократична преса світу заявляє згідно, що ці антисемітські дії викликані союстами, напередодні т. зв. конференції на вершинах.

Але — «difficile est satiram non scribere» — годі не писати сатири, політичний директор цього конгресу п. Александер Істерман з Лондону, заявляє, як подав «Нью Йорк Таймс» за 8 січня ц. р., що «конечним є точніше пильнування антижидівських хуліганів» і (на рівні з ними поставлених!) — «антисемітських груп скитальців у Німеччині». При чому п. Істерман заявив, що жидівський конгрес вірить в це, мовляв, у теперішні протижидівські виступи є змішані... українські і малярські групи скитальців... Отже — два народи, які у боротьбі з большевизмом понесли гекатомби жертв, скривавлена недавно Мадярщина і розп'ята на хресті большевицьким варваром Україна, скитальці обох тих народів є небезпечні для... жидів.

Нам здавалося, що вони небезпечні тільки для большевицької Москви яка недавно виконала через своїх агентів акти терору з допомогою бомб і отрути. Чи не краще було б шукати жидівському конгресові спричинників антисемітизму у властивому місці?

Нагадуються слова Ісуса Христа: «Сховай меч у похву, бо хто чим воює, від цього й гине».

ЛИСТКУЮЧИ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ...

У нашій многогранній політичній проблематиці одне з чільних місць займають українсько-жидівські взаємовідносини. На жаль, не зважаючи на численні публікації та реферати в наших наукових установах з ґрунтованим вясненням наших науковців щодо закидів жидів під нашою адресою — зміни на краще у настановленні жидів до українського народу не видно. Жидівська протиприродна пропаганда, сперта на невірних і перекручених фактах історичного минулого, ввійшла „у кров і кість” жидів, у їх ментальність і є ніби своєрідним виявом їхнього патріотизму. Во чейже не було б зразків для жидівського героїзму, якби не було біблійного оповідання про братів Маккавеїв. Не було б середньовічної і нової історії жидів, якби перо їхніх істориків не утривало повстання Богдана Хмельницького чи Гайдамаччини.

До цього наші „добрі сусіди” — москалі і поляки, як можуть, підсилюють ненависть жидів до нас, відвертаючи від себе свої супроти них історичні прогріхи. Для прикладу хоч би навести московського походження слово „погром”.

Протиприродну пропаганду жидів бачимо на кожному кроці, бо раз-у-раз появляються нові її докази. В публічних американських бібліотеках не треба довго шукати книжок жидів-українофобів.

Перед нами одна з тих книжок, що є свого роду синтезом жидівської історіографії відносно України. Це — Стандартна жидівська енциклопедія, видана в р. 1962 фірмою Даблдей в Нью Йорку. Вона має коло 3000 сторінок, а її редакційна колегія складається з 9-ох равінів, 9-ох професорів і 19 докторів різних наук на чолі з Сесілем Ротом.

У цій енциклопедії під гаслом „Україна” читаємо, що це — советська республіка. Жиди емігрували до неї хвилями із Хазарії, Каліфату, з Візантії в IX-XII ст., з Центральної Європи в XIV-XV ст., з Польщі в XVI-XVII ст. Під час повстання Богдана Хмельницького і Гайдамаччини в XVII і XVIII відбувалися важкі масакри жидів. Україна завжди була центром (!?) анти-

семітизму і найбільші погроми мали там місце в рр. 1905 і 1918-20. Під час нацистського панування жида в Україні, а мешкало їх там коло трьох мільйонів, були „виметені німцями і українцями”, так, що їх залишилось коло 800 тисяч.

На стор. 1496-ій під гаслом „С. Петлюра” читаємо: „Симон Петлюра (1880-1926) — український провідник. Під його командою війська вчинили 493 погроми, в яких замордовано 16.706 жидів. Започатковано ті погроми головно в Житомирі і Проскурові. Петлюру вбив Шальом Шварцбарт”

На стор. 1675-ій під гаслом „Ш. Шварцбарт” сказано: „Ш. Шварцбарт (1886-1938 р.) — російський вояк і поет. В р. 1919 організував, головно з жидів, міжнародній загін для боротьби з С. Петлюрою. В р. 1926-ім застрелив С. Петлюру в Парижі, помщаючись за організовані ним погроми жидів в Україні. Після сенсаційного судового процесу Ш. Шварцбарт був оправданий. Він писав ліричні поеми і мемуари про російську революцію”.

Ось якими мудрощами годує редколегія Стандартної жидівської енциклопедії своїх читачів!

А як трактує вона поляків і їх відношення до жидів? Годі навіть зі свічкою в руці шукати в цій книзі польських провин супроти жидів. Нічого не сказано про масакри у листопаді 1918 р. у Львові, коли згинуло 1300 жидів, про палення польськими вояками божниць враз із жидівським населенням. Є лише коротка згадка про „знищення жидівського кварталу”. Немає також згадки про погроми жидів, що їх переводила польська молодь, удекорована „мечиками Хробрего”, про „Розвуй” Романа Дмовського і ін.

У цій енциклопедії замовчано визначного жидівського вченого Леона Хазановіча, автора книжки, що вийшла в р. 1919 у Стокгольмі англійською і німецькою мовами п. з. „Про польські погроми жидів”. Також замовчано американсько-жидівського автора А. Пензіка, що написав книжку „Антисемітизм і некрофілі”, в якій описується польські погроми жидів і їх важке життя у Польщі.

Для авторів і редакторів енциклопедії все лихо в українцях. Для поляків вони завжди знаходять оправдання. Тож не диво, що, при такому „об’єктивному” підході, в енциклопедії сказано: „У Львові, де було 130 тис. жидівського населення, жидівське життя в рр. 1918-1939 процвітало (!)”.

Але вернімось до повстання Богдана Хмельницького і „масакри жидів”. На стор. 1522-ій енциклопедії читаємо: „Жидів - орендарів використовувала польська шляхта для гноблення селян, особливо в Україні, і це було одною з причин тієї масакри”.

Докладніше вияснює цю тему проф. Г. Грец, автор кільканадцятитомової „Історії жидів” (видання Т-ва Жидівської Публікації у Філядельфії, р. 1895). У 5-му томі тієї історії на стор. 766 автор описує часи іміграції жидів після 30-літньої війни у Польщу, де не було тоді строгих протижидівських законів. Тут жидівська пильність, обережність, економія взяли скоро верх над польською легкодушністю, екстравагантністю, непостійністю. Жид став для польського пана більше як фінансистом: він був його помічником і розумним радником у всьому. Особливий ужиток із жидів мала польська шляхта в їх нових колоніях, для яких вона не мала ані потрібної наполегливості, ані здібности. Ті колонії формували над долішньою течією Дніпра і на північному узбережжі Чорного моря польські втікачі (!), що ввійшли в конфлікт з законом або шукали пригод. Ці бездомні люди створили корінь козацької нації над порогами Дніпра, від чого взяли собі назву запоріжці. Засоби для прожитку вони здобували з плондрування сусідів-татар, і кожний воєнний успіх зміцнював їх дух незалежности. Польські королі, які потребували козаків для своїх воєнних виправ, зокрема для боротьби з татарами і турками, дали їм певну незалежність в Україні та Малоросії (!) і призначали з них отамана або гетьмана (!). Але поступовання короля Зигмунта III і езуїтів викликали серед козаків невдоволення і своїми постійними реbelieями вони, замість скріплювати Польщу, послаблювали її.

Шляхетські роди Конєцпольські, Вишневецькі і По-

тоцькі, мавши в своїх руках контролю над колонізацією України і Малоросії (!), передали справу стягання податків з козаків своїм агентам-жидам. Жидівські громади поширилися по Україні і Малоросії (!). Козаки мусіли платити податок від кожної новонародженої дитини, від кожного подружжя. Збирачі податків мали у себе ключі від церков, і священик, щоб охристити дитину чи обвінчати молоду пару, мусів просити ключ. (ст. 2-3). З фатальною сліпотою жида допомагали шляхті та єзуїтам гнобити селян, бажаючи в такий спосіб забагатіти і стати панами над паріями. Вони дораджували польським магнатам, як визискувати, гнобити селян і козаків, узурпуючи собі становище суддів над ними.

Нічого дивного (ст. 6), що поневолені козаки ненавиділи жидів. Під час одного повстання в 1638 р. вбито коло 200 жидів і знищено кілька їхніх синагог. Через 10 років після того прийшов Богдан Хмельницький (1595-1657). Польща перед ним дрижала. Він не злюбив жидів ще коли займав підрядне становище писаря у Конецпольського. Жид Захарій Сабіленкі обманув його, через що Б. Хмельницький втратив жінку й майно. Інший жид обманув, коли він прийшов у справі порозуміння з татарами. Згадуючи про кривди, що їх знав український народ від жидівських колекторів і свої особисті, Хмельницький говорив, звертаючись до козаків: „Поляки видали нас жидам у неволю”. Цих слів було досить, щоб роз'ятрити козаків, і вони віддали Потоцького з 8 тисячами польського війська татарам. Після того почали мститися на поляках і жидах.

В „Історії жидів” для молоді (вид. Нью Йорк, 1947, Левінгів) на стор. 144 сказано: „В р. 1648 відбулося повстання гноблених селян під проводом Б. Хмельницького. Татари й козаки прилучилися до нього у його варварських рейдах проти вельмож-гнобителів. Разом з їх зверхниками-поляками потерпіли жида”.

Отже, на думку авторів цих обох книжок, повстання українського народу під проводом Б. Хмельницького мало соціальне тло. Причиною його було гноблення українських селян польськими вельможами, у чому допомагали їм жида, які через те й потерпіли.

Але вернімось ще до енциклопедії, зокрема до гасла „С. Петлюра”. Чи редколегії енциклопедії не відомо, що на друкованих в 1917-19 рр. українських грошах був також напис жидівською мовою, і що в уряді УНР існував окремий пост міністра для жидівських справ? Чи ученим, які редагували енциклопедію, відома видана англійською мовою книжка „Матеріяли про українсько-жидівські взаємини в роках революції 1917-1921”. (вид. Українським Інформ. Бюром у Мюнхені в р. 1956)? У тій книжці є дуже цікава стаття А. Марголіна (ст. 16) із такою заявою відомого сіоністичного діяча Жаботинського: „Це — факт, що ні Петлюра і ніхто інший з визначних членів Українського Уряду не були спричинниками погромів. Я виростав разом з ними і разом з ними боровся проти антисемітизму. Цих людей ніяк не можна вважати за антисемітів”.

Дуже прикро читати українцеві в названій енциклопедії гасло „С. Петлюра” і гасло „Ш. Шварцбарт”, що був таким самим большевицьким агентом, як той, що вбив у Роттердамі полк. Євгена Коновальця, як той, що вбив у Мюнхені Провідника ОУН Степана Вандеру.

На крихких ногах будують редактори цієї енциклопедії підвалини жидівської науки.

Процес Айхмана

Процес високого гітлерівського достойника, Айхмана, якому закидають керівну роллю в акції винищення жидів у підбитих німцями європейських країнах, добігає майже кінця. Схоплений Ізраїльською таємною службою в Аргентині та перевезений до Ізраїля, Айхман сидить на судовій залі в скляній клітці й відповідає на ставлені йому питання суддів і свого оборонця з Західної Німеччини, адвоката Серваціуса.

Процес підготовано не тільки процедурально: численні телевізійні й радієві передачі мали за мету відповідно підготувати світову opinio до цього процесу, особливо, коли тут і там відзивалися голоси про безправність пірвання обвинуваченого з чужої держави.

Айхман борониться, що, мовляв, він був тільки виконавцем наказів і зряджене гітлерівського уряду і не може відповідати за інших. Він навіть намагався рятувати жидів, пропонуючи альянтам з другої світової війни вимінати жертви гітлерівського терору за авта. Він прирівнює себе до Пилата, що уляг намовам товпи й видав на страчання Христа, вмиваючи руки на знак, що не винен. Айхман твердить навіть, що як людина, він терпів, коли бачив жидівські трупи і жидівські муки, однак, як урядовець, мусів виконувати накази.

Процес Айхмана за винищення 6 мільйонів жидів, як ми сказали, підходить до свого кінця. І не важко вгадати, який буде й повинен бути присуд. Для нас, українців, що зазнали мільйонові втрати у людях від московсько-більшевицької і гітлерівської нищівних систем, цей процес Айхмана не байдужий. Ми засуджуємо кожне народовбивство, як дію,

суперечну Божим і людським законам. Та проте ми не можемо мовчки поминути факту, що режисюра цього процесу використовує його на знеславлення перед світом доброго українського імені.

Передовий американський щоденник «Нью-Йорк Таймс» за 7. 6. ц. р. наводить зізнання свідків — Розенберга й Тайгмана, які твердять, нібито українці Іван і Николай (?) допомогали гітлерівцям у таборі Тремблінка у Польщі ліквідувати жидів з допомогою газу; як німці й їхні «союзники українці» били жидів, а навіть стріляли до них. Названі жидівські свідки залишилися живими тому, що виконували допоміжну працю в адміністрації цього табору.

Тут і там під час процесу чути теж обвинувачення проти поляків і балтийців, але головню воно звернене проти українців. «Іван і Николай» (без прізвищ!) у зізнаннях прокураторських свідків, це не москалі чи евентуально білоруси, а обов'язково українці. Відкрили вогонь по жидях німці — ну, і обов'язково «їх союзники»... українці.

Цей, грубою ниткою шитий жидівський антиукраїнізм не є для нас нічим новим. Адже ж «від голови риба смердить». Чи може бути інакше, коли жидівський рабінат на сугестію самого президента Ізраїлю (народженого в українській Полтаві!) викликає у своїх молитвах український народ! А, читаючи жидівську політичну й мемуаристичну літературу останніх років, ми зустрічаємо в ній стільки ненависти до українців, а навіть погроз шкодити українцям на міжнародному форумі у їхніх змаганнях за віднову української незалежної держави, що аж дивно стає.

Жидівський політичний провід дуже скоро помирився з політичним проводом Західної Німеччини на основі порозуміння: відшкодування за жидів у мільйонах доларів. Вислід порозуміння: німецький народ невинний, а винні тільки нацисти. Ми не можемо оферувати жидам грошевого окупу, зрештою не маємо за що, не потребуємо, бо Українська Держава ніколи не мала в своїй політичній програмі нищення жидів, навпаки, дала жидам окремого міністра-жида, а на українських грошах був напис теж жидівською мовою. А коли, може, лучалися випадки протижидівських дій з боку окремих одиниць, як це було теж в усіх інших державах, що їх зайняв Гітлер, то за це не може відповідати весь український народ.

Тактика жидівського політичного проводу на диво згоджується з тактикою колишніх німецьких нацистів, які у своїх споминах намагаються перекинути тепер відповідальність за злочини гітлерівського режиму на ... народи окупованих Гітлером країн. Викувавсь навіть особливий вислів міжнародного права: «алібі народу». Як кримінальний злочинець виправдується, що він непричасний до злочину, бо має своє алібі, так само виправдує себе — народ. «Алібі однієї нації» — це заголовок книжки англійською і німецькою мовами, яку недавно написав Гералд Райтлінгер, щоб, змалюючи часи гітлерівської влади в Європі, кинути наклеп на інші народи, в тому — український.

У моїх статтях в «ШП» минулих років на тему жидівсько-українських взаємин я довів абсурдність жидівського антиукраїнізму. Не хочу повторювати загально відомі фактів, як українці рятували жидів під час гітлерівської окупації і скільки було випадків розстрілу українців за допомогу жидам. Я сам вирятувався чудом, коли взимку 1943-44 р. арештував мене на вулиці міста Болехова гітлерівський опричник П'ятке, із сво-

єю смертоносною «сопілкою» в руці, заявляючи, що арештує за «уділення жидам помочі» (у моїй хаті перебувало перехідно кількох жидів).

Таких прикладів, де українці наражували своє життя для жидів, було безліч. Але жиди не люблять, щоб їм це пригадувати, бо напрямна лінія їхньої політики є протиукраїнська, а промосковська, дарма, що зміст назви й саме слово «погром» є корінно московського походження.

Процес Айхмана кінчається. Судова трибуна, з якої знеславлено українське ім'я, зникне. Але ледве чи зміниться ментальність жидівського політичного проводу супроти українців, — чи відкинуть вони той баласт своєї ненависти до українців, який вони дивають з незрозумілою впертістю на протязі віків?

А на маргінесі цього годі поминути мовчанкою одну цікаву подію останнього часу. Недавно появилася у Франції, а поширюється в США, книжка жидівського педагога Ісаака під заголовком: «Чи антисемітизм коріниться в християнстві?» Автор твердить, що джерелом антисемітизму є християнство. Отже, належить з християнської Богослужби і церковних книг усунути ті місця, які можуть спричинити антисемітизм. А це, на думку автора згаданої книжки, буде «покутою» за антисемітизм у минулому і за обтяження його совісті з приводу винищення нацистами жидів під час минулої війни. Хто має «усунути» ті місця і як саме, про це автор не згадує. Чому ціле християнство має покутувати за вчинки нехристиянина Адольфа Гітлера, який знам'я хреста перемінив у поганський знак свастики, — теж не відомо. Ідучи за розумуванням педагога Ісаака, кожний християнин є тим самим антисемітом і ворогом жидів.

Чи це не черговий вияв збірної гістерії наших симпатичних сусідів жи-

дів, які, попри все, з нами так гармонійно торгують, наприклад, на вулицях Нью-Йорку, де багато з них говорять до нас прекрасною українською мовою?

А коли б якийсь синедріон мудреців мав «поправляти» текст християнської Богослужби і церковних книг, — чи не годилося б тоді зачати від поправок жидівського Талмуду, де є твердження: «око за око, зуб за зуб», яка так дуже суперечить християнському «любжи ближнього свого, як себе самого»?!

янської Богослужби і церковних книг, — чи не годилося б тоді зачати від поправок жидівського Талмуду, де є твердження: «око за око, зуб за зуб», яка так дуже суперечить християнському «любжи ближнього свого, як себе самого»?!

Вовк міняє шерсть, не вдачу

ЧИ ІСНУЄ ЛОГІЧНЕ ОПРАВДАННЯ ЖИДІВСЬКО-МОСКОВСЬКОГО ПАТРІОТИЗМУ?

Свій патріотичний сантмент до «єдиної невідомої Росії», що є рівночасно відмовою визнати права поневолених Московю народів на їх державність і незалежність, виявляють на сторінках світової преси автори жиди заховані переважно за московськими прізвищами домагаючись збереження московської імперії без большевицького режиму.

Серед цих промосковських публікацій належить відмітити поміщений у «Нью-Йорк Таймс» за 25. 3. ц. р. лист жиди Бориса Гуревича (псевдонім Борис Двінов). Автор листа заявляє, що: 1) майбутнє Росії лежить у справжній реалізації «демократичного федералізму» (кого з ким? — прим. Я. Г.); 2) що Україну грабували німці, австрійці та нацисти Гітлера; 3) що західна демократія потребує як сильного союзника московського народу; 4) що майбутня Росія потребує свого роду «доктрини Монро», щоб запобігти новій агресії Німеччини і чужим проєктам розчленування московської імперії; 5) що московська література мала глибокий благородний вплив на літературу естонців, білорусів, українців, литовців, жидів і інших народів.

Тези В. Гуревича не є нові. Вони

вперто повторюються на сторінках московської еміграційної преси, що її редакторами є давні емігранти жиди, а навіть на сторінках публікацій, друкованих жидівською мовою. І тут саме знаходиться загадка, якщо не безглуздя. Бо жиди мають найменше логічних підстав, щоб вести промосковську пропаганду. В. Гуревич та інші московсько-жидівські патріоти, знають добре, що колишня московська держава була тюрмою народів, не потребувала їхнього патріотизму і мала для них, як інструмент державного виховання, нагаї, висилку в Сибір, чи у солдати. Для жидів у Московії існували окремі закони, які принижували їх та обмежували їм свободу руху, праці, релігії і т. д. Що ж до твердження, мовляв, московська література мала вплив на українську, то воно не відповідає правді, бо московська влада переслідувала взагалі культурний розвиток українців, а законом Валуєва заборонила друковане слово.

Якщо йде про жидів, то на їхнє життя і культуру в московській імперії мали більший вплив не «благородна російська література», як радше погроми, що були своєрідним виворотом культури москалів-пошехон-

ців. Це потвердив у своїй книжці під заголовком «Про польські погроми жидів», виданій у Стокгольмі у 1919 р., автор жид Л. Хазановіч, говорячи таке: «Погром — це вислів, яким царська Росія збагатила скарбницю мови всіх народів. До цього часу уважано давню Росію, як «клясичну країну» жидівських погромів у 1887-1893 рр. у жовтні 1906 р.»

Пан В. Гуревич, що знає не лише історію Москви, але теж і власного народу, певно знає також, що в жовтні 1905 р. московські «чорні сотні» вчинили коло 700 погромів жидів, при чому в самій Одесі замордували 302 жиди, а багато поранили. З вибухом московської революції у 1917 р. численні погроми жидів робила біла армія Денікіна і червоні большевицькі відділи. Про це написав жид І. Чіріковер у своїй книжці під заголовком «Антисемітизм і погроми на Україні в 1917-18 рр.». На сторінках 143-153 свого твору він описав погром жидівського населення у Глухові, Новгороді Сіверському і Середній Буді, що його вчинили большевики, які вбивали, палили синагоги і нищили «тору». Знову ж у книжці Арнольда Марголіна під заголовком «Україна і політика Антанти», видання Ефрон, Берлін 1921 р., описано на 302-315 стор. погроми жидів, що їх вчинили московські відділи Денікіна. Після окупації України червоною Московю жиди зуміли влаштуватися серед нової пануючої кляси — комуністичної партії, займаючи різні, нерідко дуже високі посади. Українці цей стан толерували, а з приходом німецько-гітлерівських військ українське населення не мстилося за заподіяні йому кривди, тільки не раз рятувало жидів, наражуючи своє власне життя.

Взоруочись на давних московських сатрапах царях, червоні володарі Кремля відновили в большевицькій імперії чимало царських звичаїв. Не-

дармо сам духовий батько комунізму Карло Маркс захоплювався внутрішньою політикою Івана Лютотова, якого ЦК партії величав, як «людину сильної волі і характеру». В СРСР відновлено й установлено бойові ордени з назвами колишніх московських імперських патріотів, як Суворов, Кутузов і інші, в червоній армії привернено «пагоні», привернено теж колишню царську установу — погроми.

Перший, гігантського масштабу, погром влаштував червоний Кремль українському народові, винищуючи голлодом мільйони українців, а далі вимордовуючи в льохах ГПУ, НКВД і в коштаборах дальші мільйони. Не минули погроми і жидів. В серпні 1931 р. большевики розстріляли 26 жидівських письменників, у московських університетах введено для жидів «номерус клявзус». 4 жовтня 1959 р. згоріла на передмісті Москви у Малахівці, під самим носом червоного Кремля жидівська синагога. Біля неї знайдено друковані московський мовою летючки. Зміст однієї з цих летючок у скороченні є такий:

«Геть жидів з торгівлі, які приносять шкоду соціалістичному добру і матеріальним благам народу... Вони приносять велику шкоду державі та трудовому народові... Гоніть їх... Учть їх, як треба жити цій ненависній нації...»

Летючка була підписана: «В. Ж. С. Р. і ЦК за О. Н. Р.». Зміст другої летючки в скороченні: «На нашій рускій землі юлейський рід підніс високі, прозиваючи рускій народ «дурачьєм» і «ваньками», а ми все те терпимо і до якого часу?...» Підписано як попередню летючку. Цей підпис пояснюють: «В. Ж. С. Р.» означає — «Вій жидов, спасай Росію», а «ЦК за О. Н. Р.» означає «Центральний Комітет за Освобожденіє народу руского». Повний текст летючок надруковано в журналі «Соціалістическій веснік

Центрального Органа Соц. Дем. партії», за грудень 1959 р. Нью-Йорк — Париж.

Як бачимо, зміст обох летючок покривається з гаслами колишніх царських «чорних сотень».

Становище жидів в ССРСР (в 1959 р. їх було там около 2 мільйони) значно погіршилось. Про це свідчить збільшена еміграція жидів з московської імперії, про те свідчить теж заява американського сенатора Т. Додда, який 16-го березня ц. р. оскаржив ССРСР у розгорненні світової хвилі антисемітизму. Він заявив, що жиди є жертвою політики, яку можна назвати духовим і фізичним народодивиством. Антисемітизм в ССРСР нагадує — за словами Д. Додда — нацистську пропаганду Німеччини проти жидів до другої світової війни. Правда, в ССРСР не вживають газових комор, але їх брак комуністи надолужують висилкою жидів у Сибір, чи розстрілами.

Всі ці факти повинні закріпити в своїй пам'яті пп. В. Гуревич, далі Левін, Вайнбаум та інші члени жидівської промосковської плеяди пропагаторів московського патріотизму.

Між діями нацистської Німеччини і червоної Москви немає істотних різниць, бо ж сучасний ССРСР є на

ділі фашистською московською державою, в якій панує терор. Тому факт, що жидівські публіцисти та інтелектуалісти захоплюються ідеєю «єдиноне ділимої Росії», мусить у критично думуючої публіки викликати «усмішку поблажливості і співчуття», як до тих, що не знають, що творять. А коли ці публіцисти думають, що «нова Росія» буде інакшою, благороднішою, хай вони познайомляться з журналом тієї «нової Росії», який називається «Російская независимость», є органом нової московської еміграції і виходить у США. В цьому журналі нових «російських демократів» є маркантні напади в численних статтях у бік «ідеологів західного сіонізму і їх лакеїв... з табору українських націоналістів».

Чи можна, читаючи ці статті проти жидівських сіоністів, бути переконаним, що «нова Росія», «демократично зфедералізована» і опанцирена «доктриною Монро» буде чимсь іншим ніж була давня «Росія», тюрма народів, яка нищила жидівське життя і культуру, як нищить їх і 1 пер червона «Росія». Римська приповідка говорить, що вовк міняє шерсть, але не свою вдачу.

ДО ПИТАННЯ АНТИУКРАЇНІЗМУ ЖИДІВ'

Однією з невальгічних точок жидівсько-українських взаємин є історичний етап українського всенародного повстання під проводом Богдана Хмельницького. У цьому повстанні, що мало національний і соціальний характер, і було звернене проти польського володіння в Україні, потерпіли теж жиди. Часи і хід цього зриву ще й тепер є темою багатьох літературних і публіцистичних праць жидівських авторів, які намагаються наświetлити їх однобічно й чинять український народ відповідальним за долю тодішніх жидів в Україні, а гетьмана Хмельницького порівнюють з... Гітлером.

Тому в цьому жидівському хорі ненависти проти українців треба відмітити як окремих і об'єктивний голос жидівського публіциста Александра Герца в його статті під заголовком «Каста», надрукованій в польському місячнику «Культура», Париж, січень-лютий 1960 р. А. Герц пише:

«Жиди були все там, де жили кастою, замкненою групою, з окремими релігійними, правними, мовними, звичаєвими, економічними і культурними правилами. Надмірна жидівська чутливість полягала в тому, що вони вважали, мовляв, кожний християнин погорджує жидом (подібно, як мурини переконані про білих). Очевидно, що у Польщі вибухали час від часу протижидівські «тумульти», — але коли поминути Україну 17 і 18 ст. — ті явища не були надто гострі. Вони мали свою спеціальну суспільно-економічну підставу і в'язалися з ширшими історичними процесами. Це останнє було особливо помітне в Україні, де різні жидів були фрагментом великої народної революції й ішли в парі з різною польською

шляхти. Тут жиди були жертвою загального потрясання, спрямованого проти цілої суспільно-господарської і політичної організації тієї частини Річипосполитої. А тому, що вони самі творили частину цієї організації, вони гинули масово разом з шляхтою. У властивій Польщі до таких подій ніколи не дійшло.»

Далі А. Герц характеризує роль жидів в Україні, яку загартвала Польща, створивши з неї свою колонію:

«Польський шляхтич не міг обійтися без жида. Особливі умови розвитку Польщі створили, що жиди були єдиним елементом, який міг стати коліщатком в апараті шляхетської фільваркової господарки. І коли та господарка почала заламлюватися і зникати, жертвою поруч шляхтича-дідича став і його жид. Польське жидівство було міцно і всебічно пов'язане з шляхетською Польщею і було її продуктом. Фільварочно-шляхетський світ творив підстави і рами для сутини жидів з селянами. В цій системі жид і селянин постійно зустрічалися — жид був посередником між селянином і паном, а навіть представником пана перед селом. І без сумніву, що в ситуаціях гострих конфліктів жид ставав жертвою цього, що його утотожнювано з двором. Так було в Україні 17 сторіччя і пізніше під час Коліївщини.»

До цих виводів п. А. Герца треба ще додати, що не тільки в економічному житті села жиди були знаряддям польського двора, але вони теж намагалися впливати на духове, релігійне життя українських селян тим способом, що вварендовували від польського католицького пана-дідича українські церкви по селах. Вони накладали різні податки й мита на

церковні треби й тому можна зрозуміти обурення українського народу на цю свого роду «єгипетську неволю», де в ролі погноблених опинилися українці, а в ролі гнобителів-єгиптян поляки й їхні репрезентанти жиди. Тому вибух всенародного повстання заторгнув і жидів.

Погоджуємося з поглядом п. А. Герца. Кожна революція спричинює жертви — це видно з сторінок історії світу. Тих жидівських жертв під час повстання гетьмана Хмельницького не було б, коли б тодішні жиди були зрозуміли, що вони живуть на українській землі і що їх обов'язує принаймні лояльність до українського народу.

Іншою невральгічною точкою жидівсько-українських взаємин є часи будови Української Держави в 1917-1921 рр. Як твердять деякі жидівські публіцисти, тоді в Україні мали місце жидівські погроми. Віддаймо і тут голос самим жидівським політикам і науковцям, які у своїх працях намагалися висвітлити цю справу.

Видатний сіоніст Жаботинський заявив таке: «Ні Петлюра, ні Винниченко, ані жадний з членів українського Уряду не влаштували погромів. Я з ними виростаю і разом з ними борюся проти антисемітизму («Афера Шварцбард-Петлюра», написав Елі Добковський. Н. Шампіні 1927 р.)».

Інший сіоніст і видатний жидівський політик Темкін заявив, що всі погроми в Україні були ділом армії Денікіна. Жидівський публіцист І. Чіріковер у своїй книжці під заг. «Антисемітизм і погроми в Україні 1917-18 рр.» (вид. 1923 р.) пише на 145-153 сторінках, як московсько-більшевицький військовий відділ робив погроми жидів в районі Глухова, Новгорода Сіверського й ін.

Н. Шіф у своїй праці під заг. «Погроми в Україні — період добровольчої армії», Берлін 1922 р., пише на 8-11 стор.:

«Де тільки стала нога добровольчої армії (Денікіна), там усюди жиди були жертвою насильства і кривавої ліквідації. Пропаганда добровольців Денікіна закликала, що жиди Бронштейн (Троцький), Нахамкес (Стеклов), Цедербаум (Мартос), Гольдман (Горев), Кірбіс (Керенський) і Ліберман (Чернов) хочуть руйни Росії».

Доказаним є теж, що під час існування Української Держави в 1917-21 рр. жиди мали в Україні найширші демократичні права, визнані офіційно Українським Урядом, в якому був окремий жидівський міністер Пінкас Красний. На українських грошах були написи жидівською мовою, жидівська релігія і мова могли свободно розвиватися, в університеті Кам'яниці Подільського була створена катедра жидівської історії та літератури, за Українським Урядом стояли такі жидівські партії, як «Поалей Ціон», «Бунд» та ін.

В часописі «Подільський Край» з 7 червня 1919 р., в декларації керівника сіоністів М. Сігалю було таке знаменне ствердження: «Направду, національна персональна автономія є ясною сторінкою в історії українсько-жидівських взаємин. Віримо, що українці й жиди знайдуть незабаром спільну мову й що вони допоможуть одні одним в будові національного життя».

Чинений українцям закид, що вони нібито влаштували погроми, опрочидують теж такі поважні жидівські особистості тих часів, як Пінкас Красний, Израель Цангвіль (Лондон), д-р М. Вішніцер, д-р Марголін, д-р Кляйндерман, рабін Гутман, д-р Саломон Гольдельман. Цей останній писав у часописі «Форвертс» у Відні 1921 р.:

«Чи не є нашим обов'язком з'єднати нашу долю у майбутньому та тій (українській) території з долею українського народу? Ми повинні не забувати, що більшість нашого народу може існувати економічно тільки у

зв'язку з селом, як ремісники, як посередники у виміні дїбр між містом і селом. Тепер настає час радикально проламати вал недовір'я, що був здвигнений між обома народами в розвитку історичних подій — з одного боку через економіку польських фєвдальних панів і їхніх жидівських помічників у давній Україні, а в наші часи через дурну русофільську політику засимільованих російських меншовиків і євц. революціонерів в Українській Центральній Раді і т. д.»

Як бачимо з подій у 1960 р., в жидівській ментальності не змінилося з того часу майже нічого. Між жидівським і українським народами ще далі існує стіна недовір'я, яку зміцнюють москалі жидівського походжен-

2

У «Шляху Перемоги» за 28. 2. 1960 року ми розглянули два неутральні пункти жидівсько-українських взаємин. Сьогодні згадаємо про третій і останній пункт, а саме — часи гітлерівської окупації українських земель під час 2-ої світової війни.

З упадком Української Народньої Республіки та заливом її земель московсько-польсько-румунсько-мадярською потопою, жиди скоро пристосувались до нових політичних обставин, йдучи за старою звичкою не з автохтонним українським населенням, а з його окупантами. Ця тактика мала зберегти їх від переслідування.

Під ворожим пануванням український народ переживав трагедію біологічного винищування, культурного гніту й економічного визиску. Культурним пунктом і наче завершенням антиукраїнських дій з боку окупантів був штучний голод, організований Москвою в Україні 1932-33 рр.,

що в своєму рабському заслупленні забули про московські погроми жидів за царату, про погроми й винищування жидів доконувані Денікіном і червоною Москвою. Часто сховані за московськими прізвиськами, вони ведуть ворожу визвольним змаганням українського народу політику. Те саме можна сказати про жидівський загаль. Коли в останніх роках появилася у різномовній публіцистиці, публікації, які роблять наклепи про сповидний український антисемітизм, то в обороні доброго українського імени не відізвався ні один жидівський голос з кола тих жидів, яких за режиму Гітлера вирятували українці, наражуючи своє власне життя. Так скоро забувається добро!

жертвою якого впало понад 6 мільйонів українських дітей, жінок і мужчин. Провід у цій акції винищування українців голодом передала московська кліка в руки Лазара Кагановіча, тестя Сталіна.

Проте доля не пощадила і жидів. Після вибуху 2-ої світової війни, розвалу Польщі й окупації німецькими військами західноукраїнських земель, відбулася тут велика історична трагедія жидівського народу. Населення т. зв. Генерал-Губернаторства — українці, поляки і жиди, — були згідно з нацистською програмою призначені на загілад. Про це свідчив на нюрнберзькому процесі погромник варшавського повстання, генерал СС-ів фон дем Бах Залескі (напівпольського шляхетського походження; його мати з роду Шиманська) так: «Я переконаний, що коли впродовж століть проповідується наука, про меншевартість слов'янської раси і

твердиться, що жиди не є навіть людьми, — то такий вислід неминучий». А генерал-губернатор Г. Франк записав у своєму щоденнику таке: «Коли ми виграємо війну, тоді мені буде байдуже, як із поляків, українців та інших зроблять січеники». Цей же Франк заявив 16. 12. 1941 р.: «Жида є для нас також незвичайно шкідливими журунами (фрессер). Генерал-Губернаторство мусить бути, так само як і Райх, вільним від жидів».

Таким чином українці, поляки і жида в Г.-Г. опинилися під однаковою загрозою, при чому першими до загрози були призначені жида. Німецька влада створила для жидів гетта, «юденрат» і жидівську порядкову поліцію. Подібні установи, себто комітети і свою порядкову поліцію, мали теж поляки і українці.

Що діялось у геттах? Д-р Людвіг Гіршфельд, світової слави бактеріолог, жид, у своїх споминах з варшавського гетта під заголовком «Історія одного життя» (Варшава 1957 р.) пише таке:

«Колись турки вирішили були усунути собак із Царгороду. Тому, що звичай забороняв убивати звірята, їх вивезено на безлюдний острів, щоб себе взаємно пожерли. — Тепер німці вчинили те саме з жидами. З цією метою створено гетта. Ось картина у гетті: щохвилини стрічається товпи мужчин, жінок і дітей, гонених гранатовою (себто — польською) поліцією в асисті поліції жидівської» (Стор. 135).

«Життя у гетті: скрайні злидні, але теж і численні ресторани та цукерні з безлічю тістечок на виставі. Во тоді створилась нова «еліта» жидів, які пачкували й торгували з німцями» (Стор. 291).

«Це звучить парадоксально, але щойно в гетті пізнав я ближче жидівську душу. Я стверджував брак милосердя до злидарів, бюрократизм, що не лицею з інтелектуалізмом, хит-

рість. Гін обманувати навіть в інтелектуальної еліти. Таборовий жид обкрадав без милосердя своїх співтоваришів недоли. Порядкова служба (поліція) складалась у загальному з інтелігенції. Вона була потворна. Підкупство і шантаж були на денному порядку... Жидівський мотлох був найбільш відсталим мотлохом в Європі». (Стор. 312).

«Жида були лихварями на селі — це паразитизм; шинкарили на селі й у містечку — це було шкідливе». (Стор. 315).

«Доля позбавила жидів їхньої землі. Щоб народ тривав, створено ряд приписів, які мали на меті зберегти жидівську окремішність... Вони дозволили жидам перетривати. Але тривати хочуть лише бур'яни. Те, що шляхетне, хоче родити овочі». (Стор. 324).

«Акція винищення жидів у варшавському гетті розпочалась 12-го липня... Незабаром почесть мордувати свій народ стала цілковитою уділом жидівської порядкової служби. Начальним катом став полковник Шериньскі (жид). За доставу контингенту людського м'яса, члени порядкової служби були винагороджували тим, що не вивожувано їхніх родичів». (Стор. 330).

«Щоденно жидівська прорядкова служба, в асисті кількох німців, від ранку оточувала нові дільниці й доми. Хто ховається, того вбивають на місці. Так гинули щоденно тисячі жидів». (Стор. 334).

Подібно було і в інших геттах цілого Генерал-Губернаторства, щоо себе врятувати від смерти, жида виявляли одні супроти одних багато жорстокостю.

Багато українців намагались рятувати жидів, наражаючи себе і своїх рідних на розстріл чи шибеницю. За свій шляхетний християнський вчинок рятунку ближнього багато українців заплатили втратою свого влас-

ного життя. В тій рятунковій акції, що її виконували сотки українців, виявив незвичайну відвагу Митрополит А. Шептицький, що йому чимало жидів завдячує збереження свого життя.

Українці так само були загрожені нацистським народобивством. На східньоукраїнських землях німці знищили понад два мільйони українців.

Примусовий вивіз на працю, запропорення до ославлених концтаборів, арештування і розстріли українських патріотів були на денному порядку. Німецька влада не рахувалась з українськими комітетами, а українська порядкова поліція мусіла виконувати розпорядження німецької «служби безпеки».

3

В ніч з 29 на 30 червня 1941 р. вмаршували німецькі військові відділи, а між ними один складений з українців, у Львів. Тоді знайдено у львівських тюрмах тисячі помордованих в'язнів, бо большевики перед своїм відступом зі Львова провели в днях 22-28 червня, акцію винищення політичних в'язнів. Замордовані були українці і поляки.

Про ці масакри написали щойно недавно московська «Красная Звезда» (за 3. 10. 1959) і «Комсомольская Правда» (за 5. 9. 1959) таке: «За морд тисяч мешканців м. Львова є відповідальний проф. д-р Т. Оберлендер, тепершній міністер у Бонні в Західній Німеччині».

А «Радянська Україна» (за 5. 9. 1959) «пригадала» собі, що: 18 років тому, в ніч з 29 на 30 червня 1941 р., фашисти виконали у Львові потворний злочин. Сім годин перед початком заатакування міста І-ою дивізією гірських стрільців, вдерся у місто диверсійний батальйон «Нахті-

гал», складений із проклятих злочинців, українських буржуазно-націоналістичних бандитів. Ці гітлерівські «солов'ї» заарештували, за задалегідь виготовленим списком, сотки комуністів, комсомольців і безпартійних та замордували їх по-звірячому на подвір'ї в'язниці при вул. Замагистинівській... Палата греко-католицького митрополита Шептицького була головною квартирою бандитів».

Ось маємо джерело провокації. Звідки поллила вся вноча акція, звернена водночас проти міністра західнонімецького уряду в Бонні і проти військового відділу складеного з українців-ідеалістів.

Започатковану большевиками акцію провокації проти міністра Західної Німеччини і проти військового відділу «Нахтігаль» підхопили комуністичні яєйки по той бік «залізної заслони», відомі нам «оборонці, що исторично шукають алібі для одної нації» — панове Геральд Райтлінгер, автор книг з протидукаційською настановою, С. С. Ляндау, автор ~~реве-~~

ляційних спогадів (трохи спізнених, але дивно гармонізуючих з большевицькою акцією проти проф. Оберлендера і українців), Гайдекер і Леєб, автори книжки «Нюрнберзький процес», які не раз покляються на «спеца» п. Райтлінгера, но, й очевидно тутешній відомий промосковський історик А. Далін, автор книжки під заголовком «Німецьке панування в Советському Союзі в 1941-44 рр.». П. Ляндау твердить, що українці розстріляли деяку кількість жидів, п. Далін пише, що «прихильники Бандери, також і ті, що були в частині «Нахтігаль», брали на себе під час чисток і погромів головну ініціативу». Навіть «Зюддойче Цайтунг», яка теж «шукає алібі», містить фантастичні теревені, буцімто «українці та окремі відділи Гештапо почали нищення жидів. Українські націоналісти мстилися на своїх польських та советських противниках, після чого Гештапо відбрало їм це зайняття і само почало організовану різню...»

Як бачимо, започаткована майстрами інтриги і провокації протиукраїнська пропаганда большевиків знайшла не лише влячну аудиторію серед безкритичної публіки, але і таких, які цю акцію підхопили і її продовжують, препаруючи злобний наклеп на українців одначе для того, щоб дискредитувати дії українського визвольного фронту. Серед тих, що ведуть цю акцію, зустрічаємо москалів жидівського походження і тих німців, які бажали б перекинути бодай частину відповідальності за німецькі провини під час другої світової війни на інші народи. В ці протиукраїнські обвинувачення вірять також і деякі жиди, які є завзяті, щоб об'єктивно прослідити справу. Одначе кожна неправда не довго тримається. Твердження про те, мовляв, українці нищили у Львові жидів після прибуття відділу «Нахтігаль», є політичним вонсеєм. Адже зараз, наступного дня, 30 червня 1941

р. було проголошено відновлення української держави і розуміється, що в таких хвилинах ніякий уряд не нищить своїх громадян, а навпаки, намагається їх собі позискати.

Немає теж ніяких доказів, щоб воляки з згаданого відділу мали свою квартиру в палаті Митрополита Шептицького і щоб вони «мордували жидів», яких з такою героїською посвятою зберігав від німців Митрополит і українське духовенство.

Як довідуємося, міжнародна комісія в Гаазі для дослідження подій у Львові в 1941 р. ствердила у своїй заяві, що всі закиди вчинені докторові Оберлендерові в справі розстрілу львівських мешканців є повністю необоснованими. Тим самим є теж необосновані закиди, зроблені відділові «Нахтігаль», що його політичним старшиною був якраз д-р Оберлендер.

Міляють одні десятки років за другими. Здається, що прийшов час щоб жиди перевірили правильність свого відношення до українського народу. Бо може доля скаже їм колись жити в українській державі, на українських землях, де треба буде спільно будувати нове життя. Чи не варто для цього визбутися їм «комплексу антиукраїнізму», як вони самі бажано, щоб інші визбулися «комплексу антисемітизму»?

Але це буде, мабуть, нелегкою справою для жидівського народу, бо ж їхньому комплексові антиукраїнізму патронують їхні світські та духові провідники. Як довідуємося з жидівського тижневика у Нью-Йорку «Ауфбау» ч. 12 з 18. 3. 1960, з статті редактора Манфреда Георга під заголовком «Година поєднання» (присвяченій зустрічі канц. Німеччини Аденауера та прем'єра Ізраїлю Бен Гуріона), президент жидівської держави Бен Цві (родом з Полтави в Україні) видав з тієї нагоди знаменне освідчення. А саме він запропонував найвищому рабінові, щоб у мо-

литві за вбитих в концтаборах і газових коморах жидів замінити дотеперішні слова «німецькі вбивці» новими: «наці-убивці». У своєму листі до міністра релігійних справ Бен Цві доводив, що було б неетично говорити «німецькі вбивці», тому що в Німеччині теж були ангинацисти. Коли ж бо, одначе, говориться «наці-убивці», то з цього висновок, що в цю назву включається теж «нацистів» інших народів, які пролили жидівську кров, як, наприклад, українці. Президент Бен Цві пропонує теж, щоб у молитві за побитих були названі, крім Німеччини, країни, що їх нацисти окупували і де переслідували жидів, як, наприклад, Мадяричина, Словаччина і т. п.

Як бачимо, вдячний син української землі, уродженець Полтави, президент Ізраїля переводить цікавий розподіл тих, що пролили жидівську кров: з одного боку «наці» всіх країн, з другого — «українці». Треба нам з цим фактом погодитися, бо ми не платимо нікому більйонів доларів відшкодування «за пролиту кров».

Пригоди й нагоди

З нагоди сторіччя з дня смерті Великого Кобзаря і Генія України Т. Шевченка відбуваються в США святкові зібрання та імпрези. Нью-йоркська Публічна бібліотека влаштувала навіть у своєму репрезентативному будинку при 5-ій вулиці та 42-й вулиці виставку, присвячену пам'яті «Барда України». При вході до центрального будинку видіє афіш, що повідомляє про відкриття виставки, а в голі слов'янського відділу, на другому поверсі, уміщено на стінах кілька образів, у шафках під склом знаходяться експонати. Є тут книги й образи, що змальовують різні етапи життя Генія

навпаки ми мали б до деякого нащу власну претенсію на відшкодування за 6 мільйонів українців замордованих з допомогою голоду, і 4 мільйони українців вбитих у льохах ЧеКа, у большевицьких і німецьких концтаборах і т. д. Наш політичний провід буде знати у відповідний момент, в якого упінутися за це. Але він не до ручує нашому церковному проводові, як мала б звучати молитва за винищених українців, не устійное, якої віри були вбивці українців, зокрема різні большевицькі комісари і т. д.

Деколи неможливі речі бувають, одначе, можливими. Такою, як пише Манфред Георг, є історична зустріч Аденауера і Бен Гуріона, в якій зустрілися керівники двох держав, що їх народи майже 15 років були відділені від себе кривавим морем жорстокості.

Може колись і жиди не матимуть більше психопатологічного комплексу «антиукраїнізму» і тоді наш політичний провід зможе з ними спокійно і розважливо розмовитися.

України та його творчість. З поєднання англійською мовою довідуємося, що за даними большевицької статистики на протязі 42 років появилася 258 видань творів Т. Шевченка кількістю 7.670.000 прим. 52-ма чужими мовами.

Однак, коли пініємо систематично переглядати оті експонати, нас здивує, що найбільше їх — московською мовою, навіть ті твори, що є перекладені чужими мовами, походять з СССР. Цей факт надає виставці особливого характеру, менше наукового, а більше політичного змісту. У незорієнтованого глядача виставка викликає враження, що вона (деякі експонати мають печатку, що їх роздобує шляхом «культурної вимни з СССР»)

с спонсорована більшевцькими чинниками, червоною Москвою, яка тут поклала свою особливу печать. Печать на це, що є найдорожче кожному українцеві, — духову творчість Генія України, автора таких проти-московських творів, як «Сон», «Кавказ» та ін. Під склом габльетки ми бачимо сторінки з поеми «Гайдамаки», але не бачимо нічого такого, що могло б зле говорити про москалів.

Тому думасмо, що представники УССР — Лука Паламарчук та ін., що відвідали 16-го березня ц. р. згадану виставку, мали обосновану причину офіційно подякувати тим урядовцям Публічної бібліотеки, які так «прекрасно» влаштували виставку.

Було б добре, коли б ті американські чинники, які збираються влаштувати культурні імпрези чи виставки з духової творчості українського народу, схотіли перед тим порозумітися в тій справі з українськими ученими і мистцями на чужині.

Тому теж не дивуємося, що місцеві москалі, зокрема «гаспадин» Г. Раковскій у своїй статті під заголовком «Телавсконенавістніцкая возня вокруг великаво імені» («Новое русское слово» за 16. 3. 1961 р.) — не критикує вигляду виставки в Публічній бібліотеці, але атакує проф. д-ра Лева Добрянського за його життєпис Тараса Шевченка в офіційному вашигтонському виданні 1960 р. «Гаспадина» Раковского непокоють правдиві, документальні дані з життя Генія України, його турбують теж «галицькі екстремісти». На виставці Публічної бібліотеки виставлено, на жаль, тільки обгортку тієї прецінної офіційної брошури про Тараса Шевченка.

Виставка про «Варда України», нашого великого Поета, якого за волелюбні, надхненні вірші про Український Народ і його власне минуле та

майбутнє замучили 10-літньою солдатською каторгою москалі, — ця виставка ще раз доводить потребу створення Української Пресово-інформаційної Служби, яка б зразу спростувала неправдиві чи тенденційні інформації про нашу культуру, заклала б перед відповідними чинниками та інтервенціонала б в обороні таких дій, які нашу культуру змальовують у тенденційному дзеркалі.

Наприкінці запитаємо: чи можна дивуватися тим, хто нам подарував виставку «такого» Тараса Шевченка? Мабуть, що ні, бо ж недавно мали місце такі виладки, які наводимо.

До українців в одній місцевості США, у відповідь на їхні листи в справі поштової марки з портретом Т. Шевченка, настигла така відповідь кол. секретаря стеїту Гергера: «Ця подиву гідна однозвучність відзиву честерських громадян Америки українського походження каже нам респектувати — ім'я Росії» (!).

А генеральний поетмайстер США, Зуммерфілд написав: «Це напrawdę присмність одержати нараз стільки телеграм у справі видання поштової марки Вашого гуманіста, масона Тараса Шевченка, поета з Росії» (!).

Ось вам пахучі квіточки з минулої адміністрації США в справі українців. Так написали два високі державні американські мужі, самі гуманісти й певно масони, «оборонці демократизму, культури й західного правопорядку»! Чого ж бо то не чиниться в ім'я «співжиття» з московським варваром, кого і що не кидається у наситну пащу тієї потвори!...

І нам пригадується уривок вірша Тараса Шевченка під наголовком «Юродивий»:

Не вам, в мерезаній лівреї
Доночики і фарисей,
За правду пресвятує статъ
І за свободу!...

РЕФЛЕКСІЇ В СТОЛІТТЯ СМЕРТИ ТВОРЦЯ

„КОНРАДА ВАЛЛЕНРОДА”

В минулому році польський загал святкував 100-ліття смерти свого найбільшого поета Адама Міцкевича. Нам приходить на думку постать велетня — нашого безсмертного Тараса, що жив в тім самім часі, що й Міцкевич, хоч у зовсім інших обставинах. Буде цікаво провести між ними обома певні паралелі, бо геній народу уособлює в своїх творах народ і його духовість. Уродився Адам Міцкевич в родині адвоката і власника дібр у Новгородку на Литві у сполиценій сім'ї литовського, а як дехто твердить, — білоруського походження. Про батьківщину свою, Литву згадує Міцкевич ра-у-раз у своїх творах. Молодим хлопцем був він свідком перемаршу наполеонівської армії та її катастрофального

відвороту, що залишило немалий вплив на його духовість. Покінчивши школу в Новгородку, Міцкевич студіював на університеті у Вильні, де крім поезики і реторики вивчав класичні мови, латину й греку та історію й літературу минавшини. За приналежність до польської тайної організації Фільоматів і Філяретів Міцкевич, відсидівши пів року у в'язниці, був висланий на заслання у глибину російської імперії. Цей лагідний вирок вказував на те, що діяльність польських організацій не була Москві така загрозна, як діяльність подібних українських організацій, — коли за приналежність Шевченка до Кирило-Методіївського Братства московська влада засудила Тараса Шевченка на безречин-

цевий побут у „салдатах” в оренбурзькому корпусі, під найсуворішим доглядом з заборобою писати й рисувати.

Подорож А. Міцкевича на заслання у глибину царської імперії дала йому змогу підчас дороги познайомитися з революційними кругами московської молоді та з місцевими поляками, які радо гостили молодого поета. Їхав Адам Міцкевич в Одесу, через Київ, одначе український народ та його історія були для нього чужі. Він бо перебував постійно в польських та московських сальонах, де вважано Україну за регіональне поняття, — складову частину російської імперії, а перед тим Польщі. Побут в Одесі зовсім не нагадував поетові заслання. Він скоро ввійшов у доми місцевої польської та московської аристократії, брав участь у прийняттях, балах, — подорожував по Криму, про що він писав у своїх „Кримських сонетах”. В Одесі постала в нього думка написати історичну поему п. з. „Конрад Валленрод”. Тут він збирав матеріяли для тієї поеми. Одначе незабаром А. Міцкевич виїхав у Москву. Зі собою повіз він поручаючого листа від куратора одеської округи, — графа Вітте. Московський генерал-губернатор князь Голіцин дав А. Міцкевичові посаду у своїй канцелярії. Московські сальони аристократії відчинили свої пороги для нього. А. Міцкевич перебував часто в товаристві московських поетів, передовсім А. Пушкіна. З приводу своєї поведінки Міцкевич мусів не раз вислухати докори від своїх колишніх товаришів фільоматів і філяретів.

В р. 1828 вийшла друком його історична поема п. з. „Конрад Валленрод”. У ній описано, як литвин, що прийняв прізвище Конрада Валленрода, став великим комтуром пруського Закону і зрадою довів його до загибелі. В поемі цій А. Міцкевич апотеїзує поняття зради, підносячи її до вартости інструменту, зброї, яку можна скерувати проти свого ворога. Поема ця, її моральна наука, є обороною А. Міцкевича перед закидами земляків за його поведінку, бування у московських сальонах, службу у московського генерал-губернатора, — за дружбу з Пушкіном, який для Польщі мав слова погорди. На вступі поеми є мото, запозичене із сентенцій Маккіявелі. Кінцеві слова цього мотта звучать: „.....вам треба бути лисом і львом”...

У вступі до поеми, виданої р. 1829, А. Міцкевич писав: „Це вже третій польський твір проголошую в столиці Монарха, який з усіх королів землі начислює у своїй державі найбільше племен і языків. Він, як батько рідний для всіх, забезпечує усім свободне посідання земських дібр і ще більш вартісних — дібр моральних і умових. Він не лишень залишає своїм підданам існуючу віру, звичаї й мову, але навіть втрачені або зникаючі пам'ятки давніх віків. Він каже видобувати і зберігати, як спадщину належну поколінням. Сперті його щедрістю учені відбувають працюваті подорожі для дослідження і охорони фінських пам'яток. Під його опікою товариства вчених образують і плекають давню мову летів-литовських побратимів. — Аби Ім'я Батька стільки народів було однаково славлене всіми мовами, у всіх поколіннях”.

А Тарас Шевченко в поемі „Кавказ” 1845 року про імперію писав: „У нас же світа — як на те, Одна Сибір теісходима. А тюрем, люду! Що й лічить. Од Молдаванина до Фіна на всіх язиках все мовчить, бо благоденствує!” А у р. 1857 по звільненні з 10-літнього побуту у „сайдатах”, — Тарас Шевченко писав у вірші п. з. „Юродивий” „...не вам у мережаній лівреї, донощики і фарисеї, за правду пресвятую статі і за свободу!”

В р. 1829 А. Міцкевич виїхав за кордон. Польське повстання з 1831 р., якого учасники нерідко на своїх транспарентах носили кличі з творів Адама Міцкевича, — застало його в Італії. Польське повстання упало. Міцкевич, перебуваючи в Познанщині біля кордонів, мандруючи по польських маєтках — стрічає тільки рештки розбитих відділів польських повстанців.

А. Міцкевич виїздить у Францію, де стає професором слов'янської літератури у Коледж де Франс. Ось частина його викладу з 14 грудня 1841 р. про Україну: „Земля та (Україна) була замешкала через народ, який ніколи не мав політичного існування, — а якого минувшина належить до двох історій: російської та польської, — а кров є сумішшю цих двох, — якого герої раз побідники то знову піддані поляків і москалів, однаково обходять ті обидва народи. Та кресова земля стала ареною, де польські і російські вбети (Залескі, Пушкін, Рилеев, Гошинські) — оспівували тих самих героїв.”

Або уступ з його викладу про козаків: „Козацький полковник чи отаман, продавши збіжжя, вертався у місто з грішми, в атласах або оксамитах. Але коли він тільки гайшовся серед своїх

друзів, він прогулював весь заробіток, одягав свої атласи і ліз у бочку дьогтю, — аби стати наново козаком.” Ось такі мудрощі викладав А. Міцкевич своїм студентам у Коледж де Франс.

Побут на еміграції, трудні домашні умовини, психоза, якій улягли розсварені польські емігранти, створили особливе підложжя для того, що А. Міцкевич та чимало емігрантів — поляків стали учнями шарлятана — містика Анджея Тов'яньського, якого Міцкевич величав своїм „містшом”.

Помер А. Міцкевич в листопаді 1855 р. в Туреччині, куди він виїхався організувати військові відділи проти Російської Імперії.

Так закінчив своє незвичайно цікаве, бурхливе життя творець польського Конрада Валленрода — Адам Міцкевич.

Його етичні тези про зраду та її допускаємість у політичній боротьбі, наведені у „Конрадї Валленродї” найшли на протязі останнього століття чимале практичне застосування у польській політиці, головню у відношенні до нас, українців.

**

Два реферати в ньюоркському УВАН-і 17 грудня м. р., а саме проф. Др. Чижевського і проф. Др. П. Одарченка на тему творчости Адама Міцкевича, спричинили появу 21 грудня м. р. в польськїм щоденнику „Нови Свят” — статті знаного нам з протиукраїнських публіцистичних виступів п. Клявдія Грабика, — п. з. „Українці о Міцкевічу”.

З притаманною всім полякам манією великості, п. К. Грабик, покликаючись на твердження проф. П. Одарченка, виводить, що не тільки Леся Укра-

інка, але і Тарас Шевченко та Іван Франко були під великим впливом творчості Адама Міцкевича, а інші визначні українські письменники виразно наслідували Адама Міцкевича і так якби перекладали його вірші.

Польський „спец по українським справам” п. К. Грабик намагається у своїй статті прищипити нам почуття меншовартости у ділянці нашої літературної, духової творчості, мовляв, українські письменники не здобулися на нічого оригінального, власного, а черпали духову ідеологію від польського „веща”.

Цей очевидний нонсенс друкє тут „Нови Свят”, даючи в той спосіб свою контрасигнату на анальфабетичні виводи п. К. Грабика відносно вартости українського письменства.

Не буду на цьому місці доказувати як великий вплив мали на творчість А. Міцкевича московські поети Пушкін, Вяземський, Рилєєв і др., що зустрічалися з ним у московських салонах, де А. Міцкевича вважано за литвина. Поминаємо й те, кого переклав і наслідував Адам Міцкевич.

Що ж до „впливу” А. Міцкевича на творчість Лесі Українки, то ця велика українська поетеса була не тільки авторкою статті пз. „Замітки про новішу польську літературу”, але їй було знане ціле світове красне письменство. Це слідує із змісту її статей п. з. „Два напрямки в новішій італійській літературі”, „Нові перспективи і старі тіні”, „Європейська соціяльна драма кінця 19 віку” і др. Лєся Українка, крім рідної мови, знала ще мови англійську, французьку, італійську, московську, польську, єспанську, латинську й грецьку. Вона подорожувала по Європі, перебу-

вала в Сант Ремо, в Єгипті і др. Знала вона знаменито Біблію, а її „Самсон” є тематично вчасніший від „Конрада Валленрода” і не має з ним нічого спільного. Її „Самсон” ні в якому разі не наслідування, як твердить К. Грабик „Конрада Валленрода”. Коли у виданні тієї історичної поеми польський „вещ” помістив покірне „царєславїє” і бажання, щоб „ім’я батька стільки народів було однаково славлене всіми поколіннями на усіх мовах”, — то Лєся Українка, у своєму відкритому листі до французьких письменників у р. 1896 проголосила таке: „ганьба вільним поетам, які перед чужинцем дзвенять ланцюгами добровільно накладених кайданів. неволя ще огидніша, коли вона добровільна... так Росія величезна, — голод, неосвіченість, злодійство, лицемірство, тиранія, безмежні і всі ті великі нещастя величезні, колосальні, грандіозні. Наші царі перевищили єгипетських своїми схильностями до масивности. Їхні піраміди високі і дуже міцні. Ваша Бастилія була ніщо в порівнянні з ними. Приходьте подивитись на велич наших бастильських фортець, зійдіть з естрад, здійміть ваші котурни й огляньте нашу прекрасну в’язницю. Не бійтеся, побратими, в’язниця поетів, що люблять Волю, Батьківщину і народ не така тісна, як інші місця ув’язнення, вона простора і її славне ім’я: — Росія. Поет може там мешкати і навіть безпечно, втративши тільки ім’я, або втративши все.”

Не мав тієї відваги писати так А. Міцкевич — службовик канцелярії московського генерал-губернатора кн. Голіцина, поки був на терені ро-

тора і її славне ім’я: — Росія. Поет може там мешкати і навіть безпечно, втративши тільки ім’я, або втративши все.”

Не мав тієї відваги писати так А. Міцкевич — службовик канцелярії московського генерал-губернатора кн. Голіцина, поки був на терені ро-

євської імперії, доперва за її кордонами він виступає відкрито проти Москви.

Якже найвище і необгрунтованіше є твердження п. К. Грабика про ідеологічний вплив А. Міцкевича на Тараса Шевченка, Лесю Українку чи Івана Франка, автора вірша: „Не пора москалеві, ляхові служити...”

Чи міг мати Адам Міцкевич, який не знав українського духа, української мови, української літератури, а про історію України знав тільки з тенденційних московських підручників (Камзін: Історія Государства російскаго 12 тм) — мати ідеологічний вплив на українське письменство? Певно, — що ні! —

„БОЮЄСЬ ДАНАЙЦІВ НАВІТЬ ТОДІ, КОЛИ ВОНИ ПРИНОСЯТЬ ДАРИ...”

Ці слова з давньої історії про троянського коня пригадуються нам, коли читаємо видану р. 1966 у Польщі книжку, що її написав 5-кратний лавреат літературної нагороди сучасної Польщі Єжи Єнджеєвіч. Книжка має 620 стор., 49 ілюстрацій і називається „Ноце українське альбо родовуд геніюша” („Українські ночі або родовід генія”). Тому, що про цю книжку багато у нас говориться, пишеться про неї позитивні рецензії й уряджується на її тему панель, а передусім тому, що мова тут про нашого генія й пророка — варто увійти в той хаос і літературний бігос, що нам його зготовив автор.

Очевидно, що поляк пише про Україну і українців, їх культуру, їх генія крізь призму польської духовости, тієї самої, яка змушувала поляків постійно відмовляти українцям права на їх самостійність і державність, яка вклала в уста Адамові Міцкевічеві в його викладі у Парижі, в Коледж де Франсе 14 грудня 1841 р. такі слова: „Землю ту (Україну) замешкував народ, який ніколи не мав політичного існування і минувшина якого належить до двох історій: російської та польської, а кров є сумішшю цих двох народів... Та кресова земля стала ареною, де польські й російські поети оспівували тих самих героїв”.

Єжи Єнджеєвіч у багатьох місцях перериває опис життя Тараса Шевченка, щоб включити до нього різні вставки, які не мають з темою нічого спільного. І так упродовж всієї своєї книжки він наводить „родовуд”, хоча і дуже виретушований від усяких негативних прикмет, Адама Міцкевіча, а також згадує Олександра Пушкіна, що виклинав гетьмана Мазепу. Отже, у книжці мова про трьох геніїв трьох народів, історія яких дуже відмінна і два з них ставились до свободолобних аспірацій українського народу вороже.

Єжи Єнджеєвіч перепачковує у своїй книжці історію польської політичної конспірації, історію повстання з

р. 1831 й часи після того повстання. Це йому потрібне не лише для того, щоб доказати співпрацю польських революційних кругів з московськими, але й для того, щоб „ствердити” домінуюче значення поляків і їх вплив на українців. Російський історик Н. Погодін протиставив польському месіанізмові — месіанізм російський. „О, Росіє! — кликав він в однім із своїх мемуарів, — тобі, тобі судилось довершити, увінчати розвиток людства!” Тим часом Єнджеєвич говорить: „Духове життя польське і українське спліталось в один нурт. Поляки були елементом культурно і економічно сильнішим, отже надавали тому життю тон”. Однак, зараз же поправляється: „одночасно виростали й могутніші стремління чисто українські. Передусім у Києві, де витворилося велике середовище місцевої інтелігенції, амбітної, талановитої. У 1850-их рр. Київ почав ставати новим, сильним осередком української культури, що променювала на цілий край”.

Вернімося до хлоп'ячих літ Тараса Шевченка, як їх зображує Єнджеєвич. Вже самий факт, — пише він, — що батько Тараса, Григор, користувався, за згодою панського адміністратора, положенням якогось Копія, засланоного за кару у солдати, забравши його хату в Моринцях, мусить викликати у польського читача певне упередження, тим більше, що, — фантазує далі автор, — Копій zorganizував ватагу, з якою нападав на панські двори і вважався у простолюддя месником за його кривди.

А до характеру Тараса Шевченка у його дитячих роках автор додає видумані, тенденційні риси, які не приносять йому ні чести ні слави. Поминаємо відношення до Тараса його мачухи, яка, за словами автора, на него покрикувала: „Винеси помій! Іди жерти!” Але що сказати про подані на стор. 39-й рядки, де автор описує, як Тарас, в ролі довіреної особи дяка Богорського, биттям змушував співучнів приносити собі їду. Тих, що давали йому їду, бив легше.

Ці сцени описані барвисто з певною домішкою садиз-

му. Ще пише Єнджеєвич про те, як малий Тарас Шевченко „ловив тихцем кури та гуси сусідів”. Подібних вигадок у книжці немало. І лише тоді, пише Єнджеєвич, коли малий Тарас іде на послуги до священика Кошиця, виглядає він краще, і навіть пише собі власноручно конфедератку. Зустріч з поляками впливає на Тараса ушляхетнюючо.

Ім'я Міцкевича повторюється впродовж усієї книжки, хоч Міцкевич не знав особисто Шевченка, хоч Шевченко ніколи не був під його впливом, і вони були духово чужі.

Шевченко, велетень українського духа, займав виразну поставу до поляків. Він був настільки великий і прямолінійний, що йому не могли ніяк заімпонувати поляки і москалі, що грабували Україну. Тим часом автор дуже спритно обставляє Т. Шевченка поляками, які „вчать його польської мови”, згодом ніби затираючи оригінальне, національне обличчя нашого генія.

За словами автора, учить його польської мови спершу пан Димовський, що носив „конфедератку”. У Варшаві, а потім у Вільні „ушляхетнюючий вплив” на малого Тараса мала полька Дзюня Гусаковська, з якою Тарас зустрічався в „нашій косяцюлці”. Автор твердить, що за кілька тижнів знайомства з Дзюною Тарас, „що був уніформовим козачком”, став виглядати дуже елегантно... і разом з нею читав вірші Міцкевича. Вона також виробляла у нього політичний світогляд”.

14 сторінок присвячує автор знайомству Т. Шевченка з поляком-студентом Дембським, який також мав „ушляхетнюючий” вплив на нашого генія і вчив його кілька місяців польської мови. Дембський (ст. 171) говорив Шевченкові про те, як українські гетьмани і полковники, Многогрішний, Самойлович, Палій, Войнаровський та ін. торували дорогу на Сибір, як у Петропавлівській фортеці по довгих роках закінчив життя гетьман Павло Палуботок, а в підземеллях соловецького монастиря гнів живцем чверть сторіччя останній кошовий отаман Запорізької Січі Петро Кальнишевський. Однак, не зважаючи на співчутливі слова, Дембський не признавав права українцям на самостійну державу, а вважав, що Україна має бути складовою частиною

Польщі.

Тим то не треба дивуватися, що Єнджеєвич видобуває із зборища персонажів такого типу, як сумнівної вартости поет Тимко Падурра, що був поляком, але почував себе українцем і написав вірш „Польща, Русь і Литва — це одна молитва”. Таких поляків-українофілів автор наводить у своїй книжці чимало, і майже всі вони шляхтичі-дідичі, на яких працювали українські селяни-кріпаки. Вони й не думають віддавати українцям багато української землі, яку оспівують Словацький, Залеський, Гощинський. Польській верхівці йшлося не про об'єднання слов'ян, а про повернення Польщі незалежності і державності у передрозборових кордонах. Після відновлення польської держави в р. 1918 ми були свідками, як Польща під проводом Пілсудського, окупувавши на якийсь час українські землі, не допустила до віднови української держави.

Але вернімось до Тараса Шевченка, якого автор залишив осторонь, описуючи повстання російських декабристів і польське повстання.

Тарас Шевченко, опинившись у Петербурзі, ввійшов у товариство мистців, українців, москалів і поляків. Ним зацікавились мистець Сошенко, Мокрицький, Григорович. Артист-малляр Карло Брюллов, потомок знімчених французьких емігрантів-гугенотів, за 2500 руб., осягнених з льотерії, на якій розіграно його образ, викупив Тараса з кріпацтва.

Тарас Шевченко мав тоді 24 роки, і перед ним став у всій красі осяяний промінням веселки вільний світ. Але не надовго, бо зараз перед його очима з'явилася закріпачена Україна. Він думками в Україні, у своїй рідні, і мріє туди поїхати. Але покищо залишається в Петербурзі, де стає студентом Академії Мистецтв.

Є. Єнджеєвич, описуючи революцію у Франції і польське повстання, переходить до Адама Міцкевича, який учasti в тому повстанні не брав, перебуваючи в Італії серед польської і московської аристократії. Після поразки повстання він виїхав до Франції, по дорозі вступив до Дрездену, щоб зустрітися з німецьким генієм Йоганном Вольфгангом Гете, але той не прийняв Міцкевича. Щойно тоді А. Міцкевич став писати III частину „Дзядів”, у якій виступив проти російського царя.

Єжи Єнджеєвич виводить ряд постатей українського духового світу, що їх Тарас Шевченко мав нагоду пізнати: Григорія Квітку-Основ'яненка, якого зобразив як незначного письменника, Євгена Гребінку, що, за словами автора, зайнявся систематичною освітою Т. Шевченка, даючи йому читати твори Гоголя, Пушкіна, Карамзіна і Жуковського, а передусім познайомив з творчістю „малоросійських” письменників І. Котляревського, Гулака-Артемовського, Л. Боровиковського, П. Водяньського, Бантиш-Каменського, автора „Історії Малої Росії”, М. Максимовича, збирача українських народніх пісень.

Автор називає всю тодішню українську літературу — малоросійською. Така назва відповідала не лише польській ментальності, але й ментальності тодішніх москалів.

За словами автора, на Т. Шевченка велике враження справила „Енеїда” Котляревського, а „Історія Русів”, автором якої був ніби Кониський, могилівський архієпископ, дала Шевченкові — батьківщину. Ми знаємо, що Т. Шевченко віднайшов свою батьківщину куди скорше, ще тоді, коли малим хлопчиною слухав оповідання діда Івана про часи поневолення України польською шляхтою.

У р. 1840 в Петербурзі вийшов друком Т. Шевченків „Кобзар”. Ця книжечка, не зважаючи на цензурні скорочення і неприхильну критику москалів, викликала велике враження. Потім Шевченко видав „Гайдамаків”. Єнджеєвич пише про те, яке захоплення викликала ця поема серед українців. Але він промовчує критичне ставлення до неї поляків і ненависть, яку зродила вона серед поляків до Шевченка.

В р. 1861 студент Київського університету Леонард Савінський переклав „Гайдамаки” на польську мову,

при чому закинув Т. Шевченкові в передмові: „Отож, Кобзар збирає все те, що дошкулило Україні від часів Зигмунта III, переносить жахіття воєнних насильств у добу довгорічного миру, найогидніше спотворює Барську конфедерацію, а очорнивши в такий спосіб табір противника, вивішує прапор незалежності, віровизнання своєї країни.

„Чи не за „Гайдамаків” мстилися на Т. Шевченкові поляки? Чи не тому під час заслання нашого генія в Оренбург і в Орську кріпость поляк С. Брахвіч зробив на Шевченка донос, а по звільненні з 10-літньої каторги, коли Т. Шевченко виїхав у Черкащину, де думав купити шматок землі під хату, поляк Козловський зробив на нього донос, підтриманий жандармським офіцером, теж поляком, Крживіцьким.

Вправді, автор виводить на сцену в Оренбурзі і Орську ряд інших поляків, як каже, Т. Шевченкові прихильних. Але, на мій погляд, ця фікція потрібна авторові, щоб доказати польонофільський сентимент у Шевченка, якого на ділі не було. Поляки в Оренбурзі, добре організовані, тримали тісний контакт з краєм, їм присилали звіттам листи та книжки, і через них Шевченко міг орієнтуватися в політичній ситуації в Україні і закордоном.

Вернімось до українців-інтелектуалів, яких Є. Єнджевич вивів у своїй книжці. І так, на стор. 55 читаємо про Петра Гулака-Артемовського, професора історії і польської літератури в Харківському університеті, перекладача і поета. Він, за словами автора, „виховувався в промінні польської культури”. У нього бував гостем навіть Адам Міцкевіч, в розмові з яким Гулак-Артемовський вживав, крім української, також польської мови. Гулак читав Міцкевічеві свої байки, що їх не міг оголосити друком.

Ні в одній науковій праці про Адама Міцкевіча немає згадки про його зустріч з П. Гулаком-Артемовським. Але авторові ця фікція потрібна, щоб представити шляхетний вплив польської культури на вченого українця.

Пантелеймон Куліш, — пише Єнджевич, — був противником революції, самолюбом, мстивим, нещирим, схильним до позування. В справах національних мав великі вимоги: якась автономія, свобода культурного розвитку, українська мова в школах. Він почував, що не витримає конкуренції з „неуком Тарасом”, і по викритті Кирило-Методіївського Братства всього випирався і запевняв про свою льюальність до Росії.

Миколу Костомарова автор характеризує так: Косто-

маров переважно говорив і писав по-російськи. З батька був він москалем, а з матері українцем. Мешкав у Артемовського, студіював етнографію. Читання „Історії Русів” і малоруські пісні спричинили те, що він відчув себе українцем, опанував українську мову, писав тією мовою вірші і драми. Опанував мову польську, чеську, німецьку і французьку. В Кисві пізнав Куліша. Бував в салоні Свідзінського. Він накреслив плян федерації слов'ян з тим, що всі слов'янські народи повинні пристати до Росії й уживати як урядової мови російської (?). Автор характеризує Костомарова так: він був слабкий, трусливий, недовірливий і нещирий — типовий опортуніст. Але був істориком, умів писати і знав народно поезію. Він не визбувся проросійських симпатій (стор. 351) і не визнавав ідеї незалежної України.

Коли по викритті Кирило-Методіївського Братства Костомарова арештовано, то він, за словами Є. Єнджевича, освідчив, що справа України його мало обходить, що він завжди вважав себе за росіянина, і цікавиться слов'янською ідеєю лише з наукового боку. У зізнаннях заперечував свою участь в тій організації і склав на письмі зізнання, у якому заявив про свою льюальність до Росії, а свій панславизм представив як ідею сполучення слов'ян під скипетром царя. Подібно зізнав і Микола Білозерський. Тож були вони покарані дуже лагідно. Найгідніше тримався Тарас Шевченко, і його зустріла найтяжча кара.

Представивши у від'ємному світлі Кирило-Методіївське Братство, за виїмком Тараса Шевченка і Миколи Гулака, автор кинув чорну пляму на всю тодішню українську інтелігенцію.

1857 р., після 10-річного заслання, Тараса Шевченка звільнено. Отже, звільнений з кріпацтва в р. 1838, у віці 24 років, він був на волі не цілих 10 років. У кінцеві етапи життя Т. Шевченка автор книжки вплітає знову зустріч з різними поляками, хоч поляки в історії тодішньої України не відіграли ніякої ролі.

У багатьох місцях своєї книжки Єнджевич висловлюється про Тараса Шевченка і про його твори позитивно. Чи робить це він щиро, на основі свого переконання? Наводячи і інтерпретуючи окремі поезії, Єнджевич не може писати про Шевченка інакше, бо його особа, його життя, його політична діяльність яскра-

во позначені відвагою і великою національною гордістю і високим патріотизмом. Шевченко не вчив маккія-велізму, не писав так, як Адам Міцкевіч, урядовець московського генерал-губернаторства, цареславних пенанів у „Конраді Валленроді" і щойно за кордонами Росії відкрито виступив у 3-ій частині „Дзядів" проти московського царя.

На окремих сторінках подано в книжці „родовід польського генія, Адама Міцкєвіча", що його написав визначний польський учений, професор польської літератури Львівського університету, Вой-Желенський. Ця праця має назву: „Міцкєвіч і ми".

Якщо книжку Є. Єнджєсєвича вважати за наукову працю, тоді належало б умістити в ній бібліографію, список імен і місцевостей, бо уложена вона так хаотично, що тяжко в ній зорієнтуватись. Якщо ж це є річ белетристична, тоді треба сказати, що фантазії автора не мають меж. Автор пише, що його книжка є вислідом довголітніх студій над історією України, через землі якої він мандрував, що елементи літературної фікції обмежені в ній до мінімуму, і що він бажає вислати Т. Шевченка „в культурні струмені і політичні події тих часів, зокрема перед польським січневим повстанням".

Тарас Шевченко навіки записаний в історію України і в історію світової культури. Свідчать про це десятки пам'ятників, споруджених по всьому світі, зокрема в Канаді, ЗСА, Аргентині, Бразилії. Його твори перекладено на десятки мов, його ім'я є кличем, що з ним на устах борюся і бореться український народ за свою незалежність від москалів, поляків і інших „старших братів".

Отже, книжку Є. Єнджєсєвича треба вміти читати, бо чимало заховав він межі рядками. Треба зрозуміти, хто і для кого цю книжку написав, бо розходиться вона не тільки у Польщі, але й по Україні, де саме тепер ідуть масові арешти молоді, відбуваються суди при закритих дверях. І тому приходить нам на думку відомої сентенції римського поета Вергілія: „Ляет ангвіс іп герба" — „гадина причаїлася у траві", якою Дамоєт остерігає хлопця, що зривас ягоди і квіти.

І вони оплакують його

У 23-му числі «Шляху Перемоги» за 8. 6. ц. р. були надруковані спогади очевидця, кол. командира польсько-большевицького полку піхоти, Яна Гергарда про те, як відділи УПА ліквідували в березні 1947 р. міжнароднього комуністичного бандита, польського генерала Кароля Сверчевського на шляху Балигород — Тісна. В тих спогадах подано точний опис подій, година за годиною, як вони розгорталися в згаданому часі.

Сьогодні хочемо подати зміст спогадів іншого очевидця, які є доповненням спогадів Гергарда, бо описують похорони убитого Сверчевського у Варшаві. Автором цих спогадів є тим разом видатна постать з польського підпілля, Стефан Корбоньскі, псевдо «Новак» і «Зеліньскі», колишній діяч «Польського Стронніцтва Людового» у білостоцькому воєвідстві та кол. керівник т. зв. Цивільної Боротьби в Польщі під час німецької окупації, врешті делегат польського Лондонського уряду, цебто пан життя і смерті польського населення під час Варшавського повстання.

Свої спогади Корбоньскі написав у книжці під заголовком: «Від імени Кремля», виданий у Парижі накладом Літературного Інституту.

«Я повернувся з похорону генерала зброї, — пише Корбоньскі, — Кароля Сверчевського, другого віцеміністра Оборони Народової, кол. командира II-ї Армії, посла на Сейм, який згинув... 28-го березня 1947 р. о год. 10-й рано від куль українських фашистів з УПА на шляху Сянік-Балигород. Колона авт. що їхала шосе серед залісених узгір'їв, дісталася у засідку банд Стаха і Гриня. Сверчевскі, мабуть, вискочив з авта й узяв на себе керування боєм, який тривав дві години. Його, що стояв по середині шо-

се, забила сальва скоростріла.»

Опісля Корбоньскі описує, з якою парадною відбулися у Варшаві похорони комуністичного вожака. Присутніми були міністри, сам президент Берут, а домовину несли і склали на гарматній ляфеті: Жимерскі, Спихальскі, Корчиц, Ярошевіч, Гомулка, Мінц, Завадзкі та Поплавскі. Під час цього оркестра відіграда жалібний марш Шопена, а почесна сотня презентувала зброю.

Напереді довгого походу йшов ген. Пашкевич, за ним військові відділи, сотні вінців, червоні прапори, які, як каже Корбоньскі, «дали барву всьому похороні». Опісля ішли польські священики, а за домовиною вдова, Берут, різні достойники та представники советської, французької, чеської, югославської й червоно-еспанської армій. Серед послів ішли Міколайчик, Корбоньскі — делегати польського Лондонського уряду! — та інші.

Про Сверчевського згадує Корбоньскі, як про поляка, народженого в Варшаві, хоч він був міжнароднім волюновою комуністичних банд. Сверчевського любив Сталін та навіть «тикав» йому.

Не знаємо, чи Корбоньскі писав свої спогади ще в Польщі, чи вже після того, як утік з неї до Швеції і далі на захід, але з його слів відчувається велика пошана до всього, що червонопольське. А щоб применшити заслугу вояків УПА в ліквідації московського вислужника Сверчевського, автор спогадів пише, що нібито не УПА вбила його, а НКВД, яке пронохало в ньому свого майбутнього ворога. Бо ж УПА, — твердить Корбоньскі, — яка «робила боками та гнали її з місця на місце», не могла мати аж такої розвідки, щоб довідатись про поїздку Сверчевського.

В спогадах Корбоньського є цікаві для нас ті місця, де мова про участь у похоронах делегації французької армії та польського духівництва. Щождо твердження, мовляв, НКВД ліквідувало червоного опришка «Вальтера», то автор спогадів наплів нісенітниць. Бо ж НКВД мало тисячі нагод ліквідувати невідгідного їм, на їхній погляд, Сверчевського, а не мусліло ждати аж він поїде в терен небезпечний і для енкаведистів — у терен дії УПА. Розвідка УПА була знаменита, дуже добре організована, а й українські вельни давали повстанцям неогінні вказівки.

Пан делегат Лондонського протико-

муністичного уряду, Корбоньскі, що йшов на співпрацю з польськими більшовиками, згадує про УПА і в інших розділах своєї книжки. Але цікаво, що без того респекту, який виявляє до своїх червоних «родакуф», які властиво гнобили своїх братів з наказу Москви. Цим він не відбігає далеко від своїх земляків на чужині з-під стяга різних «Народовців» у Франції, лондонських «Дзенніків» чи подібних їм «Поценглів» з Чикаго й Клівленду, яким ближчий є всякий міжнародній злочинець, приятель Сталіна, ніж український вояк, що бореться за свободу народів, у тому й польському.

Ювілей козацького поета

Відомий нам із вірша п. н. «Тіні Пушкіна», що був цитований у статті «Криваві рлжи» в «Шляху Перемоги» за 30. липня 1961 р., визначний козацький поет, борець проти московського імперіялізму, Павло Поляков святкував недавно свій 60-річний ювілей. З цієї нагоди дирекція філологічної секції Наукового Товариства ім. Т. Шевченка в США влаштувала в Українському Інституті Америки в Нью-Йорку наукову конференцію. Її відкрив і керував нею проф. Б. Загайкевич. Він же відчитав численні привітти з різних країн. Член НТШ, д-р Ярослав Гриневич, виголосив доповідь на тему: «Павло Поляков — визначний козацький поет». Шановний доповідач схарактеризував ювілята не тільки як поета, а й великого патріота своєї Батьківщини. В поезіях Полякова, повних ліризму, зображено героїчні подвиги донських козаків у часи давніх війн та в період останньої світової війни. В його віршах промісне твердий, безкомпромісовий козацький дух, гін до волі і любов до Батьківщини. З дитячих літ козацького поета виявляється цікава подробля: він ще юнаком познайомився з «Кобзарем» Тараса Шевченка, і той твір нашого Генія залишив великий слід у цілому житті Павла Полякова. По доповіді Ярослав Гриневич прочитав у власному вільному перекладі кілька поезій ювілята, що були тепло зустрінуті присутніми. З особливою увагою був вислуханий вірш «Росії», уривок з якого тут наводимо:

Це було у двадцятім.
За олов'яне море,

Димлячись, в темноті
Зникали кораблі...
Нашу зловісну долю,
Наше гірке горе
В тюрмах душних,
Хрестячись,
Ми з собою повезли.
Кулі!

Московські кулі
Рвали козачу землю.

Лапті!

Московські лапті
Прогоптали наші прани
Я — стояв нерухомо,
Без молитви й плачу

Й стежив, як зникала вузька смуга [землі...
Будеш Господом Богом Ти, Росіє,
[проклята!
Від наскоків погорять твої міста,
Ти помсти діждешся, справедливою [плати...]

Ти давно заслужила, облудна й [проклята,
Щоб розпалась, потрясена, Твоя [твердь!
... Ні, не люди ви були, ви русські [звірюки,
У тьмі віків, перед Богом, зве світ [наша кров,
За убитих, за наші страждання і [муки,
Вам поверне Господь всіх провин [ваших — борг.

Вечір закінчився прийняттям го-стей, під час якого виголошено кілька промов про потребу зближення і співдії поневолених народів. Це підкресливали зокрема присутні представники словаків, грузинів і українців.

Криваві ріки...

Московський «панмесіанізм» — тобто, хвороблива уява москалів, що лише вони покликані бути Месією, на р-тів світу й ними керувати, — реалізував колись у минулому кривавий деспот-цар, а тепер це саме чинить большевицький Ванька, який насиллям загарбав сусідні народи й їхні землі.

На послугах московських імперіялістів був навіть їх найбільший поет минулого сторіччя — А. С. Пушкін, який у своїй поезії під заголовком «Клеветникам Росії» заявив, що нібито всім підбитим московською імперією народам є добре жити і що «всі слов'янські ріки злиються в московському морі». Історія останніх десятиріч наглядно показує, як згинули мільйони людей, щоб вдовольнити божевільну ідею цього «месіанізму», як гинуть ще й сьогодні, як «слов'янські» й неслов'янські ріки спливають кров'ю в гниле московське море.

Про це пише поет П. Поляков у своїй збірці віршів під заголовком «Лірика», виданій Верховним Козачим Представництвом за кордонами, в Мюнхені 1958 р., а саме у вірші «Тіні Пушкіна» (у моєму вільному перекладі):

І так — слов'янські усі ріки
Злились у темнім, рускім морі
Й степи умерли мої,
Усюди — голод, страх і горе,
Усюди — кров, і зойк, і плач,
Хрести без ліку, кладовища,
Московський ненаситний кате,
Чого ж тобі ще треба в дарі?

Ти ризав новгородців, нас,
Чукчу, татарина, свєря,
Від орд твоїх упав Кавказ,
Країна з духом Прометєя,
Ти все загарбав і звалив,
Все оплюгавив, все спалив.
І мій народ, що жив щасливий,
Лежить повалений, о, Боже!

Та цього мало, бо кат жде —
Правдивий раб в червонім хламї,
Щоб ми назвали зойк хвалою,
Ним перебитих жертв нещасних,
Щоб стали ми самі рабами,
Москві-тюрмі склали пеани,
Покірно хилили чуби...
Могили предків оплювали,
Тоді допустить нас до ласки
Смерд месіанством поражений,
Холоп, опричник, пустодзвін...
... Ні, не поклонимось тобі,
Ані твоїй рабській зорі,
А кинем визов лихій долі!
Ні, не поклонимось Москві!

Злились... злились, мільйонів
[Смерть...]

Приборкав шакал орлій лет
І рве орлят!
Встидайсь, поете,
Не месіанства, а — насилля!..

Найбільша слов'янська ріка, що її насильно спрямував «московський смерд, поражений месіанством», — це ріка українська. Влилась у неї кров мільйонів українських жінок, дітей, чоловіків, які змагались за свою волю і незалежність. Ця ріка кривава ще й досі. Так розуміють пошехонці злиття слов'янських рік у їхнє «море» — з допомогою їх «панмесіанізму».

Бо московський месіанізм є месіанізмом Антихриста, який велів московському народові почитати свого царя-деспота, як голову Церкви, а столицю їхньої імперії Москву вважати III-ім Римом. Знову ж червоний Кремль офіційно пропагує культ безбожництва, культ Антихриста. Його жертвою впала мученича Українська Церква, її духовенство й вірні, які опинилися в московському гнилому морі.

Ярослав Гриневич

В 15-річчя битви за Монте Касіно

Цього року поляки бучно й голосно святкували 15-річчя битви за Монте Касіно в Італії, у висліді якої здобуто цю важливу опірну точку гітлерівської армії та прочищено шлях на північ Італії.

Польська маніфестація відбулася в місці давніх боїв, а властиво на кладовищі polegлих воєвків з'єднаних альянтських армій. У боях за Монте Касіно брали участь: американці, французи, новозеландці, індійці, англійці й воєки армії польського генерала Андерса, серед яких великий відсоток становили українці, білоруси й жиди. Однак, поляки капіталізують переможену битву, як виключно свою заслугу, хоч, для прикладу, втраті 13-го британського корпусу, що бився на Монте Касіно, є куди більше за польські.

У цьогорічному поході на кладовище polegлих взяли участь аташе США, Англії, Канади, Франції, представники комбатантських організацій з прапорами, невизнаний польський амбасадор при Ватикані та ін. У своїй промові ген. Андерс підкреслив, що бій за Монте Касіно відбувся для того, щоб «була вільна Польща». Патріотичну промову виголосив теж польський архієпископ Гавліна. Однак, ні один, ні другий промовець не згадав тих, що згинули на Монте Касіно, а які не боролися за те, «щоб була Польща», а щоб була свобода для всіх уярмлених. Не згадали ні білорусів, ні українців. А вони таки були. Про цей факт говорить сам Андерс у своїй книжці під заголовком «Без останнього розділу» на 390-ій сторінці:

«З'їжджаю трохи вниз, щоб стати на широкому вході до воріт кладовища, якого стережуть вирізьблені з мрамору орли... Гробів polegлих є понад тисячу... лежать разом польські воєки: римо-католики, греко-католики, протестанти й православні, жиди й мусулмани...»

Зайвим є пояснення, що православні й греко-католицькі «поляки» — це ніякі поляки, а українці, яких було чимало в складі бойових частин II-го польського корпусу під командою ген. Андерса. Звідкіля вони там взялися?

Про це теж пише Андерс у цитованій книжці на сторінці 158-ій.

«В 1942 р. я, як командант польської армії в ССР, дістав згоду від советського уряду на виїзд 70 тисяч поляків... Я не погодився на виключення з цієї кількості тих українців, білорусів і жидів, які були вже раніше в лавах польської армії.»

Цим способом українці з західних земель опинилися в армії Андерса. Польське командування не дало дозволу на створення окремої української формації, а розділило українців по різних суто польських відділах.

Очевидці оповідають, що початково польські «коменди узупелненє» давали українцям, які хотіли дістатися до польського війська й цим способом утекти з ССР, категорію «Е», цебто кваліфікували їх як нездатних до військової служби, та відмічували їхні документи хрестиками, але опісля це змінилось. До армії Андерса дісталося багато українців, які навіть говорили в своїх гуртах по-українськи, співали своїх пісень і т. п. Деякі з них

стали підстаршинами й старшинами. Були між цими українцями й законспіровані члени ОУН. Про те, як польські розвідчі чинники намагалися віднайти цих українців та їх ліквідувати, треба б згадати іншим разом.

З розмов українських вояків в армії Андерса ніяк не виходило, що вони, відбувши далекий шлях через Персію, Ірак, Палестину, Єгипет до Італії, збираються воювати за Польщу, яка впродовж 20 років гнобила частину українського народу. Воги боролися за відновлення української держави, вільної від кожного окупан-

та — німців, москалів, поляків.

Дарма, що ні польський військовий ні церковний достойники не згадали про тих українських вояків, які в лавах і мундирах польської армії борлися під Монте Кассіно й там згинули, все таки хрести на могилах українських борців на кладовищі італійської гори говорять проречисто про те, що дисконт з рахунку битви на Монте Кассіно не може йти повністю на користь самих поляків. Український народ теж має до нього оправдані претенсії.

Всі мусимо запротестувати

До Редакції «Шляху Перемоги»

Коли я прочитав статтю в газеті «Шлях Перемоги» за 21. 1. 1962 року «Доля України на митарствах» мене до глибини душі заболіло і думаю, що так само заболить кожного чесного українця, бо п. міністер США Д. Раск назвав Україну «традиційною частиною Советського Союзу».

Проти такої заяви ми всі українці в цілому світі мусимо якнайгостріше запротестувати перед американським урядом і його президентом, як рівнож перед цілим світом на форумі Об'єднаних Націй. Ми ніколи не годилися в минулому і ніколи не погодимося в майбутньому бути частиною «традиційною частиною»: чи то Советського Союзу, чи будь-якої іншої великої держави. Це собі мусить кожний добре запам'ятати раз назавжди, навіть такий великий пан, як міністер США Дін Раск.

У другій світовій війні гітлерівська Німеччина рівнож хотіла зробити з України традиційну для себе частину, але як український народ це сприйняв, всім добре відомо і про це мусить пам'ятати рівнож міністер США.

Коли б американський вояк став ногою на українській землі, хай він нас не трактує, як свого ворога на рівні з москалями, як це робив німецький вояк, бо тоді повториться те саме, що в минулій війні — проти нього виступить УПА. Хай американський вояк буде справжнім нашим союзником у боротьбі за розвал советської тюрми і за постання незалежних держав на її території.

Заяви пана міністра Д. Раска заперечує всі дотеперішні прихильні

слова уряду США щодо визволення України і інших поневолених народів. Як український народ має це сприйняти? Як жарт пана міністра, чи як глум над українським народом і його визволенням, чи як дволичне залицання, чи просто шахрайство? Не може бути дві дороги для пана міністра; він мусить вибрати одну дорогу: або з москалями за єдину неділіму, або з поневоленими за їх визволення. Відповідь має бути ясна, а не дволична.

Іван Волошин
Мангайм, Німеччина

Читачі про заяву Раска

МИ ЩЕ НЕ ЗАБУЛИ

До Редакції «Шляху Перемоги»:

Прочитавши статтю в «ШП» під заголовком «Доля України на митарствах», я переконаний, що заява міністра США п. Діна Раска не є новою для нас, українців в Європі. Сподіваюся, що вона гірше вразила українців в Америці, бож вони віддавали свої голоси на нового президента, який створив собі відповідний штаб дорадників. І як бачимо, за ці голоси віддячується пан міністер Раск. Якщо йдеться про нас, українців в Європі, то на мою думку, дуже мало поклало надії на допомогу Америки українському народові в його боротьбі. Аджеж ми вже мали нагоду не раз пізнати добре серце США. Перші пізнали його вояки Української Дивізії, що попали до полону 1945 р. у Нім ччині. Пам'ятають і ті українські патріоти в Австрії і Німеччині, якими Захід торгував з Москвою, відсилаючи їх до ССР на певну смерть; не можна забути теж того засуду українців у Німеччині, що його видав американський суд за побиття зрадника Гулая. Всі ми пам'ятаємо заснування різних інституцій, які діють на шкоду українській справі, а

пропагують неподільність московської імперії, — всі ці інститути, комітети, радіостанції і т. п., які не тільки ширять брехню, але й морально знищили багатьох українців.

Пригадуємо собі, як видалено з США українських моряків та передано їх москалям і т. п. Пригадуються часи, коли Українська Повстанська Армія боролася на смерть і життя проти теперішнього ворога Америки і постійного ворога України. Але Америка не кинула ні одного цента допомоги цій Армії, хоч червоним полякам, москалям, чеським більшовикам та тітовським розбишакам слала харчі і зброю, що коштували мільйони доларів.

Здається, що ще не забулися і ті факти, коли українських імігрантів в США довго переслухувано та ізолювано їх на протязі місяців, а всяких пройдисвітів, московсько-більшевицьких шпигунів приймалося з відкритими раменами. Чи ж мусимо, отже, дивуватися, що п. Дін Раск вважає Україну «традиційною частиною ССР»?

О. Явушак, Англія

ПРАВДА ХАЙ ЗАЛИШИТЬСЯ ПРАВДОЮ

Вельмишановний Пане Редакторе!

Вістка про негативне становище міністра США Діна Раска супроти України й інших під'яремних народів викликала у мене велике обурення, а при цьому здивування, що ще сьогодні так може думати державний муж найбільшої, провідної потуги світу. Погляд, нібито Україна є складовою частиною московської імперії, суперечить насамперед правам Атлантийської Хартії, що гарантує самостійне життя всім народам. Чи Україна не була могутньою державою, bastіоном Європи у боротьбі з азійськими ордами, ще тоді, коли про московську державу і націю і слуху не було? І чи не була Україна самостійною державою вже за нашої пам'яті, в 1918-ті роки?

Дивним є, що Україні відмовляється право на самостійне життя якраз в той час, коли в Азії й Африці стають нові держави, творяться нові нації. Чи ж згадана Хартія не має значення для Європи?

Історія показує нам, до чого доводить байдуже ставлення альянтів до

поневоленних народів. Коли під час другої світової війни і довгі роки після неї наш нарід з своєю двіститисячною Армією боровся за право на своє життя, то західні альянти мовчки приглядалися до тієї боротьби, а сьогодні вони самі вже загрожено і мусять оборонятися. Якщо б ті альянти були допомогли українському народові, то напевно сьогодні світ не переживав би страху перед атомовими супербомбами.

Становище п. Діна Раска повинно бути ревідоване, бо воно приносить користь тільки московській імперії і московським агресії. Ми віримо в правду та в те, що кров українського народу не проливається даремно. І хоч могили у Парижі, Роттердамі і Мюнхені залишають у наших серцях великий біль, то ми не перестанемо боротися за правду і вільне життя, при цьому обороняючи вільне життя Заходу, який ще байдужий до долі уярмлених. Правда завжди залишається правдою.

О. Корпан, Німеччина

Не дозволимо так нас трактувати!

Досить багато уваги виступів Раска присвятив націоналістичний тижневик у м. Торонто (Канада) «Гомін України». В числі за 17. 2. 62 р. газета в редакційній передовій статті пише:

«У Вашингтоні почали шукати домовлення з Москвою не лише коштом інтересів власного народу, але з одвертим нехтуванням загальнонародських принципів волі і справедливості. Відоме становище державного секретаря Д. Раска, що поневолені Москвою народи традиційно належать до ССР, заперечує недвозначно ці правди. Тут приходиться вже говорити про спрямування політики США на стежки банкрутства...»

Щодо українського становища в цій ситуації, то ми, як і досі, твердимо, що промосковські сили Заходу можуть сповільнити процес розвалу московської імперії із шкодою для своїх і поневолених народів, що вони не врятують московської імперії від загибелі, що неухильно наближається».

В тому самому числі надруковано статтю І. Д. під наголовком «Раск бронежить московську імперію», в якій пишеться:

«... Америка не хоче «дражнити» Москви. Перше місце у свого роду підхлібстві Москві належить тому становищу, що його зайняв державний секретар Дін Раск, який спротивився створенню постійного комітету на форумі Конгресу США для справ поневолених Москвою народів, мовляв, такі країни, як Україна, Грузія і Вірменія становлять традиційну частину московської імперії... Дін Раск виразно ставить на неподільну московську імперію, з якоюсь дивною надією, що такою політикою вдасться досягнути корисне порозуміння.

Раск зі своїми дорадниками якось ніби не добачають того, що політика збереження червоної московської імперії б'є не тільки по поневолених Москвою народах, але й по США...

... Політикою Д. Раска ці народи (поневолені Москвою, — прим. наша) Захід кидає в обійми Москви. Проти такої політики державного департаменту у США підноситься щораз сильніша і більша хвиля протестів, однак сьогодні важко сказати, як ще довго триватиме політика безвідповідальних...»

У числі за 3. 3. 62 р. газета містить коментар п. н. «Відповідь Раскові», в якому наводить протестного листа першого українського посла до федерального уряду в Канаді, п. Михайла Лучковича, до Діна Раска. В коментарі до того листа цитується самий його текст: «З мішаним почуттям удару, обурення і прикраси читав я ваше (Діна Раска, — прим. наша) рішення про виключення України, Грузії і Вірменії з-поміж поневолених націй, ніби тому, що ці нації становлять традиційно частину ССР... У який спосіб Україна стала традиційною частиною ССР?.. Чи тому, що її завоювала Росія, чи тому, що український народ заховав мовчанку? Якщо дост. державний секретар спирає своє рішення на московському завоюванні, то він одверто діє проти тієї політики, яку голосила його партія в останніх федеральних виборах; якщо ж до того, що український народ мовчить, то тут він вибрав передумову, яка взагалі не існує. Кожен шануючий себе українець у світі під жодною умовою не погодиться із становищем, що Україна становить «традиційну частину» ССР. Таке становище означає ліквідацію національного існування. Це означало б, що українська мова є діалектом російської мови та що в ССР постає зовсім однорідний народ, т. зв. «Гомо советікус»... Це означало б далі, що українці повинні піддатись силі московського терору і прийняти, як свою, російську революцію, коли в дійсності революція в Україні була національною революцією...»

Коментатор «Гомону України» наводить дальші міркування М. Лучковича в своєму листі до Раска, які є дуже глибокі, всеохопні та мудрі. Коли б Америка мала таких державних

секретарів, як український посол канадійського федерального уряду п. М. Лучкович! — додамо ми від себе.

В числі за 10. 3. 62 р. «Гомін України» містить нотатку «Проф. Л. Добрянський справляє погляди Раска», в якій інформується про надіслання проф. Добрянським 14. 2. ц. р. листа до голови Комітету Унапрямлювань Конгресу США, Говарда Смита, в якому «збиває помилкові твердження державного секретаря Діна Раска... Проф. Л. Добрянський, — пише «ГУ», — стверджує, що погляди Раска «цілкомити незгідні з відомими фактами... ні з науковими, ані з прагматично-політичними основами...»

Тому, що читачі нашої газети напевно цікавилися і читали наші власні, або наших кореспондентів, виступи в справі становища щодо заяви п. Діна Раска, — ми не будемо повторювати всіх тих виступів, лише для загального образу та документації наведемо реєстр друкованих у «Шляху Перемоги» матеріалів на дотичну тему:

21. січня ц. р. (ч. 3 (412) стаття Ярослава Гриневича п. н. «Доля України на митарствах»; 4. лютого (ч. 5 (415): «Протест проти становища Раска» — резолюція учасників політичної маніфестації в м. Чикаго, США, що її влаштували Організації Визвольного Фронту дня 31. 12. 1961 р.; «На Москву треба йти наступом» — промова на вищезгаданому маніфестаційному здвизі американського політичного радіокоментатора з Мілвоки, великого прихильника українського і всіх поневолених Москвою народів, Роберта Зігріста; «В державному департаменті не знають історії» — передрук уривка з статті «Свободи» ч. 248 за 1961 рік; «Протестаційні віча

і демонстрації», Чикаго, — репортаж Івана Федоровича; «Всі мусимо за-протестувати» — лист читача «ШП» Івана Волощина з Мангайму, Німеччина; 25 лютого ц. р., ч. 8 (417) протестаційні листи О. Корпана з Німеччини, О. Януцака з Англії, Андрія Гриццока з США під загальним наголовком «Читачі „Шляху Перемоги” про заяву Раска»; в тому самому числі газети було опубліковане «Звернення Проводу ЗЧ ОУН в справі акцій проти російського колоніалізму», в якому говорилося:

«Висування і захист т. зв. історичних і традиційних прав на поневолені чужих народів є суперечним з Хартією Об'єднаних Націй, як теж з резолюцією Конгресу США про Тиждень Поневолених Націй та з історичними традиціями американського народу».

Це Звернення Проводу ЗЧ ОУН було опубліковане також у газеті «Гомін України, в журналі «Вісник ОО-ЧСУ», та в інших пресових органах.

Очевидно, важко та й неможливо зібрати **весь** матеріал, що стосується до проведення протестної акції українців на чужині проти подивугідної і нерозумної заяви американського державного секретаря Діна Раска в справі України, Грузії, Вірменії та інших поневолених московським імперіалізмом-колоніалізмом народів. Усе таки, вже перелічені нами виступи дають певний образ того, що українці справді таки не дозволять жадним, меншим чи більшим, політикам і державним діячам Америки та інших західних великопотуг трактувати Україну, як «традиційну частину» московської імперії — колись білої, а тепер червоної.

Україна належала й буде належати українцям — і цього історичного факту та неминучої прийдешності не змінити і не заламати жадним політиканським заявам типу заяви пана Діна Раска!

Ще про польських „СС-манів“

У 35 ч. «ШП» за 27. 8. ц. р. була стаття п. Ярослава Гриневича про польських «СС-манів». У зв'язку з цим хочу подати ще деякі дані, правдиві факти з життя, свідком яких я у більшості випадків був сам.

У 1944 р. воєнна завірюха кинула мене далеко від моєї рідної Перемищини аж на Підляшшя. Тут я пережив жахіття. Серед гештапівців, членів різних «зондерінст»-ів, «шущуполіці» та інших, було дуже багато поляків, колишніх поліцаїв та старшин польської армії. А з їхньої «діяльності» горіли українські села, гинули невинні українські люди, навіть малі діти. В селі Загорів, де я проживав тоді, моя господиня весь час плакала за своїм чоловіком, якого поляки зарубали сокирою на її очах.

Одного дня ми поїхали до маленького містечка Кодня над самим Бугом. Колись тут стояла прекрасна православна церква, а тепер її перетворено на костел. При ньому примістилися теж польські «СС-мани». І місцевий польський священик, і органістий виконували подвійну роботу: служили в костелі і польським «СС-манам». В Кодні пробув я 3 тижні, приглядаючись до життя українців. Всі вони були перелякані і сумні, бо ніхто з них не був певний, чи доживе до вечора.

Опісля я жив у Білій Підляській. Тут квартирував відділ польських СС-манів, що його zorganizував кол. капітан Седлецкий на Волині, але зго-

дом утік перед відділами УПА. В Білій Підляській вони теж знущалися над українським населенням.

На Грубешівщині бачив я сотні забитих українців, священиків, учителів і селян, навіть двоцижневих маллят. На власні очі бачив я польського священика, який з автоматом в руках вів трьох українських хлопців на станицю гештапо в Тересполі. У Тарногороді бачив я забитих поляками (в німецьких мундирах) українського священика і дяка. На хуторі

поміж Тарногородом і селом, назви якого, на жаль, уже не пам'ятаю, бачив я трупи однієї родини, що її забили поляки. Родина окладалася з 8 осіб і всіх їх розстріляв комендант поліції з Тарногорода поляк Караскі. Він був родом з Данцігу. На станиці не було ні одного німця, тільки самі поляки на гештапівській службі. Я бачив у Ніску коло Перемишля, як три польські СС-мани розстрілювали жидівську родину. Але я не бачив ні одної родини польської, щоб її знищили українці. Навпаки, багато поляків згинуло з рук своїх братів за «співпрацю з русинами».

Нехай цих кілька слів буде на прогадку тим полякам, які тепер закидають українцям співпрацю з німцями, тим часом, як самі були вірними гітлерівськими вислужниками.

Януцак О., Англія

ПРО МІЦКЕВІЧА І УКРАЇНЦІВ

В статті д-ра Р. О. Голіята в „Свободі” (ч. 67 з 10 квітня ц. р.) про авторський вечір поета Леоніда Полтави сказано, що коли я „хотів знати, для чого Л. Полтава, уродженець Наддніпрянщини, береться до невідомої йому ділянки, коли він пише поему п. з. „Листи до Адама Міцкевича”, який має служити українсько-польському політичному порозумінню, — то він, автор листів, мені „дав влучну відповідь”, мовляв, „Адам Міцкевич був одним із перших, що пропагував на Заході тоді на французьких університетах добре ім'я України”.

Твердження, що Адам Міцкевич один із перших пропагував на Заході добре ім'я України, не витримує критики. І поет Леонід Полтава і рецензент його вечора д-р Р. С. Голіят, студіюючи повне видання (народне) творів Адама Міцкевича, видане в Кракові 1950 р., знайдуть в томі VIII, стор. 37 - 40, у викладі з дати Париж 5 січня 1841 р. таке:

„Межи державами монголів і турків, Русі і Польщі, лежить край необмежений, дуже цікавий для історії і літератури. Той простір починається від долини Дунаю, від міста Білгороду — далі з одної сторони вздовж берегу Карпат, з другої над Чорним морем, за Дніпро і Дон аж до

Кавказу тягнуться широкі степи. Трудно одною назвою означити цей безмірний простір. Різним частям тої країни старовинні давали назву малої Скитії, русини — малої Руси, поляки аж там шукали кордонів Малої Польщі. Обширна частина тієї землі носить назву України, тобто земі окраїної, пограничної. Пустиня безлюдна, частинно заселена, подекуди позбавлена мешканців, — але всюди врожайна і вкрита буйним зіллям — служила від століть за пасовище для коней мандрівних варварів. Тут узив свій початок народ, званий як козаки, зложений зі слов'ян, татар, і турків. Козаки говорять мовою посередньою між польською і русською, поети російські, а особливо польські, заселили цю дивну площу боїв багатьма пам'ятниками (Залеський, Мальчевський)”

Викладаючи в рр. 1841-42 слов'янську літературу в коледжі де Франс, Адам Міцкевич 14 грудня 1841 р. сказав дослівно таке:

„Тоді Україна, той край на пограниччі Польщі і Росії, стала місцем зустрічі всіх поетів. Цю землю замешкував народ, який ніколи не мав політичного існування, якого минувшина належить до двох історій: російської і польської, а кров є сумішшю двох кро-

вей; його герої, то переможці то підданці поляків і росіян, однаково відносяться до обох народів, та окраїнна земля стала ареною, де польські і російські поети (Залеський, Пушки, Рилев, Гонциньський) оспівували тих героїв”. (Том X, слов'янська література, курс II, виклад I-ий з 14 грудня 1841 р. стор. 12.)

А в своїх льозанських викладах про перші століття польської історії, що містяться в томі VIII, частини III повного видання творів, А Міцкевич невірно і сторонниче представив історію нашого народу, утотожуючи історію Русі-України з історією москалів.

Адам Міцкевич викладав студентам-французам у Парижі про козаків таке: „Козацький полковник чи отаман, продавши збіжжя, вертався до міста з грішми в атласах або оксамитах. А коли тільки опинявся серед своїх друзів, прогулював весь заробіток. Тоді одягав свої атласи і ліз у бочку дьогтю, щоб стати знову козаком”.

Це — лиш виїмки із багатьох викладів А. Міцкевича в Льозанні і Парижі, де він, як бачимо, „пропагував добре ім'я України”.

Щодо знайомства Леоніда Полтави з Юзефом Лободовським і їх спільних вечорів, то я раджу Л. Полтаві, редак-

торові місячника „Крилаті”, прочитати число 3-тє органу СУМА — „Крила” за липень 1952 р. там є стаття Євгена Ярвича п. з. „Новий проєкт поділу”, тобто поділу українських земель, що його проєктус його приятель Ю. Лободовський, а саме, щоб із західноукраїнських земель, які він називав землею нічиєю, землею Червенською, створити „кондомініум” зі спільною польсько-українською адміністрацією. Тоді п. Леонідові Полтаві повинно стати ясним, як легко потрапити на політичні манівці.

Справа розв'язки польсько-українського політичного конфлікту має на цьому терені свою історію, і всі в тому напрямі зусилля розбиваються об опір поляків, які через свій політичний провід постійно вимагають відновлення Польщі в кордонах із 1939 р., тобто включення до майбутньої Польщі західно-українських земель. В тії самій справі Український Конгресовий Комітет Америки був змушений видати й оголосити свою заяву — протест.

Деякі поезії, що їх читав п. Леонід Полтава, та його гарна, вишита сорочка, в якій він виступав, викликали на вечорі емоцію до автора, доки він не зайшов на політичну тематику.

З наших буднів

КІЛЬКА СЛІВ ПРО «ХОТІТИ», «ДІЯТИ» І «ВМІТИ»

Психологи твердять, що для осягнення цілі потрібний чинник волі, хотіння. Людська воля є тим могутнім фактором, що творить у нашому житті цінності, осягає, як кажуть, — «гори перевертає».

«Хотіти діяти — це певний вислід як у житті одиниці, так і збірноти. Однак до цих двох складових чинників «хотіти» і «діяти» потрібний дуже важкий ще третій чинник: «уміти». Вміти діяти, — це щойно може разом зі силою волі дати задуманий ефект. Тому потрібне знання. Для того існують школи в усіх галузях знання включно з ділянкою суспільно-економічних та політичних наук.

Переглядаючи дії нашої політичної активності останнього часу, ми помічаємо, що в них існують чинники «хотіння» і «діяння», однак часто бракує у них третього чинника, найважливішого — «уміння». Ось кілька прикладів.

Здавалося б, напр., що після цілого ряду неfortunних виступів деяких наших одиниць на відтинку українсько-польських взаємин, які принесли українській справі більше шкоди ніж пожитку

настане з тією «активністю» спокій. Однак вже перші місяці цього року говорять про протилежне.

У часописі «Свобода» з 19. січня ц. р. читаємо заяву УККомітету в справі українсько-польського кордону. Говориться там про т. зв. лінію Керзона, про польський імперіалізм, про польські ревізіоністичні зазіхання на цей кордон, про польську політику на західно-українських землях в 1918-39 рр. і т. д. Є там теж

мова про вибори у Польщі в 1922 і 1928 роках. Дотичний уступ заяви звучить так: «Навіть після окупації тих територій Польщею, місцева населення через легально і демократично обраних своїх представників до польського союму і сенату в урочистій формі заявилося проти польської окупації.»

От вам і калямбур. Чи існує яка-небудь демократія там, де є окупація? Там, де у безконечній черзі політичні процеси, де скриплять шибениці, де тюрми переповнені політичними в'язнями? Чи в такій ситуації могло тоді українське населення вибирати на правду демократично своїх представників до польського союму, не зважаючи на те, що йшло до виборчих урн? Виглядає, що уступ тієї заяви не був як слід передуманий. Він нам не приносить користі, а може принести в будучності шкоду. Бо посилюючись на цей уступ заяви, поляки можуть твердити, що у кол. Польщі існував демократизм, хоча на ділі його не було видно.

А в «Свободі» з 10. квітня ц. р. є замітна стаття ред. І. Кедрина п. з. «Вій за соборність українського духа». Читаєте там, що: «галичани не плем'я геніїв і героїв, — але плем'я зорганізованої пересічі», та інші «філософічні» міркування д-ра М. Шлемкевича. (Де тоді взялися П. Коначевич-Сагайдачний, Іван Франко, Євген Коновалець, Ст. Вацлера, Тарас Шухевич-Чупринка — ну і сам автор д-р М. Шлемкевич, який напевно не зараховує себе до «пересічі»?).

Але зараз далі, читаєте там коментар п. ред. І. Кедрина, який звучить: «тимчасом фактом є, що галичани оформлювались під духовими впли-

вами не багатої польської літератури, особливо повісти і поезії, а під впливом польсько-австрійської бюрократії». От тобі, Гандзю, книш!

У своєму фейлетоні він твердить, що поляки можуть відплатитися «пенкним за надобне» і видати книжку п. з. «Українці самі про себе», де можуть помістити «скандалистичний матеріал» із нашого таборного і партійного життя.

Не знаю, чи п. ред. Ікерові відомо про те, кілька книжок поляки видали (ок. 3000) у англійській мові і зараз видають ще, у яких вони без скрупулів представляють українців як варварів, некультурний народ, негідний власної державности. З нашого боку проти цього реакція мінімальна: всього кілька книжок у англійській мові. Минулого року на з'їзді кол. студентів високих шкіл у Львові зібрано на видання згаданої книжки поважнішу суму гроша. Це означає, що наше громадянство розуміє польську загрозу і потребу оборони від неї. Навіть сам п. Ікер мав колись ідею зорганізувати написання такої книжки. Тепер його запал охолов, а навіть з тієї ідеї

він покпиває.

Книжка, де поляки говорять самі про свою останню державу і про нас, є потрібна.

Бо що інше є говорити про польську владу на зах. українських землях у 1918-39 рр., про пацифікацію, нищення українського шкільництва, політичні процеси, екстермінацію українського населення і т. д., а що інше — говорити про партійні чи таборні свари і скандальну хроніку. Одне не витримує порівняння з другим. І тут «патик» мусить вдарити тільки одним кінцем.

У кожній ділянці, чи то науки, чи мистецтва, а також і політики, можна бути мистцем, або тільки звичайним собі учнем чи термінатором. Це слова нашого визначного діяча, покійного д-ра Стефана Федака. У кожній ділянці такої треба не тільки «хотіти» і «діяти», але і «уміти» діяти. Треба вчитися, ставати з учнів — мистцями. Тоді будемо знати «що», «де», «як» і коли можна публічно говорити чи писати.

Нагато говориться і пишеться на тему нової та старої іміграції (її потребу їх зближення). Що це пелегка справа, очевидно. Бо духове обличчя нової іміграції різниться значно від духового комплексу давньої. Під час коли давня іміграція жила тут у порівняльно спокійних умовах, добробуті і лише з часописів та листів довідувалася про це, що діється у рідному краю, — то нова іміграція протягом останніх кількох десятиків років взяла активну участь у будівництві української Держави, її обороні, а по її успіху переживала жахливі часи ворожої окупації. Не заперечуючи заслуг нашої давньої іміграції, яка сла-ла моральну та матеріальну поміч рідному краю, належить ствердити, що нова іміграція, це свіжа вітка з того материнного пня, у який в останніх роках вдарили сильні удари історичних бур. Тим то і спосіб думання, ментальність нової іміграції є інші від тієї, яка була і є враз у наших давніх імігрантів, що пам'ятають ще тільки давні часи небезпек Ц. К. Австрії.

Згадана відмінність є не лише у нас. Це явище стрічаємо і у імігрантів інших національностей. А для за-сипання тієї духової прірви існує напр. у польській пресі постійна рубрика п. з. „Поміст“, — себто поміст для зближення давньої польської іміграції з новою.

З присемністю, а то й зі зворушенням довідуємося про це, що тут і там, наші давні імігранти не обмежуються до самого тільки виспалання ашурансів для українських ДП, але що й по

їх приїзді опікуються ними сердечно, помагаючи підшукувати мешкання і працю. Пригадую, як одного зимового дня м¹⁹⁴⁴ цього року авіацією білгородським транспорт українських скитальців до сусіднього з Нью-Йорком міста

— Жерсі Сіті. Домівку „Самопомочі“ у Жерсі Сіті обернено на приміщення для нових імігрантів.

„Ессек стріт“ — це невелика вулиця в Жерсі Сіті. Живе в ній певна кількість наших давніх імігрантів. Миттю, мов з під землі з'явилися в домівці „Самопомочі“ в Жерсі Сіті для новоприбулих ліжка, постіль та необхідні меблі, яку достарчили наші давні імігранти, а український власник гро-серні п. Василь Цап раз-ураз приходив до новоприбулих, питаючи їх чи нещотрібно їм харчів. Коли стверджено, що дитина одної родини скитальців є хвора, то голова переселенчого комітету в Жерсі Сіті п. Тизько одразу забрав хвору дитину з матір'ю до себе, на час недуги дитини, оплачуючи лікарську поміч. Всі українці — давні імігранти — мешканці Ессек стріт відідували скитальців, що їх прибуло сюди кількома партіями декілька десятків осіб, і кожний з них, як міг допомагав новоприбулим.

Такі призвища давніх імігрантів, та їх нового покоління в Жерсі Сіті, як п. п. Тизько, Логін, родина Мельників, Фурків і др. залишилися надовго у пам'яті тих, що користали а їх сердечної допомоги.

І я думаю, що ті, які так трагічно від нас відійшли, коли б були знайшлися в оточенні тих шляхотних одиниць з давньої іміграції, — напевно

були ом кинули геть зі своїх рук зловісний мотуз, яким перервали своє життя, бо одиноком ліком для тих нових імігрантів, які опинилися у незвичних для себе обставинах і душевно заломилися — є тепло людських сердець і дружнє відношення. А цього можна, напевно, очікувати від наших

давніх імігрантів.

Не сторопитися взаємно, а шукати духового помочу, по якому повинно прийти наше наближення, потрібне до спільної праці, для добра української справи!

З М І С Т

Ч	Назва статті де і коли появилася?	стор
1.	Передмова	3

ТЕМАТИКА ЗАГАЛЬНА

2.	Україна—велике "табу", Шлях Перемоги", 1960,...	7
3.	Московсько-польські...Шлях Перемоги", 1961....	9
4.	Доля України на митарствах, "Шлях Пер.", 1962...	12
5.	Дух Бенкуа ... "Шлях Перемоги", 1958	14
6.	Шлях наївності, "Національна Трибуна", 1950...	16
7.	Трагічні роковини "Вісті КОАУО", Н.Й., 1958...	19
8.	Московське обличчя большевизму, "Америка", 1955,	23
9.	Московський месіянiзм—отрута, "Шлях Перем." 1959,	26
10.	Клімат для злочину, "Шлях Перемоги", 1960,...	28
11.	Містерії холодної війни, "Шлях Перемоги", 1962,..	30
12.	Поза межами логіки, "Шлях Перемоги", 1964,....	32
13.	Чова зброя в холодній війні, "Шлях Перем.", 1962,.	34
14.	Китайський дракон, "Шлях Перемоги", 1962,	36

ТЕМАТИКА ЦИМЕРКА

15.	Напередодні важливої події, "Свобода", 1955,	38
16.	Розмови Гітлера про Україну "Свобода", 1955,....	41

ТЕМАТИКА ПОЛЬСЬКА.

17.	Напередодні (Польський архів.), "Нац. Трибуна" 1950,	45
18.	Мегальоманія, "Національна Трибуна", 1950,.....	47
19.	На манівцях, "Шлях Перемоги", 1958,.....	51
20.	Що таке "АЩЕН"?, "Шлях Перемоги", 1959,	52
21.	Польський рахунок совісти, "Нац. Трибуна", 1951,...	55
22.	Українська державність в навітленні Романа Дмовського, "Національна Трибуна", Нью Йорк, 1951,....	59
23.	Новий проект поділу, "Крила", Нью Йорк, 1952,.....	64
24.	Монте Касіно, "Свобода", 1954,	74
25.	В обороні Львова, "Свобода", 1955,	76
26.	На перехресті.... "Народна Воля", "Скрентон", 1955,..	80
27.	На польсько—українській ленті, "Вісник ООЧСУ" 1956,	83
28.	Про скорочування фронтів, "В—к ООЧСУ", 1956,....	89
29.	Що стоїть на перешкоді..., "Народна Воля", 1955,....	97
30.	Поляки, Ватикан і...., "Шлях Перемоги", 1959,	102
31.	Схиблене офіційне видання, "Свобода", 1955,	104
32.	На польсько-українській Ленті, "В—к ООЧСУ", 1956,	107
33.	В польському калейдоскопі, "Шлях Перемоги", 1960]	112
34.	Знаменна пропаганда, "Вісник ООЧСУ", 1956.....,	115
35.	Старі марення про нові часи, "Шлях Перемоги" 1960,	121
36.	Свобода "по-польськи", "Шлях Перемоги", 1960,	123
37.	Польські "СС—мани", "Шлях Перемоги",	125
38.	Невже зміна польської ментальности?, "Шл. Перем." 1959,	127
39.	Федерація, чи ... "Шлях Перемоги", 1959,.....,	129
40.	Статут Каліський, і...., "Шлях Перемоги," 1959,	131
41.	Листопад 1918 р. у Львові і жиди, "Шл.П.", 1958,	135
42.	Не бачать під носом.. "Нац. Трибуна", 1950,....,	137
43.	Антисемітизм і антиукраїнізм, "Шл. Пер.", 1960,	141

ТЕМАТИКА ЖИДІВСЬКА.

44. Листкуючи енциклопедії... "Вісн.ООЧСУ", 1968,	143
45. Процес Айхмана, "Шлях Перемоги", 1961,,	148
46. Вовк міняє шерсть, не вдачу, "Шлях П.", 1960,,	150
47. До питання антиукраїнізму жидів, "Шл.П.", 1960,	153
48. Пригоди й негоди, "Шлях Перемоги," 1961,,	159
49. Рефлексії в століття смерті.., "В-к ООЧСУ", 1956,	161
50. Боюсь данайців..... "Вісник ООЧСУ", 1968,,	169

РІЗНІ ТЕМИ

51. І вони оплакують його.., "Шлях Перемоги", 1958,	177
52. Ювілей козацького поета, "Шлях Перемоги", 1961,	179
53. Криваві ріки... "Шлях Перемоги", 1961,,	180
54. В 15-річчя битви за Монте Касіно, "Ш.Пер.", 1959,	181
55. Всі мусимо запротестувати!, "Шлях Перемоги", 1962,	183
56. Читачі про заяву Раска, "Шлях Перемоги", 1962,,	184
57. Правда хай залишиться правдою, "Шл.Прем.", 1962,,	185
58. Не дозволимо так нас трактувати, "Шл.Пр.", 1962,,	186
59. Ше про польських "СС-манів", "Шл.Перм.", 1961,,	189
60. Про Міцкевича і українців, "Свобода", 1963,,	190
61. 3 наших буднів.., "Шлях Перемоги", 1957,,	192
62. Серце на Ессекстрит, "Нац.Трибуна", 1950,,	194

ТОГО Ж АВТОРА:

1. Віруючий (Іван) Франко. Накладом Українського Народного Університету, Нью-Йорк, 1956.
2. Наступ на Бірчу. Песа з життя УПА, на 4 дії.
3. Листопадіві оповідання. (Обі) накладом Товариства б.вожів УПА в ЗДА і Канаді, Нью-Йорк, 1955
4. Катря Гриневичева, бібліографічний нарис. Накладом В-ва "Гомін України", Торонто, Канада, 1968.

ГОТУЮТЬСЯ ДО ДРУКУ

1. Польща на своєму суді (Польські політики і вчені про польську окупацію Зах.Українських Земель).
2. На кораблі. Оповідання та нариси.